

حزینب موہاٹہ

اللہ سے ہستی ہو جائے

معارف

اللہ لہیسی مونجھاں

(ناول)

حبیب موہاٹہ

عوام دوست فاؤنڈیشن

کے حق راہگوئیں

کتاب	:	انہ لعیسیٰ مونجھاں (ناول)
مصنف	:	عیب موبائے
مکھ پتر	:	سعید ابراہیم
پہلی وار	:	اکتوبر 2010ء
تعداد	:	500
چھاپن بار	:	عوام دوست فاؤنڈیشن
کمپوزیشن	:	شاہد دھر بچہ
مئل	:	360
چھاپا خانہ	:	شرکت پریس، لہور

ورثہ

سازجہ

SAJJH
PUBLICATIONS

فون: 042-37355323 فکس: 042-37323950

ملائی: بک سٹریٹ 48/2، ٹرگہ، لاہور

عوام دوست فاؤنڈیشن

رحیم آباد، بہاولپور

فون: 0453 816290 ای میل: ewamdost.bhakar@gmail.com

سین سعید اختر سیال

تے

سین مظہر علی تابش

دے نانویں

پہلا پلہ

اے گلہ کوئی 1964 دی ہے جڈاں لنگان نون سرون کوزی ہوت وچ ماسٹر لگا ہا، کوزی ہوت درابن تون 20 میل لمون ہے۔ ۲۰ مارچ دا ڈینہہ ہا اول سیکل تے لانگ ولانی تے کوزی ہوت دومنہ رکھس، کوزی ہوت او کڈانہ نہ ہئی گیا۔ توئی جو او دمانی ہا ول ای اتھوں دیاں وستیاں واڑیاں تون ان سونہاں این کیتے ہا جو شاہراج لکھائی پڑھائی اونکوں ٹرن پھر دی ویل گھٹ ڈتی هئی۔ رستے وچ لوکاں تون ویندا پھچدا ہا "پیلی کوزی ہوت کیرے پاسے ہے؟" موسم ہوں سونہا ہا پتیر دی مستی ساول تون تاں کوئی خاص ظاہر کولے نہ ہئی ول وی ٹھڈی مٹھی ہوا خوشبو مال منھیں ضرور بھری ودی ہئی۔ تائیوان دا لمبے کڑے آلا براون ریڈو کچھ اچ پاتی گاؤن ویندا سندا ہا۔ موسم وانگن مٹھے گاؤن "آہٹوں رل یار" مال لنگان دی آہٹی جوانی دانہ وی شامل ہا، او دنیا جمان تون بے پرواہ کچے رستے تے سیکل فرکئی ویندا ہا، راہ اچ کھن کھوڑا تے لٹھیں ہن تے کتائیں کتائیں نانگ انگوں ولا کے کھاندا رستے صفاتے ہوار دوار وی تھی ویندا ہا۔ اوند پرا سیکل جیرے ویلے کھہراناں اچ ویندا ہا۔ تاں ہال دے چھوئے انگوں وگن پے ویندا ہا۔

بک جھاتے راہ ڈو مومناں تھی گیا، لقمان حق حریان تھی گیا جو بن کیرھے پاسے
 ونہاں، اونکوں نہ ہئی پتہ جو کوڑی بوت بھوں ہے یا کھوں؟ بک پیر زمین تے نیک کے لکھ
 کھن سیکل تے کھڑے کھڑے انتے انتے ڈٹھس لہو متاں کوئی ڈس پووسے تے راہ دا پھنچ
 گھنناں بجلا اتھاں تاں آدم زاد دی بو بدیش وی نہ ملی۔ تاں ول اکھیں نوٹ کے بک
 رستے کوں چئی گیا۔ کوئی ڈو بندڑے گیا ہو سی جو بک ہٹاں مل گئیں، جیرھا اٹھ تے کاٹھیاں
 لہڑی ویندا ہئی۔ لقمان سلام سٹ کے اوں توں راہ پھنچا تاں اوں ڈسا: "جیاتی ہووی کوڑی
 بوت آلا راہ تاں توں پھوں پھوڑی آئیں۔ اگھاں کھتے پیا ویندیں؟" لقمان ولدا پھلے پیریں
 واپس مڑا، جیرھے ویلے او ڈو مومنے راہ تے آیا جتوں بھلی پیا ہاتاں اتھاں بک بندہ سیکل
 نپ کے پیدل پیا ویندا ہا، اوندے نال بک جوان چھوہر وی ہئی۔ لقمان کوں ڈیکھن سیتی
 ہکل مازس "جواناں! تیڈے کولہ پنجر آلا سماں ہو سی؟"

ہا پاپا ہے، تیڈے کولہ کوئینی؟ دمان تے پنجر آلے سماں متوں تاں سیکل کوئی

نہیں پلیندا

"ہے تاں سہی پر گھر بھل گئے، پاپے ولدا ڈتا، لقمان اونکوں پنجر دے سماں آلی
 میلی بو بھی بینڈل توں کھول ڈتی، پاپا سیکل پھچاویں تے کالے لکر بیٹھ لانا کے تیر کھولن لگ
 پیا، اوندے نال جیرھی چھوہر ہئی او نال بک ہے درخت دی چھاں بیٹھ ہسہ تھئی۔

لقمان کاٹی دید نال چھوہر دو ڈیکھ کے وت تیر کھلواون پئے گیا۔ لقمان پھنچا، "پاپا پنجر دا
 پتا کینوں لگسی، اتھاں تاں پنج پائی دی وی کوئینی؟"

"پائی دی کوئی لوڑ کوئینی جوڑ آلی جھالیک ہو سی۔ باقی تاں نوپ نوں ہے، پاپے
 ولدا ڈتا، پاپے نوپ کڈھی، لقمان پپ نال پنھوک ڈیون پئے گیا۔ پنھوک ڈیندی جھاتے لقمان
 وت چھوہر دو ڈٹھا او نوں کنوار ہئی لگھدی ہوے۔ سلے ستارے آلے زتے کپڑے، ہتھیں
 میندی، گل اچ پاندی دی ہئی تے پیریں پھلیاں آلے ترڈے، وڈے سوٹے پئے
 لگھے ہنس۔"

پاچے پھوک نال بچی ہوئی ٹوپ دے جوڑتے مئی دی چونڈھی بھر کے سٹی تاں
 پنچر طاہر تھی آیا۔ اول جوڑالی جھاتے نویں ناک چھبرنی تے ولدائیر اچ ٹوپ پا کے بند پا
 کیش۔

پنچر جوڑبٹا کے ڈوہیں زلے روانہ تھئے۔ "خیر نال کھتاں پیا ویندیں جواناں؟"
 "کوڑی ہوت۔"

"اتھاں کوئی سک سکوت بیوی؟"

"نہیں میں سکول ویند اپیاں۔"

"ماشٹر میں؟"

"جی ہا۔"

"میڈا گھر کوڑی تے ہے، ناں دھروہی، اساں کوٹ شاہ نواز گئے ہاے، ساڈے
 سکیاں دی پنج ہئی انہاں دے کانڈھی ہاے، پچھوں چھوہر دو اشارہ کریندے ہونیں ڈسا،
 'اے میڈی بھٹیجی ہے، میڈی ذال ہال تاں پچھوں کچاوے تے آندے پین، ایں اوتری
 دامارے دے پڑکارتے ہاں پھر دے، تہوں میڈے نال سوچ گئی ہے۔"

"کوڑی چو کھی پرے ہے؟"

"ہس لیلے پاک تے ہے، ہوسی کوئی اٹھ ڈاہ بندڑے۔"

"ماشٹر صیب توں کھتاں ہا ہندیں؟"

"دراہن"

"وڈی کے چھوٹی؟"

"وڈی۔"

"کون تھیندیں؟"

"انسان تھینداں۔"

"انسان تاں سارے بن قوم کیرھی بیوی؟"

”قوم دے اسان بھنڈ میں“

”شاہ عالم ڈٹھا ہوتی؟“

”ڈاڈھا!“

”میلے تے تاں ویندا رہندا ہوسیں؟“

”جی ہا، ہر سال ویندا!“

”ایں واری تاں میلہ ہسوں ڈھکے، وڈی خلقت ہئی، کالو قلندر دی چھک ساکوں

دی ہر سال چھکیندی ہے، اوندی کثوت ہے نہ بھڑا۔ اُلخی نلخی اپتر بیچ پوندی ہے، ایں

پھیریں کوڈی تاں وڈی مچی ہے، دودا دی واہ واہ ہئی، بھلا کوڈی کوڈی ہئی۔“

”کیوں پاپا کلا چلی نیوہی بھاندی؟ لقمان پچھا۔“

”پچھا! بھاندی ہے، بھلا سارے میلے وچ میکوں تاں بس ڈوشیں بھاندن۔“

”کیرہیاں؟“

”ہک کوڈی تے ڈوجھے او کالے کالے مٹھے روڑے جیرھے پوہر دے بیٹھوں

ملوانی بیٹندے، او جیرھا کالو قلندر دی مزار دے اُجھوں پاہندے، میں ہر سال ہک واری

مٹھی نال رھداں تے اووی پھڑا اوں ملوانی کول۔“

گرمی ودھن پئے گئی، لقمان تھکن پئے گیا، دھرو دے سیکل دی پال تیز ہئی،

لقمان وڈے اوکھاں نال اوندے زلے ودایا۔ جیکر دھرو حکلا ہوندا تاں لقمان سیکل درخت بیٹھ

کھڑا کے سسی کڈھ گھندا۔ بھلا دھرو کھانا نہ ہئی اوندے نال ہک سوہٹی چھوہر ہئی جیرھی لقمان

کول نال نال آون تے مجبور کیتی ودی ہئی۔ اوندے میندی آلے ہتھ آتے کجلیاں اکھیں

لقمان کول آپ دو پھکی آندیاں ہن۔“

لقمان دادل تاں کریندا ہا جو تھولا بھیاں پچھوں رہ کے کنوار کول زج زج ڈیکھے آندا،

بھلا اوندے کولہ پچھوں زہن دا کوئی ہسانہ کوئتا ہا، دھرو کوئی خاص گالھیں دا گھمور ہئی، آپے منہ

سرتے لقمان کول کئی گالھیں سنیندا آندا ہا، لقمان وی سنی سنی اچ یا نال یا بلانی آیا۔ اوندی

دھیان اوندی بھینجی دے پاندی دے تروریاں دے پھلیاں اچ پھسا آندا ہا، توئیں جو اوندا
 تھکیرا ودھ گیا ول ای او سہی نہ ہئی کڈھٹا پابندا، او سیکل فرکئی ویندا ہا، اونکوں اپنے نال گھر
 پر اسوں وی بھجے دے ہن۔ جتناں دیاں پھلیاں لہنوں لڑکیاں کھریاں ہن بیٹنوں
 ہارے لیلیاں دیاں گچیاں بیٹھوں لڑکے لڑکن۔ لہان کول تریہہ ڈاڈھا اوکھا کرن لگب گئی۔
 سیکلاں آلے کھاڑے نال ہک پڈھرا کھچر چٹاں پھریاں چریندا کھڑا ہا، اوندے میل دے پوہے
 کھریاں دے اصل رنگ دا پتہ نہ ہئی پیا لگدا۔ او ڈن کے آہٹی سوئی دی ٹیک تے ہک واسا
 تھی کرا میں جگ جان توں بے نیاز کھڑا ہا، پرے توں لہنوں پیا لگدا ہا بیٹنوں کھریاں دی
 واڑی تے گدڑاں کول ڈراون کیتے ڈانگ تے کھرا سا کھڑا ہووے۔ او پائی دے گوڈے کول
 نکلے ہال آنکوں آہٹی کھچر اچ لکائی کھڑا ہا۔ گوڈے دے چوہن نال اوندی وکھی کول چولا پسا کھڑا
 ہا، لہان اوندے گوڈے کول ڈیکھ کے خوش تھی گیا۔ پڈھڑے دے کول آون سیتی زور دا
 آکھس، السلام علیکم!

والے کم سلام۔

کیا لے پاپا؟، لہان مسکاندے ہوئے پہنچا۔

خیر ہے!، اوں متھے تے تریڈھی پا کے ولدا ڈتا۔

پاپا میں تسا ہاں تھولا پائی ڈیسیں پاپا!

کیوں؟

میں ڈاڈھا تسا ہاں پاپا!

بیشک ہو پیا! پائی میں تیڈے کیتے چئی وداں۔

ڈیکھ پاپا، میں پنہیرو ہاں۔

ظاہر ہے! راہ ہے اتھوں یکے پاندھی ای ہپن۔ میں پاندھیوں دا ٹھیکہ چئی

کھڑاں، سارا ڈنہ پاندھیوں کول پائی کھڑا پلاواں، تاں آپ مجھے تسا مراں!

پاپا ڈو ترانے گھٹ نال کجھ نہیں تھیندا

”ڈو ترانے گھٹ کئی شے نیں؟ اتھاں تیکوں چونکھا گنگا واہندا ڈسدا پے، ڈس دی
 بیوی کہیں کمبیل اچ چھمب پائی دی؟ پھر انراض تھی تے بھانویں راضی، پائی تاں سکے
 پیسوں وی نہ ڈیساں، بھانویں قبر لچوں اٹھی آوے، اے میڈا اصول ہے، پائی میں کہیں
 کون نی ڈیندا ہوندا، توئی جو کوئی مرد امرای ونجے!“

”پاپا توں تاں کر بلا بٹائی کھڑیں؟“

”بٹانوں آلا تاں اتوں کھڑے میں کیا بٹائے، تیکوں دمان کر بلا توں گھٹ ڈسدے؟“

تیکوں تاں پاپا یزید دی فوج اچ ہووٹاں پابیدا ہئی!“، اے گلہ کر کے لقمان پیر

کدھن آلی کیتی، پچھوں پڑھرا پتہ نیں کیا پڑکدا ریرہا۔ دھرو اوندے انتظار اچ پار پنج گاماں وتھ

تے کھرا ہئی۔ آکھس اے پڑھرا کہیں کون پائی نیں ڈیندا ہوندا ہئیں پھدے میں، پس کوڑی

نال اے پڑھرا دیاں گلھیں سن کے لقمان دی طبیعت ڈاڈھی نتھی تھی بھلا دھرو دی

بھٹیجی تے دید پوون سیتی ولدا سنبل گئی۔ انہاں سیکلاں کون ٹورا، سیکلاں دے کالے پھیلتے

نڑی دھوڑا ڈیندے ویندے ہن، کتھائیں کتھائیں چند وریاں بھوئیں نال کھیڈیاں و دیاں ہن

اتے کتھائیں کہیں بندرے اچ ڈڈیاں دالو ہئی۔

کھگلاں ٹولیاں دی جھنگی اچ راہ وڑن پے گیا، راہ سوڑھا ہئی سکھٹا بک سیکل

ونج سگدا ہا، لقمان جان بھجے کے پچھوں زہ گیا تاں جو دھرو دی بھٹیجی کون رچ رچ ڈیکھے آندا،

دھرو دے سیکل دی بھاج چنگی بھلی ہئی، اگوں ابھرتی بک ہناڑی آئی، سیکل لوڈا گدھا

تاں اوندی بھٹیجی دے پیروں بک چیل ڈھہ پیا۔ لقمان دا سیکل چیل کون پھرتی ہندا، نپا آیا آہ،

ماما! میڈا چیل ڈھہ پے پھوہر دے منہ وچ نکھتا، اے تیں او ڈوہیں ڈاہ پارہاں گزوتھ کر آنے

ہن۔ دھرو سیکل ڈکا پھوہر بسترے بند کول لتھی، لقمان وی سیکل کھرایا۔ ’صبر میں پا گھننا ندا‘

لقمان دے واٹوں بے وسوں نکھتا، ایر گلہ دا احساس اونکوں پچھے تھیا جو اے میں کیہ آکھے۔

پھوہر ڈری ہوئی کونج انگوں آہٹی بھاتے لگی تھی گئی او آپے میندی رنگھے پیر کون

ایں ڈھنگ نال رکھی کھڑی ہئی مینوں ہرٹی کون کنڈا لگ گیا ہووے، او بک پیر تے کھڑے

ڈو جھے پر دے انگونھے نال بھونیر، کھتریندی کہیں ویلے بولیں پیندی تے رکھیندی ہئی۔
 لقمان سیکل گھوڑی تے کھڑا کے چپل پاؤن لگا گیا، دھرو سیکل تے چڑھا بک پر ٹیکے اٹھ
 دی کار لمبی گچی پھیر کے لقمان دو چھوں تے تکی کھڑا ہا۔ لقمان کون لہنوں پیا پا پدا ہا، جینوں
 اوندی اے حرکت اونکوں نہ بھائی ہووے تے او کا ورنال پیا ڈیدھا ہووے، ہن تاں او غلطی
 کر کھڑا ہئی، بس اوں چپل زمین توں چایا تے انہاں دے پاسے ایوں آون لگا جینوں بک
 ڈو ہی جج دے سامے پیش تمیندے۔ او دل اچ ہوں کچا ہا، چپل موئے ہونے کاں انگوں
 ہتھیں لڑکانی آندا ہا، دھرو سیکل دا بینڈل سدھا کر کے منہ اگوں تے کیتس، چھوہر ولا بسترے
 بند تے ہسہ تھئی تے آہٹی جھول اچ رکھی گنڈھڑی کون پھرو لہن پئے گئی، شرم اتے ڈرتوں
 لقمان دا سنگھ سک کے کانھی تھی گیا، ربردا چپل اونکوں لوہے توں وی زیادہ بارا لگن پئے گیا،
 ڈاہ گزاں دا پنڈہ ڈاہ میلاں توں وی ڈھیر تھی گیا، او انہاں دے نیرے آیا، اونکوں سمجھ نہ ہئی
 ہئی آندی جو چپل دھرو کوں ڈیوے یا اوندی بھینجی کوں لقمان ڈردے ڈردیں نیرے آیا۔ دھرو
 دامنہ اگوں تے یا اوں ہاں تکرار کر کے چپل چھوہر دو کیتا، چھوہر اتوں تے اکھیں کر کے لقمان
 دو لہنوں ڈٹھا جینوں کنوار لاواں آلا بوچھن بنا کے زوری زبری پلکاں پیندی ہے۔ لقمان دو
 ڈیدھے ہونے چپل گھنن لگی تاں چپل ولا بیٹھ ڈھہ پیا، لقمان وی چھوہر دے ہتھ دو نہ ہئی
 ڈٹھا۔ "وش کر کے چپل ولا چھوہر دے ہتھ تے رکھس تے اکھس" ہس نلو پاپا۔

"وڈی مہربانی ماشر صیب تیکوں تکلیف ڈتی ہے" دھرو آگھا

نہیں کوئی تکلیف نہیں لقمان دا ساہ مسائیں سدھا تھیا۔ ہن چھوہر چپل ڈو جھے پر
 لہن وی لہائیں تے ڈوہائیں چپل ہتھیں نپ ٹٹھی، اوندے میندی رنگے پیر لہنوں لڑکے
 وندے ہن جینوں شکاری کنڈیاں اچ مچھیاں پنن کیتے سانپے لڑکئی بیٹھا ہووے، لقمان
 اکھیاں دیاں شارتاں نال بہوں کجھ الاونا پا ہندا ہا، بھلا چھوہر شرم توں ہٹ ہئی تے کہیں
 کہیں ویلے پھیریں اکھ نال ڈیکھ گھندی ہئی، وندے وگدے، انت او کوڑی بوت و نچ اپڑے،
 حراسی گھراں دی اے وستی ستی ستی گھدی ہئی ہئی، جیکے جیکے کوٹھاں نال کاٹھو

پر نالے چمبڑے کھڑے ہن، اخر اکندھاں توں لپیا پٹیا اتے بھوں بھر دا کھڑا ہا، سکول دستی
دے ابحوں ستر اسی گراں دی وتھتے ہا۔

’ماشر صیب ایہو سکول ہے، ہوا کھلا پے، چونکیدار او سامے سٹاپے‘
کوئی پینتری چھتری سال دی عمر اں دا چونکیدار پیر دے بیٹھوں کھڑے تے رڑا پیا

ہا۔

’ٹھیک ہے چاچا، جھلا تھیوی!‘ لقمان سکول دو سیکل پھیرن لگا تاں دھرو والا کیتا
’جھلج ماشر صیب جھلج، اے سامے آلی چونک میڈی ہے ہلدے میں کوئی ٹھڈے پائی دا
گھٹ پاہیوں، نگر دا بھورا چاکھاویں، چھچھے آرام نال سکول ول آویں، ہن کمیں اہالہ ہئی؟
کوڑی تے تاں اپڑ آئے میں۔‘

’نہیں چاچا، انہ تیکوں ہوں ڈیوے!‘ لقمان سکول دو روانہ تھی پیا، لقمان کوں ویندا
ڈیکھ کے دھرو پروں کولہ ہکل ماری، ’سر ابو اونے سر ابو، ماشر صیب آگئی!‘
سر ابو منہ توں ہانہ ہٹائی تاں لقمان اوندے نال اپڑ گیا۔ سر ابو اپٹا پٹکا سمبھالا جیکوں
سر بیٹھ ڈتی پیا ہا، ڈیڈھے دی ٹیک ٹھیک کر کے ڈو ہتھر لقمان دا ہتھ گھڈس، سیکل ہتھوں
گھن کے نال چھاں تے گھوڑی لئی۔

سر ابو خیر پیخیر کیتی، ڈوہیں لکھلے کھن کیتے حالیں چالیں تھئے، لقمان کوں نالوں
ٹھڈھے گھڑے لہوں منگر پائی دا بھر ڈتوس۔ پائی پی کے لقمان رجسٹر حاضری کھولا، اپٹا ناں
جھریٹ کے حاضری لئی۔ چونکیدار دے فائے اچ رمضان خان لکھا ہئی۔

’لقمان پنچھا توں رمضان میں؟‘

’نہیں استاد، میں سر ابو ہاں‘

’چونکیدار توں میں؟‘

’نہیں میں چونکیدار نہ، میں عوضی کم کرنداں، چونکیدار رمضان ہے جیرا چوڑھویں دا
خان ہے، میکوں ادھی تنخواہ ڈیندے۔ اے زمین اوندی ہے، اول سکول منظور کرایا ہا۔‘

لہان چیل سدھی کرن کھیتے کھڑے تے رڑگیا تے سرابو گھر لگا گیا۔ دلاتاں پاہ نال
گھن آیا۔ لہان پاہ میون لکب گیا، پاہ زتی رت آنکوں تے مٹھی اتنی ہئی جو تھوڈا آپت اچ
چمبڑ دے ہن۔

پاہ ٹھیک ہے؟ سرابو منہ اچ نوار وڑنی۔

ہا، اکی ٹھیک ہے۔

استاداں تے افسراں کھیتے میں آپ شانگ پاہ پکینداں، میڈی ڈال آجھیں پاہ
نیں پکا سگدی، آساں ڈھگ ہتی نہیں پیندے، ساڈی آہٹی پاہ وچ کھیر وی گھٹ ہوندے،
اے شکر ہے میں کجھ ویلا دیرے گزارم، ستاں ساڈے ہئے لوک مہنی تے سواوی نہیں
بجھدے، ڈنگر دے ڈنگر ہن، شودیاں کنی شے ڈٹھی ہووے تاں؟

لہان دے گانے اچ شانگ پاہ ایویں کنی شے ہمیندی گئی جینویں لوٹی آلا پانی
آہٹی رتول بھونیں تے سیندے۔ اونکوں لینویں لگا جینویں پاہ سنگھ کولہ بیٹھ گئی وی نہیں، سرابو
تھاں سنن گھر گیا، لہان پانی پی کے ساہ گھنن دارستہ بنائیس۔ جھٹ باد سرابو روٹی دی چھیر
گھن آیا، کنگریاں آلی چھیر تے رونیاں کوئی پورے نہر دیاں، بندہ آکھے انھانیں چا آیا، آتیاں دی
بھاجی اچ گھو بے امیک ہا، پہلا گر انہ کھاوٹ سیٹی لہان دیاں اکھیں لہوں پانی نکھتا آیا،
تے نال کھن گھورا مازیس سرابو پانی سرابو پانی ڈتا، لہان اکھیں نیپڑ کے پہنچا اے بھاجی وی
تیں آپ پکائی اے؟

ہا، استاد صیب میڈی ڈال آجھیں کتھاں پکا سگدی ہے؟ دیساتی لوک مسالا نہیں

کھاندے، آساں تاں ہس لوٹ مرچاں چا برکیندے میں۔

مرچاں توں بھر پور گر انہ لہان دا سنگھ ڈاڈھا منجھیندے رہے۔ لہان کوں پڑکی آوٹ
پئے گئی، سرابو اونکوں پانی دی گوجی ڈتی تے نال آکھس استاد صیب لگدے تیکوں کوئی
دراہن یاد کریندا پئے وڈ کے آدھن پڑکی آوے یا پیر دے تلی تے کھاہر پووے تاں کوئی یاد
کریندے

ڈوہاں روٹی کھادی، سرابو چھیر گھر گھن گیا تے نال ہک ویساٹا گھن آیا بیندے
 اتے سیپ نال کجھ پھل، ہک ہرٹ تے ڈو لکڑ رنگ پرنگے رنگاں وچ کڈھے ہوئے ہن۔
 ویساٹا پروں، کولاپٹ ڈسدا ہا۔ جیر ہلے لقمان ہتھ لایا تاں اتلا کراڑا ہئی جینوں کہیں سلہیں کٹ
 کے بھرا ہووے، لقمان سوچے جو سرابو کول پنچھاں کے اے وی تئیں استاد تے افسراں
 کیتے آپ بٹانے؟ وت چپ کر کے تھکیرا لہاؤن کیتے او ویساٹے کول سر بیٹھ ڈے کے سٹا
 تاں لینوں محوس تھیں جینوں سلہ سراندوں ڈتی پیا ہووے، سفر، تھکیرے، شرابی پاہ تے
 دھرو دی بھٹیجی دے خیال آلے نئے نال چڑیاں دے پلکار اچ لقمان ہٹ گیا۔

سکول دے ڈو کمرے ہن جیرھا چٹ رڑے تے پورے کوڑی ہوت دی وادہ
 پک سلی عمارت ہئی، کوئی ڈیڈھی پردہ کونتا ہس، سکول دے ویہڑے اچ ڈو لکڑ، ہک پرائے
 کھنگل تے ہک پیر ہئی، پردے آلی کندھ دی جھاتے پر اسوں آلے چھتے ڈھینگراں دا لوڑھا ہا،
 عمارت پنج بھی سال پرائی ہئی۔

پیشیں دی پاہ بیون دے باد سرابو اگوان بن کے لقمان دے اگوں اگوں ٹردیں
 ڈسن لگا اے کمرہ ہالاں کیتے ہے

اے کمرہ چوناغج ہئی۔ ہک چند اچ پرائے نماں دا ڈھگ لگا پیا ہا، ہک کندھ دے
 کالا بورڈ ہا، اوندے سامے ہک میز تے ڈو خریاں ہن، ہک خری نجی دے واٹ نال واٹی
 ہوئی ہئی تے ڈو بھی خری تے کانھی دیاں پھٹیاں ٹھوکیاں پیاں ہن، کمرے دے فرش
 تے لمبیاں پنچھاں آلے تہے دودا کھپدے دے ہن، پنچیاں کندھاں تے پیلیاں کڑیاں
 لینوں بچ دھروک لا ڈتی جینوں ہک ہے کول ڈسن لگ گیاں ہوون، جو اڑی اڑی نواں استاد
 آگئے۔

اے کمرہ استادان کیتے ہے سرابو ڈو جھے کمرے دو شانہ کریندے ہوئے لقمان
 کول ڈسا، اے اندروں سارا ڈھوانکا ہویا ہا، کندھاں تے چوانماں پاسوں نوار دے نشان ہن
 تے کھتاں کھتاں روزی چڑی وی کھڑی ہئی، ہک چند اچ کہیں بے گے مستری دے

ہتھاں دی بیٹی پکیاں سلہیں آلی نکلہ ہئی، ڈو جھی چند اچ کھڑے تے لیرولیر سوڑہئی ہئی،
 کھڑے دے بیٹھوں بغیر سنت دے مہسی کروا، کالی پینک تے نال بھنا ہویا تھ ڈسد اپیا ہا۔
 سرابو آکھن لگا اے بسترہ ہک موسی زنی دے استاد دا ہے، پچھلے کئی سال او اتھانیں بگدا
 رہے، اساں ہوں چنگا وخت گزارے، وڈیاں یاریاں باشیاں آلا چٹا ہا، ہر ہفتے ساڈی سکول اچ
 سوت ہوندی ہئی، چونک آلا یکا مارکا رات کون ایں نکلہ تے بھادے مچ پال پابندا ہا، اے
 نکلہ وی میں بتائی ہے

ڈو جھے ڈیندہ جیرھے ویلے لقان فخر دی چاہ پیندا بیٹھا ہا تاں سرابو کولہ پچھنیں ایں
 وستی دے پال سکول کیوں نہیں پڑھدے؟

انھاں کون شوق کونی۔

افسر کڈاہیں آگئے تاں کیا آکھوں؟

افسر کڈاہیں آدن تاں چاہ پائی پی کے لگے ویندن، انھاں پالاں شالاں دا اکا

کڈاہیں نہیں پنچھا

افسر اندے رہندن؟

بٹھے ویلے تاں نہیں آندے بھلا آندے ہن

سال اچ کتنی واری آدن؟

ہک ڈو پھیریں مسیں آدن، استاد صیب لگھ دا چنتا نہ کرتے نہ افسراں کولہ ڈر،

میں کئی افسر بھگتئی کھڑاں، قسم ہے جو پالاں دا پچھن پیا!

سرابو ہیکر پچھن وی سہی جو استاد وی ہے، چونکیدار وی ہے تے پال کیوں کونی

تاں ول چہ جواب ڈیسوں؟

ایہو آکھوں جو پال نہیں آندے، پیا چہ آکھوں۔

او پہلے آلے استاد افسراں کون کیرھی ولدی ڈیندے ہن؟

او وی ایسو آدھے ہن جو اتھوں دے لوک پال نہیں پڑھیندے، ایس اچ استادان
 داکیر ما قصور ہے؟ توں وی ایسو آکھیں میں تاں حاضر ہاں، جے پال نہیں آندے تاں میں
 گھروں دھرو کے تاں نہ آن سکھاں او اے گالھیں کریندے بیٹھے ہن جو ہک پڑھرا جیماں
 بند اسکول آیا، اوندے ہتھیں ترینگل ہئی۔

سلام علیکم ماشر صیب! لقمان کوں ہتھ ڈیندے ہوئیں آکھنیں۔

والے کم سلام کیا مال اے پاپا؟

انہ دا شکر ہے ماشر صیب توں سٹا، ساڈی دوستی اچ کوئی تکلیف مکلیف تاں

کوئے نوی؟

نہیں پاپا میں تاں اتھاں ہوں خوش ہاں!

ہچا جیکر کہیں شے دی لوڑ ہووی تاں میں حاضر ہاں! میڈا گھر انساؤں ڈبھاروں
 ہے، سرابو میڈا بھٹیجا ہے، اسان بکو کجھ میں، فرق کوئی کوئے نہیں۔

پاپا انہ تیکوں ہوں ڈیوے، حالے تاں سرابو کہیں شے دی کمی نہیں ڈتی۔

تو اسی بندا جو تھیا، کڈا میں کہیں شے دی لوڑ ہووی تاں شرم نہ کریں۔

ٹھیک ہے پاپا

پاپا پڑھرا لگا گیا۔

سرابو آکھن لگا اے پاپا سو بھائی ہر استاد کوں ایسا گالہ آن آہے، بھلا کڈا میں وی
 کہیں کوں ڈتی کوئی شے نس، وڈا موڈی ہے، لہنوں منہ دا مٹھا بٹھے، جیکر ایندی واڑی دے
 نالوں پ پوو تاں پرہاں کولھوں ہکل ڈیندے، ساری وستی مال سانگا گنڈھی راہندے، میڈا
 وی تھیندا کجھ نہیں، لہنوں ہر کہیں کوں بھتر بجاتے بھٹیجا بٹانی ودے، ہے ودان تے لندھا
 ایڈا ہے جو جتھاں کوئی روئی کھاندا بیٹھا ہووے تاں ننگ مال جڑ پاہندے، تیکوں ایندی کجھ سی
 دی گالہ سٹاواں ہک واری سیالے کوں ایندیاں کھریاں پھٹ پیاں ہن، پنھنیاں ایس شان
 دیاں جو رت واہندی ہس، لوکاں لہنوں آکھا جو بھیرا گھیو گھر دا بیوی، راہیں سہریں ویلے

گھریاں نکلے کے سم، ڈوپار ڈینہہ لہنوں کر پانٹھیک تھی ویسے، بھلا ایں آگھا واہ سچا گھئیو اندھ دی نیامت ہے، کھیر سانگے بٹدے، میں اندھ دی نیامت دی نشکری کراں وت لوکاں آکھنیں، چلو گھئیو نہیں لینداتاں اسوں آلاتیل چالا، وت ایں آگھا سردی شے پیراں تے لاواں؟ آخر دیرے لہوں گریں منگوائیں تے اوہا لیندار رہا، استاد صیب اے وڈا خروس تے مرچاں کٹ ہے۔

لقمان کوں کوزی تے آئے تریکھی ڈیہاڑہی، فجر دی چاہ بیہون دے باد کھڑے تے رزاریدو سڈاپیا ہا، سرلو آن وڑا استاد صیب اچ ساڈے کوٹھیاں دی چھاتی ہے، اسان جیرھے نوریں کوٹھے چھتیندے ہیں تاں ہک ونگار کریندے ہیں تے سوت موت دا پروگرام وی ہوندے، چھاتی آئے ڈینہہ ونگار ایوں سمجھ ویہڑے دامید ہوندے، سارے چھوہر چھکر وی کھٹے ہوندن، ڈاڈھی گپ گرداپ لگدی ہے، اتھاں توں حکلا کیا کریسے؟ سکھٹیاں آپاسیاں ڈے ڈے کھکھاڑاں ڈکسنی آ۔ آمپے نال گھر نل کجھ ساڈا وی شغل ڈیکھ

لقمان سرلو دے نال ٹرپیا، اوندے گھر ہک وڈا سارا گارے داختان مارا پیا ہا، ڈاہ پارہاں ہٹیاں نال ہک ہڈھا ڈرکھاں تے اوندنا شاگرد کم اچ چنے پے ہن۔ ہر پاسوں مٹی، لسی، کریئے دیاں کڑیاں اتے وگے کھنڈے پنڈے پے ہن۔ ویہڑے اچ کچی مٹی دا ہنکار ہا، استاد صیب آ، اتے کوٹھے تے چڑھا آ، ساڈی وستی کوں ڈیکھ، کم تاں تیں نہیں کرناں، کجھ ڈیکھ بحال تاں سی۔ سرلو آگھا۔

لقمان کوٹھے تے چڑھ گیا، ہک کوٹھے دیاں کڑیاں لگ گیاں ہن تے ڈو جھے کوٹھے دے ہک کھن دیاں کڑیاں آپاں رکھٹیاں ہن، کوٹھے ہاہروں لہے کھڑے ہن تے اندروں آپاں لمبیٹے ہن، کوٹھیاں دے اندر تل تے کچی مٹی دے روڑے اتے کڑیاں دے کپے ہونے پیلے پیلے چٹھے کھنڈے پے ہن۔ ہک ہڈھا شکلیل بستری تے اوندنا چھوٹا شگرد کاب تے بیٹھے ہن تے آپے منہ لہوں ہک ہک میج کڈھ کے کڑیاں تے ٹھکیندے بیٹھے ہن، بستری دی چٹی کالی پنجالی ڈاڈھی ہئی اتے منجھ نیلا شوخ ڈیڈھا پاتا ہویا ہس۔

اوندیاں اکھیں تے موندے شیشیاں آلی سینک پھچھوں میلے دھاگے نال پھپاکی انگوں ہبے
 ماری کھڑی ہئی، ڈو پھوہر کھریاں تے مئی دے پورے ڈھونڈے ڈدے ہن، ڈو سٹے
 گارے آلے نماں اچ کاپی ڈیندے کھڑے ہن تے باقی پنج ست جوان لئی دے ساویاں
 نینٹیاں دے ٹھڈے ڈھگ نال ٹیک لگ کے ہن نئی سٹے ہن، بک آدمی لمبی جھنیں
 کڑی جئی لگدا آیا تے ڈرکھاں دے شگورد کون بیٹھوں چوک ڈتس، اوں پھر کی گھدی تے نال
 مپ مار کے اپنا منہ پے پائے چاکیش۔

کیرھا قمر ای آرام نال نہیں ہسہ سگدا؟ منہ کنتے چاکیتی؟ سدھا تھی ہسہ پھچھوں دیاں
 میٹاں کینوں لیسیں؟ ڈرکھاں آپے شگورد کون دیکا پاڑھیا، پھوہر ول سدھا تھی بیٹھا، اوہو چوک
 ڈیون آلا کھلے بادوت اونوں کڑی نال شوت آن ڈتس، پھوہر مپ مار کے ولا پہلے انگوں
 ادھر کا گھدا، ڈو پھچھتا ہن توں، کیرھی ماری؟ سیرکاں تاں نہیں ہئی بیٹھیاں؟ تیکوں تاں اکھم
 جو منہ میڈو کر ہسہ توں ولا پھچھو دا تھی ہاہنیں، بندہ ہن کے زناور ہن، خدا تھنہ پٹی، گپھوں آلا
 ہنہ ہی اتھاں مریا ڈرکھاں ایں واری کجھ ڈھیر ڈنڈ گھتی، شگورد شوداوت آہٹی جھاتے ہسہ کے کم
 کرن لگ گیا، تھولی دیر بادا کا چپ تھی گئی، پرے توں لیلیاں دے گھنکریاں دی بیگ
 بیگ تے ڈرکھاں دی ٹھک ٹھک دے سوا پھرا اونڈے دے آلے ساہ دا شکاٹ رہ گیا،
 وت ولا بک پٹا کڑی پا کے لگدا کندہ دا اول گھندا آیا، سٹے سٹے کھل توں نساہ تھی کے آپے
 ساہ پاری پنے ہن، ہن تاں ہس شگورد دے ہن دی دیری تھئی استاد تاں ڈینہوں انگوں
 شت تھئی، وونے تیزے اتے کیرھا گورا لٹا کھڑے، پیدا پیدا بیٹھیں، میڈی تاں گالہ کون کھندا
 ہی نہیں، میں تیکوں پاہندا بیٹھاں، بیچھے اچ بھوں تاں نوہی بھرا ہو یا لینوں سکھیں توں؟
 شگورد شودے زہر دا گھٹ پا بھراتے استاد کون ڈسا وی نہیں جو بیٹھوں اونڈے
 نال کیری کواہنی تھیندی ہے۔

“اونے سرابو! گارا کرازا کر، نویاں پھتوں دا گارا اچھاں نہیں ہوندا، زلا وی پھچھاں
 ہن پھٹ ویسی آ ڈرکھاں شگورد دی جان پھوڑ کے سرابو دے پائے پے گیا۔

ہک ہیا چٹاں آیا اوندی وی شاگرد نال اوبا کار کرن دی منشا ہئی، کوی اتاں کیتس
 شوت ڈیوں لگا تاں ذرکھاں ڈیکھ گھدا، کھپاتاں پہلے منشا ہئی ول تھی گیا شروع اچھا اے
 تیڈی کیتی کاری ہئی؟ میں چھوہر نال لتنوں ڈنڈ گھتی کھرا ہم، تہاں وڈے کھڑے لوک
 بیوے، وڈے بدتریم بیوے، میکوں کوئی لوڑھ نیں تہاں موڑی لوکاں دے کم دی، میں
 ہئیں وینداں، میں بھالینداں تہاڈے کم کوں! انھی اونے چھوہرا ہٹ پرے اے لوک
 گزارے دے ڈاڈے نہیں! سارے ونگارو کھل کولہ ڈھنڈھنی ودے ہن، ذرکھاں پوڑی تے
 لندی جھاتے وی پرکدا آیا تہاں یکے وڈے بے غیرت بیوے، تہاڈے اچ تریم داماسہ
 کوئینی، تہاڈے کم کھر کا کر سگدے، تہاں بندیاں دے ڈاڈے نیو ہے! او آپٹے سندر سمان کھٹا
 کرن لگ پیا۔ سرلو گارے لہوں نکل کے بھجدا آیا تے اونکوں نپ گھڈس استاد چھوہر ہن
 غلطی تھی گئی ہے! میں انہاں دی جھاتے مانی منگھاں ایسہ ڈاڑھی ہتھ ای!

نہ بینویں نہ، میڈی مجال اے، میڈا غرار انیں تھی سگدا، آجھیں چھوہراں نال،
 میں ہتھ ہنداں، تہاں ڈاڈے تے میں بیٹاں، ہس میں رنج گیاں، وڈی عزت کیتی تیڈے
 لوکاں؟ سڈے کے بیٹا کیتے دے کناں کوں ہتھ لیندے ہونیں اکھن میڈے ہیو ڈاڈے دی
 توبہ ہے!

استاد لتنوں نہ کرا توں ساڈا وڈا ہیں، ساڈے پیو دی جھاتے ہیں، ایس واری
 مانی پاڈے، ولا لتنوں نہ کریں!

میں موڑی تہاڈا کم کریندا جو ناں، ہس پرے تھی میڈا ایم زیان نہ کرا!
 جیرے جئے شگرد نال کھرایا ہئی اگوں تے تھیاتے ہتھ ہنڈے کے اکھن لگا، استاد
 میں کن غلطی تھی گئی ہے میڈے پیو دی توبہ ہے، ولا ایوں نہ کریساں!
 ہس ہس اسان مزدوری کرن آئے ہیں، بیٹا تھیوٹ نہیں آئے۔

استاد میڈی مجال اے، قرآن دی قسم ہے ولا ایوں نہ کریساں او آدمی ہتھ ہند
 کے استاد دے اگوں کھر تھیا۔ ول سارے آدمی کٹھے تھی کے اونکوں بنتاں کتوئیں، استاد
 وڈے اوکھاں نال راضی تھیاتے آپے سندھراں کوں لگکے لہوں ولا کڈھس۔

استاد تے ونگازواں دی ڈنڈا اچ لٹقان وی چھت توں لہ پیا ہاتے ہن وت
 چھت تے چڑہ آیا، لڑھدیاں مچھیاں وانگوں ڈنگیاں ڈوریاں کردیاں ٹھیکچ گیاں، استاد کردیاں تے
 پہلے نکھاں سنیاں تے وت لئی دے ساوے تھے کھنڈیندا گیا، ایندے نال ای اندروں ٹھڈا
 منڈا اندھارا تھی گیا۔ لٹقان چھت دی بک چنڈ تے ہرہ تھیا، کوٹھے دے چنے نال پڑسانگ
 لگی کھڑی ہئی، حٹے بیٹھوں مٹی دیاں تفاریاں بھر بھر کے ڈیندے کھڑے ہن، زمین تے
 کھڑے حٹے تفاری پڑسانگ تے پہلے بندے کوں ڈیندے ہن او آپے سر دے اتوں
 ڈوبھے کوں تے ڈوبھا تریکھے کوں، تریکھے کوہ چھت آ لے گھن گھنڈے ہن، لٹقان اے تماش
 ڈیدھا بیٹھا با جو بندے کینویں مشین آنکوں کم کریندے پنن، او ہو پتہ لگا انہاں اند دے نال دا
 بانگرہ پایا تے چھت تے مٹی پوری تھی گئی، باقی آ لے سارے چھت توں لہ گئے، چھرا
 استاد تے اوندا شگرد مٹی بکو جھنیں کرن لگ گئے، ہتھاں نال تلا کے جیرھا وڈا روڑا انکدا ہانیں
 بیٹھ بھکا ڈیندے ہن۔ ہن چھت پیر سہ سگھی ہئی، لٹقان مزے نال انٹے انٹے پھرن لگ
 گیا، وستی دے آس پاس آ لے جھکے انہاں کوٹھیاں کوہ جھکے ہن، لٹقان جن کن دید بھنوائی،
 سامنے آ لے گھراچ بینہ دے پائی داہک تلا ہئی، تلا دا پائی سکدا تے کالا تھیندا ویندا ہا، ایں
 گھراچ ہک پاسوں پاہ دا وڈا بلا ڈھگ لگا پیا ہاتے کرینے تے پرائے بے رنگے کپڑے
 سکدے کھڑے ہن، گھراں اچ تریمتیں آپے کماں کاراں اچ زبھیاں ہویاں ہن۔ ٹھلیاں
 لہوں سر مٹی ڈھوں پیا نکدا ہا، ہک تریمت بوہاری ڈیندی دھوڑ دا بدلا اڈائی آندی ہئی تے ہی
 تریمت گوہے ٹٹھی تھپیندی ہئی، کجھ گھراں اچ تریمتیں انا نگر پیاں پکیندیاں ہن۔ لٹقان
 ہو لے ہو لے نال آ لے گھراں اچ دید ماری، لے پائے آ لے گھراچ تریمت موہڑے تے
 چڑھ کے ڈاچی ڈوہندی کھڑی ہئی، ہنے پاسوں لٹاک وی لندا کھڑا ہا، ابھوں آ لے گھر دو

ڈٹھس، گھر دی آدمی اچ تریمت پلتھی مار کے داٹے مھریندی بیٹھی ہئی، پکی عمراں مال
 پکے رنگ دی اے تریمت مال ہک جھمبٹی لیلیاں لگڑیاں کیتے گھدی بیٹھی ہئی، کوٹھے
 لہوں جوان جھنیں چھوہر نکلی، لقمان کون ڈیکھ کے کجھ تکھی تھیون پے گئی، اوندے نخرے کجھ
 سونے ہن، لقمان جڑ کے ڈٹھاتاں اے اوہا دھرو دی بھلیجی ہئی، جنیں اونکوں پہلے
 ڈیسازے کوڑی تے آندے ہوئے پاواکیتا یا، چھوہر اہالے قدم پا کے لقمان دو آون پے گئی،
 لقمان کون کھنٹیں چھٹ گئی، سوچس جو کیا ایں چھت تے ڈرکھاں تے اوندے شگرود کون نس
 ڈٹھا، اوہو پتا لگا جو کھل کے بھائے دا کھڑکا کھول ڈٹس، لقمان کون پچھے پتا لگا جو او میڈو نہ ہئی
 آندی ہئی۔ کھڑکا کھولن دے دیری حئی، بھڈورے گچیاں ڈنگیاں کر کے نچدے پدے
 سدھے داٹیاں تے آپے، تریمت جیرھی داٹے مھریندی بیٹھی ہئی، جھمبٹی پا کے چھک
 دی ڈگرتے مازس تے بھڈوریاں کون گالھیں پٹن گئی۔

مرو شالا، پٹھا لگنے، کاتی ہیٹ آو، ہلاشی بچ آ، بچ آ، اے تاں میڈے تن کون
 کھاندن، گھرتوں پاہروں ریل آونیں، شمی، اڑی شمی تنکھے آ، سارے داٹے کھادی ویندن۔
 آندی ہئی آل، مامی آندی ہئی ہاں، اچھے اچھے اے شالامری آونیں! تھولے
 تھیوو شالا! شمی بھڈوریاں دو بھجی۔ وطنی لکر مال ہک آنہر ڈاند پدھا کھڑا یا، ڈو جھے پاسوں
 پاسوں مال لیاری سواگاں رتے وچھے کون چنیدی کھڑی ہئی، لالیاں انوں انوں بٹھم ہن،
 جیرھے ویلے گاں دی کنڈھ تے پاہندیاں ہن تاں گاں پچھ مار کے اڈا مھریندی ہئی، ویرھے
 اچ شمی دی مامی اکھلی لہوں داٹے ہلا کے ہتھ تنکھے تنکھے کڈھ گھندی ہئی تے مولما ٹھا آن
 تھیندا ہئی، کھلے کھلے چڑیاں کون ہکلیندی ہئی اونکی جھیں اڈاری مار کے وت ول آندیاں
 ہن۔

لقمان سوچا جو اچ آلا چھاتی دا اے زجھیا بیکار نیں، پلو شمی توٹی جو نیں الاٹی ول ای
 سونہ سنھاں تاں تھی گئی ہے، وت اے وی سوچس جو شمی گلکھے لہوں لگھدی جھاہ تے خبر
 نیں کے اشارہ کیتا۔

سرلو دی ڈال ہک وڈا سارا پاہ جوش تے نال ڈھیر سارے کوپ ہنئی دے گنڈہ
 ہنہ کے آگہی، مستری، شگروہ تے لقان دی پاہ مہمت تے آگہی، باقی بیٹھہ ہسہ کے سرکیاں
 مارن لگ گئے، لقان دے ہچے پاسوں شمی دا گھر ہا او اوندے خیال اچ اے محوس وی نہ
 کر سگا، جو پاہ کے جھنیں ہے، پاہ پی کے یکے ولدا مہمت تے وئے کٹن پئے گئے، لقان
 وی ہولے ہولے وئے کھیندے کھیندے منہ شمی دے گھر دو پھیر بیٹھا۔ شمی دو کاٹی دید
 لائیں اونٹھے تے روئیاں پکیندی ٹٹھی ہئی، او وی لقان دو تکی ٹٹھی ہئی، لقان کول اچ
 ساری وستی باغ بہار ڈسدی ہئی تے ہوا اچ چارے پاسوں لونگاں دی خوشبو وی آون لگئیں،
 آپئے من اچ آہٹی عزت ودھیک تے آپ نال پیار تھی گئیں، زندگی اچ پہلی واری کوئی
 چھوہر اوندو ڈیکھ کے کھلی ہئی، لقان کوئی خاص سوہناں نہ ہئی رنگ وی سانولا ہس، پس ایہو
 ہئی جو تک اپا ہس اتے قد کاٹھ چنگی ہس۔ ڈینٹی کندھلی دے او لے اچ بنٹے ٹٹھے تے
 مانے پکیندی باہ تے شمی سینے توں اتوں صفا ڈسیندی ٹٹھی ہئی، جیرھے ویلے او ائے دا
 پیرا پا کے ہتھال تے ڈو ترسہ تازیاں مہندی ہونے روئی ودھیندی اتے پھریندی ہئی تاں
 لقان کول لہنوں محوس تھیندا ہا بیہنوں ٹٹھی ہٹھاڑنچدی ٹٹھی ہووے، کھلے کھلے او گونہاں دیاں
 منٹھیں ٹٹھے اچ ڈھا ڈیندی ہئی تے وت ائے لوڑے ہتھال نال منہ پاسے تے کر کے ڈھول
 ہیندی ہئی تے ہنئی نال تک وی پونجھ گھندی ہئی، ایسا کار کیندے کیندے روئی پک
 گئی، اول اٹیپے دی ڈنی تے پا کے تباخ ٹٹھے دی کندھ نال لا کھرا نئیں تے ٹٹھے تے کھیر دی
 کھوئی کوھٹی رکھ ڈتس۔

مہمت بہو سنوں تھی گئی ہئی، مستری مہمت دا لہیا شروع کر ڈتا، گارے نال
 بھریاں تفاریاں ونگاروآں دے ہتھال تے اڈدیاں آنڈیاں تے مہمت تے پلینڈیاں گیاں،
 ونگاروآں دے نال دا ہانگرا پیندے ہن تاں تفاریاں دی پال لہنوں تکھی تھی ویندی ہئی،
 بیہنوں اکھیندا مشین دے پئے تے آنڈیاں پیاں ہوون۔ ڈینہ ستا تھیون لگ گیا، لقان کول
 مہمت تے ٹٹھے پورے ڈو گھنٹے تھی گئے ہن اونکوں کجھ ترسہ لگن سکے گئی، ادھے گھنٹے باد

پھتوں لپیچ گیاں تے خالی ڈوترے گز جھا باقی رہ گئی، ہن زیادہ آدمیاں دے کھڑن دی جھا کونا
 ہئی، لہان چمت توں لہ آیا، ونگار ووت مستری دے شگرد نال کھڑاون پئے گے، ہک
 بندے بنا دوہہ بھکاواں جو مارتاں سدھا اوندی کنڈھ تے پیا او غریب مستری دی کاؤدے ڈر
 توں دھروٹ گیا، ووت کہیں ڈو جھا دوہہ مارتاں شگرد دوہہ آندا ڈیکھ گھدا تے تھوڑا جھیاں پاسہ
 کیتس تاں او سدھا استاد دے متھے تے ورتج لگا، اوندی عینک چکڑ نال لوڑ بیج گئی، اوں گھڑنالا
 زمین تے چا بھکایا تے سر توں پنکا لہا کے منہ پونچن پئے گیا تے نال اسی منہ بھر بھر کے
 منڈیاں دا وی رتج کیتس، "تھاڈی ما۔۔۔۔۔ تھاڈی بھین۔۔۔۔۔" تہاں ہوں نکتے لوک بیوے!
 تھاڈے نال کتا بند اکم کر سگدے، تہاں شریفاں دے ڈاڈے نوئیے، اند برباد کرنے، شالا
 غرق تھیوو، جناب لہوں۔ منہ صفا کریندیاں ویلے اوندیاں اکھیں اچ مٹی وڑ گئی، لہندی جھاہ
 تے اواندھیاں آنکوں پڑسانگ تے وگے ٹول ٹول کے بیٹھ لٹھا، سارے ونگار و کوٹھے اچ
 لگ گئے۔

مستری دی جھہ متواتر چلدی ہئی ہئی جو کہیں پاسوں ہک ونگار ووات تے گسئی رکھ
 کے زور نال پردک ڈتی، استاد کوں تاں بند آکھے ولا بجلی لگ گئی تے ولدا شروع تھی گیا،
 جھنکتے دے پترو، تہاں وڈے حرمنیں حیضی بیوے! سوں ہم جو لا میں تھاڈی وستی کم چا
 کراں۔ اے کوئی خاص خنزیراں دی وستی ہے۔ شگرداے وڈے فبیٹ لوک ہن، سور نچھ ڈتی
 ہئی تے اے جھے ہن، اسان انہاں لوکاں دے بر سر نہیں آسگدے "گھڑنالا ڈگر تے
 مار کے چھا کیتوس، ولا آئے سدھراں آ لے گنکے کوں چائیس تاں او پہلے کولھوں ہوں ڈھیر بارابا،
 منہ کھولس تاں گنکے اچ ہک کنگرا ڈھکا پیا یا، کنگرا کڈھ کے ٹھکا سیکل تے پدھس۔ سیکل
 گھوڑی توں لہایا تاں ڈوہاں نیراں اچ پھوک دا ماسہ وی کونے نہ ہئی، او ڈوہیں سیکل
 گھلیندے گھردو کھٹکے، پھوں کہیں ہکل ڈتی۔

"استاد ڈیسازی تاں گھدی ورتج!"

"ماء کوں پاڈیوں! استاد ولدی ڈتی۔"

”اچھا شاگرد دی ڈیسازی گھدی ونج“

”او بھین کوں پا ڈیوں!“

”استاد سیکل دا پھتہ پھر کدا ویندی۔“

جے تہیں استاد ڈسدا گیا، ونگارو پچھوں پر چا بٹائی رہے، اتے او وی ہمدوں اُن سٹی

کر کے ہوائی گیا۔

ڈوجھا پکھ

اوں ڈینہ کفتاں داویلا ہوسی، سُر ابو لقمان کوں روٹی کھوا کے گھر دو گیا ہئی پیا، لقمان کھڑے تے لینا، ریڈو تے گاؤن لئی، شمی دے خیالاں وچ غم پیا ہئی، شاہر کولہ کہیں ویلے کہیں پکری یا گاں دی پاک آویندی ہئی، چونک کول کہیں ویلے ہٹیاں دا کھلن تے رازے آویندے ہن، کہیں ویلے ہوا دے جمو لے نال کہیں پاسوں مرلی دی الا آویندی ہئی، ملنگ سکول دے لے پاسوں، آں، اوں کریندا دہا کے کھاندے لنگھ گیا، سکول دے کمریاں وچ لمبی لمبی مچھاں آ لے تہے چتری اچ بھنڈیے داٹیاں ونگوں ترکدے پئے ہن۔

سکول دے ویہڑے وچ ہک کالا ڈھپا وڑا تے ہولے ہولے لقمان دے پاسے آوٹن لگ پیا، لقمان اٹھ بیٹھا۔ تیڈے کیتے ہولھی آئی ہم، اسا ڈی گاں سوا تھسی ہے، شمی اوندے کولہ آ کے ہولھی دا منگر کھڑے دی سہراندی رکھ ڈتا۔ لقمان کوں تھوڑی پھٹ گئی تے اوندے سنگھ وچ کنڈے پڈن لگ پئے۔

شمی گلہ تاں سُن، تھولا پیرتاں ڈک! شمی اوندے نال گلہ و لئی بغیر انہاں پیراں تے واپس لگی گئی، لقمان دا منہ کھلا رہ گیا۔ شمی واہمو لٹے ونگو آئی تے ولدا اندھارے وچ اغب تھی گئی۔ بمل اوندی سوہٹی نور نال پیدا تھئی ہوئی ہلکی ہیل تے اوندے بت دی خوشبو کوں اوہدک تیں محوس کریندا ریمبا۔ ہوا نال چوتی ننگ ملنگ دی قبر دے پھینٹیں لئیں وہدے پئے ہن بیٹوں ہک ہجاری مندر دیاں ٹلیاں کھڑکیندا کھڑا ہووے۔

لقمان پولھی دا کھورا پا کے ڈٹھا، کھڑے لہجوں پولھی توں ودھ شمی دے ہتھال دی
 مٹھی خوشبو آندی ہئی ہئی، اوندی سمجھ وچ نہ ہئی آنداپیا جو او پولھی کوں خچے یا کھاوے۔ اوں
 رات اونکوں چرک تئیں نندر نہ آئی۔ ہر پاسوں پھلیلاں دیاں خوشبوآں آندیاں پیاں ہن۔
 کھڑے تے لیئے ہوئے اونکوں ولا ولا اے جھاکا تھیندا ہئی جو شمی اوندے کھڑے دی
 سہراندی یا پواندی کھڑی ہے، شمی دا سکول وچ آون تے پولھی ڈیوٹ دا منظر اوندے جیتے وچ
 پھر دا پیا ہئی۔ رات دے ہک ڈو وچے جیرھے ویلے اوندی اکھ لگی تاں اونندر وچ شمی کوں
 ڈیہدا رہا۔ کہیں ویلے شمی تے او نیلے آسمان تے بدلاں وچ اڈدے ودے ہن۔ کہیں
 ویلے ڈوہیں نوں کپڑے پاتی شاہ عالم دے میلے وچ پھردے ودے ہن۔ کہیں ویلے
 سیکل تے چڑھ کے دراہن ویندے پئے ہوندے ہن۔

ڈو جھے ڈینہ دیگرویلے تریمتیں تے چھوہریں گھڑے جی تلاتے پانی بھرن آندیاں
 پیاں ہن۔ انھاں تریمتیں تے چھوہریں کوں او ڈوں ترانے ڈینہ پہلے وی ڈیہدا ہئی۔ بھل
 ہن او تریمتیں دی ٹولی کوں دھیان نال ڈیکھن لگ پیا جو متاں شمی ڈنچ پوندی ہووے۔
 جوان چھوہریں دی ٹولی آئی تے لالیاں وانگوں ہل ہل کریندیاں رنگاں آلیاں پُنیاں اڈیندیاں
 لنگھ گئیاں۔ لقمان کالے لکر دے بیٹھ کھڑے تے لینا اکھیاں دے نشانے تلا دوہن آئے
 رستے تے لئی پیا ہئی۔ لکھے باد تریمتیں دی ڈو جھی ٹولی آئی۔ ایں ٹولی وچ کجھ جوان چھوہریں
 دے علاوہ باقی ساریاں ہکی عمراں دیاں کالیاں تے سریاں ہوئیاں تریمتیں ہن۔ جیرھیاں
 جوانی دیاں بہاراں کوں ہوں پچھوں چھوڑ آئیاں ہن۔ ایں ٹولی دیاں زیادہ تریمتیں دے سہراں
 تے ہک ہک گھڑاتے ڈھاک تے ہک ہک ہال ہئی۔ اے تریمتیں پیرورائیاں ہن تے
 انھاں دے پیراں دیاں تمیاں تے کھریاں پھٹیاں ہوئیاں ہن۔ لقمان دے سہرے لگے
 ہونے کالے لکر وچ کال کرکدا پیا ہئی۔ او اونہیں راہ تے دید لئی پیا ہئی، تریمتیں جھار آئی۔
 ایں جھار وچ ڈھیر چھوہریں کنواریاں تے جوان ہن، انھاں وچ ہر ہک کول ڈوں گھڑے
 ہن۔ او کھل دیاں، ہک ہن کوں دھکے ڈیندیاں، ہک ڈو جھے کول کھڑے کھیندیاں ہرٹیاں

دے اجرو انگوں دھوڑا پیندیاں آندیاں ہن۔ او اتنی ڈنڈ گھستی آندیاں ہن جو لقمان کول انھاں دی کول کاں پہنچدی ہئی ہئی بھل انھاں دی ہک گالہ وی اوندی سمجھ وچ نہ آندی ہئی۔ جیرے ویلے او تھولا سولے تھیاں تاں لقمان انھاں کول تر تر ڈیکھن لگ پیا۔ اوں شمی کول ڈیکھ گھدا ہا، او ہانہ مریندی، چڑچڑا الیندی ٹولی دے ہجوں آندی ہئی ہئی۔ او لقمان کول کہیں ویلے نظر آ ویندی ہئی تے کہیں ویلے کوئی چھوہراوندے سامنے آ ویندی ہئی تے او لقمان دیاں اکھیاں توں اوڈھر تھی ویندی ہئی۔ او اٹھی کے سدھا ہر گیا جو اونکوں پتنگی طرحاں ڈیکھ گھنے۔ چھوہریں سکول کولھوں لنگھیاں، او پہلے وانگوں پل پل گھستی ویندیاں ہن، لقمان دی سمجھ وچ نہ آیا جو سنن آلی کیرھی ہے تے آلاون آلی کیرھی ہے۔ اونکوں لسنوں لگدا پیا ہئی بیٹنوں سبے چھوہریں الیندیاں ویندیاں ہوں تے سنن آلا کوئی نہ ہووے۔

شمی وی چھوہریں مال تلا دے پائے لنگھ گئی۔ لقمان ہوں کوشت کیتی جو کہیں طریقے او اوندے پائے ڈیکھ گھنے، بھل شمی اوندے پائے نہ ڈٹھا۔ او اوں حالت اچ بیٹھا رہا جو جیرے ویلے او پائی بھر کے آسن، متاں او اوں ویلے اوندو ڈیکھ گھنے۔ چھوہریں چرک تیں اوڈھر رہاں تے تلا کنوں انھاں دی خنج خنج آندی رہی۔ کہیں کہیں ویلے تاں کہیں چھوہر دیاں چیکاں سنیدیاں ہن، او پائی بھر کے ولیاں تے لقمان دے سامنے تھی آئیاں۔ او اکھیں پٹ کے انھاں کول تگن لگ پیا، انھاں وچ کجھ چھوہریں دے کپڑے بنے ہن۔ کجھ دیاں پنیاں تے سر دے وال بنے ہن۔ ساریاں چھوہریں ہک گھرا ڈھاک تے ڈو جھاسر تے رکھی آندیاں ہن۔ ہک چھوہر جیرھی قد دی مندھری ہئی اتے کاٹھ چنگا ہس، سر تے ڈو گھڑے رکھی مز پھی ڈاچی دی کار سینہ تاں کے ٹردی آندی ہئی۔ کجھ چھوہریں دے ہتھاں وچ کٹورے ہن تے کجھ دے کٹورے آپٹے سراں تے رکھے ہوئے گھریاں تے اموندے ہن۔ ہک چھوہر پختی دا پلو پیندی آندی ہئی۔ ہک چھوٹی نینگر سر تے ہگھی رکھی آندی ہئی ہئی۔ مولی صیب ہک لیلے کول اگوں لئی چھوہریں دے مال لنگھا۔ ابرغنت چھوہریں دی کاں کاں لسنوں ختم تھی گئی، بیٹنوں درختاں تے بیٹھاں چڑیاں بندوخ دی گولی چلن دے باد

چپ تھی ویندیاں ہن۔ مہل صیب دے مال بک شاگرد دی ہئی۔ مہل لیلے کول گھلیندا ہویا
 لنگھ گیا، چھوہریں داوت پلکار شروع تھی گیا۔ او سکول دے سامنے آگیاں۔ ساریاں چھوہریں
 دے منہ دھوتے دھوتے ڈسیندے پے ہن، شمی دا پلا منہ دھو بیٹن دے باد لہنوں لکدا پیا
 ہئی جینوں پتل دی تھالی مانجھن دے باد پلکدی ہے۔ او آپنے ڈھوڈے تے رکھے ہونے
 گھرے کول ہتہ مال پائی کدھیندی ہئی تے ہتہ کول کھول کے آپنیاں پتلیاں انگلیاں کول
 ہولے ہولے سدھا کر کے قطرہ قطرہ پائی آپنے غلاب وانگوں منہ وچ سٹیندی آندی ہئی۔ کجھ
 پائی اوندے منہ وچ ویندا ہئی تے ڈھیر پائی اوندے کپریاں تے کرویندا ہئی۔ او آتھئی مستی وچ
 مست پائی دے قطریاں مال کھیندی آندی ہئی، لہان اونکوں تکی بیٹھا ہئی۔ شمی دی نظر
 اوندے پاسے نہ گئی او جیرے ویلے سکول دے کمرے دی کندھ کولہ مرٹن آلیاں ہن تاں شمی
 دی دید اوندے آتے پے گئی او آپنے منہ تیں پائی نہ نے سگی تے اوندیاں لمبیاں کولیاں
 انگلیاں کول پائی ادھے رتے وینج گیا۔

لہان کول جس آگئی، او جوبن کے ہس گیا جو شمی ڈونجھے پھیرے تے آسی تاں وت
 ضرور میڈو ڈیکھسی، میں اونکوں کیرھا اشارہ کراں؟ بھل اتنیاں چھوہریں وچ تاں اوندو شانہ کرن
 وی اوکھا ہئی۔ او پھیندا ہئی جو میں آتھئی دل دی گالہ اوں تیں کینوں پچاواں جو ڈو جھیاں
 چھوہریں کول وی پتہ نہ لگے۔ اوں کول او کھڑا یاد آگیا، جیندے وچ شمی اوندو پوٹھی آئی ہئی، او
 پوٹھی آلا خالی منگر پا کے آپنے مال کھڑے تے رکھ بیٹھا جو پرے کولہ شمی کول کھڑا ڈکھیاں۔ او
 ڈیکھسی تاں ساری گالہ خود سمجھ ویسی۔

ڈونجھے پھیرے تے جیرے ویلے چھوہریں آپنیاں تاں انھاں مال ترے پار
 چھوہریں نوپاں وی ہن۔ تھلا دو ویندے ویلے تاں شمی اصلوں اوندے پاسے نہ ڈٹھا وت
 جیرے ویلے او پائی بھر کے ولیاں آندیاں ہن تاں او ٹولی دے اخیر وچ رہ گئی۔ اوں لہان دو
 ڈٹھا۔ لہان اونکوں کھڑا کجھ ایں ڈھنگ مال ڈیکھایا جینوں کھڑے وچ کوئی پارہ ہووے تے او
 اوں پارے کول گولن دی کوشت کریندا پیا ہووے۔ شمی اوندی گالہ کول سمجھ گئی تے اوں

کھل ڈتا۔ لقمان کوں سارا پُٹنہ ایں گلہ دانشہ پڑھا رہا تے او ایں خوشی دی وجہ کنوں کھڑے تے آرام دے نال نہ ہمہ سنگا۔ او سکول دے ویڑے وچ پکر لاوڻ لگپ گیا تے شمی دے ڈیکھن تے کھلن آ لے منظر کوں ولا ولا آپٹے دماغ اچ دہراوڻ لگپ گیا۔

سر ابو لقمان کیتے فجر دی چاہ آئی۔ ڈوہیں چنگی دیر تیں ہئاں مرہندے ریے۔ سکول دے نال تریمتیں دی ہک ٹولی پائی دے تلا دو لنگھی۔ پچھوں ہک جوان تریمت گوہیاں دا تھاں سہرتے پا کے آئی تے سکول کولھوں تھولی جئی وتھ تے ہمہ کے گوہے منٹھیاں کرن لگپ گئی۔ گوہے منٹھیاں کرن دے باد اوکل آ لے گوہیاں کوں ڈھپ لواوڻ کیتے پیر نال اپترانوڻ لگپ گئی۔ وت اوں پرائے تے سکے گوہیاں دا چھا بھرتے گھر دوں ٹرہی۔

استاد ایں تریمت کوں ڈٹھسی؟

ہیرھی تریمت کوں؟ لقمان پچھا

ایں تریمت کوں جیرھی ہن اتھاں گوہے تھپیندی ٹٹھی ہئی؟

ہا۔ ڈٹھا ہم۔

ایں تریمت نال میڈا مینگوا تھیا ہئی۔ وت منگلا ترٹ گیا۔

کیوں؟

گائے چونکھے منگدے ہن، ایندی ماء نخرے کریندی ہئی۔ ایندی ماء وڈی چھلبدری تے ماہاڈاں ہے۔ کئی جھگے اہاڑے ہنس۔ کہیں دھی داوی گھر نہیں وسڻ ڈیندی، چنگا تھئے اساڈی جان منٹ گئی ہئی۔ اساڈی جنج تیار ہئی، ہس تھتھ متھوں ہا جو ایندی ما گاہنیاں دافسات کڈھ گھن آئی۔ اساں جواب ڈے ڈتا۔ اے جوانی وچ وڈی سوہٹی ہئی، وڈے اکھرمانس، ہن تاں ڈھل گئی اے۔

شمی ڈوں ڈیناں تیں آپٹا کٹورہ گھنن نہ آئی۔ لقمان تے سر ابو دی روٹی پاہرہی۔ ہک بئے دا پتر چھا ہئی تے اوں انھاں کوں سوت ڈتی ہئی۔ رات دے ڈاہ وچے توئی او اوں خٹے دے گھر ہمہ کے ہئاں لیندے ریے تے وت سکول آ گئے۔ سر ابو لقمان کوں سما کے

گھر دو لگا گیا۔ جن مالے نہیں چڑھا۔ بھلا کھرا ہووٹ دی وجہ کنوں اندھارا غپ نہیں۔ اسمان
 اچ ہک ٹیٹر وٹ کریدی و دی ہئی۔ اوند االا کہیں ویلے سکول دے لموں آندا ہئی تے کہیں
 ویلے ابھوں آندا ہئی۔ لقمان ریڈو کوں سرنال رکھی گاؤٹ سٹاپیا ہئی۔ اونکوں اوں ویلے پتہ
 لگا جو شمی اوندے سرتے آکھڑی۔ شمی دے پیر ننگے ہن۔

”میکوں آپنا کٹورہ ڈے۔“

لقمان چھر کی بھر کے ہک دم اٹھی بیٹھا۔ اوں ریڈو کوں چلدا چھوڑ ڈتا۔

”گاؤٹ سنٹ دا ہوں شوق ہیوی؟ کوئی ہیا کم وی کریندیں کہ نہیں؟“

”ہیا کیر حاکم کراں؟“

”میں کٹورہ گھنٹ آئی ہاں۔“

”کٹورہ تاں میڈے کول کوئی۔“

لقمان تے شمی ڈوہیں کنبدے کھڑے ہن تے ڈو نہیں دیاں الا نیں چرکدیاں

پیاں ہن۔

”کیوں؟ کنتے کر چھوڑی؟“

”کتھنا نیں پھٹ گئے۔“

”ڈو ڈیسازے پہلے تیں تاں تیڈے کول ہئی۔“

”وت اوں ویلے توں گھنٹ نی آئی ہئی او پھٹ گئے۔“

”سچی آہیں؟“

”ہاں تے ہیا وت کوڑ مرینداں۔“

”اچھا وت میں ویندی ہاں، میں تاں کٹورہ گھنٹ آئی ہم۔“ او پھوں تے مڑی۔

”کھڑو، کھڑو! کٹورہ میں تیکوں پا ڈینداں، توں ونج نہیں۔“ او تیکھے تیکھے کمرے وچ گیا

تے گوئے دی تیلی ہاں کے کٹورہ گھن آیا۔

”کٹورہ تیکوں ڈیساں، تھولی دیر ہسہ تاں۔“

نہ میں ویندی ہاں، کوئی آویسی، مالے میڈی ماء تے مانتیں تے۔

ششی مھرا بک منٹ ہرہ نا۔

اے تیکوں میڈاناں کیس ڈیے؟

ہس پتہ لگ گئے ناں۔

سراو تاں نویسی ڈسایا۔

تیں، میں سراو کنوں ایہو جھنیں گالہ پھچھاں؟

فت کیس ڈسی؟ میں وی تاں تیکوں آپٹاں ناں نیں ڈسایا۔

اول ڈینہہ جڈاں سراو دے کوٹھیاں دیاں چھتاں ہن۔ اول ڈینہہ میکیوں پتہ

لگے۔

کیوں پتہ لگے؟

نامی تیکوں ہرکلاں ہی مرہندی ہی، او ششی، او ششی، انہاں لیلیاں کوں پرے کر،

آہدی ہی ہی نا؟

ہا۔ ہا۔

ہس اتھوں تیڈاناں پکا گیا ہاں۔ تھولا ہرہ ناں۔

ناں میں ویندی ہاں، چرک تھی ویسی۔

تیڈا سدھاناں کیے ہے؟

سدھاناں وی ششی ہے۔

تیں ششی نہ ہوسی، شمیم ہوسی، یا شمشاد ہوسی

تیں میڈاناں ششی ہے، میکیوں ہر کوئی ششی آہے، اچھا میکیوں کھورہ ڈے، میں

ویندی ہاں۔

اے گھن، اول کھورہ آگوں تے کیتا، ششی کھورے کوں نپ گئی تے ڈوجھے

پاسوں لھان وی کھورے کوں نہی رہا۔

پھوڑنا!

بھرنیوں، ہوں جلتی ہیوی

کوئی آویسی۔

وت کڈاں آسیں؟

پتہ نہیں۔

پتہ کیوں کوئی نہیں۔ لقمان کھوڑا پھوڑ ڈتا۔ شہی ڈو ترانے قدم چاتے وت مزے

اوں کنوں پچھس تیزا ناں کیا ہے؟

لقمان ہے میڈا ناں

لقمان تے سرابو سکول دے ویہڑے وچ لکراں دی چھاں تے بیٹھے ہن۔ سکول

دے نالوں پھوہریں دیاں بہیراں گھڑے چھی پانٹی بھرک ویندیاں پیاں ہن۔ شہی وی انھا

دے نال ہئی۔ "سرابو او پھوہر کون ہے؟ دھرو دی دھی ہے؟" لقمان شہی دے پاسے شانڈ کر

کے پنچھا۔ لقمان کوں پتہ ہئی جو او دھرو دی دھی نہیں، ول وی او شہی دے بارے کہیں

ڈھنگ نال ہانکاری گھنٹاں پاہندا یا۔

کیرھی پھوہر؟

"او جیرھی پیلے کپڑے پاتی ویندی ہے، او جیرھی ہے پاسوں آندی ہئی ہے، او

دھرو دی دھی ہے؟"

نہیں۔ توں اونکوں سچا نہیں؟

نہیں، نہیں۔ میں نے سچا نہیں۔۔۔ ایوں جڈاں پہلی ڈینوار میں کورھی ہوت آندا پیا ہم

تاں اے تے دھرو میکوں جنڈی دے کول بلے ہن۔ انھاں دا سیکل پنچر تھی گیا ہئی تے

میں انھاں کوں پنچر دا سامان ڈتا ہئی۔ دھرو میکوں سکول ڈکھایا ہئی تے اے پھوہر وی

اوندے نال ہئی۔

تیں، اے دھرووی دھی نہیں، اے دھرووی بھٹیجی ہے۔

اینہ لہیو کو نمی؟ مر گئے؟

نہیں، جیندا ہے۔

تے وت؟

پس او گھر نہیں آندا۔

پالاں کوں پھوڑ گئے؟

ہا، نس گیا ہے گھروں۔ پھیں سال پہلے۔

بک پٹاں کھر کے تے کاٹھیاں لڈی سکول دے نالوں لنگھا۔ اوں سلام سٹا۔

انھاں جواب دتا۔ آدمی لنگھ گیا۔

ماشر صیب۔ اے فقیرو ہے۔ اساڈے شاہر دا ہے، ہوں گرازا بھنگی ہے۔

سارے ڈینہ وچ بک بار کاٹھیاں دا کریندے تے وت بھنگ پی کے سارا ڈینہ چونک تے

وات پٹ کے پیا ہوندے۔ بک ڈینہ، ڈو سالوں دی گالہ اے، اساڈے شاہر وچ دودا ہئی،

آندہ گوانڈہ دیاں وستیاں دے پلوان آئے ہونے ہن۔ دیگر دا ویلا ہئی، ڈھول وگدے کھرے

ہن۔ اے جوان وی دوری بھری بھنگ دی مار کے دودا ڈیکھن آگیا۔ یار کوں ڈسیندا تاں

اکا وی نہ ہئی بھلا شغل ہئی، ڈھول تے لوک ہن۔ اکھیں اوکھے بھالی ودا ہئی۔ تھپا کے

کھاندا بچ آیا تے بک پاسے ہس گیا، اساڈے بک سنگتی دا سمبھوڑا گل ڈام کتا ہئی، اوکے کوں

وی نال گھن آیا، ہوں چنگا کتا ہئی۔ رچھ کوں خاص کن کولہ پوندا ہئی، کتا چھٹا ودا ہئی۔ اے

بھنگی یار ہتھر دے بت وانگوں بیٹھا ہئی۔ کتا آیا بھنگی یار دا پہلے مشک سنگھس تے وت جنگھ

پا کے اوندے اتے مترن لگ پیا۔ بھلا کمال ڈیکھ جو اینکوں پتہ وی نہ لگا، نال بیٹھے ہونے

لوکاں نختے کوں مھری مھری کیتا، کتا لگا گیا اوں مہنچا کیا شے ہئی؟

کوئی شے نہیں، دودا ڈیکھ، ہوں چنگے پلوان ہن۔ کہیں اونکوں آکھیا۔ ہا، تیکوں

اوں مھوہر دے پانیو دے بارے وچ ڈسیندا پیا ہم۔ اے مھوہر تے ایندی ماء ہن دھرو کول

راہنڈیاں بن۔ ایندے پینو داناں فریدو ہا، اوہمی ست سال پہلے ہک ترمیت نال اول
 گیا تے اچ اتیں انھاں دی کوئی ڈس کوئینی۔ اول ترمیت کوں پہلے وی ہک جمہا کولوں
 طلاق ڈھئی ہوئی سی۔ اوند اہک پڑھراہیو تے ہک جوان بھین ہئی۔ اول ترمیت داناں
 شنو ہئی، شنو تے فریدو گوانڈھی بن۔ ہک پے کوں نت ڈیکھدے بن۔ ہک پے کوں ہند
 کرندے بن تے ڈوہیں وت ہک ڈینہ نس گئے۔ تے اچ ریح تیں انھاں دا کوئی سرہی
 کوئینی۔

فریدو شنو نال نکاح کرناں پاہندا ہئی اوندی پہلی ذال تے اوندے سارے اونکوں
 موکل نہ بن ڈیندے۔ اے تیں جو ہک ڈینوار فریدو تے شنو مولی صیب دے گھر گئے۔
 رات ویلے جو اسڈا نکاح پاء۔ مولی صیب سکا انکار کر ڈتا۔ جو میں تیڈے سالیان دی دشمنی
 آپنے سر نہ گھن سگدا۔ او اتنا بے حیا آدمی ہئی جو چٹے ڈینہ کوں شنو دے گھر وڑا نکدا کھراہندا
 ہئی۔ لوکاں شنو دے پئیو کوں آکھا جو اے تیڈے گھر آندے۔ اے آدمی ٹھیک تیں۔
 لینگوں منع کر بھلا او پڑھرا وی وڈا بے غیرت تے خا آدمی ہئی۔ اوں آکھا جو فریدو میڈا سنگ
 ہے، اے میڈو آندے، میڈی دھی دو نہیں آندا۔ فریدو اوں پڑھراے کوں کوئی زحر کوئی پھا
 ڈیندا ہوسی جو اکھیں تے ہئی پدھی بیٹھا رہا۔

فریدو کنگ دی ڈھیری وچ آہٹی پلائی دا بھانگا اوندے گھر پہنچا ڈیندا ہئی۔ جوار، چٹے
 دی ڈھیری وچوں اونکوں جوار چٹے ڈیندا ہئی۔ گرو پاہ وی فریدو انھاں کوں گھنا ڈیندا ہئی۔ ہک
 ڈینہ فریدو آہٹی ذال دے ڈو گائے لکا کے شنو کوں ڈے آیا۔ اوندی ذال کوں پتہ لگا تاں اوں
 پنن مارا۔ او سکا نکر گیا۔ اوں آکھا جو میں گائے ڈنھے وی نہیں، ذال ہشیار ہئی، اوں کوک
 آپنے بھراواں تیں پہنچا ڈتی، اوندے بھراواں دھرتے رچیو پہلے فریدو کولوں پہنچا۔ وت شنو
 دے گھر گئے، اوندے گھر دے بھیاں تے بھی پھولوں نیں۔ گائے اوندے گھروں نکل
 آئے، انھاں شنو کوں چنگی دھاپ پاڑی۔ فریدو دے سارے ہوں نکوے لوک بن تے ہوں
 عالم وی بن، سارا شاہر انھاں کولوں اکھ کرندا ہے۔ فریدو وی انھاں کولوں کئی مریدا ہئی۔

انہاں بھٹویے کون بھجایا جو اے آنیری دفعہ ملت ہیوی، جیکر ولدا انہاں کوئی شکیت سٹی
تاں نکتے رت چینیسن۔

فریدو وڈا گرو آدمی ہی، نہ سک نہ سکوت تے او شنودے گھر وڈا نکلا کھرا ہی۔
کچھ لوک آہدی ہن جو فریدو وڈو میں بھٹیایاں نال پھنا کھرا ہے۔ کچھ آہدے ہن جو کنواری بھین
تے عاشق ہے تے کچھ آہدے ہن جو او شنودے پچھوں ویندا ہے۔ جو کچھ وی ہووے، براکم
برا ہے، ماشر صیب توں ڈسا جیرے شاہر وچ آہجھیں کم تھیون، اتھاں مینہ و سن؟ اتھاں
فصلاں تھیسن؟ اتھاں تاں وٹے و سن، اسان کنوں! اساڈے وڈے بھیرے لوک ہن، گناہ
کوں تاں گناہ نہیں گندے۔ فریدو تے شنو کوں کئی دفعہ لوکاں جو ارج کھٹا بیٹھا ڈٹھا۔ میں سرنود
انہاں گناہ گار اکھیں نال انہاں کوں تار پاجھری وچ کھٹا پھردا ڈٹھا۔ فریدو انہاں دے گھر دا
بندہ بن گیا ہی۔ او انہاں دے گھر دی لڈ بھریندا ہی، انہاں دے کوٹھیاں کندھاں دا لپیا
لاڑی کریندا ہی۔ جنگل کول انہاں کوں گھاتے کاٹھیاں آن ڈیندا ہی۔ او یکا پھر فریدو تے
سوکھے ہن، او اونکوں آپے گھر کنوں کینوں منع کرن ہا؟

ہک واری شاہر دے لوک کھٹے تھے، ڈنڈے دا سے پا کے شنودے ہیو دے
پوھے تے گئے۔ انہاں پڈھڑے کوں آکھا، "اونے پڈھرا اہٹی دھی دے عاشق کوں کڈھ،
اساں اے مردھاڑی تے بے غیرتی نہیں برداش کر سگدے۔ اے دلیاں، بھڑویاں دا شاہر
نہیں، اے شریفاں دا شاہر ہے۔" پڈھڑے جواب دتا۔ "پہلی گال تاں اے ہے جو فریدو
میڈا گھانا سنگتی ہے میکوں اونہ تے پورا اتبار ہے، او انہاں کھاں آلا نہیں۔ بے تسا کوں ایں
گالہ تے ات وٹ ہے جو او میڈے گھر نہ آوے تاں آج توں باد او میڈے گھرت وی نہ
رکھیں۔"

"ہئیں ہئیں اونکوں کڈھ! اساں اونکوں سبق سکھیندے میں!" لوکاں آکھا۔
"او میڈے گھر کو نہی، آو میڈے گھر دی تلاشی گھنو۔ جیکر او میڈے گھروں نکھتا
تاں میں ڈونڈیدار، میکوں کھلے مرا ہے سارے! آو گول کرو۔"

اوں اپنے گھر داتاںک انہاں دے سامے لہا ڈتا۔ کجھ لوکاں اے مشہرہ ڈتا۔

ایندے گھرنیں وڑدے، اے بری گلہ ہے۔ وت وی شاہر دا ہے۔ پھنا تھیوے ناں دے
تھاں ناں، اوندے واسطے اے وی ہوں ہے جو اتنے لوک ڈنڈے سونے پا کے اوندے
ہوے تے آئے ہن، لوک واپس گھراں دو لگے گئے تے ڈوجھے ڈینہہ شاہر وچ ہا ہا ہئی جو
فریدو تے شنو کھتائیں نس گئے ہن، اچ تیں انھاں دی کوئی ڈس کوئی۔ کجھ لوک آہن جو او
کراچی وچ ہن تے کجھ آہن جو لہیہ گئے ہن، فریدو اتھاں ہک وڈے نواب کول ہے۔
اوندی زمین ویندے، کوئی چہ آہدے تے کوئی چہ آہدے۔

سکول ہال کونھاں ہن، لقان سارا ڈینہہ آپاسیاں ڈیندا تے ریڈو سٹڈار اہندا ہئی تے
شمی دے رتے تے اکھیں لئی بیٹھا ہوندا ہئی۔ اونکوں لہنوں لگدا ہئی پلینوں سرکار سکول
اوندے کیتے بٹایا ہووے جو او ایندے وچ ہسہ کے شمی دی راہ بھلیندا راہوے۔ کہیں کہیں
ویلے اونکوں دلیل آندی ہئی جو اے لوک کھتائیں اے نہ سمجھن جو کوڑی ہوت وچ اوند کوئی
پیا محض ناں نہیں۔ اونکوں آپٹاں آپ چور لگن لگن پیا۔ لوک کیا پھیندے ہوسن جو استاد
لگے نئے سکول وچ کیوں ڈٹھا پیا ہے۔ اے کوئی چھوہر ناں یاری شاری تاں نہیں بٹائی پیا،
ہک ڈینہہ اوندے دل وچ خیال آیا جو کیوں نہ سکول کول آباد کیتا ونجے تے لوکاں کول ڈسایا
ونجے جو تلمیم ہوں چنگی شے ہے۔ تلمیم آلا آدمی سچا گاتے ان پڑھ اندھا ہوندا ہے، تلمیم کرن
نال آدمی کول سرکاری نوکری ڈھیندی ہے۔ آدمی آپٹیاں دا سیں تھی ویندے۔ ان پڑھ
آدمی تاں گرمی وچ جوڑے ویسی۔ مال ڈنگر پڑیسی۔ جنگلاں وچ زلسی یا ڈیسٹری مزوری کریسی
، جیرے ویلے ہک پڑھا لکھا آدمی کرسی وچ ہسہ کے سکھنا قلم پلیندے، جیکر پار چنچ ہال وی
سکول وچ آونجھن تاں اے وی میڈے سکول وچ راہون دا ہسنا۔ جیساں تاں ہوسی۔ کوئی
میڈے اتے شک نہ کریسی۔

نماشان ویلے سر لہرونی گمن کے آیا تاں لقان اول کنوں پھما۔

تھیڈے کوئی ہال ہن؟

ہا، ہن۔

کتے؟

انہ دے مال ترائے ہن۔

پتر ہنن؟

ہا۔

کتے؟

ہک پتر ہے۔

کتتا ہے؟

بانبریاں تے ہے۔

ہیاں ڈو دھیریں ہن؟

ہا۔

تہیڈے بھراواں یا سکیاں دے ہال، میڈا مطلبل ہے چھوہر موہر ہن؟

ہا، ہن ہوں ہن۔ ماشر صیب، خیر تاں ہے؟

ہا خیر ہے، میں سکول کوں آباد کرن چاہنداں، میں سکول وچ لہنوں وی ڈٹھا پیاں

، کیوں نہ ہالاں کوں سبق وی پڑھیندا رہواں۔ میڈا ویلا وی چنگانہہ ویسی تے نال ہالاں دا وی

بھلا تھی ویسی۔

نہمور، ماشر صیب، اتھوں دے ہال سکول مکول نہیں پڑھدے، تلمیم دا نہ تاں

ہالاں کوں شونق ہے تے نا انھاں دے وڈیریاں کوں

جیرے ویلے او سکول آسن تاں شونق آپے پیدا تھی ویسی۔

شونق مونق انھاں وچ نہیں پیدا تھیندا، اتھوں دے ہال وی بٹیاں تے تریمتیں

وانگوں وٹھے نہیں، ہال ڈنگر پڑیندن، ہکریاں لیلے تے بھیداں پڑیندن، زمیناں کنوں گھاہٹا

اتیندن، جنگل کنوں ہالوں اتیندن، او وٹھے نہیں۔

اے کم تاں سارے ہٹیاں آلے بن۔

ہاتے ہال ہٹیاں آلے کم کریندن۔

کچھ ہال تاں طمے ہوسن، سارے ہال تاں کم نہ کریندے ہوسن۔

کوئی ہال وی ویٹھانیں، سارے کم کریندن۔

لہنوں بے جیکر توں کوشت کرتے میں وی کوشت کراں تاں ہال سکول آ

گہدے ہن، ایں سکول وچ پڑھائی دامنڈھ پدھج گہدا ہے۔

ماشٹر صیب تیکوں بک گالھ ڈساں، اے کوشت ہے فضول۔

ڈیکھ سرلو، میں سرکاری تنخواہ کھاندا ہاں، میکوں اپناں ضمیر اجازت نہیں دیندا،

میں سکول وچ ویٹھا مٹھا ہوواں، میں لہٹی روٹی حلال کرناں چاہندا ہاں، اے تیڈا شاہر ہے،

لوک تیڈی گالھ منین۔ ہال توں گول تے پڑھاوٹن میڈا کم ہے۔

ماشٹر صیب اے کوشت پہلے وی کئی استادان کیتی ہئی۔ موسی زئی تے

چوڑھوں دے ساریاں استادان کوشت کیتی ہئی جو اے سکول چلے، بھلا کوئی ہال نہیں آیا۔

اساں وی لہٹی کوشت کر کے ڈیکھوں۔

ماشٹر صیب اے ہے ہوں اوکھا۔

اوکھا کیوں ہے؟ کیرے میں تیڈے اتے کلنگ و ہولے مرویندا پیا ہاں۔ سکھٹی

جہہ تھولی پلاوٹی پوسی آ، اے اتانکا جیا کم وی نہیں کر گہدا۔

اپما استاد صیب جیکر توں اہریں تاں وت میں کہیں نہ کہیں کوں آگھساں۔ نکام

ہے، تیکوں خفا کھتاں کر گہدا ہاں؟

مجبوری سمجھ کے اے کم نہ کریسیں، سدھے دل نال لوکاں کوں آگھسیں۔

ہا۔ دل نال آگھساں۔

ڈوبھے ڈنڈہ فخر ویلے سرلو ہالاں کوں گولن گیا۔ لقمان سکول وچ کھلا ہئی۔ اوں

سکول دے ڈوبھے کمرے کوں کھولا۔ کمرے وچ گند تاں کونتاں ہئی بھلا فرش دھوڑ کولھوں بھرا

پیا ہی۔ جٹ لنگھاؤں کیتے اوں فرش تے نترکا کیتا۔ دھوڑ ہسہ گئی تے کمرے دھوں
 چو پے دامٹا مشک آون لگپ پیا۔ ترکا کرن دے باد اوں ڈوناماں کوں بالاں دے ہاہون
 کیتے دھمایا۔ اوں کرسی تے میز کوں پوٹے نال ہچھا ہچھا کیتا تے وان نال فٹی ہوئی کرسی تے
 بالاں دی تانگھ وچ ہسہ گیا۔ کمرے دیاں چنداں وچ ریشمی ہالیاں وچ ڈانور چھوندے پے
 ہن، لٹان پائی دے گھر دے تے ہکے کوں پا کے چھوہراں آلے کمرے وچ گھن آیا۔
 پرک تیں سرابو اغیب رہیا، لٹان پھر گزارن کیتے بورڈ تے الف بے لکھن لگ
 گیا۔ انوں کھرکی دے پاسوں، دھرواٹھ تے گھا لڈی ویندا ہی۔

کیا حال ہے ماسٹر صیب۔

خیراے، دھرو چا پیا

”اچ تاں لکھائیاں تھیندیاں پیاں ہن، خیرتاں ہے، کوئی افسر مفسر تاں نہیں

آندے پے؟“

”نہیں۔“

”سرابو ودے؟“

”سرابو شاہر دو گیا ودے۔“

”اونکوں تھولا گھا ڈیوٹاں ہئی، جیکر آونے تاں اونکوں اکھیں چا میڈے گھروں گھا چا

ونے، میں اوند اگھا انجھ کر رکھیاں۔“

کھلے باد سرابو خالی ہتھ سکول ول آیا۔

”کیہ ہے سرابو؟ ہال کونے نہیں؟“

”نہیں! ماسٹر صیب، ہال نہیں لہجے۔“

”اے کیا اہد اپنیں، سارے شاہر وچ تیکوں ترے چار ہال نہیں مل سکے؟“

ماشر صیب مکھن ہوں سر مارم ، ہوں زور لایم ول وی کوئی ہال جتے نم
 پڑھا۔ تیکوں کینوں ڈساواں ، یکے شاہر کوں کھم ، فقیر دی کار بک بک پو ہے ، ہکل مار کے
 سوال کیتم ، لوکاں کوں اکھم ۔
 کیا اہے ہن ؟

ہس کیا پھدے وے ، بک گھر آ لے آہن جو اساں تلمیم کر کے کیا
 کریوں ؟ اساڈے ڈاڈیاں کوئی تلمیم کیتی ہئی ؟ اساں کوئی کرسی وچ پاوہٹاں ہے ؟ اساں بانگی
 لوک میں ۔ جنگل نال اساڈا کم ہے تلمیم نال نہیں ۔ بک ڈوجھے گھر گیاں تاں اتھاں بک
 پڑھری میڈے نال متاڈے ڈتا ، اکھن لگی ہیکر اساں ہالاں کوں سکول بھیج ڈیوں تاں
 اساڈیاں ہکریاں لیڈے کون پڑیسی ؟ اساڈے ہکریاں بھیڈیاں ماشر پڑیسی ؟ ماشر تاں ہے وٹھا
 اونکوں کیر حاپتہ جیندے جمان دا ۔ اساں کوئی وٹھے میں ؟ اساں بابا وٹھے لوک نہیں ۔

فوجی رمضان دے گھر گیاں ، اول آکھیا جو میڈا پتر حالے چھوٹا ہے ، تھولا جینا وڈا
 تھی آوے ۔ سکول میں اونکوں ضرور پڑھویساں ، میں اونکوں فوجی بناؤناں ہے ۔ میں اونکوں آکھا
 جو توں اپنے پتر کوں جرنیل تے کھٹان بناؤں ، ہن تاں او اساڈے کم دانہ ہويا ۔ اساکوں تاں
 ہن ہال لوڑ ہن ۔ فوجی رمضان آکھا ، ماشر صیب کوں آکھ جو ہس بک سال سریر کر وٹ میڈا پتر
 بستہ لچھ وچ ، تختی ہتھ وچ فوجیاں وانکوں پریٹ کریندا ہويا سکول آسی تے یکے سکول دامائیز
 ہو سی ۔ مولی صیب دو گیاں تاں اول ہنکا میکیوں ٹھار کے رکھ ڈتا ۔ اکھس میں آپے ال پڑ
 یاں جو اپنے پتر کوں ماشر کول بھیجاں ؟ ہیکر ماشر ڈوں پار جاتاں انگریزی پڑھیا ہويا ہے تاں میں
 وی وڈے اسلامی درس وچوں پڑھیا ہويا یاں ۔ میں کوئی لٹوہنوناں ۔ اوں کول پیسے تے دولت
 دی تلمیم ہے ۔ میڈے کول خدا رسول دی تلمیم ہے ۔ اساکوں تلمیم دی وقعت دا ماشر نہ
 ڈساوے ؟ اساں علم دی قدر کرن خود ہانڈے میں ۔ اساں انجھی تلمیم کریوں جو ایس جمان فائدہ
 ہووے تے اول جمان وچ وی ، اساں سکول دی تلمیم ہالاں کوں کڈیاں وی نہ ڈینوں ۔ اے
 انگریزی تلمیم ہے ، فرنگی دی تلمیم ہے ، کافراں دا طریقہ ہے ، سکولاں دیاں کتاباں وچ تاں خدا

رسول داناں وی نہیں ہوندا! "اے بیوی مال تے اے بیوی حوال ، میں آہٹی ہونوں
پوراہاں مارم ، اگوں تیڈی آہٹی مرضی۔"

لقمان لوکاں کوں مت ڈیوٹ کیتے سر خود ہتھ پیر مارن لگ گیا۔ آخر ڈوہال جیرھے جو
جاڑے بن ، انہاں دے بیوی کوں اوراضی کرن وچ کامیاب تھی گیا۔ ڈوہالاں وچوں ہک
دے کول لمبی تے ٹھلی تختی ہئی ، جیکوں او اوکھاں نال پا کے گھن آیا۔ ڈوہجھے کول تختی
کوئے نہ ہئی۔ سکول دی ہک چند وچ ہک پرائی تے ادھی سڑی ہوئی تختی ودی ہئی۔
لقمان ڈوہجھے کوں ایسا تختی پا ڈتی۔

جاڑے بھراواں دی شکل ملدی جلدی ہئی۔ ہک بھرا سرتے رتا پککا ہدھی ودا
ہئی ، اوندی ستھن کونا ہئی۔ تے ڈوہجھا ہکو چولا گل گھستی ودا ہئی۔ ڈوہجھے بھرا پیر ورائے بن ۔
ہک دی لم واندھی ودی ہئی۔ جیرھے ویلے لم اوندے اتلے تھوڈتیاں بھجدی ہئی تاں او
زوردا شوں کر کے لم کوں لہنوں پچھوں تے چمک گھن ویندا ہئی بھینوں او کوئی ہوں قیمتی
خزانہ ہووے۔ ڈوہجھے بھرا دے ہتھ پیر دا انگوٹھا ڈکھا ہویا ہئی۔ اوندے اتے رت تے دھوڑ
دی کالی تہہ ہئی ودی ہئی۔ اوندے انگوٹھے وچ رتا دھاگہ ہدھا ہویا ہئی۔ ڈوہاں بھراواں
دے منہ میلے بن ، ہک بھرا سکی روٹی کوں چک مار مار کے کھاندا ودا ہئی۔
"وہجو تختیاں میٹ آؤ۔" لقمان انھاں کوں حکم ڈتا۔ ڈوہجھے بھرا تختیاں کوں پائی نال
دھو کے آگئے۔

"انہاں تے مٹی لاوٹی ہوندی ہے۔" لقمان آکھا۔ "تھاڈے کول سہرا کی مٹی

کوئی؟"

"نہیں صیب سہرا کی مٹی تاں اساڈے کول کوئے نہیں۔"

"لہما خیر ہے ، زمین آلی مٹی لاؤ پا۔"

بھراواں تختیاں تے زمین آلی مٹی نال چنگا گھانا لپ ڈتا۔

اوسے اتنی موٹی مٹی نہیں لویندی، اتنے گھن آؤ، تختیاں میں تماکوں میں
 ڈینداں۔ لقمان تختیاں توں مٹی دا موٹاپ دھوتاتے اوندی جاتے ہلکی ہلکی مٹی لا ڈتی۔
 مٹی لئوں لویندی ہے، شنیں؟ ہی ڈینوار مٹی لئوں لوا ہے۔ ہن انساں تختیاں کوں
 زہپ وچ سکے کھرا آؤ۔ جیر ہلے تختیاں سک و نجن، میڈو گھن آوا ہے، میں تماکوں پٹے پا
 ڈیساں۔

سکن دے باد چھوہر تختیاں استاد دو گھن آئے۔

سکہ تاں ڈیو۔

استاد صیب سکہ تاں کوئی۔

ونجو کتھاوں کولا۔۔۔ سیل گھول گھن آؤ، اوندے وچوں سکہ کڈھیوں،
 کھرو، کھرو! پس نہ ونجو، میں الماری وچ ڈیکھداں، میں اپنے ریڈو دیاں پریشیاں گونیاں اتھاں
 رکھیاں ہن۔

لقمان ہک پرائی سیل گھن آیا، اونکوں سلہ مال بھن کے سکہ کڈھ کے ہالاں کوں
 تختی لکھ ڈتس۔ ہن کھپانا اے با جو پال تختی لکھن کینوں؟ انھاں دے کول مس تے قلم
 کوماں ہئی۔ تہاڈے کولہ مس تے موائی کوئی؟

نہیں صیب۔

اتھاں ہئی تے کالی مس ملدی ہے؟

مس اتھاں نہیں ملدی، چوڑھوں ملی۔

اچھا شاساں لئوں کرو، ادھی پھٹی ویلے گھر ونجانے تاں ہک عالی شیشی تے
 تھولی بھیں توے دی کالوں گھدی آوانے۔ کالوں کوں شیشی وچ سٹ کے پائی گھت
 ڈیوں۔ تہاڈی مس بن ویسی۔ ہن گزارہ کرو جہاں میں درابن ویساں تاں تہاڈے واسطے
 مس گھدی آساں۔ تہاڈے کیتے میں کچی آلا قاعدہ وی آئیاں، ٹھیک اے؟
 استاد صیب ہنسل وی آئیں، پہلے آگھا۔

استاد صیب بستہ وی آئیں۔ ڈونجھے آگھا۔

بستہ، آہٹی ماء کوں آ کھو، تماکوں کمیں پرائے کپڑے کول بنا ڈیسی۔ لقمان انہاں

کوں تختی تے الف بے پڑھیندا رہیا۔

ڈونجھے ڈنہہ ڈوہیں بھرا سکول آئے۔ انہاں دیاں تختیاں مٹیاں ہن، انہاں وچ

ہک دے ہتھ موائی ہئی۔ جیندے وچ توے دی کالوٹ کول بٹئی ہوئی مس ہئی۔ لقمان

انہاں کوں تختیاں سکے نال لکھ کے پتیاں تے اوتیلیاں کوں موائی وچ ہوز ہوز کے تختیاں

لکھن لگ پئے۔ انہاں دیاں انگلیاں کالیاں تھی گیاں ہن تے اونک نال شوں شوں وی

کریندے رہ۔ انہاں پوریاں تختیاں نہ ہن لکھیاں جو ہک نکلی چھوہر ڈردی سنگردی سکول آئی۔

لھٹھ کھن منہ وچ انگلیاں پاتی بوھے نال کھڑی رہی۔ لقمان دی اوندے اتے نظر پئے گئی۔

پا آگھیں؟" لقمان پچھا۔

اول کوئی ولدا نہ دتا تے منہ وچ انگلیاں پاتی ہک پیر نال زمین کھتریندی کھڑی

رہی۔

کھیہ آگھیں؟ کوئی کم بیوی؟

چھوہر بیٹھ ڈیکھدی رہی تے چولے دی لاوٹ کوں مرزیندی رہی۔

وٹیں جواب تاں ڈے، گنگلی میں؟

او لقمان کوں ولدا ڈتے بغیر ڈردی کنبدی، چھوہراں کولہ لگی گئی۔ اماں سہیندی

اے اوں ہک چھوہر کوں آگھا۔ چھوہر قلم رکھ ڈتی، استاد دے کول آیا۔

استاد صیب میں گھر دوونجاں؟

کیوں؟

استاد صیب! لیلے بکھے ہن، انہاں کوں بندڑیاں دو نیوٹاں ہے

لیلیاں کوں بندڑیاں دو نیوٹاں آلا کوئی پیا کوئے نیں؟

نئیں صیب۔

لیلیاں کوں پہنچا کے ول آسیں، سکول؟

نہیں صیب!

کیوں؟

”استاد جی بندڑے ٹوٹا پرے ہن تے مال اتھاں لیلیاں کوں پراونا وی ہے۔“
تیڈی جھاتے سکول کون پڑھسی؟ چھوہر کوئی جواب نہ ڈتا او مجرم وانگول استاد
دے سامے کھڑا رہا۔ نکلی چھوہر استاد دا کاوڑ آلا منہ ڈیکھ کے گھر دو زور ڈتا۔

”استاد صیب میں ونچاں؟ میکوں اماں گالھیں کڈھیں۔“

”ونج ونج بھانیں سکول سویلے آویں!“

”ٹھیک ہے صیب۔“ اوں لہٹی اُدھ لکھی ہوئی تختی چنی تے گھر دو وگل
ڈتس۔ ڈو جھوہر ہتہ وچ کالی قلم گھدی، تختی کوں گوڈے تے رکھی سکول وچوں نکلدے
ہونے بھرا کوں لہنوں ڈیکھدا پیا ہئی جینوں ہک قیدی اپنے پنھنوں آ لے سگتی کوں ڈیکھدا
ہے۔ او منہ اُچا کیتی بیٹھا رہا۔

”توں آپنا کم کر، لقان پرک ڈتی، چھوہر شادا لہٹی تختی کوں لہنوں ڈیکھن لگ پیا
جینوں ہک رستہ بھلا ہویا مکوڑا رستہ گلیندے۔ لفظ اوندنا سکا میلا ہتہ تختی اُتے تردا رہا۔
اوندی سمجھ وچ کجھ نہ ہئی آندا پیا جو کتھوں شروع کراں۔ لقان ریڈو سنڈا بیٹھا ہئی تے چھوہر الف
بے دے گورکھ دھندے وچ پھسا بیٹھا ہئی۔ نچ نچ تختی لکھن دے ہاد چھوہر تختی کوں فخر دے
مال لہنوں ڈٹھا جینوں او انام وچ ملی ہوئی شیلڈ ہووے۔ اونک کول شوں شوں کریندا استاد
دے مال آیا۔“ استاد صیب میں گھر دو ونچاں؟

کیوں؟

”میکوں کجھ لگی ہے۔“

”اتلی جلتی، مالے تاں پہلی فجر ہے، روٹی داویلا عالی کا نھی تھیا۔ ونج لہٹی جھا

تے ہے۔“

چھوہر مونجھا تھی کے، انھاں پیراں تے آیا تے ناٹ تے ہمہ گیا تے اپنے پیر
 دے انگوٹھے دے پھٹ کوں کھنن لگ پیا۔ وت اوں اپٹا پکا کھولا، اونکوں ولا سہرتے
 پدھس۔ ڈو جھی دفعہ پکا کھولیس۔ ولا پدھس، تریمجھی واری اوہا کاروائی کیتوس۔ پٹکے کوں ہر
 پاسوں ہتھ لا کے ڈٹھس۔ وڈے ہٹیاں وانگول ڈاڈھی شان نال ناٹ توں اٹھا تے استاد
 دے کولہوں آگیا۔ استاد صیب ہن ونچاں؟، استاد اوندے پاسے موڑھی تے ڈٹھا وی
 نہ۔ لھٹے بادوت پچھس استاد صیب روٹی کھاوٹ ونچاں؟
 "اوتے مالے روٹی دا ویلا نہیں تھیا۔"

"اساں استادیں ویلے روٹی کھاندے میں۔ میکوں ہوں کھ لگی ہے۔"
 "اچھا ونج، تے ولدا تکھے آوں، تیکوں میں گنتی پڑھیاں، ایک دو پڑھیاں، روٹی
 کھاتے ولدا انھاں پیراں تے واپس تھی، سٹئے؟"

چھوہر روٹی کھاوٹ گیا تے روٹی نال روٹی تھی گیا۔ لقان تانگہ وچ بیٹھا بیٹھا سک
 گیا۔ ڈو ڈینواراں تیں ڈونہیں بھرا سکول نہ آئے۔ تریمجھے ڈینہ او وت سکول
 آڈے۔ اواندروں ہوں ہچلا بیٹھا ہئی۔ بھلا انھاں کوں کجھ نہ آسکھیں جو متاں ڈر ونجن تے
 سکول ہمیشاں ہمیشاں کیتے چھوڑ نہ ونجن۔ لقان انھاں دے نال مٹھا مٹھا آلاوٹ لگ پیا۔
 انھاں کوں تختیاں کچیاں کر پٹیاں۔ چھوہر تختیاں لکھن لگ پئے تے لقان شمی دے
 خیالاں وچ غم تھی گیا: شمی اوندے کمرے وچ آئی تھئی ہے او ڈو میں پیار محبت دیاں گالھیں
 کریندے پئے ہن۔

ہک تریٹ سکول دے ویزے وڑ آئی۔ لھٹہ کھن او چپ پاپ کھڑی رہی تے
 وت ہکلاں مارن لگ پئی۔ "خدو، ر مضو، انتے آؤ۔" الا سٹ تے چھوہراں دے کن کھڑے
 تھی گئے۔ "خدو ر مضو، انتے آؤ، ہیو دوروٹی گھن ونجو، ہڑک تھیندا پئے، اج اوروٹی گھر وسار گئے،
 تکھے آؤ۔"

ڈونہیں چھوہر استاد دے نیرے آگئے۔ استاد صیب اساں ونجوں۔

کھتاں؟

نیو کول روٹی ڈیوٹ۔

تہا ڈیو کھتاں ہے؟

زمیناں وچ۔

روٹی ڈے کے سکول آسو؟

نہیں، ہک جواب ڈنا۔

کیوں؟

استاد زمیناں وچ گھا کر یوں، لیلیاں تے وچھیاں دا گھا انیسوں، او بجھے ہن۔
تساں ہیو دو روٹی نیوٹی ہسی تاں سکول کیوں آندے ہاوے؟ منڈھوں سکول نہ آو
یا۔ لقمان کول ڈاڈھا تپ چڑھا، وت چھوہراں دی ماء کول ڈیکھ کے اورت دا گھٹ پی
گیا۔ چھوہر تختیاں بوڑے چھوڑ کے ما دو لگے گئے۔ انھاں دی ماء انھاں کول روٹی دی
گنڈھڑی ڈتی تے نال لٹھے دی پرائی چادر تے ڈاٹری وی ڈتی۔

نیو دو روٹی گھدی ونجوتے نال لیلیاں تے وچھیاں دا گھا گھدی آوا ہے، لیلے بجھے
ہن، جکھے جکھے نریے چلو، مردوداں وانگوں کھشو کھشو نہ کرانے ودے، چڑک کیتونے تاں ہیو مار
گھتینیں، منڈے ہیوے؟ انھاں دی ماء انھاں کول مت ڈتی۔ ولدن تے تھولیاں
سکیاں کاٹھیاں وی گھدی آوا ہے، کاٹھیاں نک گیاں ہن، روٹی خیال نال نیوا ہے، متاں
سار اہوڑرستے وچ وٹ ونجو، پتلا بوڑ ہے، خیال نال نرا ہے۔

لقمان کول پک تھی گیا جو اے ہال سکول پڑھن آ لے نہیں، ڈوہیں بھرا ولد سکول
نہ ڈھکے۔ انھاں دیاں تختیاں ادیں کندھ نال کھڑیاں ہن تے تیلیاں آلیاں قلمناں تے
پیاں ہن۔

بہاں لقمان سکول کول آباد کرن دیاں سپیلاں کریندا ودا ہئی۔ انھاں پھیناں کوزی
ہوت داہک آدمی جیرا کراچی وچ کم کریندا ہئی تے ذال تے ہالاں کول کراچی وچ آپے نال

رکھی پیاہنی۔ اونہر کوں واپس کوڑی بوت گھن آیا، اوندیاں ترے دھیریں تے ڈوں پتر بن،
 اوندے ڈوں میں پتر کراچی وچ سکول پڑھدے بن، او آدمی سکول آیا تے اوں اپنے ڈوہاں پتراں
 کوں سکول وچ سنا۔ اوندا بک پتر ترمجھی تے ڈو جھاپکی وچ پڑھداہنی۔ اندھا کے منگدے ڈو
 اکھیں، لتان دا پورا بجا یا گیا۔ ایں وپالے او بک ڈو جھ آدمی کوں وی راضی کر چکا ہا، اوں
 آدمی اکھیا میڈے ڈو پتر بن، بک ڈینہ بک ہکریاں نال تھردے تے ڈو جھ گھر ہوندے تے
 بک ڈینہ ڈو جھ تھردے تے پہلا پھٹی کریندے۔ میڈے پتر سکول آسن، میں آپے انہاں
 کوں تسلیم ڈیواون دا ڈاڈھا شوق رکھیندا ہاں۔ بھلا میڈی لچاری ہے، میں کلما سرہاں۔ میڈا وڈا
 پتر کونے نی، ایسے ڈونکے پتر بن، میڈا بک پتر سکول آسی تے ڈو جھ ڈینہ ڈو جھ آسی لتان
 من گیا، اوں سوچا دریمہ ہال تھی گے بن، اگوں اندھا مالک ہے، بک واری سکول دا پورا کھل
 گئے۔ اے وی وڈی گلہ ہے۔ انہاں ہالاں کوں ڈیکھ کے ڈو جھ لوک وی آپے ہالاں کوں
 سکول وچ سٹین۔

لتان ترانے ہالاں کوں پڑھیندا بیٹھاہنی۔ بک اپا کالا تے مکھا چکھا گھر و سکول
 آیا، اوں لتان نال خیر پھیر کیتی تے کرسی تے ہسہ گیا۔ اوں اپٹا ناں میرن ڈوسایا۔ اوندیاں
 اکھیاں وچ سرمہ تے ڈوہاں کناں وچ پھیل دے ہئوں بن۔ اوندے مزاج وچ عاشقان
 آلی سستی تے فراندلی ہنی۔ استاد صیب اجکل توں ایں سکول وچ آگئیں؟

جی ہا۔

او ڈو جھ استاد، موسی زئی آلابلی تھی گئے؟

ہا۔

او استاد اساڈا ہوں کرازا یار ہنی۔ اسان رلے سکول وچ رات کوں پابندے
 باسے، رلے سوہتاں کھاندے ہاسے، انور استاد ہوں یار باش آدمی ہنی۔

تریہتیں گھرے چنی سکول دے نالوں لگھیاں، لتان میرن دے ڈر کنوں تریہتیں
 دے پاسے نہ ڈنھا۔ بھلا میرن انہاں کوں تر تر ڈیہدا رہا۔ تریہتیں دی نولی وچ شمی ہنی۔

لہان ہوں سرے کیتا دل اسی ہاں کوں نہ ڈک سگاتے شمی کوں کاٹی دید مال ڈنھس۔ او آپنے
آپ کوں آبد اپیا ہئی جو میں تاں شمی کوں ڈیکھدا اپیا ہاں پتہ نہیں میرن کہیں کوں بھیندا اپیا

ہے۔

تریتیں کوں ڈیکھن دے باد میرن اوندے کولھوں پہنچا۔ استاد تینڈا گھر کھتاں

ہے؟

”دراہن۔“

”دراہن وچ!! خوشی مال اوندیاں وچھاں کھل گیاں۔“

دراہن وچ کوئی اتجھی گلہ تاں کوئی جو اے میرن اتنا خوش تھی کے پہنچدے، لہان

دل وچ آگھا۔

”واہ دراہن داہیں؟ وت تاں میڈے یکے رولے مک گے ہن۔“

”کیرھے رولے ہن تینڈے، دراہن وچ؟“

”دراہن وچ میڈے ہوں ضروری کم ہوندے ہن۔ پہلے اے کم میں انور استاد کوں

ڈسیندا ہم اوہی تاں میڈا یار بھلا کڈا میں سستی کرویندا ہئی۔ ہن توں تاں خاص دراہن داہیں۔“

توں میڈا ہک کم کریسیں؟“

”جیکر میڈے کرن دا ہوسی تاں لہنوں کریساں جیوں کرن دا حق ہوندا ہے۔“

تینڈے کرن دا ہوسی“

”حکم کریا“

”نہیں، اج نہیں، وت کڈا میں ڈسیاں۔“

”اج ڈساں۔“

”ہن جڈاں توں دراہن ویسیں اول ڈینہہ تیکوں ڈسیاں“

”جیکر اج ڈسا چاتاں وت؟“

”وت تیکوں کم ہوسر ویسی۔“

نہیں، وسردا، ڈساتاں سہی۔

نہیں اچ نہیں، ہن تو اے ڈسا، تیڈو چاہ گھن آواں، ماشٹر صیب؟

نہیں، ہٹیں پیتی ہم۔

اچھا وت ملوں، میں ویندا ہاں، میڈے اٹھ پردے ودن، انہاں دو

وینداں۔ میرن لگا گیا۔

ترہیہ چار ڈہسیہ لنگھ گئے ہوسن، ترانے ہال سبق زوت کریندا پئے ہن تے انہاں
دیاں سرڑیاں ہلدیاں پیاں ہن، میرن چاہ جوش ہک ہتھ وچ تے ڈو جھے وچ چنگیر جھی سکول
آیا۔

اے کیڈے گھن آئیں؟

تیڈے کیڈے چاہ گھن آیا ہاں۔ نال روٹی وی ہے، تھولی نہاٹ تھی ویسی۔

میں تاں چاہ ہن پیتی ہے۔

خیر ہے، کجھ نہیں تھیندا۔ ہی پیسیں پاتاں، آ، ہالاں کوں چھوڑ، آپے پڑھن

ودے، آ، چاہ ٹھردی ویندی ہے۔

لقان تے اوکریاں تے ہسہ گئے۔ میرن چنگیر توں کندورا پرے کیتا۔ روٹیاں
مکھن نال لنوں چوڑیاں ہوياں ہن جو انہاں توں پگھرا ہويا مکھن وہندا ودا ہئی۔ روٹیاں دے
اتے ڈوٹے پیالے پئے ہن۔ میرن پیا لیاں وچ چاہ بھری تے ڈوہیں نہاٹ کرن لگ
گئے۔

حال ڈے دراہن دا۔ دراہن ہوں چنگا شاہر ہے، ہوں وڈے بزار ہنس، میں تاں
کھٹا بک پھیری گیا ہاں بھلا ہوں گرم بزار ہے دراہن دا، ہر شے ملدی ہے، کوڑی ہوت
دیسات ہے، اتھاں اوسو کھ سولتاں کونے نیں جیریاں دراہن ہن، ماشٹر اتھاں تو اوکھاتاں
نہیں؟

نہیں میں ہوں سوکھا ہاں۔

جیکر کمیں شے دی لوڑ ہووے تاں میکوں ڈساویں - میڈا گھر سہرا بودے گھر دے

اٹھے پاسوں ہے۔

بھلا تھیوی، لوڑھ ہوسی تاں تیکوں ڈسیاں

ماشر صیب ہک نکرے کھن وچ کچریاں دی واڑی وہائی پیا یاں، جیکر لگہ جی

تاں مزے ہوسن۔ ایں سال پائی ہوں گھٹ نکھتے بن، جھرا میڈا ادھا بندڑا بھرے تے ڈوہا

ہک پے آدمی دا، باقی ریکا شاہر غیر آباد ہے، کتھائیں کوئی ساول کوئی۔

واڑی جھی ہئی ہے؟

ہاں جھی ہئی ہے، دعا کر وڈی تھی آوے، کاٹ، کیرے کولہ پھی راہوے۔

خربوزے لگے تاں تیکوں ہک واری واڑی دو نیساں۔ تیکوں کچریاں کھویساں، وڈیاں مٹھیاں

کچریاں ہوندیاں بن اساڈے شاہر دیاں، وڈی چنگلی مٹی ہے، اساڈے تل دی۔

تیڈی زمین کیرھے پاسوں ہے؟

میڈی زمین چوڈھویں دے پاسے ہے، جیرھی لیدیہ چوڈھویں دو ویندے اول رتے

کولھوں تھولا اچھے تے ہے۔

اتھوں کتھنا پرے ہے؟

اتھوں کوئی پارہنچ میل ہے۔

پارہنچ میل، وت تاں ہوں پرے ہے۔

کوئی پرے نہیں، تیکوں میں آپٹے پوٹھی ڈاند تے چڑھا کے گھن ویراں۔

اچھا اول ڈینہ توں درابن داہک کم ڈسینداں پیا پاروں۔

توں درابن کڈاں ویسیں؟

ایہو کوئی ہفتے گھن دے باد۔

وت تاں ہوں ٹیم پئے۔ تیکوں ڈسیاں۔

ہن ڈساناں، ہن تاں اساں یار میں۔

’اچھا توں کہیں کون ڈسیسیں تاں نہیں؟‘
’میں نہ ڈسیاں، میں قسم پا کے آہاں۔‘
’دراہن وچ پھل توڑیاں والے ہن؟‘

’ہوں ہن۔‘

’اتھوں کوئی ظالم جیہاں پھل آنتاں ہے۔‘

’میرھی شے دا؟‘

’تیکوں وت ڈسیاں۔‘

’ہن ڈساں ہن تاں توں تے میں یار میں، میڈے کول کیرھا پردہ؟ ہن توں

’میکوں آنتاں پھلی سمجھ۔‘

’یار ہن نہیں، وت کہیں ویلے ڈسیاں۔‘

’جیکر ہن ڈسیسیں پاتاں کجھ تھی ویسی!‘

’اچھا یار توں آہریں تاں۔۔۔ یار لہنویں ہے، میڈا ہک چھوہر دو دل منگدے۔‘

’اول ہولے ہولے آگھا، ہوں سوہٹی ہے، حور ہے حور! میڈے نال ہن نہیں الیندی، کوئی

’انجھا توڑ آں جو اوہس میڈی تھی ونجے۔ میڈے ہتھاں وچ لڑھی آوے۔ اے توڑ ہوں

’لازمی ہے، بتنے پیسے لہگن میں کپیاں تے گالہ کہیں کون کرٹی نہیں۔‘

’توں بے غم تھی ونج، میں تیڈو لہنویں توڑ آتاں جو چھوہر تیڈے پچھوں بچھے ودی،

’لیے وانگوں۔‘

’ہا۔ کوئی چنگا توڑ آنتاں ہے۔‘

’اچھا اے تاں ڈسا جو چھوہر کون ہے؟ اوند ا کوئی ناں، کوئی آنا ٹھکانا۔‘

’استاد صیب چھوہر دا میں تیکوں ناں ڈساواں پاتاں توں نہ سچا ئسیں۔‘

’چھوہر دے ہیو دا ناں؟‘

’اوندے ہیو کوں وی توں نہ سچا ئسیں، او اتھاں نہیں ہوندا۔‘

”او ہے ایس شابر دی؟“

”ہا۔“

”سلا تے پائی بھرک آندی ہے؟“

”ہا۔ آندی ہے۔“

”اوندا کوئی رنگ روپ، کوئی بت کاٹھ؟“

”ماشر صیب توں لینوں نہ سچاں سگس، تیکوں میں ڈیکھیاں، جیرے ویلے او

پائی بھرک آسی۔“

”ٹھیک ہے۔“

میرک چنگیر تے پیالے چا کے گھر دو لگا گیا۔

دیگر دا ویلا ہئی۔ لقان سکول وچ شلدا کھڑا ہئی۔ سر ابو گھا کرک جنگل دو گیا ودا

ہئی۔ تریمتیں دیاں بہیراں پائی بھرک آندیاں ویندیاں پیاں ہن، چوتی تنگ دی قبر تے ہک

تریت ہاجھری دیاں مٹھیاں لنگھٹیاں وندیندی ہئی تے پال ڈنڈ گھتی پے ہن، انھاں

دی ہک لمبی قطار، لئی دے ڈاھرے چئی سکول دے نالوں لنگھی، انھاں وچ ہک اٹھ دابار

تھولا ڈھلا تھی گیا ہئی تے جھانجریاں دے پاند زمین تے لیکاں پاندے ویندے ہن۔

میرک چاہ دا جوش ہتھ وچ لڑکنی سکول آ گیا۔

”آ، ماشر صیب چاہ دی سوونی لوں۔“

”اے کیر ہائیم ہے چاہ دا؟“

”چاہ دا کوئی ٹیم شیم نہیں ہوندا، چاہ ہر ویلے ختمد کریندی ہے۔“

او ڈوہیں پچھاویں تے کرسیاں سٹ کے ہرے گئے تے چاہ بیون لگ گئے۔

”حال ڈے واڑی دا۔“

وازی شکر ہے، چنگی ہے۔ ولہیں چنگیاں پھیریاں پیاں ہن، ہوں چنگا چچ سا ہم
 ، کلاچی توں منگوا یا ہم، وپاری ہن وی میڈی وازی گھنٹی کیتے تلمدے ودن۔ لیکن میں اہدا
 یاں کجھ وڈی تھی ونجے وت وپیریاں، چنگا نل وٹ ویسی، ہی پاہ پی۔
 نہ، میں رچ گیا ہاں۔

اتنی پاہ کون تھیسی؟ پاہ جوش تھنا پئے۔
 خیر ہے، متاں سر او آوڑے، اونکوں پیالی ڈیوں پا۔
 ماشر صیب اوندی وی تھیسی، توں ہک ٹھوٹی تاں ہی پی۔ اوں لقمان دی ٹھو
 نی پاکول ڈٹ ڈتی۔

ماشر صیب! ماشر صیب! او او، ائے ڈیکھ، اوں دھدری ہوئی الا وچ آگھا۔
 کیٹے ہے؟

او ڈیکھ اوہا چھوہر آندی تھی ہے۔

کیرھی چھوہر؟

اوہا جیندا میں تیکوں ڈسیندا ہم، جیندو میڈی دل منگدی ہے!

انساں وچ کیرھی چھوہر ہے؟

اوہا، اوہا، جیرھی اوں کالی ذال دے کھوں آندی تھی ہے۔

اوہا، کیرھی؟

اوہا، جیرھی ہتھ وچ کھوڑا پی آندی ہے۔

اوندا ناں کیا ہے؟

اوندا ناں شمی ہے۔

لقمان کوں لتیوں لگا جینوں کوزی ہوت دے سارے شاہر کوں بھاء لگہ گئی
 ہووے، اوں پاہ دا گھٹ رت وانکوں سنگھ چوں لنگھایا۔ اوندا دل آہدا ہی کہ پاہ دا چا جوش
 میرن تے وٹ ڈیوے، اوندے گانے کوں نپ ونجے۔

سوہٹی ہے نا ماشر صیب اساڈی یارٹی؟ اساں لتنوں تاں اوندے اتے ماشن
 نہیں تھئے۔ پری ہے، اکا پری، اوندی برابری کوئی کر سگدے؟ سوہٹیاں دی سردار ہے
 ، سردار! اوندے لوظ لقمان کون ڈینبھوآں وانگوں لڑدے پئے ہن تے چاہ اونکوں زقوم وانگوں
 لگدی ہی ہی۔ اوں چاہ دی پیالی رکھ دتی۔

اے ہوئی شمی، میڈی جان ہے! قسم ہے لیونا کر چھوڑیس! تیکوں ہن لتنوں
 کرناں ہے، ایندے کیتے پھل آناں ہے جو اے میڈی تھی ونجے۔ اکی نہیں الیندی، اج
 کل تاں ڈیکھدی وی نہیں۔ لقمان دیاں اکھیاں دے اگوں اندھارا تھیندا پیا ہی۔

چھوہریں دی ٹولی پائی بھر کے ولی۔ شمی انھاں دے پچھوں پچھوں آندی ہی
 ہی۔ لقمان کون لتنوں لگے جینوں او میرن کون جان ڈکھاوٹ کیتے چاٹ پچھوں رہ گئی
 ہووے، اونکوں شمی تے ہوں کاوڑ آندی ہی ہی، اوندل دل پیا کریندا ہی جو سارے لوکاں
 دے سامنے ونج کے شمی دے منہ تے تھپ مار ڈیوے۔ تے اونکوں آگھ ڈیوے جو تیدا میڈا
 کوئی گاندھا سانگھا کوئے نی۔ توں وڈی کوڑی تے دھو کے باز چھوہریں۔

ڈیکھیں ماشر صیب، سوہٹی ہے نا؟ یکے شاہر وچ ایو جھیں سوہٹی چھوہر کوئے
 نہیں، پس اجکل کجھ زسی ودی ہے، تویز وچ ڈاڈھی کشوت ہوندی ہے، تویزاں نال او میڈی
 تھی سگدی ہے۔

شمی دی انھاں دوکنڈھ تھی گئی، لقمان کون لتنوں لگدا پیا ہی جینوں شمی پڑھی
 جادو گرٹی ہووے۔ جینوں ہک پڑٹ ہووے۔ اوندل دل آہدا ہی، جو پچھوں ونج کے اونکوں
 کاتی مار ڈیوے۔

میرن چاہ جوش پا کے لگا گیا۔ لقمان منجھی تے سرے حونے چنڈ وانگوں پیا ہی۔
 اوندے ہتھ پیر کم نہ ہن کریندے پئے، اونکوں کوڑی ہوت دا شاہر آہودا تے سناں لگدا پیا
 ہی۔ جینوں لیں شاہر وچ ساریاں ڈینٹیں تے دیہہ راہندے ہون۔ کوڑی ہوت اونکوں دنیا
 دے انت بھیڑے انساناں دا شاہر لگدا پیا ہی۔ اوندل دل آہدا ہی جو سیکل پا کے درائن لگا

ونہے۔ ایں شاہر تے انھاں لوکاں کوں چھوڑ ونہے۔ تریمتیں پائی بھرن کیتے آندیاں ویندیاں
 پیاں ہن۔ اونکوں اے تریمتیں گنگیاں لگھدیاں ہن یاہیوں سکھنے پچھاویں ہوون تے انھاں
 دے وجود لہوں الاںیاں کنہانیں اڈگیاں ہوون۔

نماشیاں دیاں بانگاں آون لگپ پیاں، لقمان کوں اندھارے کولھوں ڈر لگھاپیا ہئی،
 اونکوں آون آلی رات کولہ ہول آندا پیا ہئی۔ سراہو لقمان کوں رات دانگر کھوا کے لگا گیا۔ لقمان
 کوں کھڑا جھاننیں ڈیندا پیا، اوندے سینے وچ مچ پلدا پیا ہئی، اوندادل آہا ہئی جو اڈ کے شمی دو
 پچ ونہے تے اوندے کولہ پچھے جو میرن تیدا کون ہے؟ تیڈی دوستی اوندے نال ہے؟ توں
 اوندے نال الیندی ہوندی میں؟ کتیاں نال لڑے ہونے رچھ دی کار او سکول دے
 ویرے وچ غردا پیا ہئی۔ شاہر دی چونک توں چٹیاں دی چرغ آندی پئی ہئی۔ ہک لیلے دا
 پکاٹ تے بانسری وچن دا آندا پیا ہئی۔ لقمان دادل آہا ہئی جو کوڑی ہوت دے سکول
 کوں بھالا کے گھر دو لگا ونہے، اوندے ہاں لہوں سیک نکھدا پیا ہئی۔ او تھک کے کجھ لکھ
 کھڑے تے ہرہ تھیندا ہئی، میرن دیاں گالھیں اوندے بچھے اچ جاتر گھتیاں پیاں ہن۔ ریڈو
 دے گاؤں وی اوندی دلیل کوں نہ وٹا سکے۔ او ٹیم کوں دھکا ڈیوں کیتے کھلے کھلے پائی ہیون
 لگ پوندا ہئی۔ چھیکو تھک ترٹ کے رات دے انیری پاہر کھڑے تے ڈھیہ گیا۔ کھلے باد
 اوندی اکھ لگ گئی۔ اوں نندر وچ ڈٹھا جو شمی کدی ہئی خوش خوش میرن دے گھر ویندی ہئی
 ہوندی ہے، لقمان سکول وچ گوہے مٹھیاں کریندا ڈٹھا ہوندے تے شمی اونکوں ٹھنڈے ڈکھیندی
 تے بچے ڈیندی ہے۔

وت اوں نیندر اچ ڈٹھا جو او میرن کوں کاتی نال کوہیندا ہے تے اوندی کالی گچی
 توں لال لال خون ویندا پیا ہے، اوزنگلی سیکل تے پڑھ کے درابن دے پاسے بچھے،
 اگوں چوڑھویں دی پولیس اونکوں نپ گھندی ہے، اونکوں ڈھک وچ سٹ ڈتا ویندا ہے،
 ڈوں ڈینڈہ لقمان سولاں وات غزارے، شمی جیرے ویلے پائی بھرن لگھدی ہئی تاں او
 اوندے پاسے ڈیکھدا وی نہ ہئی۔ اونکوں شمی تے میرن تے ڈادھی کاؤ آندی ہئی۔ آخر

ترمجھے ڈینہ اونکوں سوچ آئی جو تھی سگھے میرن کون شمی نال پیار ہووے، تے شمی کون
اوندے نال کریت ہووے، تے وت میرن دا کونے نین نقشہ وی تاں کوئی ایڈا چنگا نیہ، او
کالا ڈھوں ہے، تھوڑا گھانا میں میرن کولھوں تاں چنگا ہاں، شمی اتنا وی نہ بھجھدی ہو سی جو میں
پڑھا لکھا ہاں، میرن چنان پڑھ ہے۔ تلمیم میکوں میرن کولہ اچا کریندی ہے، شمی کیوں میرن
نال محبت کر لسی؟ الیندے تاں اوند اگھا نگا وات کناں تیں پہنچدے، اوندے ڈپھے ڈند، رنگ
جیوں توے دا پھلا پاسا، آپٹیاں چنگیاں تے میرن دیاں مند انیاں ڈیکھ کے لقمان کون تھولا
ترسلا تھیا، کہیں کہیں ویلے وت دل وچ خیال آندا ہس جو محبت تاں اندھی ہوندی ہے
، اے شکل تے تلمیم کون نہیں ڈیکھدی۔

آخر ترمجھی رات ڈاہ وپے شمی سکول وچ حاضر تھی گئی۔

ہاں۔ اے تیڈے کیتے میں ڈالکاں آنتیاں ہن۔

لقمان کوئی جواب نہ ڈتا تے نہ اولہٹی جھاتوں ہلا۔

اے تیڈے کیتے آندیاں ہم، اساں ڈڈیاں دے لو کیتے ہن کجھ ڈینہواراں، کل
اساں چٹے پچھے کیتے تے میڈی مامی دیگر ویلے ڈالکاں بٹاں۔ انھاں نال ہرڈوی ہے ہرڈ نال
کھاویں، ہوں مزہ کریندن۔ لقمان اونوں ڈڈا بٹا بٹا بٹا رہا۔

الیندا کیوں نہیں، کہہ تھی گئی؟

میرن تیڈا کون تھیندے؟ لقمان تراڈ کڈھی۔

کیرھا میرن؟

میرن، تیڈے شاہردا، کالا میرن۔

اوتاں میڈا کوئی نہیں لگدا۔

کوئی نہیں لگدا؟؟ تیڈی اوندے نال کوئی برادری ہے؟

میڈی؟ کیوں میڈی اوندے نال برادری ہے؟

اوتیڈے اتے عاشق ہے؟

نہیں، اکی نہیں! اوندیاں اکھیاں وچ ہنوں آگئے۔

توں اوندے نال الیندی ہوندری؟

نہیں، میں کڈا میں وی اوندے نال نہ الاٹیں۔ اور ووٹ لگہ ہی۔

اوتیکوں ڈیکھدا ہوندے؟

ہا۔

تیڈے نال الاون دی کوشت کریندے؟

ہا۔

وت؟

میں اوندے نال نہ الیندی۔

اول کڈا میں تیکوں کوئی شے ڈتی ہے؟

ڈیون دی کوشت کریندا ہے پر میں کڈا میں اوندی کوئی شے نہیں گھدی۔ ہک واری میں اوندا اپنے مامے دھروکوں ڈسایا تے وت اول اونکوں چنگلیاں گالھیں کڈھیاں، ہن وی میڈو ڈیکھدا راہندا ہے۔

شسی توں میکوں ہک گالہ ڈساتے۔۔۔ تے چھی چھی ڈسا، تو میڈی ہیں یا میرک

دی؟

میں، میں قسم اے۔۔۔ میں سوں پانندی حاں میں تیڈی ہاں۔ میں کوڑ نہ

مہندی، تیڈے کیتے میں مامے مامیاں کوں وی چھوڑ سگھدی ہاں۔ جیکر میں کمیں توں ڈراں

ہاتاں تیکوں ملن سکول نہ آواں ہا۔

لقمان رات آرام نال غزاری، پورے ترانے ڈینہ تے راہیں اول دلیلاں وات

گزارے ہن۔ شسی دیاں گالھیں نال اوندا ترسلا تھی گیا ہی۔ اوندے بیچھے توں نکیر پرے تھی

گئی ہی۔

ڑے دا پُندہ ہئی، سکول دی چھٹی ہئی او پیر دے پچھاویں کھڑے تے لینیا ریڈو
 سندا پیا ہئی۔ ہک پڑھری سکول آئی۔ او اونکوں آندا ڈیکھ کے اُنھی بیٹھا۔ پڑھری اوندے مال
 ہتھ ملایا تے اوندے توں پچھس "ماشر توں میں؟"

"جی ماسی، میں ہاں، حکم کر۔"
 حکم اندہ تے نبی دا ہووے، میں چناں ہک ارضی گھن کے آئی ہاں۔ پڑھری
 اوندے سامنے ڈگرتے دھر پھر مار کے ہسہ گئی۔
 "ماسی اتھاں کھڑے تے ہسہ۔"

"ہس چن پھڑا، ڈگر کھری ہے، ایں مسی وچ ونچٹاں ہے، اے زمین اساکوں بھلے
 پاوت وی چنگا ہے۔"

لقمان دے دل وچ خیال آندے پے ہن، اوں دل وچ سوچا جو اے ترمیت یا
 تاں کہیں چھوہر دا سانگھا گھن کے آئی ہے، یا پیسے منگدی ہے تے یا خط لکھواون آئی
 ہے۔ او اوندے پہلے ڈوکم نہیں کر سگدا، البتہ چھیکرا کم کر سگدا ہئی۔
 "ڈاڈھی گرمی تھیندی ویندی ہے۔"

"ہا، ماسی گرمی دا موسم جو ہے۔"
 "گلو، تیڈے سکول دے درخت وڈے ٹھڈے ہن۔۔۔ تیڈے مال ہک
 ضروری کم ہے میڈا۔ ایں کیتے آئی ہاں۔"
 "ماسی خیر داکم تاں ہے!"

"ہا۔ ہچ، خیر داکم ہے، اندہ بے خیری توں امان ڈیوے، اندہ اوہا کرے جیرھی وچ
 خیر ہووے پڑھری پہلے اتے اتے ڈٹھاتے وت ہولے ہولے اکھس۔ ہچ سر ابو تیڈے
 سکول دا چونکیدار ہے، تیڈا نوکر تے ماتحت ہے، تیڈی گالہ منیسی۔"
 "آکھو، سر ابو کے کیتا ہے؟"

"ہچ! میڈے پیسے کھادی ودا ہے۔"

کتنے پیسے ہن؟

پورا ڈو ویساں روپیہ پیتی ودے، پورے ترانے سال تھی گئے ہن، ترانے سال پہلے ہکریہ تے میڈے کولوں ڈو بھیڑاں گھن گیا ہئی۔ میکوں اکھیں جو میں دیرے ونج کے انھاں کوں وپیاں تے تیکوں ڈو ویساں روپیہ ڈیساں تے جتنا گھنہ تھیں میڈا حوسی۔ میں کھی اوندے آکھے وچ آگئی۔ یار میڈا بھیڑاں وچ کے پیسے ٹک گئے تے میکوں ٹھٹ ڈکھا کھرے۔ ماشر صیب اتبار داتاں زمانہ نہیں رہا۔ روزانہ اج تے سہائیں، اج تے سہائیں کرندے، نہ اوندی سہائیں تھیندی ہے تے نہ او پیسے ڈیندے۔

سر ابو ڈس داتاں چنگا آدمی ہے۔

’وش ہچہ! پڈھڑی آپنے متھے تے تھپ ماری۔ پچنگا منگا نہیں، عملاں دا پورا ہے، وڈا حرام خور ہے، سر ابو۔ لہنوں شکل دا میٹا نہ ڈیکھنیں، لوکاں دے پورتاں کھا گئے میکوں وی نس چھوڑا۔ ہچہ میڈا تاں او آپٹاں ہے، بھڑ بجا تھینم، میڈے چنے سر کولھوں وی شرم نس آندا۔‘

سر ابو تینڈا بھڑ بجا ہے؟

’ہا۔ میں اوندی متریری پھچی تھیندی ہاں، ہچہ آونچے تاں اونکوں کجھ پینڈہ کریں، پہلے ایں مدرے وچ موسی زئی دا استاد ہوندا ہئی۔ میں اونکوں آکھ آکھ تھکی ہاں، اوں میڈی کوئی امداد نہ کیتی۔ سر ابو دا او یار ہا۔ رلے نشہ پیندے ہن، ایں کمرے وچ رل کے بھنگ ہڈس ملیندے ہن۔ او استاد میڈیاں کالیں ہک کن توں سندا ہئی تے ڈو بھے توں کدھ سیندا ہئی، او آپنے یار دی کنڈ کینوں لاوے ہا۔ ہچہ توں اونکوں کجھ سمجھا۔ اونکوں آکھ جو میڈے پیسے ولا ڈیوے۔ ہچہ میں رتی گریب ہاں، اند توں سوا میڈا کوئی کوئی۔‘

کھراے ماسی، میں اونکوں لا ضرور آکھساں۔

پڈھڑی آہٹی جھا کولوں مسیں انھی ہئی جو اتھاں سر ابو پائی دی مانگی چنی سکول وچ

شت آں تھیا۔

پڑھی ڈر گئی تے اوں کھشکن آلی کیتی۔

سر ابو میں تیڈی شکیت سٹی ہے!

میرھی شکیت ماشٹر صیب؟ سر ابو ساکدیاں پچھا۔

سر ابو توں آہٹی پھمھی دا ڈوویرماں روپیہ کیوں نہیں ڈیندا؟

میرھا ڈوویرماں روپیہ؟

اے تاں تیکوں پتہ ہوسی۔

میں اوندے کوئی پیسے شیسے نہیں ڈیوٹے۔ اے لینوں کوڑ مریندی ہے۔

ماسی کاوڑ نال واجھولے وانگوں ولی آئی۔

میں کوڑ مریندی ہاں تے سچا ہوں توں آگیاں؟ پدھری کاوڑ توں کنبن لگ گئی۔

ہاتوں کوڑ مریندی ہیں، بجھی تھئی ودی ہیں، لوکاں کوں چک پیندی ہیں۔

میں بجھی ہاں تے وڈا رچا توں آئیں؟ لوکاں دے پیسے تاں توں کھادی ودا

ہیں۔

ویندیں کے۔۔۔؟ سر ابو اوند ومانگی اُلا ری۔

سر ابو اے کہہ کریندیں؟ تیڈی پھمھی ہے۔

نوش ماشٹر صیب ہے تاں پھمھی بھلارن ہوں کنتی۔۔۔

میں کنتی ہاں، ایں کیتے جو تیکوں ادھار ڈتا ہم، تیڈے اتے وساء کیتا ہم، یکے

شاہر وچ کوئی نکے دا پور تیکوں نہیں ڈیندا۔ توں ہوں ہی مان آدمی ہیں۔ اوہتھاں کوں اُپا اُپا

کر کے اُلاوٹ لگ ہی۔

سر ابو اونگوں زور دی لت ماری، لقمان سر ابو کوں نپ گیا۔

اے کہہ کریندا نہیں، تیڈے توں وڈی ہے۔۔۔ ماسی ونج گھر دو ونج۔

سر ابو شالا منگی مانگ تے لت آوی، شالا اوکھی بجاتے سر آوی۔ شالا آپٹیاں دا

سین نہ تھیوں!

توں تاں آپنیاں دی سین تھئی ودی میں؟
 ہمیں میں مسکین گریب نال دھوکہ کیتے، تیڈی وی تلی نہ لگسی!
 ونج ونج متاں کوئی بلاں مراہیں۔

تیڈا وی سچا سیر ہو سی! میں گریب دے پیے کھاندیں، شرم وی نیوی آندی، اچھا
 اندہ ڈیکھدا کھڑے، تیڈی وی ڈوئی نال ڈال نہ لگسی۔
 نکدیں کہ آواں؟
 پڈھری روندی گھر دوڑ گئی تے سربو متاں ونج پائی سنن لگ پیا۔

جھی ست ڈینہ گھر گزارن دے باد لقان سیکل تے درابن کنوں کوڑی ہوت ویندا
 پیا ہئی۔ وساخ دی سولھاں، ستارھاں تریخ ہو سی۔ شمی کوں ڈیکھن دی تانگہ اونکوں کوڑی
 دے پاسے گھیلی ویندی ہئی۔ گرمی چونکھی تھیندی ہئی ہئی۔ جنگل ونج چپ چپا ہئی۔ اوند
 سیکل ڈھڈا اڈیندا کھی پوتے اڈوا ویندا ہئی۔ خزے سانہیں آپنیاں ہنچھاں نال دھوڑ ونج
 لکیرے پیندے کہیں کہیں ویلے اوندے سیکل دے سامنے لنگھ ویندے بن، کہیں کہیں
 ویلے کہیں ون توں ہیرے دی مونجھی گھو گھوڑی الا آ ویندا ہئی۔ لقان شمی دے کیتے ڈوں
 گوزے تے رنگ پرنگی نچیاں گھدی ویندا ہئی۔ اوکھلے کھلے انھاں کوں آپنے پاسے آے
 ہونجے وچوں کڈھیندا ہئی تے انھاں کوں ڈیکھدا ہئی تے دل ونج پھیندا ہئی جو اے کولے
 گوزے تے گنجیاں شمی دے کولے ہتھاں ونج رکھ ڈیساں۔ اج پتہ نہیں، او میکوں ملن آ سی کہ
 نہ آ سی، جیکر اوں دیگر پیشیں ویلے میکوں ڈٹھا پاتاں او میکوں ملن رات ویلے ضرور آ سی۔

لقان فہرں دا نریا ڈوپہریں کوڑی ہوت ہنچ گیا، تریسہ تے تھکیدے توں ساکدا او
 کوڑی ہوت دیاں خویاں گلیاں ونج سیکل گھلیندا ودا ہئی۔ شاہر لوکاں توں خالی ہئی، نہ آدم
 نہ آدم ذات، ہر پاسوں لگ لگاتے چپ چپا ہئی، کجھ گھراں دے گلکلیاں ونج ڈھینگر نہیں
 پنے ہن تے کجھ گھراں دے جندرے ہن، پائی داتلا سکا پیا ہئی، ہنچے گھراں ونج لگے ہونے

کالے لکراں تے بیرں تے چڑیاں پلکدیاں پیاں ہن۔ گلیاں وچ کھیڑے ہوئے لیلیاں تے بھنڈوریاں دے گلے کوئے نہ ہن۔ چونک ہٹیاں توں غالی ہئی تے چونک دی پھری وچ گھروا نجیاں تے پئے ہوئے مٹ سکے ہوئے ہن، حک مٹ دے بیٹوں سکاتے تہہ کھرا ہئی تے اوندی نزدیکی پھری دی کانب وچ نمی ہئی ہئی۔ گلیاں وچ تتی لوناں لگو اڈدے ودے ہن، لہنوں لگدا ہئی بیٹوں شاہر وچ دیرہ پھر گیا ہووے تے سارے لوکاں کوں کھا گیا ہووے۔ خزا، تمکا اسماں شاہر دی رکھی کریندا کھرا ہئی، لقمان حریان تھی کے سوچا۔ کوڑی ہوت دے لوک کتھاں گئے ہن؟ اونکوں شاہر کولوں ڈر آون لگ پیا۔

او سیکل کوں پنجاں گلیاں وچ گھلیندا سکول چک گیا، سر ابو براندے وچ ستا پیا ہئی، او اوندے سیکل دا کھڑکار سن کے سجاگ تھی گیا۔

"سر ابو لوک کتھاں گئے ہن؟ شاہر کیوں سنج ہے؟"

"لوک وانڈھے گئے ہوئے ہن، کتھاں دا لوکرٹ۔" اوں اکھیاں نلیندیاں اٹھا۔

"لوکرٹ کتھاں گئے ہن؟"

"چوڑھویں۔" اوں لقمان کوں پائی دی ڈولی پڑکا ڈتی۔

"شاہر کوں لگا چھوڑ گئے ہن؟ ہئی رام دے حوالے، یا شاہر وچ کوئی ہے؟"

"نہیں شاہر لگا نہیں، شاہر وچ ہک آدمی رکھی کیتے لکا پیا ہے، ایس ندے وچ ہر

سال ایہو حال ہوندے، پہلے اساڈے آپٹے شاہر دی کجھ آبادی ہوندی ہئی، کجھ کٹک تھی

پوندی ہئی، ہن ڈوں ترنہیہ سالوں توں اسان زکھے میں، پائی دی بنج وی اسان تک نہیں

پہنچی، چھتی کریہہ ہے، ماشٹر صیب تیں روٹی نہ کھادی ہوسی؟"

"روٹی تاں میں نہیں کھادی پر میکیوں کھ وی نہیں لگی۔"

"ہی کوں ڈیکھن دی سبک نہ پوری تھیون دی وجہ توں لقمان دی کجھ اڈ پئی ہئی۔"

نہیں ماشہ صیب ، بھک لگی ہو سی آ، ایڑا پندہ کر کے آئیں ، میں تیزے کیے
 رہنی لگی کرینداں۔ اہکل میں رات کون وی سکول ونج سدا ہاں ، میں آہنی چاہ روئی دے
 شیلے اتھاں گھن آیا ہاں ، میڑی تریمت ، میڑے بھراواں نال وانڈھے گئی ہوئی ہے۔
 سر ابو پاتری وچ ڈولپاں انا سٹ کے ملن لگ پیا، انا ملیندے ویلے او تریمتیں
 وانگوں اگوں پھچوں تے لڈوا ہئی تے نال نال گالھیں وی کریندا ہئی۔
 پیا، استاد گھر دو خیر خیریت ہئی، کوئی بھنا بھرا۔
 سارے ٹھیک ٹھاک بن۔

دراہن دو خیر ہئی؟

ہاں، دراہن گھو کدی ہئی۔

کیہے ویلے روانہ تھیا ہانوں؟

ڈینہ ابھرن کولوں پہلے ، سر ابو میڑے پھچوں کوئی افسر شفسر تاں نہیں آیا؟

نہیں ماشہ صیب ، افسر کیہہ کریندے بن؟ ایس لو گرمی وچ ، چو ڈھویں دے پاسے ،
 ماشہ صیب ہوں چنگیاں کنگاں ڈسیندن ، ہیراں وانگوں رتی تے موٹی کنگ ڈسیندن ، لقان
 استاد نیکر تیزی خوش ہووے تاں میں سکول لچوں چھٹی کر کے کجھ ڈینواراں لو کر آواں۔ او
 بھاء ہارن لگ پیا۔ کنگ ویاں وچ ہتی ہتی ہے۔ لوک لونیاں لئی پے بن ، میں وی
 آپٹاں نسیب کھت آواں ہا ، میڑی ذال لو کریندی ودی ہے ، ڈڈھ ڈوں گونیاں کما
 آسی، سیانے آہن ، بک بک ہوندے تے ڈو یارھاں ہوندن ، گرب آدمی میں ، ہیا نہیں تاں
 مہی ست مسینیاں دی کنگ تاں تھی پوسی ، انا جو آئے گھر دا تھی ونھے وت وی پنڈا ہے ،
 گز چاہ متوں نہہ وندی ہے اتے کنگ انے متوں نہیں بھدی۔ ڈھڈکوں تاں بھرائیں
 پاندے۔

ٹھیک ہے ، توں آزاد میں ، سکول دا خیال میں کریاں۔

سر ابو براندے وچ بھاء ہال کے سطحیں دے نلھے تے کنیاں کھادا تاہا کہ
 ڈتا۔ براندے وچ ڈھپ آگئی ہئی۔ پہلی ڈھپ وچ بھادے پیلے لمے بکھدے نہ بن
 ڈسیندے پے۔ بھاء ہال نال گرمی کجھ چو نکھی تھی گئی ہئی۔ سر ابو تریمتیں وانگوں نلھے تے
 بیخا توے تے ڈھوڈی کوں تھیندا بیٹھا ہئی، اوندے متھے تے پنگھر دے نلکے پلکدے پے
 بن، لقمان ڈھلے کھڑے تے لینا شمی دے خیالاں وچ ریڈو دی سوئی غریندا پیا ہئی۔ او
 سو پیندا پیا ہئی جو شمی نال بن کینوریں ملساں، اوتاں بن چو ڈھوڑیں ہے تے جیکر میں اوندے
 پچھوں چو ڈھوڑیں ویندا ہاں تاں اے شرم دی گالھ ہوسی، لوک کہہ سمجھیں او شک کریں۔
 استاد کھڑا تھولا ڈھلا تھیا ودا ہے، مارے گیا، ایندی چھک چھکن میکوں وسر ویندا
 ہے، بن تیکوں چھک، چھک ڈیندا ہاں۔

لنوریں ٹھیک ہے۔

میکوں آپے ڈھلے کھڑے تے نمٹن تے چس آندی ہے، گھنگھوٹی دی کار
 کھڑے وچ آدمی نلکے ہال وانگوں جھوندا پیا ہوندے۔ اوں انکاراں کوں چوانتی نال کڈھاتے
 او ڈھوڈی کوں انکاراں تے روڑن لگ گیا۔

سر ابو تیکوں تاں سدھی مزیدار روٹی پکاوٹ دی ڈاں آندی ہے۔ کتھوں سکھی
 بیوی ڈاں؟

ہس ماشٹر صیب اساں بانگلی لوک میں، روٹی نکی خود کر سگدے میں، جیرے
 ویلے اساں زمیناں تے ہوندے میں تے اوں نیم اساں روٹی چا آپے پکیندے میں۔
 اوں رتے پھلاں والی ڈھوڈی کوں ڈالڈے گھیو نال مکھس تے اونکوں ٹونیاں
 لگی، آہٹی نلھی چادر تے رکھ کے لقمان دے سامے رکھ ڈتس۔ جیرے ویلے اوں روٹی کھا پگھدی
 تاں سر ابو آکھا۔

ماشٹر صیب میں بن ونجاں؟

فخرویں، فخر ویلے لگا ونجیں، اسے کیرھانم ہے ونجی دا، گرمی ہے، فخر
اصل وچ لقمان ڈراپیا ہی، اودل وچ آبداہی جو ایں پنج شاہر وچ ہکلا رات کینوں
ہیں۔

گرمیاں۔
ماہر صیب ناں فخر دا، اسان چٹ لوک میں، انھاں گرمیاں لوواں دے اسان
ماہرے نئے میں۔

خیر ہے فخر ویلے لگا ونجیں۔

نہیں ماہر صیب، چوڑھواں ہوں پرے ہے، جیکر ہن نر پوساں تاں نماشاں
کھتاں میں آپے آئے ٹھکائے تے ہیج ویساں تے وڈے ایلے لو وچ رل ویساں۔ جیکر
بھائی فخر ویلے نراتاں لو پک ویسی۔ میڈا سجا میں دا ڈینہ کھوٹا تھی ویسی، انوں لوک ساری
لگ کھی ویندن۔ لوکاں کوں اچ ہنجواں ڈینہ ہے، میں لگا ویساں تے جو مخوم ہوسی کھٹ
گن آساں۔

نھیک ہے، جینوں تیڈی مرضی۔

نہیں وچ ترے پار پنجاں دا آنا پیا ہے، میں پائی دی مسی تے جھری بھر کے
کھی وندا ہاں۔ تیڈے پار ہیج ڈینواراں کیتے ڈھگ ہے۔ جیکر پائی مک ونجے تاں پائی
انھوں والے تھو وچ سک گیا ہے، تیکوں شاہر وچ نہ ملی، پائی تیکوں شادو ملک دی ہادد
کول آتھاں پوسی، اولے پاسوں، ہیریں دے نال ہک کمبیل وچ پائی ہے، تھولا پرے ہے،
لیکن پائی نراتے ہوں مسٹا ہے جیوں ماکھی، گز پاہ ڈبے وچ ہی بیوی، گونا ہتی والے ڈہے
اچا بی بیوی، کوئی بیاکم ہے تاں ڈسا؟

نہیں کوئی خاص کم تاں کوئی۔

سراو آپے پرانے کچریاں دی گنڈھڑی ہدی، لقمان نال ہتھ ملائیں، اچھا استاد میں
ہما ہاں۔

سر ابو پارہنج قدم چائے۔

سر ابو!

جی! اول ولدیاں ہوئے آگیا۔

سر ابو جیکر میں امتحاں تیڈے کول وانڈھے تے آواں تاں کجھ تھمسی تاں ناں؟
نہیں، کیوں؟ کیشی تھمسی، کجھ وی نہ تھمسی۔ او ولدا برانڈے وچ آگیا۔ اوہنگا
یاد آگئی ہے، میں سواری دہلی و ساری ویندا ہم، رستے وچ اوکھا تھیواں ہا، ایں بھا لگی منہن
تاں میں بک لکھ وی نہ غزار سگدا۔ اوں دہلی دے شیشے وچ آئے مومنہ کول ڈٹھاتے
مچھاں کول وٹ ڈٹرس۔

سر ابو جیکر امتحاں میں پکرتے آواں، علاقہ ڈیکھن؟ میں آج تیں کنگ دالو نہیں
ڈٹھا، میں لو ڈیکھناں پابند ہاں۔

ماشتر توں لگا آویں، جڈاں تیڈا دل آکھے، کوئی منع منا کوئی، جنگل وچ پورا شاہر و سیا
پیلا بوندے، ہوں شغل تے روٹن بوندی ہے۔

جیکر میں آگیا تاں نکل دی بھا ڈیسیں؟

بھا؟ واد ماشتر سیب کجھیاں گالھیں کریندیں، نکل دی بھا تیکوں نہ ڈیوں تاں
کیتکوں ڈیوں!

تھاڈے وانڈھے چوڈھویں دے کیرھے پاسوں بوندن؟

چوڈھویں کول تھولا ڈبھاروں، ہنڈی باہر دے تھولا اتوں گنگ توں ٹوٹا لموں
اساڈے وانڈھے ہن۔ رستے وچ کہیں کول پھمیں پا۔ ماشتر سیب جیکر کہیں شے دی لوز
ہووی تاں فقیر و، بھنگی یار اتھاں ہے، او شاہر دار کھا ہے، اونڈھ لنگھ و نہیں۔
نٹھیک ہے، توں نل، اند خیر کریسی۔

سرا لو لگا گیا۔ اوندی ترنی چہلی دھوڑ اڈیندی ویندی ہی تے او اٹھ وانگوں زور لئی
 وینا ہی۔ اوندے میلے تے گجھڑے چولے دی لاوٹ تتی لو نال اڈدی ہی ہی۔ کجھ دیر باد او
 ہلکے ہونے ڈر وچ دے وانگوں اغیب تھی گیا۔

کمرے دیاں کھڑکیاں لو نال کھڑکیاں پیاں ہن، بھا آ لے کمرے دیاں کالیاں
 کہ عال پینہ دے پیلے سو پلے وچ ڈرا کلیاں لگھدیاں پیاں ہن، انگارے مسم کے سوا تھی
 تے ہن تے سوادے سر مئی پھلے لو نال اڈدے ودے ہن، چواتیاں سر سر کے نلکے
 ہاں دیاں قلم جتیاں رہ گیاں ہن۔ لتان رنگ برنگے گوڑھے تے گنجیاں دی پوٹلی کول
 بزدل نہی منجھی تے رزا پیا ہی۔ تتی لو اوندے منہ کول سریندی ہی ہی۔ سکول وچ لگے
 ہونے کالے لگر وچ ہک مونجھی ٹنٹن وستی دے سنج تھیوٹ دا وینٹ کریندی ہی ہی۔ لتان
 کول تندر آئی تے اوندی اکھ دیگر ویلے نے وچ کھلی، شاہر وچ ہر پاسوں چپ چپا ہی۔ تتی لو
 ہونیں کول چھیداں مریندی ودی ہی۔ اسمان دارنگ مئی وانگوں ڈسیندا پیا ہی، لتان بھا
 ہل کے کاوے دا چکا پکا کے پیتا تے وقت لنگھاون کتے فقیر و بھنگی دے گھر لنگھ گیا۔ فقیر و
 نلے تے پچھاوں بیٹھا ہی تے نلھے تے کالی دیگری چڑھی کھڑی ہی۔ لتان سمجھا جو پاہ یا
 بھلی چڑھی کھڑی ہے، فقیر و اونکوں نال پھانسی، اوندے گھر وچ ہک پڑھا کھیر کھر کا بھوں
 وچ ہتھی مریندا کھڑا ہی۔ چھری وچ چڑیاں جھیرا لئی پیاں ہن، فقیر و کالی دیگری کول نلھے
 نل لایا تے اوندے توں ساوا پائی وینٹ لگ گیا۔ پائی وینٹ دے باد او ہک وڈی ہی دوری
 تے کیئے دی ڈنڈہ گز لمبی ڈنڈھی پا کے آیا۔ دیگری کول ساوے ساوے اہلے ہونے
 ہنے کند کند کے دوری وچ سنٹن لگ پیا۔

آول استاد صیبا، تمھو لا ہتھ لو اوں۔
 اے کیشی ہے؟
 بھنگ ہے۔

لقمان تے فقیر وڈگر تے پلتھیاں مار کے ہرہ گئے۔ انھاں دل کے بھنگ کول
 رگڑے پاڑے۔ جیرھے ویلے بھنگ رگڑج کے میندی وانگوں تھی گئی تاں فقیر و دوری کول
 پائی نال ناساں تار بھرا۔ بک ننگے نین دے منہ تے آہنی میلی پادر رکھنیں تے اتوں ڈول
 نال ساوا پائی سنن لگ پیا۔ جیرھے ویلے بھنگ چھلج گئی تاں اوں پہلی ڈول لقمان کول
 ڈتی۔

"میں نہ پیندا، میں کڈاپیں اے شے نہیں پیتی۔"

"پی ماشٹر صیب، فقیرنی ہوئی ہے، اے ہوں بے ضرر شے ہے، ہر شے دا کوئی
 نہ کوئی توان ہے پر ایں ساوی دا کوئی توان کوئی۔"

"لہنوں خراب کر یسی پا۔"

"خراب نہیں کریندی، کجھ وی نہیں آہدی، جیکر تھولا نشہ چڑھ وی گیا تاں اتھاں
 تیکوں ڈیکھن آلا کون ہے؟ کیرھا تیزا کوئی شاگرد ہے، سارے لوک لڈ گئے ہن، وستی سنج ہی
 ہے، پی وڈی ٹھڈی شے ہے، ہاضمے واسطے بک پہ بک ہے، پی وت دل کے شاہر دی
 رکھی کریوں۔"

"چنگی رکھی تھیسی، بھنگ پی کے؟ کھر کا وی نہ ڈوسی اساکوں۔"

"ایں شاہر وچ ہی کیٹے ہے؟ چوری تھیون کیٹے اتھاں پیا کیا ہے؟ بکھیاں ننگیاں
 دا شاہر ہے، کیرھے انھاں گھراں وچ لٹلاں دے ڈولے پورے پئے ہن، گھراں وچ مٹی
 دے گھڑے پئے ہن یا بھنے ترے ہل پنجالیاں، کوٹھیاں وچ پرانا بھوں پیا ہے، کون آسی
 چوری کرن بنگھا بنگالہ شاہر ہے۔"

"فقیر و بک ہٹلا بھنگ دا ہڑھا گیا تے ڈوجھا لقمان کول ہڑکا ڈٹس۔"

"استاد پی کے تاں ڈیکھ، اے آدمی بیوے پاتاں بیشک مچرکناں دے پاسوں
 بیجھے وچ وی وڑ وچے تاں وت وی آدمی کول پتہ نہیں لگدا۔ سی گرمی دا کوئی ات نہیں
 نکدا۔ ساریاں شیں ہوار دوار تھی ویندیاں ہن تے جیکر آدمی ماشق ہووے تے وت بھنگ

پی گئے تہاں اونکوں لہنوں لگھدے مینوں اوندی یارٹی اوندے گوڈے دے نال مٹھی
ہوے۔ لہان کوں اوندی ایں گلہ بھاگتی۔

استاد صیب کوئی یارٹی مارتی رکھی پئیں، درابن وچ؟
نہیں۔

واد یار، توں کینوں جوان میں۔ اسل تہاں جوانی وچ کئی پلائیاں رکھیاں بن، تہیں
مالے تہیں بک پلائی وی نہیں بٹھی۔

نہیں۔ میں اہنجھے کماں آلا نہیں۔

اچھا۔ اے گو با مار، وت الیوں۔

لہان بھنگ دے گو بے کوں منہ نال لایا۔

ایندے توں تہاں گندا مشک آندا ہے۔

گندا مشک واہ یار! توں وی کمال کریندیں، جیکر اے گلہ تہیں چوڑھوں دے
بھنگیاں دے سامے آکھی ہووے ہاتاں او تہیڈے نال بھڑ گئے ہوون ہاتے تہیڈا پاڑ کر ڈتا
ہوونے ہا، ایندے توں گندا مشک نہیں آندا، اے تہیڈا وہم ہے۔

لہان بک گھٹ دارو، وانگوں غزت کیتا۔ اے تہاں کوڑی ہے

پی پی تھولی پئیں تہاں وت کوڑی نہ لگسی۔

لہان ادھی گوجی پی گیا۔

پی پی ہی پی، تھولی ہیون کوڑ ہے، پوری گوجی پئیں۔ اے بھنگیاں دے اصول

دے برخلاف ہے، پہلے اے کوڑی لگھدی ہے، وت مزہ پچھے آندے، تنگی ڈیوینس

لہان ساری گوجی مار گیا۔ فقیر وزمین تے اٹھ وانگوں گوڈے لاکے ہسہ گیا۔ بھنگ

دی دوری کوں منہ نال لا گھڈس تے ساری دوری سکا گیا، بھنگ ہیون دے باد غرکٹا ڈکار

ڈٹس واہ وے مکھٹاں دے پلے! اوں آپ مہارے آکھا۔

طبیعت تہاں ٹھیک ہیوی نا؟

ہا، ٹھیک ہے، فقیرو!

یار کچھ نہیں تمہیندا، لنوں لوکاں گالھیں بنائیاں ہونیاں ہن۔ تیکوں مٹھے جیس کاوہ
دی پنکی لوینداں، نشہ پک ویسی، چس آویسی اوں بھنگ دی دوری ڈنڈے کوں کنی پاسے
لایا۔

انھاں کاوہ پیتا، انھاں دے نشہ ہم گئے، لقمان کوں آپنا بت شلا ہویا لگدا پیا ہئی،
اوندیاں اکھیں دے سامے سارا شاہر چکی دے پڑ وانگوں غردا پیا ہئی، اونکوں آپنیاں ہنگھاں
لوہے دیاں بنیاں ہویاں لگدیاں پیاں ہن، کیں ویلے اونکوں لنوں لگدا ہئی بیٹوں شاہر دیاں
ساریاں کندھاں تے کوٹھے اوندے سینے تے چڑھے آندے ہوون۔

آہن تھولی وستی دی بھوآلی ماروں، چوراں چترائیاں کوں پتہ لگے جو اے وستی
بے سائیاں نہیں، اتھاں رکھے مجود ہن، فقیر و ہتھ وچ ہال دا ڈنڈا چایا تے او ڈوبیں لڈدے
لڈدے گلیاں وچ پھرک لگ پے، لقمان تے نشہ چڑھ گیا ہئی، کیں ویلے او بک کندھ تے
لگدا ہئی تے کیں ویلے ڈوجھی کندھ تے۔ لقمان اوں رات روٹی نہ کھادی، او فقیر و دے گھر
نک گیا، او پوری رات تے پورا ڈینہ ستا رہیا، اگے ڈینہ او دیگر ویلے اٹھا اوں تھولی روٹی
کھادی تے وت سم گیا تے ڈوجھے ڈینہ سیکل تے ہسہ کے شمی کوں ملن کیتے وانڈھیاں
دے پاسے مومنہ کیتوس۔

ترسبھا پکھ

ڈیندے دے ڈاہ وپے لفقان چوڑھویں دے ڈبھاروں تمن دیاں کٹھاں وچ پھج گیا۔
 لگ لگ ادھ کول زیادہ کچھ گئی ہئی۔ پہلی کنگ دیاں سنیاں تے چڑیاں دیاں بھاراں اڈدیاں
 تے لندیاں پیاں ہن، کنگ دے ماڑ وچ کچھ ڈنگریلی ڈنگر چرندے پے ہن، کچھ چھوہریں
 گچیاں مال پُنیاں دیاں جھولیاں لڑکئی وڈھ چٹدیاں و دیاں ہن، تریتیں سہر تے جٹیں چلیاں
 ہدی ادھ ڈٹیں ڈاتریں تے لوراں مال کنگ کپن وچ زجھے ہوئے ہن، ہر پاسوں لوراں
 تے ڈاتریاں دی کا تر داسپکار آندا ہئی ہئی۔ کچھ لئی ہار کھڑیاں دے بیٹھ کاٹھیاں دیاں تلاں
 ڈے کے تے کھڑیاں تے تڈپاں سٹ کے دفا وقتی چھپیاں بٹائی، انھاں دے بیٹھوں
 ٹٹھے ہن، کھڑیاں دیاں چھپیاں بیٹھ ٹھڈے پائی دیاں مٹیاں گھسیاں تے پھٹکے پے ہن،
 اتے کچھ چھپیاں بیٹھ چھوڑیں آپنے چھوٹے چھوٹے بھینٹ بھراواں کول کھڈندیاں پیاں ہن۔
 کہیں چھپری دے بیٹھ چھوٹا لیلایا بھڈورا پدھا کھڑا ہئی تے کہیں چھپری بیٹھ کوئی پدھڑی یا پدھڑا
 لیلایا ہئی۔ لئی ہار لوکر کے انھاں چھپیاں بیٹھوں تھولی جیسی سہی کڈھ تے ٹھڈا پائی پی کے
 لگ کپن لگ ویندے ہن۔

لفقان لٹھ تے سیکل کول کھڑایا، انھاں لوکاں وچ میں ہن سرلو کول کینوں
 گھسیاں تے جیکر کوئی پتہ کریسی تاں اونکوں کیہ ولدی ڈیساں جو میڈا سرلو مال کیر حاکم ہے؟ او

سوچیندا پیا ہی، لہتے کھڑے کے لوکاں دو دیدہ بھوآئی۔ چوڑھویں دا بک کراوا اوندے نالوں
لنگھا۔

کوڑی ہوت دے لوک لو اتھاں کریندے ودے ہن؟

نہیں او اتھوں بک میل لے تے لو کریندے ودن۔ اتھاں کوٹ شاہ نواز تے
گکری دے لوک لو کریندے پٹن۔ توں ایں پاڑے کوئی ونج، سدھا مزیدار سیکل دارستہ ہے،
اے رستہ انھاں دے اوتاکاں دو ویندے، سدھا لگا ونج، اتھاں نیزے ہن

اوں سیکل تے انڈی ولائی تے راوندہ تھی گیا، راہ سوڑھا ہی بھلا ہی صفا، تے
ہوں تھکھے کوڑی ہوت دے لوکاں کول پچ گیا، اوں پرے کول لوکاں دی پال ڈھال کھریاں
تے قد کاٹھ پاروں انھاں کول سچاں گھدا، اوں سیکل کول ہنے تے کھرایا، اونکوں لوکاں دو
ونج تے شرم آندا ہی، لوکاں کول کیہہ ڈسیاں جو کیرھے واسطے آیا ہاں، اتھاں میڈا کیرھا کم
بندھیا ہی۔ او سوچیندا ریہا تے اتے اتے ڈیکھدا ریہا جو متاں سرلو کتائیں نظر آونجے بھلا
سرلو نہ نظر آیا، اخیر او لوکاں دے پاسے ٹرپیا۔ پیلا ناز اوندے پیراں تے کڑکدا پیا ہی، لوک
کنگ دے پار چو پھیرے لینوں پھرے کھڑے ہن جینوں شکاری سیز کول نپن کیتے پ
اڑیندن، ابر غت لقمان دی چلی پیلے ریشمی ماڑ تے تلکی تے اوندی لینوں کنڈ ونج لگی جینوں
کستی دے پوان اونکوں پا کے ڈگرتے مار ڈتا ہووے۔ اونکوں سمجھ نہ آئی جو اویں کینوں ڈٹھے، پار
ہنج تریہتیں ہٹیں تے کجھ ہال جیرھے اوندے پاسے ڈیکھدے پئے ہن، کھلن لگ پئے، او
شرم کولہ ترہٹ تھی گیا۔

جواناں! ڈکھاتاں نہیں؟ بک جئیں اوندے کنوں ہنچھا، اتھاں وی اونوں

کھڑے دیاں چھریاں ہن، حک چھری دے بیٹھ کناں آلا متھکا پیا ہی۔ پھٹکے توں ساوی
ساوی ٹھاڈل سدھی ہئی ہی۔ پھٹکے دے نال غالی ہنچیر تے کھڑا پیا ہی، چھری ونج کوئی کو
نہ ہی، او چھری دے بیٹھ آیا، اوں پھٹکے کول پائی پیتا تے ماڑ تے ہر گیا جو کوئی آسی تاں اوں
کول سرلو دا پھساں۔ کھلے بادہ پ کھنڈنی میرن آیا، اوندے وال میلے تے اڑے ہوئے ہن

، اوندے کالے منہ کول پگھر دے قطرے لہنوں ڈھاندے پئے ہن ، جینوں مینہ دے
 قطرے زنگ آ لے نین کول لگ کے ڈھاندے ہن ، اوندیاں اکھیں گرمی توں رتے ڈیلے
 ہن تے اوندے کن عطر پھلیل دے بٹویاں توں خالی ہن ۔ اوندی گچی وچ پاندی دا ڈھولن
 میلانے کالا ڈسدا پیا ہئی ۔ اول لہقان مال ہتھ ملایا تے وت گوڈیاں کول اٹھ دی کار زمین تے
 رکھوس ، پھسکے کول ڈوہاں ہتھاں وچ نپ کے اچا کیش تے بھک بھک پائی بیون لگ گیا ۔
 پائی پیندے ویلے اٹھ وانگوں اوندے زرگت دے ودھر بیٹھ اتوں تے تھیندے پئے ہن ۔
 پائی بیون دے باد اوکڑ کریں ناز تے کئے وانگوں لیٹ گیا ۔ اوندیاں اکھیں تریاں ہویاں ہن
 تے اونداساہ تے ساہ نئی آندا پیا ، لہقان اوندے کول سر ابو دا ہنچھا ، اول بغیر جھہ ہلائے سر ابو دی
 پھری دے پاسے شانہ کیتی ، لہقان سر ابو دی پھری دو ٹر پیا ۔ اوندے چار چا پھیروں تریمتیں
 جئیں کنگ دیاں گڈیاں پدھن تے انھاں گڈیاں کول بک جھاتے کھٹا کرن وچ زجھے ہونے
 ہن ، اول لنگھدے ویلے تریمتیں کول کاٹی دید ڈٹھا جو متاں شمی ڈنچ پوے ، اوندی آس ہنچ
 گئی ۔ شمی سر دے والاں کول پنہنی وچ پدھی کنگ دیاں گڈیاں کھٹیاں کریندی ہئی ہئی ۔
 اوندیاں کالیاں اکھیں وچ تھکیرے ہن تے اوندے سونے وانگوں پیلے منہ تے پگھر دے
 نیپے لہنوں لگھدے پئے ہن جینوں سونے دی تھالی وچ موتی پئے ہوون ، لہقان اونکوں
 نردیاں نردیاں دید ڈتی ۔ اول کول تھولا پرے اوندی ما ، مامی تے ماما مالے تیں لو جھمبی
 کھڑے ہن ، لہقان کول ڈیکھ کے اوندیاں اکھیں وچ لہنوں چک آگئی جینوں نورں سوا پکری
 دیاں اکھیں وچ دیگر ویلے جنگل اچوں آون دے باد آپٹے لیلے کول ڈیکھ کے آندی ہے ۔ او
 آہٹی ملوک پیلیاں ہاہاں وچ کنگ دیاں پیلیاں گڈیاں پاپا کے ڈھگی لاندی ہئی ہئی ۔ لہقان دا
 ڈاڈھا دل آگھدا پیا ہئی جو مزے مال کھڑ کے ہک واری اونکوں زج کے ڈیکھے چا بھلا او لہنوں
 نہ ہئی کر سکھا ، اوندے پار پادھاروں ڈھگ سارے لوک ہن ۔ او سر ابو دی پھری وچ ہنچ گیا ،
 سر ابو آہٹی پھری وچ بیٹھا وسل مال روٹی کھاندا پیا ہئی ۔ او لہقان کول ملے جڑے تے وت او
 ڈوہیں نگر تے ہک گئے ۔

لقمان بچ آئیں؟

ہا۔ بچ آیا ہاں۔

راہ سیدھا گولن وچ اوکھتاں نیں تھیا؟

نہیں۔۔۔ اے تاں ہوں سوہٹا وسبہ ہے۔

ہا، ہوں سوہٹا وسبہ ہے، بنختا و لوک لوک بن، چنگے لوک بن، کینوں سوہٹیاں کنگاں
بن، ڈیکھ کے دل خوش تھیندا ہے، اساں بے بنختے لوک میں، اساڈے پاسے کنگ داتیا
کونے نہ ہئی تے اتھاں ملخاں دے ملخاں کنگ دھکی کھڑی ہے، اے چنگے لوک بن،
ایں کھیتے اند اتھاں کون ڈیندا وی ہے، اساڈے لوک سرول بن، ہاں دے میلے بن، ایں
کھیتے خدا اتھاں کون رولی ودا ہے، راونا آپنے کارن بنیں! ماشر صیب اساں میں ایں ڈا
دے

میں آہٹی پوری حیاقی وچ پہلی واری کنگ دالو ڈیکھد اپیا ہاں۔

پیشیں توں پہلے لئی ہاراں لو مکایا تے آہٹی آہٹی کھئی کون موندھے تے پایا تے
کہیں سرتے تے کہیں گڈونہہ تے لڈا تے آپنے تمبوآں، کنگاں وچ بچ گئے۔ کوڑی بوت
دے لوک کنگاں کول ادھے میل تے ہوار تے پکے ڈگر تے پوندیاں وانگوں لتھے پئے بن،
زیادہ لوکاں دے کھہ بن تے ڈوں ترانے آدمیاں دے تمبو بن، شمی دے مامے دھرو ودا
تمبو ہئی۔ برولگن آپنے آپنے تمبویا کھلی دے نال آہٹی کمانی ہوئی کنگ دالو ڈیکھ لئی پیا ہئی۔
سرابو آہٹی لئی کھر کے تے لڈی آہٹی نکروی دھی کون کھر کے تے پلایا تے لقمان کون نال لا
کے آہٹی کھی آئے پاسے ٹرپیا۔ اوندی ذال خالی پھٹکا پایا تے اوندی وڈی دھی بیٹی دھرنگی
پکری کون گھیلن لگپ ہئی۔ سرابو سروں ننگا ہئی، اوندی بوچھٹی اوندی دھی سرتے کھیتی
ودی ہئی۔ سرابو آہٹی پنگھر کول بھری گچی وچ داٹے دے اصلی لور کون پھرے وانگوں اڑنی
آندا ہئی۔ اوندی ہک چہلی دی چھتر ترنی ہوئی ہئی تے نردے ویلے اوناڑ تے گھلکیندی
ودی ہئی۔ اوندی وڈی دھی مادی پھیٹ بنتی پاتی آندی ہئی، بنتی اوندے پیراں کولھوں

وڈی ہئی تے اوندے پیراں وچ کھکھی ہئی ہئی۔ اونازکوں لتزیندے کھی وچ بچ گئے، کھی
 دے وچ کھڑے تے پائی دی مسی ہئی ہئی، بک پنڈ وچ نین دا بھنا رنگ، کالی کھوی، پاہ
 دا پاہ جوش تے ڈوں کڑیاں متوں مسی دے پیالے پے ہن۔

کھی دے ہاہر کالی چلے تے بک پرانا تو اچھتری وانگوں جھاں کیتی پیا ہئی، چلے دے
 بیٹے سوادے رنگ دی سواہی ہئی، کھڑیاں تے ڈوں میل دے ہو پے ورساٹے پے ہن،
 بک کھڑے دی ڈاؤٹی تے پاتری اٹھی تھئی ہئی۔ لتان تے سراہو آہٹی کھی وچ کھڑیاں
 تے ہسے گئے تے اوندی ڈال نال دھرو دے تمبو وچ لگی گئی۔ پیشیں تیں کراڑی گرمی تے
 یک رہیا، کھی تپ کے تنور بن گئی ہئی، وت دیگر دے باد موسم چنگا تھی گیا۔ لوک کلیاں
 تمبوواں توں ہاہر نکل آئے۔ تریمتیں زمین وچ کھئے ہوئے چھسیں تے بھاجی نکر پکاؤن لگ
 پیاں، ہال کھیڈن لگ گئے۔ کچھ جٹے آہٹی کنک کوں کنڈن لگے گئے تے کچھ کلاں دے
 پچھاویں وچ منجیاں سٹ کے ہٹاں مارن لگ پے۔

دھرو دا تمبو سراہو دی کھی دے سامے ہئی۔ دھرو ہرگز پاہ گھنن چوڑھوں گیا ہویا
 ہئی۔ شمی دی ماء تے مامی لئی کھیندیاں پیاں ہن، اتے شمی آپے تمبو دے سامے ہسے
 کے بھاجی پکیندی ہئی ہئی، سراہو لتان کوں ہاہر کھڑا کڈھ ڈتا، او کھنڈ منگ گھن آیا، اوندی
 ڈال ہری ڈدھی تے پاہ بٹا کے لتان دو گھن آئی، او ڈو میں نے پیالیاں وچ پاہ سرکوں لگ
 پے، سامے کوئی ڈاڈا گز تے شمی کھوی وچ ڈوئی بلیندی ہئی ہئی تے اوندی کھوی لہوں تھوم
 دے دانگ دا منھا منھا مشک آندا پیا ہئی۔ تمبوواں کلیاں دے ایرنکے شاہراج ہر پاسوں
 چھسیاں کول دھواں اٹھدا پیا ہئی۔ ہوا وچ روئی پکوں دا مشک ہئی، کہیں ویلے لیلیاں تے
 بھڑویاں دی ہاں ہاں ہوا وچ رل ویندی ہئی، کچھ ہال کلیاں تے تمبو آں دے اولے وچ
 ہنڈ پاتیں تے لک چھپ کھیڈ دے پے ہن، بک چھوہر کاٹھی دے پھیتاں آلی ریہڑی
 چھیندا ودا ہئی تے بک ہیا چھوہر سیکل دے پرانے پھیتے کوں کلیاں دے وپالے بٹیاں
 نولیاں گھیاں وچ غریندا ودا ہئی۔ بک تمبو دے پچھاویں چھوہرں بھیندیاں نال کھیڈ دیاں

بیٹھا ہن، جنگل آباد تھیا پیا ہی۔ ہر پاسوں زندگی دیاں خوشبوآں ہن زندگی دیاں آوازاں ہن
 ، لقمان تے شمی ہک بے کول رج رج کے ڈیکھدے پے ہن، لقمان دادل آہدا ہی جو اے
 وانڈھے، اے کلیاں ہمیشاں کیتے لیتوں کھڑیاں راہون، ہال ہمیشاں لیتوں کھیندے راہون
 ، غلھیاں کول نیلا ڈھواں اڈدا راہوے تے او لیتوں ہمیشاں کیتے بیٹھا شمی کول ڈیکھدا
 راہوے۔

نماشیاں ویلے سراہو لقمان کول کالیاں مرچاں دی سوت کھوانی تے او کھڑیاں
 کول تریمتیں توں ٹوٹا پرے سٹ کے لیٹ گئے۔ سراہو دی ڈال، شمی دی ماتے مامی نال
 مجلس کرن انھاں دے پاسے لنگھ گئی ہی، اندھا راگھانا تھی گیا ہی۔

”ہلا سراہو لالا ایں گاں کول تھولا جھلیں“، ہک تریمت گاں دے پچھوں بھجھی
 آندی ہی، سراہو کھڑے توں اٹھا تے گاں کول ولا ڈتوس، ”نہیں، موئی رسہ تڑا کے نکل
 گئی ہے۔ ہوں ہریال گاں ہے، ڈاڈھا زنگنیل کیتا ہے، ایں سر پھٹی“
 ”آوینس، نہیںس، ہن کھتائیں نہ ویسی، آوینس“ سراہو گاں دے رسے تے پیر رکھ
 ڈتا۔

تریمت گاں کول نپا تے اونکوں ہک رسہ چیل تے مازس، گاں ولدا زور لوا کے
 نکل گئی۔

”ہلا سراہو لالا ولدا نکل گئی ہے، تیڈو آندی ہی ہے۔ نہیںس، موئی مردی وی نہیں،
 نت ایندے ایسے چالے ہن، کوئی ہک پٹنوار ہووے تاں، شالا کاتی بیٹھ آوے، ہاں دا پانی
 سکھیں۔“

سراہو گاں کول نپا، ہاں، آوت نہی کھڑی ہیوی۔
 ”سراہو لالا اے وت میں کول نکل ویسی، توں لیتوں تھولا میڈی کلی نال گھن آ۔
 نہیں تاں اے وت میں توں چھکوا ویسی۔“

سر ابو گال کون نپ کے ترمیت دے پچھوں پچھوں نر پیا، ترمیت کتھاوی کوئی
 ہک گلی تے گال کون ہک گئی، تے نال نال گال کون پٹ پلوٹ وی ڈیندی گئی۔ کجھ
 گزیاں باد سر ابو کو کھاندا آگیا۔

ہاں ماشر صیب تھولا، منہ مٹھا کر، اوں لقتان کون نکی جتنی گودی روڑی ڈتی۔
 وت ماشر صیب کنگ دے لوتیکوں جس ڈتی؟
 ڈاڈھی، ہوں خونہ ڈتس، میں زندہ گانی وچ پہلی واری کنگ کپیندی ہوئی ڈٹھی

ماشر صیب پائی پیسے؟، سر ابو بگھی کون منہ لا کے پائی پیوٹ دے باد پچھا۔

ہا، تھولا پیساں

سر ابو لقتان کون بگھی چا ڈتی۔

ماشر صیب ایسا ترمیت جیرھی اتھاں بن گال دے پچھوں بچھدی ودی ہئی،
 بک نامے وچ جڑاں ایندی گھبرائی ہئی اوں ویلے الیندی نہ ہئی تے بن لالا، لالا آبدی
 ہے، ماشر صیب مکھن وڈی سوہٹی چھوہر ہئی، اے بن تاں گل گئی ہے شودی، ہیا اٹھھے
 بے پیتے تے بے سو بے دے ہتھے آئی ہے جو شودی ہر کم آپ کریندی ہے وڈا خدا حسن ڈتا
 ہئی لنگوں مکی وستی دے گھبرو ایندے پچھوں مردے بن، جیرھے ویلے اے پائی بھرن
 آندی ہئی، اوں ویلے سارے جوان تلا دے پائے نچپاں ڈیدے ہن، اٹھھی سوہٹی چھوہر
 دلا کوڑی وچ ہمسی ودی۔

ہاے ہاکر وال تے لسکاں نمکن لگ پیاں، کجھ جوان کلیاں توں تھولا پے ہس
 کے ڈوہڑے آہے پے ہن۔

ماشر صیب ہوں قالم کھکاں ہن، ترمیہ گوبٹیاں کنگ دیاں اساں کھٹ چکے
 نکا، ایندے پھیں گوبٹیاں بن ویسن۔ سال دی کنگ نکل آسی، اساں گھر دے تھولے

آدمی میں، ان ضروری ہے، کنگ دے متوں نہیں نجدی، گرگ چاہ دے متوں نہ ورنہ
ہے۔

کچھ چھوٹیاں چھوہریں تھال وچا کے جھمر لئی کھڑیاں ہن۔ لسکاں سولے تھی آئیاں
، گاج دے کردارے آون لگ پے تے ٹھڈی ہوا دے جھولے پچ آئے۔ لوک سنہلن
لگ پے، کوئی کنگ دیاں گڈپیاں کون کلاں تمبوواں وچ رکھن لگ پے تے کوئی منجھیاں
دے بیٹھوں گڈپیاں کون لکاؤن لگ گئے۔ ڈالیں چلھیں تے پائی وینن تے آپے چھونے
پالاں کون سنہالن لگ پیاں، کھیاں دے چھوڑے شاہر وچ لہنوں کاں کون لگ گئی
جینوں کمیں دھارنل حملہ کر ڈتا ہووے۔

کھلے باد ہوا شوکڑ لگ پئی، لسکاں پورے اسمان تے کھنڈ گیاں تے بیراں وانگوں
ٹھلیاں ٹھلیاں کٹیاں ڈھاؤن لگ گیاں، اچاں کٹیاں پتلیاں ہن، سرابو ہچھدے
ہچھدے کھڑیاں کون کھی دے وچ وڑا آیا، کنگ دیاں گوبٹیاں کون کھڑیاں تے رکھا۔ مینہ
تکھا تھی گیا، ہواتے جھنب شپکار گھت گھدا۔ ہر پاسوں گاج دے کردارے ہن، ہکریاں تے
پالاں دا بکو پکاٹ آندا پیا ہئی۔

واہڑ تے مینہ، چھویا بن گئے۔ سرابو پکری تے لیلے کون وی کھی دے وچ گھن
آیا۔ کھی ہوا دے نال اڈدی ہئی، لقان تے سرابو رل کے کھی کون جھلی کھڑے ہن،
سرابو دی ڈال آپنیاں ترانے دھیریں کون جھولی وچ لہنوں لکانی ٹٹھی ہی جینوں لگڑ بل دے
ڈرتوں آپے چوچیاں کون لکھندی ہے، کھی دے وچ منھے تیل دا ڈیوا ہوں جلتی مسم گیا، مینہ
بک دم کھڑ گیا تے مکھی دے داٹیاں وانگوں نناواں ڈھاؤن لگ گیا۔ وت ناناواں وی جلتی
کھڑ گیا تے ولا مینہ دا کر تھیا تے نال کراڑی واہڑ شروع تھی گئی، دھرو آپے تمبودی ڈانگ
کون مونڈھا ڈتی کھڑا ہئی، سرابو دا کائیاں آلاکل ہوا نال لہنوں ہلدا ہئی جینوں تر داہنرا ہوا وچ
لڈدے۔ آخر بک جھولا کل وچ وڑا تے اونکوں پٹ کے مازس، کل دے بیٹھ ٹٹھے ہونے
لوک لہنوں بے ترے تھینے جینوں لگڑیں دے اتوں کوئی ٹوکرا بناوے پا، سرابو دے منہ تے

لک پکن لگ ہی، دھرو انھاں کوں ہکل ماری، اتھاں آونجی، جلتی کرو، واہڑ ہوں سخت ہے، اساڈے تمبو دو آونجی سرابو دی ڈال ہک دھی کوں مونڈھے تے چایا، ڈو جھی کوں ڈھوڑے تے، وڈی دھی دے ہتھ کوں نپ کے اونکوں گھلیندی، تلکیندی دھرو دے تمبو وچ اپڑ گئی، سرابو لنگ دی گوبھی پانڈی وانگوں مونڈھے تے وئی تے دھرو دے تمبو وچ ہیج گیا۔

"ماشر صیب، اتھاں آونج"، اوں دھرو دے تمبو وچ ہیج کے آگھا، لقان کوں دھرو دے تمبو وچ ونجن تے شرم آندا ہی، مینہ دیاں تیز کٹیاں اونڈے منہ تے تھوڑے وانگوں پڈیاں پیاں ہن، بھلا او دھرو دے تمبو وچ نہ گیا۔ اونڈے دل دا چور اونکوں ڈریندا پیا ہی، دھرو اونکوں جیرھے لک دے سو جھلے وچ لینیوں کھلے آسمان تلے بیٹھا ڈٹھاتاں آسکھنیں "ماشر صیب اتھاں آونج، جھمب ہوں سخت ہے"، اووت وی نہ گیا، سرابو ڈو جھی بوری پاوٹ والا۔ اوں بوری چئی تے لقان کوں وی ہتھ توں نپ کے دھرو دے تمبو وچ گھنلی گیا۔ دھرو تمبو کوں لینیوں نہی کھرا ہی جینیوں موبانہ آہٹی پیدی کوں چھوئے کول بچاوٹ دی کوشت کیندے۔

"ماشر صیب، باہر مینہ سخت ہے، اتھاں لا کجھ امن ہے، توں آپناں آدمی میں، اندہ امان ڈیوے" دھرو لقان کوں آگھا۔

دھرو دا تمبو سرابو دے کل توں کجھ تگدا ہی، تمبو وچ دھرو تے سرابو دے ہراں دے علاوہ ہک تریجھے گھر دیاں تریمتیں ہال تے ڈوں جوان وی سر لکائی پئے ہن، تمبو ہوا اچ پھڑ پھڑ لئی پیا ہی، تمبو دے وپالے وچ لگی ہوئی ڈانگ دے نال لالین لڑکا کھرا ہی، تے ہوا دے سوب اوندا سو جھلا گھٹ ودھ تھیندا پیا ہی، تمبو وچ سو جھلا ہی، ول وی ہامے خامے تے دھک پدک دی وچ توں لقان دا پیتہ کم نہیں کریندا پیا، جھاہ سوڑھی ہی تے او ہک پنڈ وچ نئے ہونے بھڈوڑے وانگوں سنگھڑ کے ہس گیا۔ باہر ہوا چیکدی ہی ہی، بجلی

تے پائی دی کھیڈ شروع ہئی، ہر پاسوں بانگاں دا آلا آندا پیا ہئی۔ سرلو، دھرو تے ڈول ہے
گھرو، دل کے تمبوکوں جھلی کھڑے ہن۔

خدا یا خیر کر، اساں ہوں گناہ گار میں، آپٹاں فضل کر خدا یا۔ یا پیر اتوں مدد آویں، یا
سلطان باہو سوہٹا مدد آویں، شمی دی ماء، پیراں کوں سوریندی ہئی ہئی۔

کچھ گھڑیاں باد ٹھلا ٹھلا ناناواں ڈپک ڈپک کر کے لینوں ڈھونڈ لگ گیا جینوں
فرمے اسمان توں وئے مریندے پئے ہوون، پار پنج ناناویں دے دائیں تمبو دے وچ رڑدے
رڑدے لینوں وئے آئے جینوں کوئی چدھیاں کوں اینٹی ڈیندا ہے، ناناویں دے دائے
لک دے چاندن وچ موتیاں وانگوں پھلن لگ پئے۔

فضل! فضل! قمر کول ڈریں، خدا یا قہرتے نہ تھیویں، آپٹاں فضل کر چا، اتلے ٹھلے
ٹھلے گجڑے! سرلو وے پاتو بیوی؟ ہک ناناویں دے دائے کوں حلال کر چا، پاتو مال، ہلا ہتھ
مار، ہن تاں پدندھ تھیندے میں!، دھرو، سرلو دومنہ ولایا۔

سرلو اپنے پائے آ لے بوجھے لچوں ڈاڈے دے ویلے دا، کلاچی وال پاتو کڈھا،
چنگی دیر تاں اوندے کول پاتو نہ کھل سگا، اوندیاں انگلیاں ٹھڈ دی وجہ توں کم نہ ہن کریندیاں
پیاں۔

ہن تیں کول پاتو نہ کھلسی، شلول، کیمہ بلا بیوی، پاتو ہے کوئی توپ تاں نہیں،
میکوں ڈے میں کھول ڈیوانیں۔ دھرو کاوڑ کھیتی۔

ہس، ہس کھل گئے، سرلو آکھا، اوناناویں دے ہک دائے کوں نپ کے
کوہون لگ پیا۔ "انہ اکبر، بسم اللہ ہے، انہ اکبر" پر ناناواں نہ زکا۔

تمبو دے وچ کچھ ناناویں دے دائے رڑدے گردے وڑ آئے، ہک نکدی چھوہر
ہولے ہولے اپنے ہتھ کوں اگوں تے کیتا تے دستی ناناویں داداٹے وات اچ سٹ چھوڑس،
بھیدی ناناواں نہ کھا، زہر ہے، انہ دا قہر ہے، اے بھا ہے بھا، جلتی کر منہ کول کڈھا نہیں
تاں مروہیں! اونکوں آہٹی ماء مت ڈتی۔

بکیہ کیتس؟ چھوہر دے وڈے بھرا پچھا۔

نینا نواں کھاندی ہے، مری!

بجھی ہوں ہے نا، روٹی رچ کے شودی کوں نہیں ملدی!

ایندیاں تاں اکھیں بجھیاں ہن، لینکوں اللہ رھاوے!

وے فریدا، بانگ ڈے چا، اللہ کوں یاد کرو چا! دھرو آگھا، بھلا فریدو پھر کیا وی

نیں۔

وے فریدو تیکوں نم آگھیا، کناں وچ کیا ہوسی؟، بانگ ڈے چا!

دھرو چا چا میں بانگ کڈا میں نہیں ڈتی، لالے کوں آکھ اے ڈیوے چا۔۔۔ توں

ڈے چا بانگ، فریدو آپئے بھرا دو شات کیتی۔

ہاں وسایا! توں بانگ ڈے چا، ثواب داکم ہے، کجے دو منہ کر چا، دھرو وسائے

دو منہ ولایا۔

دھرو ماما میکوں بانگ نہیں آندی۔

واہ یار تیکوں بانگ نہیں آندی؟ توں پرناں پتر آدمی میں تے ہالے تیکوں بانگ

نیں آندی! پتہ نہیں تہاں کینوں مسلمان ہیوے!

دھرو ڈانگ کوں چھوڑ دتا تے کناں وچ انگلیاں ڈے کے بانگ ڈیون لگ پیا،

لیں وچالے لقمان کجھ آپئے ماحول نال رل گیا ہی، اوں شمی کوں گولن کیتے ہولے ہولے

آپٹیاں اکھیں کوں بھر کایا، بھوں کھوں سامے کھتائیں وی شمی نظر نہ آئی، وت اوں آپئے نال

بٹھی ہوئی چھوہر کوں کاٹی دید ڈتی، او شمی ہی، شمی اوندے پھوں ٹٹھی ہی، اوندہاں۔

تکھے تکھے پھر کون لگ پیا، او شرم توں پائی پائی تھی گیا، دھرو تے ڈو جھے سٹے تریتیں کیا

آکھن جو کتنا بے حیا آدمی ہے، جوان چھوہر دی کھڑا جھہہ گئے، لیں وچ آپئے او پرے دا

کوئی ات کوئی۔ او خود کوں آکھن لگ پیا، اوندہاں دل آہا پیا ہی جو لہٹی باہ توں انھی کے کہیں

ہی باہ تے ہسہ ونجے بھلا اتھاں ٹرن یا قدم پاوون دی ماجت کونے نہ ہی، شمی دل وچ کیا

سو پیندی ہوسی، اووی آبدی ہوسی جو کھتا بے فیضا چھوہر ہے، میڈے مال بیکو کے ہر گیا
ہے، ڈرتے کچپ دے مارے اوندے منہ تے پھگھر آگیا ہئی۔

دھرو بانگ ڈیندا کھرا ہئی تے اوندی ڈال تسی تے زور گھستی جئی ہئی، شمی دی ما
کناں کون نپ نپ کے ہتھ پدھ پدھ کے اندھ کول مجالاں منگدی جئی ہئی، بانگ کھو گئی مل
ای یینہ تے ننانواں نہ کھڑے۔

ہس کھکاں ختم، لو ختم، وانڈے ختم، ایں ستانوں ہر شے کول اچار کر ڈتا ہوسی، اندھ
دی مرضی، لگد دے آئیں جتنا ننانواں، توبہ توبہ میڈی مجال ہے، اندھ، شمی دی ما کناں کول
نپ کے زاری کیتی۔

میں تیزی دی کنگ ساری اڈو گئی ہے، ڈاہ ڈینواراں دی خواری ہر ہوا تھی گئی
ہے، ہک پکی عمراں دی تریمت روندیاں ہوئے پھلی۔

ناسی روئیں اندھ دی لہنوں مرضی ہوسی، ایں وچ خیر ہوسی، روزی دا ذمہ نیلی
چھت آلے پایا ہے، خدا منہ چیرن ماں روزی وی ڈیسی، میڈی ساری کنگ وی یینہ مال
لڑھ گئی ہے، شمی دی ماء تریمت کول دلا ساڈنا۔

اساکوں سہراں دا خطرہ ہے، تے تیکوں کنگ دی جئی ہے، دنیا دے زیان
پورے تھی ویسن، دنیا آونک و نچن دی شے ہے، دھرو واپرا۔

ہا۔ سہراں دو خیر ہووے، دنیا دے کھوٹاں پوریاں تھیندیاں و دیاں ہوندیاں ہن،
اندھ کول خیر منگو، کوڑی ہوت شالا بیندے چچ و نچوں، کنگ دی نیں لوز، ولا سلامت گھر دو
جان اڈوں پاپا، بگ کھٹا ڈومٹی جو ڈوم سلامت آیا۔

ہوا دا جمولا آیا تے لالین کول مساکیا، لقان دا سیکل باہر میدان وچ گھوڑی تے
کھرا ہئی، چھب کڈاں دی اول کول ڈھو لگئی ہئی۔ لک دے سو بھلے وچ اوندہ سیکل
ڈسیندا پیا ہئی۔ ہوا مال اوندہ پھلا پھیتا لہنوں بھر کدا پیا ہئی جینوں کوئی نکا پال ہتاں مال
پھرندا پیا ہووے تے اوندہ اینڈل لک وچ پلکدا پیا ہئی۔ چھب بیا تیز تھی گئی، ہوا تہو وچ دڑ

کے اونگوں پھوکنٹیں وانگوں پھوک ویندی ہئی تے جیرھے ویلے ہوا اوندے کول نکل ویندی
ہئی تاں اوولدا سنگھڑ ویندا ہئی۔

اے تمبو کھڑن آلا نہیں، ہوا اینگوں نیو ہے، حک چنڈھ کول سرا بو دی الا نکتھی۔
وت کیہ کروں؟ دھرو پھچھا۔

ایندے وپالے آلی وڈی ڈانگ کڈھوں پاتاں وت ہوا ایندے وچ لہنوں نہ
وڑی، وپالے آلی ڈانگ کڈھیندے میں تے پاسیاں آلے ڈو پھوٹے ڈنڈے کھڑے
رہوں۔

لہنوں کریندے میں ول۔

دھرو تے سرا بو رل کے آدمی آلی ڈانگ کول کہیں اوکھاں نال کڈھ کے ہک
پاسوں رکھ ڈتا۔ تمبو وچ اندھارا تھی گیا، تمبو ڈھلا تھی کے بیٹھے ہوئے لوکاں دے سراں تے آ
لگا۔ تے ہوا تے میسنہ ہکی تار وچ کھڑے ہن، لہنوں لگھا ہئی جینوں کوئی پالٹیاں نال پائی
ویندا پیا ہووے، دھرو تے سرا بو مزے نال ہمہ گئے، مینہ دیاں کٹیاں تمبو تے لگ لگ
کے لہنوں کوکار گھتیاں پیاں ہن جینوں کوئی چتری وچ داٹے بھندا پیا ہووے، تمبو وچ
بیٹھے لوک ڈریاں ہویاں بھینڈاں وانگوں ہک ہے وچ وڑے بیٹھے ہن، آپٹے اوپرے دا کوئی
اٹ کوئے نہ ہئی۔ کیندا چنچ نہیں تھیندا پیا، لقان ہوئے ہولے آپٹا ہتہ شمی دے پاسے ودھا
کے اوندے دے ہتہ کول نپ گیا، شمی آپٹا ڈو جھا ہتہ وی اوندے ہتھاں وچ رکھ ڈتا۔ لقان
اوندیاں تلیاں کول ٹولا، شمی دیاں تلیاں گنڈھیاں گنڈھیاں ہن تے انہاں تے کھتیاں کھتا
میں چھالے بیٹھے پئے ہن، اوندے کہے ہتہ دی چچی دا ڈو ڈنڈا ڈاتری دے ڈنڈیاں نال رگڑ وچ
کے کپا پیا ہئی، واہر مٹی وچ پارے کریندی ہئی ہئی، گاج کوکدی کوکدی کہیں ویلے اسمان
دے ہک پاسے لگی ویندی ہئی تے کہیں ویلے پئے پاسے لگی ویندی ہئی، ہوا ہاکدی ہئی
ہئی، شمی دی ماتسی دے داٹیاں داھکو ٹھکار گھتی بیٹھی ہئی تے اوندی مامی اچی الا وچ
دمائیں منگدی ہئی۔ ہک نکا ہال رل رل کریندا بیٹھا ہئی تے سرا بو دی ڈال آپٹیاں

دھیریں کون کٹ کٹ کے سمیندی پئی ہئی۔ پاہر لک پائی وچ بھالئی پئی ہئی تے ڈنگراں
دا بکو پکاٹ آندا پیا ہئی۔ لقمان تے شمی جھمب، مینہ دے ہر قسم دے زیان توں لاتا ہک
بے دے ہتھاں وچ ہتھ گھستی بیٹھے ہن، لقمان دا دل آہدا پیا ہا جو اے مینہ لینویں وسدا
راہوے، ہوا لینویں شوکدی راہوے، تے شمی اوندے مال لینویں بیٹھی راہوے۔

چوتھا پکھ

ہک ہنہ لھان تے سراہو کوڑی ہوت دے شاہر دے باہر پھیرے نورے تے
 دے ہن، جیٹھ دی چھیکرہ ہئی، ہواتتی تے تسی ہئی، دیگر دا ویلا ہئی، ہکریاں تے گائیں
 گھراں دو آندیاں پیاں ہن، تھکے چھیرو تے اڑدھانگی آپے مونڈھیاں تے پچھیاں رکھی، پائی
 دے نالی تے سکے پھسکے لڑکئی آپے مالاں دے پچھوں آندے پے ہن۔ انھاں دے
 مونہ ہتھ دھوڑ مال دھوتے ہونے ہن۔ گائیں دے سنبھ مئی اڈیندے پے ہن۔ ہکریاں
 کھٹیں کھردکیندیاں، ڈا پ اڈیندیاں کھرتے ہالاں وانگوں ہک پے توں اگوں لھنگھن دی
 گوشت کریندیاں پیاں ہن، کجھ ہکریاں دے تھن کھیر مال پھو کے ہونے ہن تے آپے
 لیلیاں مال ملن دی تانگھ انھاں کول پھوتے بھجی ویندی ہئی۔ بھڈیاں، قیدیاں وانگوں سر
 سٹی آندیاں پیاں ہن۔ تھکا سچھ خٹے ہونے پکھواں وانگوں کوہ سلیمان تے آپے آٹھیں دے
 اتے ہوا وچ تردا کھڑا ہئی۔ پراسواں دے ساوے تے لوک پترے بھ دے رتے سوہلے
 وچ ہلدے پے ہن۔ ہوانہیں ہاہ وانگوں کنڈے تریڑی بیٹھاں ہن۔ لائیاں دے شوخ
 ساوے پاوول پائی کول بھرے ہونے ہن، پتہ نہیں اتنے رکھے سکھے وسیب دے لائے اتنا
 پائی آپے پاوالاں وچ کینوں بھرنے ہن چا؟ سکول دے مال آلے تلا وچ پائی سک گیا

ہنی لوک ہنی پائی ڈوجھے تلا کول آئیندے ہن۔ اے تلا کجھ پرے ہئی، تریمتیں دے ترندے
گھرے جئی پائی تے ویندیاں پیاں ہن۔

’ماشر صیب، نماشاں دا وضو ایں تلاتے بیٹیوں پیا، سر ابو اکھیا۔

اوتلا تے گئے، تریمتیں دیاں بہیراں آندیاں پیاں ہن، تلا ہوں وڈا ہئی۔ ہک
پاے تریمتیں پائی بھریندیاں پیاں ہن تے ڈوجھے پاسوں ترانے جئے پائی بھریندے پے
ہن، لٹان تلا دی ہنی تے کھر کے آپٹیاں اکھیں بند کیتیاں تے شاہر دے ہلارے دوکو
رکھس۔ شاہر لہجوں تریمتیں ہالاں تے لیے بھڈوریاں دیاں الایں آندیاں پیاں ہن، ہکریاں
تے بھڈیاں دیاں نلیاں دے نال کہیں ویلے ہک ہال دی چیکا رل ویندا ہئی، تریمتیں
دے بھکار نال چریاں دی پلکار وی ہئی۔ اے وسوں دیاں تے جیوٹ دی تانگھ دیاں الایاں
ہن، انھاں دے پچھوں کتنے مکھرے ہن، کتنے دل ہن؟ او ڈنڈھ تے کتور کھی اکھیں بند
کیتی کھرا ہئی۔ اونکوں لہنوں لگا جینوں کوزی ہوت دے لوک ہنجرے وچ بند ہوون تے ہنجر
ہوا وچ اڈدا ودا ہووے، ہوا دے جھولیاں نال کوزی ہوت کہیں ویلے ہوں پرے لگا ویندا
ہئی تے کہیں ویلے ہوں کولھوں آویندا ہئی۔ اونکوں لہنوں لگدا پیا ہئی جینوں کوزی ہوت
خزیاں گلہیاں تے کندھاں دا شاہر نہ ہووے بھلکھ سوئے پلکار دا شاہر ہووے، شیت انھاں
ہولاں کوں سنٹ کیتے انسان وستیاں وسایاں ہن تے انھاں ونکو ونک دیاں ہولاں کوں قید
کرن کیتے انسان شاہر بٹائے ہن۔

ڈوجھے تلا دا پائی وی ہولے ہولے سکدا ویندا ہئی، پائی تھولا پیللا تے ساوا تھی گیا
ہئی، نیکی خلقت ایں تلاتوں حیاتی دی مہلت گھندی ہئی ہئی، جیکر اے تلا وی سک ونجے ہا
تاں کوزی ہوت دی زندگی وی کھر ونجے ہا۔ تریمتیں آپے گھریاں وچ زندگی ڈھونڈیاں پیاں
ہن۔ انساں دی نیل نگری دی لگب بھگ ہر چنڈ وچ پائی بھرن داکم وندو وچ تریمتیں کوں
ملا، جیکر ہک ڈول پائی دے ہلے ہک نیکی وی ملے تاں پتہ نہیں تریمتیں آہٹی حیاتی وچ
کتیاں نیکیاں کمیندیاں ہوسن؟ اے تریمتیں جھاں دے تلو گھرے گھریاں پاپا کے گس

گئے ہن، جیریاں اساکوں ونکو ونک دے پائی پلیندیاں آیاں ہن، پتہ نی انھاں آہٹی زندگی
 وچ کتیاں نیکیاں کما چھوڑیاں ہوسن! جیکر پائی زندگی ہے تے پائی پلاوٹ نیکی ہے تاں اے
 تریتیں بن پٹھے بہشت وچ ویسن، اے قیامت آ لے ڈینہ تسیاں نہ راہن، یا اے وی تھی
 گہے جو قیامت آ لے ڈینہ پائی پلاوٹ دی ذمہ واری خدا تریتیں کوں ڈے ڈیوے۔

سرابو تے لقمان تلا دی کندھی تے ہسہ کے اودس کیتا، پائی پیتا تے شاہر دے
 پاسے کھشک پئے۔ تریتیں گھڑے جھی آندیاں تے ویندیاں پیاں ہن، حیاتی دے تلا دا
 طواف بارو ہئی، کجھ تریتیں آ پئے نال پائی پٹن کیتے پتلا کپرا گھن آیاں ہن تے کجھ آ پئے
 سراں توں آہٹی ادھی پنیاں لہا کے گھڑے دے منہ تے رکھیندیاں ہن تے اتوں کورے
 نال پائی سنن لگ پوندیاں ہن، سرے، کیرے تے گند گوہند پختی تے رہ ویندا ہئی، جینکوں
 ڈالیں چھنڈک کے پرے کریندیاں ہن، گھڑے بھرک دے باد کجھ تریتیں ہتھ منہ دھوون
 لگ پوندیاں ہن، کجھ اٹھ کھواریاں ہک ہے تے پائی دے چھٹے مارک لگ پیاں، پائی دیاں
 کجھ چھنڈیکاں اڈ کے ہک پکی عمراں دی ڈال تے گیاں ادھلیاں! پائی کیوں اجایا کریندیاں
 بیوے؟ لوکاں کوں بیوون دا پائی نہیں بلدا تے تساں اند دی نیامت کوں اجایا کریندیاں
 بیوے، ہوں رچ کھا دیاں ہوے، لوک ایں پائی دی کال کول شاہر چھوڑ کے لہے ویندن!
 چھوہریں بھلا اوندی پردھک تے رڑٹ تے کن نہ رکھا، او انوں ہک ہے تے کوریاں
 نال پائی سنیندیاں پیاں ہن، او ڈو ٹولیاں وچ وندتیج گیاں، کجھ چھوہریاں پانچے آپے کر کے تلا
 دے وچ وڑ گیاں تے منگر بھر بھر کے ہک ہے تے پائی سنن لگ پیاں۔

”ہوں بے جیا چھوہریں بیوے، شرم داتاں ماسہ کوئی تساں وچ، توبہ توبہ پتہ نہیں
 کینجا زمانہ آ گیا ہے؟ انہنھی جوانی، انہنھی مستی نے ڈنھی، آرام کرو او چھوہریاں، ڈالیں کوں پائی
 بھرک ڈیو، سارا پائی گارارپ کیتی ویندیاں بیوے، تلا تساڈے بیوواں داتاں نہیں، تساڈے
 یاراں تاں اے پائی نہیں آندا، جو تساں لیکوں سکاوٹ تے تلیاں کھریاں بیوے۔“

نوں آون آکیاں چھوہریں وی ہا ہوتے حامے غامے وچ رل گیاں۔ پائی دیاں
 شریاں پھدیاں تے اڈدیاں کھریاں ہن، چھوہریں دیاں چیکاں تے کھلن ہئی۔ انھاں
 دے رنگے بوچھن ہوا وچ اڈدے پے ہن، کپڑے بنے تھی کے انھاں دے جیاں مال
 چھوہرے پے ہن، انھاں دے ہتھ دھال نچدے مست ملنگ دے ہتھاں وانگوں پلدے
 پے ہن، چھوہریں دیاں اکھیں وچ جگ جمان دیاں خوشیاں تے سو جھلے لکدے پے ہن،
 لہنوں لگدا پیا ہئی جینوں پائی دیاں پریاں کہیں تھل دے دل وچ حک ٹو بھے دے گل،
 کھیڈن کیتے اسمان توں لتھیاں ہوون۔

کھرو! کھرو! میں تہاڈے ساریاں دے بیوواں کوں تہاڈا حال نہ بچایاتاں میڈا ماں
 وٹاے، نہ ہوو، پس کرو۔ ہوں جوون تہاڈے اتے آیا ہے، کیہ تھی گے؟ کیرھی خوشی آئی
 ہے تہاڈے تے جو انیاں کڈدیاں پیاں ہیوے؟ میکوں ڈساؤتساں وچ کیندا مکیو تھے؟
 کیندی جج تھی یا کیندا عاشق ول آئے؟ کیرھی خوشی آئی ہے تہاڈے اتے؟ آرام کرو، جان
 کوں جھلو! تریمت جکھدی رہی۔

ہک چھوہر پائی دا منگر بھر کے بھاشن ڈیون آئی تریمت دے منہ تے وٹ ڈتا،
 تریمت ہک دم لہنوں بھرکی بھری جینوں کہیں اونکوں پائی دے تلا وچ گرتی ڈے ڈتی
 ہووے۔ ہک واری منڈھ ہدیچ گیا وت ماں ساریاں چھوہریں کھڑے بھر بھر کے اوں تریمت
 تے پائی دا مینہ وساڈتو نے، تریمت دا پھنگھ کول بھرا منہ ہتھ تے میلا چولا بنے تھی گئے۔ او
 تریمت جان بچاؤن کیتے اتے اتے بھمٹن لگ ہی تے چھوہریں پائی دے کھڑے بھر کے
 اوندے پھمٹوں لہنوں پارا جئی ودیاں ہن جینوں نیکے نیکے ہال ملنگ دے پھمٹوں بھجے
 ہن، بھجیاں ہونیاں اوند پر تلکا تے او پائی دے تلا وچ ڈہرہ گئی۔ او پائی کول نکھن کیتے ہتھ
 پیر مہندی ہئی بھلا تلکن ہئی لیں کیتے ولدا پائی وچ ڈہرہ ویندی ہئی، چھوہریں کھل کھل کے
 نساہ ہن، انھاں پتھن تے پائی وٹ کے زیادہ تلکن بٹا ڈتی تاں جو او پاہر نہ نکل سکے۔

اے شالا نہ ہو! شالا تساڑے ہتھاں وچ ماروں پوون! اے شالا رچ دیاں سینٹیا
 ل نہ تھیو! اج دی رات قبر وچ آونے، جوانی تڑیاں، رنڈیاں، ادھلیاں، کھڑو تساں لہنوں
 ٹھیک نہ تھیو۔ چنے پڑیہہ کوں شرمیو شالا!

تھولی دیر باد او پائی لہوں نکل آئی تے پُسی ہوئی پُنی کوں نیپین لگ بھئی تے
 مندے پائ لگ بھئی۔ ہک ہی چھوہر اکھ بچا کے اول ترمیت دا بھرا ہویا گھرا ویت ڈنا، ترمیت
 وا آپا گھرا بھرا، سرتے سینھوں رکھ کے مٹی کول تھپا ہویا گھرا رکھاتے گالیاں مندے پندی
 گھر دو پکدی تھئی۔ چھوہریں کھل کھل کے تے کھیڑ کھیڑ کے تھک گیاں ہن۔ انھاں دے
 رازے تے چیکاں گھٹ گیاں ہن، کوئی آہٹی پُسی ہوئی پُنی کوں نیپیندی پئی ہئی، کوئی آپے
 چولے دی لاوٹ کوں مرڑیندی پئی ہئی۔ کوئی آہٹی چھلی ہوئی پانہہ کوں پُیکدی پئی ہئی تے
 کوئی آہٹی گانی دے اڑے ہوئے منگیاں کوں کھلیندی پئی ہئی۔ گھٹ وانگوں اوہولے ہولے
 گھگھیاں پیاں ہن۔ ایں گٹ گٹ دے وچ کوئی نکلی چیک یا چھوٹا رازہ لہنوں ڈھاندا ہئی مینوں
 بھراں دی چھار وچ کہیں وٹا مار ڈنا ہووے۔

ہشی نکھی، میں تیکوں چھریساں نہیں، تیں میکوں ہوں زنگنیل کیتا ہے
 ہئیں وی کوئی گھٹی نہیں کیتی۔

تے تیں جو میڈی گانی تروری، اے کسے نہیں؟

شاہاں میں تیڈا گھرا نہ بھٹاں تاں۔۔۔ ڈیکھیں میکوں ہک واری ہتہ دھوون
 ڈے میں ویلھی تھی ونچاں، وت تیڈے نال چڑدی ہاں، اے ڈیکھ میڈے منگر داکیرھا مال
 کرڈتی۔ سارا چا۔۔۔ متر ڈتی، ایں کولہ بیڑی بٹا چھوڑی، میڈی ڈاڈی ایں وچ روٹی کٹ کے
 کھاندی ہے، میڈی ماء ایندا مال ڈیکھ گھدا تاں میڈا جونڈا پٹ گھنسی، میکوں کچا کچا کما ویسی،
 مٹا وی تیڈا ناں کریساں۔

نکھوں میڈا ناں کریسیں؟ تیکوں آپے ہوں جو مستی چڑی ہوئی ہئی، پیر تاں تیڈا
 آنے ایندے آتے۔

پیر بے وسوں آئے کوئی میں جان بچھ کے تاں نہیں رکھا۔ اتھاں آ میں تیکوں
منگر ٹھیک کر ڈینواں۔

ہس ہس نہ کر ڈے، تیڈی وڈی وڈی مہربانی۔
"اچھا آپے ٹھیک کر چا، تھولا ڈوہاں پاسوں زور ڈینویں، ولا گول تھی ویسی، تھولا زور
لا کے تاں ڈیکھ، ہوں ہسان ہے، کر کے تاں ڈیکھ، نئے ٹھیک تھی ویسی۔"
"میں کیوں کر اس؟ میں کوئی ٹھٹھاں ہاں جو بھنیں چے تھان ٹھیک کر اس
ودی؟"

"اچھا، اتھاں آ میں تیکوں ٹھیک کر ڈیندی ہاں۔"
اول چھوہر اوندے چے کنڈے دے ڈوہاں پاسوں تھولا تھولا زور ڈتا تے او
تقریباً ٹھیک تھی گیا۔

"اے کوئی ڈاڈھا اوکھا کم ہئی۔ اے ڈیکھ ٹھیک نہیں تھی گیا؟ توں لینویں خفی
تھیندی ہئی ہاویں، ہن تیڈی ڈاڈی روئی اس وچ کھا سگسی، اے ڈیکھ اصلوں ٹھیک تھی
گئے۔"

"پہلے وانگوں تاں نہیں، اے اے ڈیکھ! اتھاں مالے وی کھوماں ہس، اینکوں
کوئی ٹھیک کریسی؟ میڈی ماء ڈیکھ گھدا تاں میڈا چم پٹ گھنسی، میڈی ماء کون کون جواب
ڈیسی؟"

"میں جواب ڈیساں، میں۔"

چھوہریں لالیاں وانگوں جھیرالیندیاں ریاں تے نال نال آپے آپے گھڑے وی
بھریندیاں ریاں، تھولی دیر باد، اتھاں گھڑے پائے تے گھراں دو وگل ڈتونیں، پائی دے
تلا داسناتے تلکواں پتہ سچ بسرہ گیا۔ انسان دادل وی کتنا کھلاتے بھولا ہے، کتیاں نکلیاں
نکیاں خوشیاں گولہ دی کوشت کریندا راہندا ہے، انسان تھولا کھل کے وی خوش تھی ویندا

ہے، انسان اپنے دل کوں خوش کرن کیتے مٹی تے پرائے کھریاں دے کھیڈے نئے بنا کے
دی خوش تھی ویندے۔

لقمان تے سراہو چونک تے بیٹھے ہن، مسیت لہوں نماشاں دی بانگ آئی او
ڈوڑیں مسیت دے پائے حلے لگے گئے۔ بانگ نال بھئیڈاں تے نوکریاں دے ہیٹ
ڈھکے ہوئے چوزیاں دی اُلا بلدی ہئی۔ درختاں تے چڑیاں ہاہوٹ کیتے لودیاں بھردیاں پیاں
ہن، نماشاں دی بانگ کالی رات دے آوٹ دا حوکا ڈیندی ہئی، مچھراں دیاں بہیراں
اڈدی گھرٹی وانگوں ہوا وچ اُچے جھکے تھیندیاں پیاں ہن، بھئیڈاں ہکریاں آپٹے بھائییاں وچ
ڈھکچ گیاں ہن، بچے ڈدھے ہوئے کھیر دیاں کنوئیاں نچھیاں تے چڑھ گیاں ہن۔ کوہ سلیمان
دے سرتے رماند داتا ج ہئی، تے ڈوبھاروں اندھارے دی گنگ زمین تے دھاڑتاڑ کرن
کیتے تہہ کھدی ہئی۔

لقمان تے سراہو مسیت وچ بیٹھ گئے۔ مسیت وچ لوک تھولے ہن، اگلی صف
وچ سکھے بیٹھ جھی آدمی ہن تے ڈو جھی صف وچ ترانے ہال کھڑے ہن، مولیٰ صیب
دے کھوں اگلی صف دے سامنے اٹے دے کالے طوے دی تھالی بھری ہئی ہئی۔
ہال مسیت دے بوھے تے طوے دی تانگھ وچ پاگل تھئے نلے ڈیدے کھڑے ہن، مولیٰ
صیب نماز پڑھن دے بادا بھے تے منہ کر کے ہس گیا تے انگلیاں تے تہی پڑھن لگ پیا۔
تہی ختم کرن دے باداوں اپنے چولے دی اتلی تٹی کھول کے اپنے سینے تے چھوں کیتی
تے دعا کیتے ہتھ اڈدے۔ نمازی وی دعا وچ رل گئے تے مولیٰ دے ہر کلمے دے آنیر وچ
آمین آمین اکھن لگ پئے، دعا مکاوں دے باد مولیٰ صیب خیرات کیتے ڈو جھی دعا منگی، دعا

دے باد ہک ہڈھے سراہو تے اُلا کیتا 'سراہو، جیویں، طوہ وندا'

'خمیو پاپا توں وڈا میں، توں وندا'

اساں ہن پڑھے تھی گئے میں ، توں جوان میں ، ہالاں دے دھکے دھوڑے توں

سہ سگھیں۔ ہال نہ ہوندے تاں میں ورتیندا۔

پاپا خمیسو میں کڈا میں کوئی شے نہیں ونڈائی۔

خیر ہے ، جے کڈا میں نیوہی ونڈی تاں آج ونڈا پا ، آدمی ہولے ہولے سکھدے

کوئی ماء دے ڈھڈا آج تاں نہیں سکھدا۔

کوئی تاں کھرا تھی ونجے۔ تاں تاں تریمتیں دی کار جھیرا لا کے ہسہ گئے

ہیوے ، حلوے دی چھوٹی جی تھالی ہے۔ کوئی ڈاند داماں تاں نہیں ونڈا نوٹاں۔ ویلھو سراہو،

بسم اللہ کر ، مولی ہولا۔

سراہو اٹھاتے حلوے دی تھالی پا کے حلوہ ورتا نوٹ لگ پیا۔ ساریاں توں پہلے

اوں مولی صیب کوں ڈو برنے ڈتے تے وت پٹاں وچ حلوا ونڈاؤں لگ پیا۔

ڈیکھ کینوں سوہٹاں لگھیں ، حلوہ ونڈاؤں کوئی اوکھا کم ہے؟ کوئی ماس دیاں ہڈیاں

ہونیاں ہن؟ خمیسو پاپا آپٹا برنہ کھاندے ہونیاں بنگا۔

ڈا آندی ہس ، لہنوں جان کڈھویندا ہئی۔ مولی صیب وات آج حلوے دی روڑی

سئی۔

مولی صیب ٹھیک آکھا ہئی ، اے آہا ہئی جو میڈیاں منتاں کرو۔ ہک ڈو جھا ہڈھا

حلوے کوں پھداں آج مریندا، اپرا۔

سراہو لٹکان کوں وی ہناں توں کجھ زیادہ حلوہ ڈتا۔

کتلا وڈا شاہر ہے تے نماز پڑھن والے پنج مھیں آدمی ہن ، ہک صفت دی

پوری نتیں تھیندی ، اللہ دی نراضنی ہے ، نماز پڑھن اساڈے لوکاں کوں لہنوں لگھدے

ہینوں۔۔۔۔۔ مولی صیب حلوے دا گولا منہ وچ سٹاتے اوندی کال ادھوری رہ گئی۔

مسیت توں لہنوں پرے لگھدے ہن ، ہینوں مسیت انھاں کوں کھاندی

ہووے ، ہینوں مسیت وچ انھاں کوں ڈینہوں لودے ہوون ، توبہ توبہ! قیامت دے ڈینہ

خدا کوں کیمہ جواب ڈیسوں ، پہاڑاں دے شاہر کینوں ، تختاور ہن ، وڈے تے پڑھے ، جوان سارے نماز پڑھن مسیت وچ آندے ہن ، اساڈے گھرو ، ڈنڈ کورے ، منگاں دے مولے ، سامے چونک وچ تھہ گرد کیندے ٹیٹھے ہوندن ، ہٹاں مرہندے ٹیٹھے ہوندن تے مسیت دو مسیت دو آندیاں انھاں کول مرگوبندی ہے ، لتنوں کوئی انھاں لوکاں تے خدا دا تہر ہے ، جیکر سارے شاہر وچ ہک بے نمازی ہووے ، اول سارے شاہر تے ۔۔۔ اساڈے شاہر وچ سارے بے نمازی ہن ، پتہ نہیں کڈاں پرنڈھ تھیندے میں ، اساڈے کرتوت جواے ہن ، اللہ کینوں رحم کریسی ، کینوں مینہ و سیسی ، اسان میں ایں سُرِیاں آلے پائی دے ڈا دے پہلے ہک تلا سک گئے تے ہن ڈوجھے تلا دا وارا ہے ، جیکر اے ڈوجھاتلا وی سک گیا تاں وت پائی بھرن اساڈیاں تریتاں چوڑھویں ویسن یا پرووے۔ لتنوں نہ جو توبہ کروں چا آہٹیں سوئے خدا کوں مناوے چا۔ اللہ دی نماز پڑھوں چا ، نماز پڑھن دے نال اساڈے لوکاں کول مرہہ پوندی ہے ، کوئی نماز پڑھوں چا ، اللہ کول راضی کروں چا ، کوئی رتول کروں چا ، ایں کم واسطے پہاڑ دے لوکاں کول منیو۔ میں اتھاں چار سال گزارے ہن ، ہر مہینے خیرات ہر مہینے رتول ، اللہ انھاں تے راضی وی ہے ، ایں کیتے تاں اساڈے لوک کھ مردے ہن جو اللہ دے ناں تے نہیں ڈیندے۔ اساڈے لوکاں کول ڈھول داماں کیتے پیسے ہن ، شاہ عالم دے میلے تے ونجھن کیتے ادھار پا کے وی نوں کپڑے نوں جتی گھندن ، بھل اللہ دے ناں تے ہک رتی میڈی وی خرچ نہ کریندے۔

ہٹیں ہو لے ہو لے چلیاں پاندے مسیت لہوں نکلن لگ پئے۔
 'ماما دم تاں رکھ ، ماما دم تاں رکھ!' ہال مسیت لہوں نکلن آ لے ہٹیاں کول آکھن

لگ پئے۔
 ہک مہوہر جیرمی ڈھوڑے تے آپٹے مر جیوڑے بھرا کوں جی کھڑی ہی ، اوں
 خسیو پاچے کول آگھا ، ماما میڈے بھرا کوں دم سٹ۔

’دم رکھ دم رکھ، میں کوئی پیرانوں پیر دی پیر مھی وچوں پا جو اے میڈے دم مال
ٹھیک تھی ویسی؟ کیہ بے تیڈے بھراکوں؟‘

’کوے تھیندے نس، ہارہاں ڈینہہ تھی گے ہنس‘

’دم دے پیے تاں ڈے۔‘

’پیے میڈے کول کوئے نیں۔‘

’پیے کوئے نیں تاں وت دم وی کوئے نی۔‘ خمیو دم رکھیندیاں اہرا۔

’ہک چھوہر لقمان کول اکھا،‘ ماما میڈی بھین کول دم رکھ

’لقمان چھوہر دے منہ تے چھو کیتا۔ او لنگھدے لنگھدے ہسناں ہالاں تے دے

چھکریندا گیا۔‘

’رحمت چاچا توں وی دم رکھ ناں، میڈے بھراکوں‘

’ایں وچالے سرلو تھالی گھن کے ہالاں مال چچ آیا۔ ہال سرلو تے ڈینہہ آں

وانگوں پئے گئے تے انھاں کول دم شم و سر گیا۔‘

’سرلو علوہ مسیت دے باہر ونڈا، ہالاں کول مسیت وچ نہ آون ڈے، اے

’مسیت وچ کچا کھنڈیندن۔‘ مولی صیب سرلو کول مت ڈتی۔‘

’باہروں باہروں، مسیت دے اندر نہ آو‘ سرلو ہالاں کول سمجھایا۔‘

’ماما میکیوں ڈے، ماما پہلے میکیوں ڈے۔‘

’ہلا سرلو ماما پہلے میکیوں ڈے‘ ہال ہتھ اچے اچے کر کے ڈنڈ گھتن لگ پئے۔‘

’نئیں نئیں اکا نئیں، باہر آف مسیت توں باہر‘ سرلو علوہ دی تھالی کول سر

’توں اچانپ کے مسیت لہوں باہر نکل آیا، ہال وی اوندے پچھوں لیلہاں تھے ودے ہن۔‘

’ماما پہلے میکیوں ڈے، ماما، ماما۔۔۔‘ ہالاں سرلو کول ولیٹ گھدا۔‘

’سر تاں نہ کھاؤ، مردے ہیوے، بجھے بنگالے، کڈانہہ علوہ اکھیاں تے نیوے

’ڈٹھا، ہن پہلے قطار بٹاؤ، قطار۔ جیڑے ہال قطار دے باہر ہوسن، انھاں کول پر نہ ملیں‘

ہال انہاں رنگروماں وانگوں قطار وچ کھڑے تھی گئے جیرے لنگر کول آپٹاں راشن
گھنڈن۔ سرلو پڈو ترانے ہالاں کول ملوہ ڈنہا ہئی جو قطار تڑ گئی تے گردو حال مچ گیا۔

ماما میکیوں ڈے، ماما لینکوں نہ ڈے اے پہلے ہک بھانگا گھن گیا ہے۔ ڈیکھ
ایندے ہتھ اہاں تھیندے ہن ہک نینگر ہک چھوہر دی شکیت کیتی۔

’سچ وے حرامیا، ڈو جھی ڈو جھی واری بھانگا گھنڈا میں؟ اتھاں کوئی تیڈے ہتھو دے
لنگر کھلے پین؟ بھج و نچ ڈو جھا برنہ کولے نیں۔‘

’قسم اے، سرلو ماما، قسم اے، میں مالے ہک ونڈہ وی نہیں گھدا۔‘

’اے کوز مرہندے، اے وڈا نندھا سوا ہے، ہک برنہ کھادی کھڑا ہے۔‘

’قرآن مارم، میں نہیں گھدا، میکیوں قرآن کھاوے، میں کوز نہ مرہندا۔‘

’ہتھ ڈیکھا، تیڈے ہتھ ڈیکھاں تھندے ہن،‘ سرلو پچھا۔

’اے ہاں ڈیکھ وی چا، کوئی تھندن؟‘ چھوہر رووٹی شکل بٹانی تے اول ڈوھی

وانگوں آپٹے ہتھ سرلو دے سامنے پیش کر ڈتے۔ ’اے کوئی تھندن، اے لینوں کوز مرہندی

ہے ماما، میڈے ہتھ سکے ہن، اے ڈیکھ وی چا‘ چھوہر آپٹا مونہ کھول کے سرلو کول آپٹے ڈند

تے جھپ ڈکھاوٹ لگ گیا۔ ’اے ڈیکھ وی چا، میں کوئی ملوہ کھادے؟‘

’سرلو ماما اے کوز مرہندے، اے ملوہ کھا کے، ہتھاں کول مسی وچ مار کے آگیا

ہے، ایندے ہتھ ایں گالوں سکے ہن، چھوہر آہٹی گال کول پھمھوں تے نہ مئی۔‘

’سرلو ماما میڈے ہتھاں لہوں مشک سنگھ پا، جیکر میں ملوہ گھدا ہو سی تاں میڈے

ہتھاں لہوں ملوے دا مشک آسی، چھوہر آپٹے ہتھ سرلو دے لمبی نک دے نیرے گھن

گیا۔ سرلو چھوہر دے ہتھاں کول شول کر سگھا۔ چھوہر دے ہتھاں لہوں ملوے دا مشک نہیں

آندا پیا۔

’شیک ہے، اے گھن آپٹاں ونڈہ تے کنڈ دی لنگ، پھمھوں تے نہ ڈیکھیں

نتاں سترن لہا گھنٹا نیں، سرلو آگھا۔‘

نانا میوں ڈے تے میڈے بھرا دا وی ڈے ہک چھوہر سرلو کوں منت کیتی۔

تیڈا بھرا کتھاں اے؟

گھر وچ ہے

بھرا گھر وچ ہے تے ونڈہ توں اتھاں منگدی میں، بچ ڈے، تیڈے بھرا دا

بھانگا کونے نیں، بھلیں وت توں آکھیں جو میڈی مادا ونڈا ڈے، میڈی مانی دا حصہ وی
ڈے، سارے ہال کھلن لگ پئے۔

سرلو وی کھلن لگ پیا، وت کوئی اے آکھسی جو میڈے وچھے دا برنہ وی ڈے

، میڈے لیے دا ونڈا وی ڈے

بالاں کوں اے گال سن کے ہوں جس آئی تے او کھل کھل کے ڈوہڑے تھی

گئے۔ ہال آپٹے ونڈے گھن کے گھراں دو واٹم تھے، سرلو تھالی وچ چار بچ ونڈیاں جتنا حصہ
آپٹے کیتے بچایا تے لقمان کوں مال لا کے سکول دے پائے روانہ تھی گیا۔

لقمان استاد ملوہ کھا۔

نہیں بس، میں ہوں کھا دے۔

پیا کھا۔

نہیں بس، میں رچ گیا ہاں۔

سرلو ملوے دے ڈو ترانے گھرانہ کیتے تے بچا ہویا ملوہ آہٹی ڈال تے بالاں

کیتے ہتھ وچ رکھ چھوڑس۔

لقمان استاد اے پٹاں میڈا ماسٹر تمہیندا ہے۔

کیرھا پٹاں؟

ایہو خمیو پاپا جیرھا مسیت وچ میوں اہا ہی جو ملوہ ونڈا۔

اچھا، اے تیڈا ماسٹر ہے۔

وڈا کلا بندہ ہے ، اگلا سادہ آدمی پورے کوڑی ہوت وچ نہ ہوسی ، اچ وی دیرہ
توں اپا تئیں کرن سکدا۔ لیتکوں توں شرطاً اکوی پاوی روپے ہک ہک آلے نوٹ ڈے چا۔
تے لیتکوں آگہ کرن ، اے نہ گٹھی چا۔

اؤ نردے نردے شی دے گھر کول پیچ گئے ، لقان سوچن لگپ پیا ، شی انھاں
کدھاں دے پھموں ٹٹھی ہوسی ، کم کار کریندی ودی ہوسی ، گھر والیاں کول روٹی کھویندی ہئی
ہوسی ، یاوت روٹی بھاجی دے تھاں کٹھے کریندی ودی ہوسی۔

وڈا بھولا تے کلا آدمی ہے میڈا ماسٹر ، میڈی ماسی وڈی چلاک رن ہے ، سارے
گھر دا حساب کتاب اوں کول ہوندا ہے ، میڈے ماسٹر شودے کول کڈا نہ چوڑھیں یا پر ووسے
ونچیاں ہووے تاں ماسی کول پیسے منگدے ، شودا۔

سر ابو دا گھر سولے آگیا ، استاد صیب توں سکول وچ میں نگر گھن کے آندا ہاں۔
لقان سکول وچ آیا ، اندھارا گانا تھیندا پیا ہئی ، اوں ہک کھڑا پاہر گھتا تے اوندے
اتے ہس گیا ، کھلے باد مھراں دی اڈدی ہوئی جھار آ کے اوندے سر تے دھال شروع کر ڈتا ،
اوں مھراں کول چادر ہلا کے پرے بھجایا ، کجھ دیر باد مھراں دی جھار ول آگئی ، تے اوندے
کناں وچ پوکرن لگپ گئی ، لقان مھراں توں پچن کیتے اتے اتے پھر دا گردا رہیا۔

سر ابو روٹی بوڑھنگی وچ رکھ کے آگیا ، اوں ٹھڈا گھرا کمرے وچوں پاہر کڈھا ، کوزے

وچ پائی بھرا۔

آ استاد صیب ہتھ دھو چا۔

میڈے ہتھ پھمے ہن۔

اہھا ، آوت روٹی دا بھورا کھوں۔

اؤ ڈوہیں جو کے کھڑے تے ہس گئے ، سر ابو وصل کول کھڑے دے پاوے
تے رکھ کے نکلے مال بھنا ، وصل دے مھلو کول پرے کیتا تے ڈوہیں روٹی کھاو لگپ پئے۔

مرچاں تیز تاں نہیں ؟ ، سر ابو پھما۔

نہیں۔

لوں کساتاں نہیں؟

نہیں ٹھیک ہے۔

استاد آج ہوڑ تھولا گھٹ ہے۔

ہوں ہے، نہیں تھولا۔

ہوڑ پورا ہئی، میڈی ماسی میڈے ماسر کیتے ہوڑ اساڈے گھروں منگ گئی ہے،

ایں کیتے تھولا گھٹ تھی گیا ہے۔

نہیں تھولا، ہوڑ پورا ہے۔

ہا میں تیکوں آپے ماسر دے بارے ڈسیندا پیا ہم۔ میڈا ماسر ڈے گھن وچ اکا

ٹھپ ہے۔ کہیں شے تے نیں بھجدا، جڈاں اتھوں کراڑ لڈدے ہن، اوندی گھرائی ہئی،

اساڈے شاہر وچ کراڑاں دے چار پنج بھگے ہن۔ او سارے ہندو ہونہ ودان ہن، شاہر دیاں

ادھ کول زیادہ زمیناں انھاں دیاں ہن، انھاں دیاں ڈو ہٹیاں ہن، کوڑی ہوت دا ہر آدمی

انھاں دا قرضائی ہئی، کوڑی دے وڈکے تے لمبردار کراڑ ہن، جڈاں کراڑ لڈدے ہن، مال پھڑ

دیاں دا ویلا ہئی، انھاں ونج دی تیاری ہدی، او ڈاڈھے گھاہرے ہونے ہن۔ او سارے

کنٹھے تھی گئے، ہک گھر وچ، انھاں آپٹیاں ڈالیں تے چھوہریں کول ہک جاہ تے کٹا

کیتا۔ انھاں آپٹا کپراتا، سونا چاندی تے پیساں کول صندوقاں وچ بند کیتا، انھاں کول پھریاں ڈو

بندوغاں ہن، انھاں اساڈے شاہر دے لوکاں دو سنڑا بھیجا جو اساڈے گھر آونجو، اساڈیاں گائیں

، پکریاں، گھر دا سامان سارا اٹساڈا ہووے تے لیں دے بدلے اسا کول دیرے پچا آوو۔ بھل

اساڈے شاہر دا کوئی آدمی کراڑاں کول دیرے پچا وٹ کیتے راضی نہ تھیا۔ انھاں شودیاں

لوکاں دیاں ہوں منتاں کیتیاں ول وی اساڈے لوکاں نہ منا، ہندو ہوں ڈرے ہونے ہن،

جو کوئی انھاں تے دھاڑ نہ کر ڈیوے۔

پاٹی ڈیواں؟ پنکی لگ بھی بیوی، تیکوں کوئی یاد کریندا پیا ہوسی، کوئی یار دوست
 بہین بھرا یاد کریندا پیا ہوسی۔ تیڈے گھروسی، ہن روٹی کھاندے پئے ہوسن، روٹی کھاندے
 ویلے تاں آدمی کوں آپئے ہن متریا آمدن، ہاں پاٹی پی پا۔
 لتان آپئے دل وچ آگھا، جیکر پنکی کمیں دے یاد کرن نال آندی ہے تاں وت
 ضرور ایں شاہروچ کوئی میکیوں یاد کریندا پیا ہوسی۔

مچھراج ہوں زیادہ ہن، ہن تاں کھکاں وی کیچ گیاں ہن، سارا ڈینہ تتی لو پلدی
 ہے ول وی اے مچھرا پاں وی نیں موائے۔ ہوں موڈی مچھرا ہن، خاص کن دے وچ آ
 کے پوکدن، اج استاد میں تیکوں دھوں ڈھکا ڈیساں، میں روٹی کھا کے گھروں گویہاں دا چھپا
 بھر کے آئیندا ہاں تے تیکوں دھوں ڈھکا کے ڈینداں، نیں تاں اے مچھرا ساری رات تہی
 رکھیی آ۔

نہ دھوں موواں نہ ڈھکا، دھوں سیک کریندا ہے
 تنیں سیک کریندا، مزے تے ستا پیا ہوسیں، اسان گھراں وچ دھوں ڈھکیندے
 میں لنوں اے مچھرا لاں کوں تاں اکا سمن نیں ڈیندا۔
 دھوں نال میکیوں کھنگ آندی ہے، میڈا ساہ لنڈا تھیندے، میکیوں مچھرا آئیندے
 اے، بھل ساہ سوڑھا تھیون نیں منظور۔

ہینوں تیڈی مرضی، روٹی کھانا
 ہس میں رچ گیا ہاں
 واہ میڈی تاں ہالے آندروسی نیں ولی، تے توں رچ گیا میں، تیں تاں ہوں
 تھولی روٹی کھادی ہے۔

تھولی نم کھادی، میں کوئی شرم کریندا ہاں۔
 جیکر تھولی کھاسیں تاں آپئے ڈھڈکوں سزا ڈیسیں، آئیں رات کوں نندر نہ آسیا،
 پاٹی دا گلاس اے پیا ہے، کھڑے دے پاوے نال

لہان روٹی دی بس کر کے پائی بیون لگ گیا۔

لہان تان تکیوں ڈسیندا پیا ہم، سارے کراڑ ہک گھر وچ کھٹے ہن، او دیسے دہکا
پاہندے ہن۔ اساڈے شاہر دے لوکاں انھاں تے حملہ کر ڈتا، انھاں کوٹھ گاہنیں تے ہڈی
کس گھونیں، صندوقاں سونے تے پیسیاں مال بھرے ہن، کجھ لوک کراڑاں دیاں گاہنیں
تے ہکریاں نپ کے گھن گئے، وت تاں سارا شاہر ہندوواں دے گھراں لہاں سامان
ڈھوون وچ لگ گیا، جنیں، تریمتیں، ہال سارے ہندوواں دے گھراں دے کھڑے، سوڑیاں
، تھاں تھر پے، بگڑ دیاں بورییاں ڈھو ڈھو کے گھن گئے، سارا شاہر ہندوواں دے گھراں لہاں
ساریاں کم دیاں شینیں پیندے پے ہن، بھلا میڈے ماسر دکوں سونے پاندی، روپے پے
دی کوئی پرواہ کاسی، لوک ہندوواں دیاں گاہنیں ہکریاں نپیندے ودے ہن تے میڈا ماسر
ہندوواں دے کتے کوں نپیندا ودا ہی، اے کتا اونکوں ہوں چنگا لگدا ہی، او کراڑاں کول کپاں
دا اے کتا منگدا کھرا ہی، بھل کراڑاں سونہا کتا کتھاں ڈیندے ہن، آپے گھر دا سمبھوڑا کتا ہنیں
، میڈا خمیو ماسر کتے دے پچھوں بھجھ ودا ہی، کتا اونکوں نہ ہی نپن ڈیندا۔ اول کتے دی گئی
وچ آہٹی بوچھٹی سٹی ول وی کتا ٹرک داناں نہ گھنے، اول سوچا جو ہن لہنکوں آپے گھر دو کینوں
نیواں۔ ہندوواں دے گھر وچ گوڈل تے پچھیر وچ روٹیاں دا تھمب پکا پیا ہی، میڈے ماسر
ساری روٹی پچھیر توں پا گھدی۔ او کتے کوں تھولی تھولی روٹی سٹیندا گیا، تے کتے کوں گھر گھن
آیا، اول پٹنوار او ہوں خوش ہی، اتنا خوش ہی جو اول پٹنوار اول روٹی کتے دے مال ہس
کے کھادی۔

اوندی ہشیاری ڈیکھ لوکاں سونے تے پاندی تے ہتھ رنگے تے اے یار کراڑاں
دا کتا نپ گھن آیا۔ وت اگوں سن، جیرے ویلے چوڑھوں دے خانوں کوں پتہ لگا انھاں
اساڈے لوکاں کوں ہندوواں دا لٹا ہویا مال خزانہ اے آکھ کے گھن گھدا جو پولیس تہاڈے
گھراں دی تلاشی کرن آسی تے بیندے گھروں ہندوواں دا سونا پاندی نکھتا اونکوں ڈھک

وچ سٹ پنا ویسی، چوڑھویں دے غاناں اساڈے لوکاں کول اگھا جو اساں اے سماں سرکار
دے گھر جمع کریوں۔

سرابو آہٹی کماٹی سٹا کے گھر لگا گیا، لقمان روٹی ہضم کرن کیتے سکول دے ویرے
وچ نسل مارن لگ گیا، وا کھڑ گئی ہئی، مچھر اوندے کناں وچ بنگدا ودا ہئی، ہر گھر وچوں
دھنوں دیاں بدلیاں اڈدیاں کھڑیاں ہن تے پالاں دیاں چچیکاں آنڈیاں پیاں ہن تے انھاں
دیاں مانواں پکھا جھل جھل کے تے گالیاں کڈھ کڈھ کے انھاں کول سماون دی کوشت
کینڈیاں پیاں ہن، کجھ وڈے پال ہتھاں پیراں کول کھن کھن تے رورو کے آپٹاں برا حال
کینڈے پئے ہن۔ کوڑی ہوت دے شاہر لہوں نیندر تے آرام دی جھاتے روون تے بے
آرامی دی کاں کول آندی ہئی ہئی، کجھ تریمتیں جٹیں ہتھاں پیراں تے مسئی داتیل لا کے
تے کجھ کالی زرک مل کے سم گئے ہن، کجھ دیر باد آتوں تتی ہوا شروع تھی گئی، تتی لو مچھراں
کول تاں اڈا کے گھن گئی، پر انساناں دے چڑیاں کول وی ساڑن لگ گئی، پالاں دیاں
چچیکاں ختم تھی گیاں، گھراں دے اندر لگے ہونے پیراں تے کھگل سپاں وانگوں شوکن لگ
پے، ہوا نال چوتی تنگ دی قبر تے لگے چھوٹے گھنگھروں دے گھگھے ہوا وچ لینوں
چھنگدے پئے ہن، جینوں لیلے مندھریاں کندھاں تے چڑھ کے کڈاٹیاں مریندے ودے
ہوں۔

لو لقمان دے منہ تے ہتھاں کول سر پیندی ہئی ہئی، او کمرے اچ گیا تے تاک
بھیر کے ٹھڈے پائی نال دھاون لگ پیا۔ دھاں کے جیرے ویلے او پاہر نکلا تاں تتی ہوا
اول کول ٹھڈی لگدی ہئی ہئی، او کھڑے تے لیٹ گیا تے سمن دی کوشت کرن لگ
پیا۔ ہولے ہولے اوندا پنڈا سکون لگ پیا تے ہوا اونکوں تتی لگن لگ گئی۔ مالے تیں
اوندے سردے وال بنے ہن تے اوندے سر کول ہوا ٹھڈی لگدی ہئی ہئی۔ تھولی دیر باد
اوندا سردی سک گیا، لو اوندے سارے بت کول ساڑن لگ پئی۔ اوندی نندر اڈ گئی، ریڈو
تے بھاون لا کے او پائی بیوں گھڑے دے کول گیا، شمس سکول وچ وڑ آئی۔

ہالے تیں جاگہ اپیا میں؟

ہا۔

”میں تاں سمجھیندی ہم جو توں سم گیا ہو میں۔“

”توں اچ ہالے تیں جاگہ دی ودی میں؟“

”میں تاں اچ جاگٹاں ہی۔“

”او کیرھے واسطے؟“

”تیکوں ملوے دا ونڈا جو ڈیوٹاں ہی۔“ اوں اٹے دے ملوے دی تھالی اونکوں

ڈتی۔

”کینوں دیگر ویلے میڈی مامی ملوہ پکایا، میں ہک تھالی تیڈے کیتے نکا کے
بولہڑے وچ رکھ ڈتی ہی۔“

”لقمان کالے ملوے دے ڈوں ترانے گھراں کیتے۔“

”ایں ونکی دا ملوہ تاں اچ مسیت وچ وی ہی۔“

”توں مسیت وچ ویندا ہوندا میں؟“

”تیکوں کینوں پتہ ہے جو میں مسیت وچ نہ ویندا ہوندا؟“

”مسیت وچ نماز پڑھن آلے سارے لوک اساڈے گھر توں ڈسیندے ہن، میں

تیکوں کڈاںساں مسیت وچ نہیں ڈٹھا، اچ توں کینوں مسیت دے پاسے بھلی پئے گیا
ہاوں؟“

”سرا بو میکوں گھن گیا ہی، مسیت وچ ملوہ ٹساں بھیجا ہی؟“

ہا۔

”کیوں؟“

”ہس، خیرات کیتی ہے۔“

”میرھے واسطے؟“

مینہ کھیتے، یکا شاہر خیر اماں کریندا پیا ہے، اساڈی تاں بس اے پہلی خیرات ہے
 اک تاں ڈوڈو ترانے ترانے خیر اماں کر گئے ہن۔۔۔ انہ جڈاں مہربانی کھیتی تاں ہر پاسوں
 پہلہ چل ہوسی، پائی پائی ہوسی، ہک تلا پہلے سک گیا ہے، ڈو جھاتلا وی سکن آلا ہے، جیکر
 ڈو پارھاں پٹناں وچ مینہ نہ لتھا تاں اساں کیہہ کریسوں؟ ہہیوں دا پائی کتھوں آئیوں؟
 توں غم نہ کر، توں ترسہ کول نہ مرسیں۔

کیوں نہ مرساں، میں کزدی بٹی ہوئی ہاں جو پائی متوں نہ مرساں؟

توں نہ مرسیں، میں تیکوں آپنے نال درابن گھن ویساں۔

نہ، میں درابن کڈا نساں وی نہ ونجاں۔

خیر ہے تیڈے کھیتے میں تیڈی ماء، تیڈی مامی تے مامے کوں وی نال درابن

گھن ویساں، وت تاں درابن آسیں۔

نہ۔

کیوں؟

جیکر کوڑی وچ پائی نک گیا تاں اساں چوڈھوں یا پرووے لگے ویسوں، ماما دھرو
 پہلے توں چوڈھوں آلے خان کوں اکھی کھڑا ہے، نکلن دی جھاہ ڈیسی، پار پنج سال پہلے وی
 ہیرے ویلے کر رہ تھئی ہئی، اساں چوڈھوں آلے خان کول گئے ہاے۔

ٹھیک ہے، جتھاں، ٹساڈا دل آکھے ونجو، بھل میکوں نالے چوڈھوں نیو؟

توں چوڈھوں کیہہ کریسیں؟ اساڈی تاں لچاری ہے تیڈی کیرھی لچاری ہے، توں

چوڈھوں پا کریسیں؟

میں بس تیکوں ڈیکھد اراہساں۔

میکوں ڈیکھن ہوں ضروری ہے؟

ہا، ہوں ضروری ہے تیڈے کھیتے ضروری نہ ہوسی بھلا میڈے کھیتے ضروری

ہے ریڈوتے گاؤن آلا سٹیشن نل گیا ہئی تے ریڈوشوں شوں کریندا پیا ہئی۔

تھالی وندا ڈے، میکوں واپس ونجھاں ہے۔

لگی ویسیں، تھولی دیر ہسہ وت لگی ونجھیں۔

نہ ہندی، ہلدہ جلتی کر، میکوں چرک تھیندا پیا ہے۔

چرک کیر ہی شے دا تھیندا پیا ہے؟

پس تھیندا پیا ہے نا!

ننیں ڈساتاں سہی ایس ٹیم کیرھے مارے کریسیں؟ کیرھی پوہاری ڈیسیں، اماروئی

کریسیں، یا کپڑے دھویسیں، رات کوں کیرھے کمارے ہوندے ہن؟ قطرہ ہسہ۔

نہ ہندی

اچھا تھولا میڈے گھرے وچوں پانی پی چاوت لگی ونجھیں۔

نہ پیندی۔

توں پی تاں سہی، ہوں مٹھاتے ٹھڈا پانی ہے۔

کیوں مٹھا کیوں ہے؟ ایس وچ کوئی ہگڑا یا کھنڈ ملی ہوئی ہے۔ اے وی گندے

سریاں آلے تلا کول بھرا ہویا پانی ہے، اے کوئی لہنوں آسمان کول لٹھا ہے؟

ننیں اے اول گندے تلا دا پانی ننیں جیرھا توں پیندی ہندی ہیں۔ سریاں آلا

پانی توں پیندی ہیں، میں نہ پیندا، اے پانی میں اچھا چوڑھوں لہوں منگوا یا ہے، اج سوچے

فجر نال میں سرلو کوں چوڑھوان بھیجالتے اتھوں گنگ توں صفا سترے پانی دا ہک گھرا گھن

آیا۔ سریاں آلا پانی توں پیندی ہیں، میں نہ پیندا، میں نتر، کھیر ونگوں پانی پیندا ہاں۔

توں تاں خود وی گنگ دا صفا پانی پیسیں، ٹساں وڈے لوک جو تھئے۔

ایس وچالے، لموں، اٹھاں دے تلاں دی آلا آئی۔

میں ہندی ہاں۔

نہ، جھٹ ہسہ۔

ننیں، چٹیں آندے پینن، اٹھاں دی آلا ہے۔

اولیں پائے نہیں آندے، کوئی مسافر لکھدے ہن، آپٹارہ نمین، اتھاں سکول وچ
انھاں داکیر حاکم ہے؟ توں وڈی مدت دے باد آندی ہئی میں۔ لنگان اوندی پانہ کول نپ

کیا۔
اولیں پائے آندے پئے ہن، اے مینوں اساڈے شاہر دے لوک ہوون، او

ڈیکر اوسدھالیں پائے آندے پئے ہن۔

جیرے ویلے انھاں آلے نیرے تھی آئے، خاص اوں وپالے کوڑی دے ڈو
جئیں ریڈولنی اُجے پاسوں لنگھے، شمی دا رستہ ڈوھاں پاسوں بند تھی گیا، انھاں آلے سدھا
سکول کول تکی آندے ہن، شمی ڈر کول کنہن لگ پئی۔

ہن کیمہ کریوں؟ اوسدھے اتے آندے پئے ہن۔

توں کمرے وچ لگ ونج۔

میں گھر دو ویندی ہاں۔

ہن گھر دوونہ ونج اُجھوں وی کوئی چٹیں آندے پئے ہن، انھاں کول لنگھن ڈے

تھولا ساہ کر۔۔ لگی ونجیں۔

نہیں نہیں، میں ویندی ہاں، میں انھاں دے آون کول پہلے آئے گھر اپ

دیاں۔

نہیں اپ سگھدی، اوں ڈو جھے پاسوں وی کوئی آندے پئے ہن۔

اتے تھیں انھاں آلے چونکھے نیرے تھی گئے۔

چنکھے تھی، کمرے وچ لگ ونج، جلتی کر، گھر نہیں ونج سگھدی، اتھاں لگ ونج

اوا گئے ہن۔

شمی کول کمرے وچ لنگھاں پئے گیا تے لنگان ریڈو بند کر کے کھڑے تے لم لیٹ

تھی گیا۔ جت سکول دے نیرے آ گئے۔ انھاں دے کول مھی ست اٹھ ہن، انھاں انھاں

کوں سکول دے نال کھڑا کر دتا، تے آپ سکول دے وچ آ گئے، لتان انھاں کوں آندا ہنکے
کے اٹھی بیٹھا۔

’ماشر صیب کوئی پائی وائی ہوسی؟ ہک آدمی پچھا۔

’پائی ہوں‘ لتان جواب دتا، انھاں اوندے نال ہتھ ملایا، ہک آدمی کھڑے تے
لتان دے نال تے ڈوجھا کھڑے دے نال ڈگرتے ہسہ گیا، انھاں دیاں میلی اکھیاں وچ
تارے لکدے پے ہن۔ گھڑے دے نال بیٹھا ہویا آدمی پائی پیوٹ لگ پیا۔

’ہالے پائی نہ پی، تھولی جی سہی کڈھ چا، پچھرا آندا میں، پائی ہاں کوں لگ وپسی
آ‘ اونکوں اوندے سنگتی صلاح ڈتی، بھل اوں اوندی گلہ نہ منی، اوں گھڑے کوں نکلے ہال
وانگوں گوڈے تے رکھاتے گلاس بھر بھر کے پیوٹ لگ گیا، اوں رچ کے پائی پیتا، اوند
ڈھڈ سندی بن گیا، اوندیاں اکھیاں تر آیاں تے خار دی حالت وچ زمین تے پلتھی مار کے
ہسہ گیا، جیرھے ویلے ڈوجھے آدمی دا وارہ آیا تاں او گھڑے دا بچا سارا پائی پی گیا۔

’ماشر صیب تیڈا اساں سارا پائی پی گئے میں‘ اوں کھلیاں وانگوں کھلدیاں ہونیاں
اکھیا۔

’کوئی گلہ نہیں، پائی ہئی کوئی ماکھی تاں نہیں۔‘

پائی پیوٹ دے باد ڈوجھے جئے دا جہ وی شل تھی گیا تے او آہٹی جاہ توں نہ اٹھی
سگا، شہی سکول دے کمرے وچ لکی کھڑی ہئی، اونکوں ڈرتے گرمی توں پچھرا آندا پیا ہئی،
لتان تے پٹیاں دیاں گلھیں اونکوں تیر لگدے پے ہن، او ڈرتوں کنبدی ہئی ہئی، گھر و نھن
وچ اونکوں دیر تھیندی ہئی ہئی، جیکر گھر آلیاں دھوں کوئی آدمی سجاگ تھی گیا تاں اوند کھڑا غل
ڈیکھ کے کیہ سوچین، کمرے دیاں کھڑکیاں توں وی نہ ہئی لنگھ سکدی، کیوں جو کھڑکیاں وچ
لوہے دیاں غزیاں لگیاں ہویاں ہن۔ مچھ اوندے کناں وچ پوکدا پیا ہئی، اوند دل اونکوں منہ
وچ آندا ہویا محسوس تھیندا پیا ہئی۔ اوند دل آہا پیا ہئی جو چمک چمک دا رووے، پاہر حولی

وچ بت در پھرار کے بیٹھے ہن تے اٹھن دانن وی منن گھندے پئے، لقان انھاں توں
 بان پھراون پائندا ہئی، بھلا انھاں کون منن نال و نچن داوی نہیں آگھ سکدا۔
 ماشر صیب خیر نال کتھاں پائندیں؟ ہک پچھا۔

میں در این پائندا ہاں۔

در این پائندیں؟ در این وچ ہک اساڈا یار ہے، او چٹاں زک گیا جو لقان کتھور
 کھڑے پھمسی جو اوندا نال کیا ہے، کون تھیندا ہے؟ جیر ہلے لقان اون توں کجھ نہ پچھاتاں، او
 آدمی کھلے باد خود پوٹن لگ پیا۔

اوندا نال فلک شیر ہے، چٹاں آ لے محلے وچ گھر ہس، اوتے میں کئی سال تیں
 کتھ انہ لہندے رہ میں، کتھاں دیاں ڈھیریاں ڈھوندے رہ میں، اوندا لہندے جیندا کہ گزار گئے؟
 پتہ نہیں۔

فلک شیر دے بھرا غلاموں کون تاں پائندا ہو سیں؟

نہیں میں نہ پائندا، میں گھر توں پاہر ہوں گھٹ نکھدا ہاں، لقان اون کون

سزا پگلا جواب دتا۔

واہ ماشر صیب توں وی کمال کریندا میں، اتے ناں کڈھویں آدمی کون نہیں
 پائندا، او اپنے ویلے دا منا ہویا پلوان ہئی، او ہوں وڈا شکاری وی یا، سوراں دا شکار کریندا یا
 تے سوراں اولتوں چنگی وچ گلیندا یا، سوراں کون مشک آندا یا، میں اوندے نال ہوں
 شکار کریندا ہاں۔

لقان کون کاوڑ دے نال ڈر وی لگدا پیا ہئی جو متاں انھاں وچ کوئی آدمی کھرے
 وچ نہ لگا دے۔ اووٹ پکاوٹ دے بہانے سکول کول تھولا پاہر گیا جو اوندی نہ ہوند وچ
 انھاں والے سکول توں نکل وین۔ ہک اٹھ تھک کے ہنہ گیا ہئی، ڈاچی دا وڈا سارا لہاک
 لقاں تریہر مکاوٹ کیتے ما کون لندا کھرا ہئی، ہک روہیلا، جتل اٹھ جتھاں پدھاری تھولا تھولا
 نکھتے نال نال لوکٹاں کولہ ہتی منہ نال آپے ہنڈناں کون گئی کھرا ہئی۔

ہک اٹھ کھار وچ منہ مریندا کھرا ہئی، لقمان ولدا آیا تاں ہک چٹاں اونڈے کھڑے
 تے رچھ وانگوں دگرا خراڑے مریندا پیا ہئی تے ڈوجا زمین تے ہسہ کے لقمان دے ریڈو دی
 سوئی غریندا، گاؤں لاوٹ دی کوشت کریندا پیا ہئی، لقمان کاوڑتوں پھچلا کھرا ہئی، اونڈے ہاہوں
 دی جھا کونا ہئی۔

"ماشر! اے ریڈو گاؤں کیوں نہیں نپیندا؟"
 لقمان اونگوں کوئی ولدی نہ ڈتی، آدمی مسلسل ریڈو دی سوئی بھر کیندا ریا۔
 "ماشر صیب اے کینجھا ریڈو ہے؟ میڈا ریڈو اینوں صفا گاؤں نپیندا ہے، تیزا تاں
 گاؤں وی نہیں نپیندا، کیرھی کمپنی دا ہے؟"
 "پتہ نہیں" لقمان زکھا جواب ڈتا۔
 "کتے دا گھدا ہاوی؟"
 "یاد نہیں۔"

"وہیندا تاں نہیں؟" لقمان چپ غزپ بیٹھا رہیا۔
 "لگدا ہے ایندے گونیاں نک گناں ہن، رات ویلے تاں ماڑھے توں ماڑھا ریڈو
 وی صفا وگدے۔"

لقمان کاوڑ کول پریندا پیا ہئی تے انوں شمی کمرے وچ پھگھرناں دھانتی کھڑی ہئی
 تے ہولے ہولے روندی کھڑی ہئی۔

"سوئی ریڈو ہوں چکے ہن، اساڈا ہک سنگتی کونڈے کول ریڈو اڑیندا راہندے، او
 اتھاں فوج وچ ہوندے، جیکر آگھیں تاں میں ہک پنگا ریڈو تیکوں منگوا ڈیساں، پیسے ڈھیر نہ
 ہوں، شے وی اتھاری ہوسی، اساڈا آپٹا آدمی ہے او، تہیڈے کولہ گٹا نہ کریسی، تیکوں او اوں
 مل تے ڈیسی جیرھے تے اوں خود آندا ہوسی۔"

کھڑے تے ستا ہویا آدمی کٹھے ہونے ڈاند دی کار خراڑے گھندا پیا ہئی۔ اونڈے
 لے لے چوٹیں کھڑے دی سراندی گھوڑی آلیاں سیویاں وانگوں لوکدے پئے ہن، اونڈے

چولے دے بھکیں کھلے ہونے ہن، ہک پڈھا اٹھ مہار ترڑوا کے کابلی لگر دیاں گنگٹاں کھاندا
گھراہی، لہاک، ماء دا کھارا کھیر پی تے زمین تے مشوم ہال وانگوں بے پخت ستا پیاہی،
اوندی چیل مالے گونیاں دے بار تے اوندانک مہار دی نکیل کولہ آزادہی۔

بکینوں ماشٹر صیب میڈی صلاح خوش نیوہی آئی، ریڈو منگوا ڈیواں؟ پہلے ریڈو تے
وت پیسے، لہنوں ریڈو ہوسی جو یاد ودا کریسیں۔

لہان کاوڑ توں پھٹ پیا "ہن ویسوی سہی کے میں تساں کوں کھنڈا کڈھ
ڈیواں، سمن کیتے؟"

"تیں اسان ویسوں، نکدے نہیں، اسان ہوں پرے جھوک موہائیں ونجٹاں ہے،
اے کنگ پچاوتی ہے، اسان ہلدے میں او آہٹی جہاہ توں اٹھا۔" اونے قاسما، اونے قاسما!
اٹھی توں تاں سم گیا میں، اٹھی چرک تھیندا پیا ہے ہوں تمہکا ودا ہوویں بیٹوں اونداسگتی نہ
جاگا، او کھنڈے دے کولہ گیا تے آپٹے سگتی کوں چھک پٹ کے اٹھا پلہا یوس۔

"اٹھی وے شالا ہوویں، جٹاں نہیں؟"
"ہا ہلدے میں، میں ندر نم، چیل سدھی کرن کیتے لیٹا پیا ہم، او اکھیاں
ملیندا، ندر کول شوکدا اٹھ بیٹھا۔

"ماشٹر صیب اساڈے پھٹکے وچ پاٹی کھٹ گیا ہے، اساکوں تھولا پاٹی ڈیسیں چا؟،
اسان ہوں پرے ونجٹاں ہے، رتے وچ اساکوں ترسہ لگی؟"
"پاٹی تاں میڈے کولہ وی کولے نہیں، اے ہک گھراہی، اے خالی تھی گیا ہے،
اے ڈیکھو تہاڈے سامٹے ہے۔"

"اسان مسافر میں، پاٹی کتھوں آئیوں؟"
"پاٹی دانال تلا ہے، اتموں بھرو چا، آپٹاں پھٹکا۔"
اٹھاں آلیاں آپٹے بھنبول سراں تے میلے تے پرائے پکے ہدے، خالی
پھٹکیاں کوں بندو خاں وانگوں مونڈھیاں وچ پاونیں تے چلیاں دیاں ودھریاں چوہیندے

آپنے اٹھاں دے پائے لگے گئے۔ ڈو اٹھ چھینبر پھر دے ودے ہن، ڈاچی زمین تے کھی رکھی نیندر پئی ہئی تے اوند لہا کھی گئی آہٹی ماء دی گچی تے رکھ کے ستا پیا ہئی، چٹیں کول آندا ڈنکھ کے ڈاچی حکم اٹھی کھڑی تھی تے لہا نہ اٹھا تے ندرانے ہال وانگوں ننگن لگ پیا، ہک چٹیں آہٹی ڈاچی کول رسہ مار کے اٹھایا، ڈو جھا آدمی پھر دے ہونے اٹھاں کول ولا گمن آیا، اٹھاں کول ہک پے دے پچھوں قطار س تے اٹھاں کول چھک چا پونے، جیرے اٹھ کج دیر پہلے اتے اتے منہ مرہندے ودے ہن، ہن فوجیاں وانگوں قطار بٹا کے سیدھ وچ ڈر دے ویندے ہن، لہا آہٹی جھاہ توں نہ ہلا، او آہٹی جھا تے دگرا ضدل ہال وانگوں ریں ریں کریندا پیا ہئی چینیوں آہدا پیا ہووے، میں نہیں آوٹاں، میں ہوں تمھکا ہاں، میگوں نیندر آئی ہے، لکھ تاں میگوں سہی کڈھن ڈیو، کجھ دیر تیں او آہٹی ماء کول ویندا ڈیکھدا ریسہ، ول جیرے ویلے او واپس نہ ولی تاں لہا ہولے ہولے آہٹی جھا توں اٹھا تے اٹھاں دی قطار دے پچھوں ڈکھے تے پھوڑ فوجی وانگوں ٹرٹ لگ پیا۔

لقمان خدا دا شکر کڈھا، او اٹھاں والیاں کول ویندا ڈیکھدا ریسہ، کجھ لکھ بادل اٹھاں دی قطار کول رات دا کالا اندھارا کھا گیا۔ لقمان بھجے ہونے کمرے وچ گیا۔

”شہی! شہی! او لگے چھین توں نکل آ، شہی کوئی جواب نہ ڈتا، شہی جلتی کر، او لگے گئے ہن او آہٹی پلائی دے سولے تھیا، شہی پگھر کولہ جھکی، گوڈیاں تے سہر رکھی ڈسکدی بیٹھی ہئی، او آہٹی جھا توں اٹھی کے گھر دے پائے بچ پئی۔

”شہی گلہ تاں سن، تمھولا سہر کر، میں تیڈے نال آندا ہاں، توں ڈر سیں تاں نہیں؟

شہی کوئی ولدانہ ڈتا تے گھر دے پائے زور ڈتوس۔

گرمی تیز تھیندی گئی، جتی لو فہر نال جو شروع تھیندی ہئی تاں رات دے ہک ڈوں دھے کھڑی ہئی، تلا دا پائی ہولے ہولے سکھن لگ گیا، پائی دارنگ ساواتے پہلا

نہیں لگ پیا، لوک آپ ماری مینہ کیتے خیراں کئی ہفتیاں توں کریندے پئے ہن۔ ول
کڑی ہوت دے لوکاں مل کے خیرات کرن دی سہیل کیتی۔

ہک پُنبہ شاہر دے جنیں ارغولی برغولی کرن کیتے کھٹے تھئے، اورل کے ہرہوے
تے گئے، ہر گھر انھاں کول کنگ یا انا پتا، جنیں ہرہوے تے ونج کے انہ دے ناں دا ہانگرا
مہندے ہن، مینہ کیتے دھامنگدے ہن تے کوئی شے گھن کے اگول تے لنگھ ویندے ہن،
ہٹیاں نال ہالاں دی گلینڈ وی ہئی، جنیں ہر جنس کول دکھرا وکھرا نکاراں یا بوجھیاں وچ جمع
کریندے گئے، سارا شاہر پھرن دے باد انھاں کول ادھی پوری کنگ، ڈاہ سیر چٹیں تے
پندرہاں سیر انا تے کجھ جوار کھٹی تھئی، انھاں کنگ دا ڈالا ڈلویا تے ہے جنس ہئی آ لے تے
وچ کے اول دے بدلے گھیو گرتے جیرا گھدا تے ڈوجھے پُنبہ چوتی ننگ ملنگ دی قبر تے
بھت دائر چڑھا پتا، اول پُنبہ سارے شاہر کم دی چھٹی کیتی، سارے جنیں پال کھٹے تھئے،
لوکاں چوتی ننگ دی قبر کول لپیا کیتا۔ کجھ ہٹیاں قبر دے ویزے دے پار چھیر چنڈھی دیاں
بھنگاں دا لوزھا پتا، جو کوئی چوکھر کتا قبر دی حویلی وچ نہ وڑ سکے۔

تریتیں فجر نال سو پیلے آ کے قبر تے اچھاڑ چڑایا، کجھ تریتیں چوتی ننگ ملنگ دی
قبر تے لگے ہونے کرے دیاں ننگاں نال رنگ برنگے جھنڈیاں ٹوٹے تے پھنڈن پدے،
انھاں قبر تے چڑیاں تے کوئیاں کیتے کنگ دے داٹے، پاؤل تے رتی ڈال سئی، حویلی
وچ بھاری ڈتی، مٹھیاں وٹھلیاں تے ڈوڈھے وندا یونیں، گرمی تیز تھیندی گئی، پھر پُنبہ دا لنگھ
کیا، جنیں قبر دے نال لگیاں ہونیاں چالھیں دے پھچاویں بیٹھے ہن، نرودے بیٹھ کرے تے
ہنڈھ دیاں منڈھیاں سر دیاں پیاں ہن، بھاء دے لمبانے ہن، بھادے سیک نال گرمی کجھ
زیادہ تھی گئی ہئی، ول وی پال، ہڈے تے جنیں سارے خوش ہن، انھاں کول گرمی دی
کوئی پروا کوئے نہ ہئی، جنیں کہیں ویلے بھت دے کواہ دو تے کہیں ویلے اسمان دو
ڈیکھدے ہن جو مٹاں کہیں پاسوں کوئی بدل دا ہواں پُنج پوندا ہووے، بھلا اسمان صفا ہئی۔

ہال کھڑے تے تھالیاں ہتھوں وچ چنی بھت پکڑ دی تانگھ وچ ہن، انھوں کول
 بیناں بدلاں نال کوئی غرض کونے نہ ہئی، ڈھیر ہال پیر ورائیں ہن، کجھ چھوہریاں ماواں دے
 چل پا کے آیاں کھڑیاں ہن۔ ہک چھوہر پیر ورائی کھڑی ہئی، اوندے ہتھ وچ پانی دا بھرا منگر
 ہئی، جیرھے ویلے اوندے پیر ڈاڈھے سر دے ہن تاں او منگر توں تھولا پانی آپٹے پیراں
 تے وٹیندی ہئی پا، اوندیاں سر دیاں تلیاں لکھتے کیتے آرام کرویندیاں ہن تے او بھت دے
 کرداہ کول سک جب نال ڈیکھن لگ پوندی ہئی، ول جیرھے ویلے اوندے پیر سک
 ویندے ہن تے اوندیاں تلیاں سر دے لگ پوندیاں ہن تاں اونکوں بھت دا کرداہ و سر ویندا
 ہئی او دستی آپٹا ہک پیر اچا کریندی ہئی تے کجھ دیر باد پہلے پیر کول رکھ کے ڈو جھے کول اچا
 کریندی ہئی تے وت ہک دم منگر کول تھولا پانی آپٹے پیراں تے سٹیندی ہئی پا، کجھ وڈے
 چھوہر گرمی کول پکڑ کیتے چوتی تنگ دی قبر دے نال لگے ہوئے کرے تے چڑھ گئے ہن۔
 ہٹیں بینہ پانی دیاں گالھیاں کریندے بیٹھے ہن۔

”اللہ غفور الرحیم ہے، بینہ ڈیسی! چاچے خمیو اسماں دو انگل اچی کیتی۔“

گناہ گار میں تونی، ول وی اوندی پیداوار تاں میں، او اسا ڈا خیال نہ کریسی تاں کون
 کریسی؟ دھرو آگھا۔

”اسا ڈے آپٹے گناہ ہن، اساں کیرھے چنگے کم کریندے ودھے میں؟ اساں اللہ
 کول یاد کریوں تاں اللہ وی اساکوں یاد کریسی، اساں کڈا میں اللہ کول یاد کیتے؟، ایڈا وڈا شاہر
 ہے تے مسیت دو سکھٹیں چار ہٹیں نماز دو آندے ہن، ہس اے ساریاں قیامت دیاں
 نشانیاں ہن۔“ مولیٰ صیب قرات وچ بولا۔ ”میں ہنجاہ سال دا تھی گیا ہاں لیکن اتنی کریمہ اتنی کلمہ
 کڈا میں زندگانی وچ نہیں ڈنھی۔ ہس قیامت آون آئی ہے، ہر کوئی دولت دے چھوہوں ہوو
 لئی ودا ہے، کتنی آپ دھراپی ہے، گوانڈھی گوانڈھی کول پٹیندے، بھرا بھرا کول کھاندے،
 سارے بگاڑ بیٹے ودھے میں، سارے نہراں وانگوں منہ ہٹی ودی ہن، سر دے اساں میں

مک ہے کول، کوڑا سا مرہندے میں، لگہدا دا اساں نہیں چکیندے، کنڈ پچھوں اساں
 الیندے میں، مینہ کتھوں وسی؟ کیرھے منہ نال اساں مینہ منگوں!
 'سر ابو کراہ وچ ڈپھی مارا، کتھائیں لگہ نہ ونج۔' خمیو اہرا۔
 'میں مار کے آیا ہاں، اہاں پائی ہوں ہس، نہیں لگدا'
 'جیرا اچا کر چھوڑ نہیں؟ ننھیں کیتا تاں میکوں ڈیو چا، میں صفا کر ڈیندا ہاں' دھرو پچھا۔
 'ننیں جیرا اچھا تھی گیا ہے تے پسا وی پے' فلکو ولدا ڈتا۔
 'کاشیاں تھولیاں تاں ننیں؟ تھولیاں ہن تاں میں آن ڈیندا ہاں، اساڈے گھر
 کاشیاں دا دیرہہ لگا پے' دھرو پچھا۔

'چھوہرو ڈنڈ نہ گھتو، جیکر ارام نال کھدوتاں ٹھیک ہے، ننیں تاں گھراں دو ونگل
 ڈیو، بھت کول مالے دیری ہے، ڈول گھنٹیاں باد پکسی، تاں کیوں اتھاں نلے ڈیندے
 کھدے ہیوے؟ کیوں آراء مچھی کھدے ہیوے؟ گھر تو ہنیں کہ کوئی، مفر کھا گئے ہیوے!
 ہک پدھرے پردک ڈتی۔

میرن اٹھ تے بار لڈی لنگھا ویندا ہئی۔ 'سر ابو بھت پکے، کؤرا گھن آواں؟'، اول
 سر ابو تے الاکیتا۔

'ننیں وے مالے کجھ دیری ہے کھلے تیں پک ویسی۔'
 'لنہوں نہ ہووے جو میں آواں تاں ٹروچ انگل وتی پئی ہوے۔'
 'ہاں کول سوڑھا نہ کر، اتنی وڈی دیگہ تاں بجا دیرہہ وی نہ کھا ویسی۔'
 'اساڈے شاہر دے لوک کوئی دیہاں کولوں گھٹ ہن؟'
 'توں کاشیاں ارام نال لہا، روٹی موٹی کھاوت آونجیں۔'
 'ہیکر میں نہ آہیا تاں میڈا ونڈا میڈے گھر پچا ڈیسیں؟'
 'میں کوئی تینڈے مینو دا نوکر ہاں؟'

”تو کراں دے کوئی سنگھ ہوندے ہن ، یا ہا یا!“ او کھلن لگ پیا ، ”ماشر صیب کیا لے؟“ او اٹھ دی مہار چھوڑ کے لقمان کول آگیا۔

”ماشر صیب میڈا کم کیتا ہیوے؟“

”تیڈے کم دا پتہ کیتا ہم تے او آدمی گھر کونئی۔“

”کھتاں گیا ودا ہئی؟“

”بھکر گیا ودا ہئی ، کجھ ڈیہاڑاں باد آویسی“

”استاد صیب ہلا اے کم دسراویں نہیں ، ولا درابن و نجییں تاں اوند ضرور پچھیں۔“

”توں بے ہمت تھی“

”کجھ پیٹھ کریں“

”اساڈے استاد مال کیرہا کم ہیوی وے میرن آ؟“ سر ابو انھاں دی گال وچ خرپ

تھیا۔

”اساڈی آہٹی گال اے ، میں تیکوں کیوں ڈساواں ، توں اپنا بھت پکا۔“ میرن آ

کھا۔

پنجواں پلہ

ڈونجھے تلا دا پائی وی سکدا اویندا ہئی، کوڑی ہوت دے لوکاں شاہر وچ ہوکا ڈیوایا جو
 ایں تلا کول ہن پائی مھڑے انسان پینن، کوئی آدمی آہٹیں چونکھر، زناوریا پہاروں کول پائی
 پلاون تلاتے نہ نیسی، جیکر کہیں دا چونکھریا پہاروں تلاتے پائی پیندیاں ہویا ڈٹھا گیا تاں اوں
 آدمی کول ڈن بھرنا پوسی، وڈ وڈیریاں ہر گھر لچوں ہک ہک آدمی دی ڈھٹی لئی جو او وارے
 تے تلا دی رکھی رکھیسے، تاں جو کوئی لگا خسا ڈنگر تلاتے آوی گیا تاں اونکوں پچھوں تے ترھا
 ڈیسی، شاہر دے لوک جیر ہلے آپٹے مال چراون جنگل دوویندے ہن تاں انھاوں کوٹ موسی
 کولھوں آپٹے مالاں کول پائی وی پلائی آندے ہن۔ جیر ہلے ہوں کرہہ تھئی تاں شاہر دے
 لوکاں صلاح کیتی جو ہن رتول کرنی چیدی ہے، خدا کول قربانی ہوں بھاندی ہے، ہر کہیں
 آہٹی ہستی موجب حصہ رلایا، جیندا وس پھر دا ہئی انھاں لیلایا ہکری ڈتی، قربانی دے ڈیہاڑ
 لوکاں کماں کاراں دی چھٹی کیتی تے چوتی ننگ ملنگ دی قبر تے کٹھے تھی گئے، جڑاہ
 پارھاں آدمی ہتھاں وچ لمبیاں لمبیاں کلتیاں کلکئی کھڑے ہن، پہلی ہکری تے مولی صیب
 بکھیر وہائی تے اوندے باد ہکریاں تے لیلیاں دیاں گچیاں ہن جو لندیاں ویندیاں ہن، تماشے
 ڈیکھن واسطے اندھ الی دی مھریک جمع تھی گئی ہئی، ہر پاسوں رت دے پھوارے تے

مردیاں ہوئیاں ہکریاں دے خکارے ہن، مولیٰ صیب مالے ہکری دی ہگھی پوری نہیں لمانی
جو اوندے لمبے جئے چولے تے رت لگب گئی۔

مولیٰ صیبا! توں چھوڑ ڈے میڈو، توں ونج کپڑے دھو، ہن میں ڈاڈھا ہنس، جلتی
کر نہیں تاں رت دا داغ نہ لاہسی آ فقیر و اونکوں آگھا، مولیٰ صیب آپے چولے دی رت مال
تھسی ہوئی لاوٹ کوں مونے ہونے چوہے وانگوں نپ کے ہک پاسے لگا گیا۔

وے فضلی! تھولا پائی گھن آ، کوزے وچ۔ میڈا چولا تکبیر دی رت مال نہ حراز تھی
گئے اے چھوہر مسیت وچ مولیٰ صیب کول سبق پڑھا ہئی، چھوہر کوزے مال پائی سنن
لگب پیا۔

لا الہ الا اللہ۔۔۔ اشھد اللہ الہ۔۔۔ مولیٰ صیب آپے چولے کوں ملیا ہوں گھانی
رت ہس، مارے گیا اکا، لہندی نہیں، وے تیڈے اچ تزییم کونئی، پائی کھتاں سیندا کھڑا میں
، میڈی جتی ساری سنی کر ڈتی بیوی، اتھاں سٹ۔۔۔ اشھد اللہ الہ۔۔۔ اوندے نک لہول
شوں شوں دی الا نکھدی ہئی ہئی۔

ہک ہکری کوں سراہو تے لقمان مل کے کوہون تے تیار ہن ہکری انھاں کول
چھٹ گئی، یار کمال کریندیں تیڈے کولوں ہکری نہیں جھلیندی؟ ہکری ہے کوئی اٹھ تاں
نہیں؟ دھرو متقا تریڈھا، ہکری پارا پایا، سراہو اوندے پچھوں بھجا، سارے ہال وی اونکوں
نپن واسطے بچ پئے، ہکری ہالاں دے چیکاں کول ڈر کے زیادہ تیز بھجن لگب ہئی۔ ہالاں کوں
کھینڈا موقع مل گیا، ہکری اگوں تے سراہو تے ہال پچھوں، ہالاں کوں مزہ آند اپیا ہئی، ہکری لا
تیز تھی گئی۔

دے ہالو! ہکری ڈردی ہے، کھڑو نہو، کھڑو نہو، پختو پا پے انھاں کوں مت ڈتی،
بھلا ہالاں اوندی گالہ تے کن نہ رکھا۔

فیز کول نکھتے ہال ہن، ہک آکھے دے تاں اکے ہن نہ، میں انھاں کوں منغ
کرینداتے اے لاتیز تھیندن۔ پختو پا پے آگھا۔

بے حیا زمانہ جو تھیا دھرو پھولیا۔

وڈیاں کوں منتوں ڈیندن، انجھیاں پالاں دا کیوں گلہ ڈوہجے خمیو، ہنھی لہکی
جوہنی ہکری دے پیراں کول کھل شہرپ کر کے لہئی۔

اے ساریاں قیامت دیاں نشانیاں ہن، دھیاں ماواں کوں متاں ڈین، پتر پتھواں
دا آھیا نہ منین، ذالیں مسالیاں کوں سبق پڑھین، اے سبھے قیامت دیاں نشانیاں ہن!
مولی صیب آپٹے چولے دی لاون کوں رگزی پیاھا۔ فضلی جیرے ویلے ڈٹھا جو سارے ہال
ہکری دے پچھوں بچ گئے ہن، تاں اوں کوزے کوں اتھانیں چھوڑا تے شغل وچ شامل
تھیون کیتے پالاں دے پچھوں چڑھ لگا۔

وے میڈے کچریاں تے پائی سٹ، او تاں سارے کھلے ہن توں نہ ونج، وے
فضلی صبر کر توں مسیت دو تاں آسیں وت میں تیڈے نال جو گھنساں۔ مولی پٹیندا رہ گیا
بھلا چھوہر اوندی ہک نہ سٹی تے ڈھر کد اپالاں نال رل گیا، بکری چارھا جئی ویندی ہئی تے
سر ابو اوندے پچھوں ہا۔ ہکری شاہر وچ بچ گئی۔ اوہک لگے گھر ونج وڑی، سر ابو اونکوں چنڈھ
وچ ڈک گھدا۔

"ہس ہس ہن نہ بچ، ہن نپن ڈے! ہوں تماشہ ڈکھا چھوڑی، ہس پچی ہس، ہوں
تھی گئے!۔ اوہتھ کھولی ہنگھاں پدھرائی، پرہ ڈیندے ہونیاں جیتے وانگوں ہکری دے پاسے،
ہولے ہولے ویندا پیا ہئی، ہکری ڈر کولہ یڈھنیاں مارن لگہ ہئی۔ پالی پنجابہ ہال سارے ساہ بند
کیتی وڈے دھیان نال اے تماشہ ڈیکھدے کھڑے ہن۔

"ہس ہچا ہن نہ بچ، ہس میڈی یارٹی ہن نپن ڈے۔ اوں ہکری دے کول ونج
کے اوندے اتے لہنوں ہک دم چھا مارا مینوں بھھی ملی چڑی تے مہندی ہئی، اوند انشانہ
چک گیا تے ہکری چکاٹی مارے کے نکل گئی، سر ابو دازمین تے گوڈا ونج لگا۔ ہال جیرے
چپ کھڑے ہن، انھاں دے موناں وچھوں خوشی دا رازہ نکلا، انھاں کوں ہکری نال
بھردی ہئی۔ سر ابو، پالاں کوں مندے کڈھن لگہ پیا۔

سور دی نچھو! شیطاناں دے نوئے۔۔۔ ویندے ہونے کہ۔۔۔ ہکری کول نچھو
 تاں نوہے ہتھوں اونکوں ڈریندے بیوے، تساں وچ ہک ہال کول وی ماس نہ ملسی، ماس
 تاں میں ونڈیاں، ہک رتی ہوئی وی سوں ہم جو اکھیں دی دیدتے ڈیکھو چا۔
 ایں وچالے فلکو وی ہکری کول نہن کیتے ہج آیا۔

"یار ہک ہکری تیں کولوں نئیں نپیندی، ہکری ہے کوئی ماہر تاں نئیں، جوان
 آدمی میں، ہکری کے شے ہوسی تے ہکری دازور کیشی ہوسی؟ ہک چھوٹی جتی ہکری تیکوں
 گلیاں دے وچ نچھندی ودی ہے، میڈو چھوڑ ڈینویں۔ فلکو سینہ تاں کے اکھا۔
 ہکری سراہو دے مامے شے ڈتی ہئی، او آپنے گھر ہج گئی۔ او ڈوہیں اوندے
 پھوں گئے، ہال وی انھاں دے پھوں پو پھڑ بٹے ودے ہن۔

تساں وت آندے پئے بیوے، حالیں نوہے رہے، بھجوا! تساڈی ڈنڈھ پندھ
 کولوں تاں او ڈری ودی ہے، وگل ڈیو، جیرھا ہال آیا، اونکوں ماس داخ نہ ملسی۔ سرلو زمین
 کول ہک ونا چایا، جیرھا آیا اونکوں سر وچ مریساں، پاڑ کریساں، وت رت ویندا ماء کول
 ویسی۔ تساں کول بندہ مریاں دے بلے ڈیوے ہا۔"

ہالاں ڈر کول قدم ڈک گھدے، ہالاں آپت وچ گھس گھس کیتی، ڈوترے ہال
 ہو لے ہو لے اگوں تے ڈوترانے قدم نرے۔

وے تساں ہک گلہ تے نوہے ہجھدے؟ وے ملوکان آلا، اے ساری تیڈی
 شیطانی ہے، ونجو اپنا کم کرو فلکو کاوڑ کیتی۔

ہال کھڑ گئے تے او ڈوہیں اگوں تے لگے گئے، ہکری آپنے ہمالہ وچ ہج گئی
 ہئی، سراہو کاوڑ توں ہکلا ودا ہئی، اول ونجن سیتی ہکری دے گانے کول نپاتے اوندی دکھی
 دے وچ ڈو چار کش کے گھسن مارے تے وت اوندی بچی کول نپ کے بھانے دھوں
 لہنوں کڈھ گھن آیا مینوں شیر کول نہی آندا ہووے، او ہکری کول دھیندا بھیندا چوتی تنگ دی قبر
 تے ہج گیا۔

’ڈڈی چٹ پیری ہکری ہے، اللہ دے ناں تے قربان نہیں تھیو نا پاہندی دھرو

آکھیا۔
’ہیاں ہکریاں کینوں آرام نال لیٹ گیاں ہن، اللہ دا امر من کے۔ ایندے ڈیوٹ
آلے دے دل وچ کوئی مر داڑی ہوسی، اول اللہ دی رضا کیتے نہ ڈتی ہوسی۔ میکوں ڈے
کاتی میں ایندی مستی کدھیندا ہاں!‘، فلکو چولے دیاں پانہیں سنگیاں۔

’اے ہکری تیڈے کول نہ سنبھالی ویسی، اے ہاکرا پھل ہوں شیطان تھیندا ہے
، خدا دی مار ہے ایندے آتے‘ سر ابو ڈند کیریاں وئیاں۔ ’ہن لینگوں میں آپ کو بیساں۔ ایں
کنوں میں آپنا بدلہ گھن کے راہساں، ایں میکوں ہوں ذلیل کیتا ہے۔‘
’ضد نہ کر، تیں کنوں وت نکل ویسی، چرک تھیندا پیا ہئی، ڈھپ چڑھ آسی‘ فلکو
اگول تے تھیا۔

’میں آپے لینگوں کو بیساں‘ سر ابو ہکری دی گچی تے کاتی وہئی، ہکری بے وس
تھی گئی، ’ہن ڈسا کینوں بھجھی بیویں؟ ہن بھج کے ڈکھا، گلیاں وچ میکوں ہوں رولا
باوی!‘ بانگلی دھانڈیل وانگول رت نال بھری ہوئی کاتی کول اچا کیتس۔ ’میڈے کول بھجھی
باویں، تول میکوں نہیں سنجاندی، ہن تاں چنچھ کول وی نیوی بلایا، ہن لتیریاں پلا تیکوں
منیساں۔‘

اسمان تے کجھ بدلے پھر دے ودے ہن، ساریاں ہکریاں کو بچ گیاں ہن، ہر
پاسوں رت لینگوں کھنڈی ہئی ہئی جینوں اتھاں جگ تھئی ہووے، جئیں ہیاں سنگی رت
نال بھرے ہوئے ہتھاں وچ کاتیاں نہی ہکریاں دے رتے کالے چڑے لہیندے پئے
ہن۔ کوئی ہکری کول کرے نال پھنڈا لکھی کھرا ہئی تے کوئی ڈانگ نال، کجھ دیر باد ماس صفا
تھی کے کرے دے بیٹوں سیناں ہونیاں پھوڑیاں تے بچ گیا، کجھ آدمی او بھریاں کول صفا
کرن وچ تے باقی ماس دیاں ہونیاں کرن وچ زبھ گئے۔

اسمان تے سچھ کمیں ویلے بدلیاں وچ لک ویندا ہئی تے کمیں ویلے بدلیاں کول
منہ کڈھ کے چلکن لگ ویندا ہئی۔ جیرے ویلے جنیں ماس کپن نکلن وچ اختے ہن، ہال
وقت گزارن کیتے کھیڈن لگ پئے۔ وڈے چھوہر کجھ و تھ تے کت کت کھیڈن لگ پئے
، چھوہریاں ہلکی زمین تے لیکے مار کے جی جی پھتاڑا کھیڈن لگ گیاں۔ ہک ہال، پالش دی
غالی ڈبی نال بیٹی ہوئی ریڑھی کول چھی ڈگر تے بچ بچ کے غہیندا ودا ہئی۔

”ماس تاں ہکریاں چنگا کڈھے، توئی جو کریمہ بھائی کھریاں ہن،“ بختو پاپا ماس کول
اپتراون سپتراون لگ گیا۔

”اے اللہ دے ناں تے قربان تھیاں پیاں ہن، ایس کیتے ہوں ماس کڈھا ہنیں،
جیکر اے ہکریاں تھیں اپنے گھراں وچ کھاوٹن کیتے کٹھیاں ہوون ہاتاں انھاں اتنا ماس نہ کڈھا
ہووے ہا“ مولی صیب آہٹی رائے ڈتی۔

”ہا! بھائی اللہ دے کم اللہ چاٹے، اساں بندے انھاں رمزیاں کول نہیں ہانڈے،
دھرو اٹھوٹا بیٹھا پلسیاں کول کھاڑی نال بھنیندا اپیا ہئی۔“

”قربانی خدا کول بھاندی ہے، خدا ماس دانیں بکھا، او اساڈے چنگپ تے دل
دی صفی کول ڈیکھٹاں چاہندے، اساڈیاں نیتاں کول ڈیکھٹاں چاہندے۔ آدمی دی نیت
وچ ولاکانہ ہووے۔ نیت صفا تے بلا دور، مولی ہکری دے ہاں کول کوہندیاں ہونیاں آکھا۔“

”اے ماس جیرے ویلے گھراں وچ چلھاں تے چڑھسی، تے کوئیاں وچوں ہواڑ
نکلی تاں او ہواڑاں اسمان تے ورنج کے اللہ سین کول سوال کریں، اساڈے کیتے خواں
کریں، اساڈے واسطے اللہ سین کول مینہ مسگن“ بختو پاپا توں اکھیں دعا منگدا اپیا ہووے
”اللہ مینہ و سبسی، ڈیکھ بے اسمان تے ودے ہن،“ اول آہٹی رت کول بھری انگل اسمان دو
کیتی۔

”اللہ سین دے اگول کیرھی دی ہے، او ہر شے دا مالک ہے، اوندے اگول ہر کم

چنگی وچ تھیندے“ سراہورت نال رتیاں انگلیاں نال چنگی وچ چھوے۔

ماس جیرھے ویلے بن جڑ گیا تاں سارے جٹیں ماس دے ڈھگ مال اٹھی
 کھڑے۔ انھاں آپٹیاں سراں کوں پنکیاں، ٹھیاں مال کچا، مولی صیب اپٹیاں انگلیاں وچ
 ہتر دے منگیاں آلی سیج کوں پھسا کے دعا واسطے ہتھ اڈے۔
 خدا یا پا کا اساڈی خیرات قبول تے منظور کرچا، اساں ہوں گناہ گار میں، اساڈے
 گناہوں دی سزا اساڈے ہالاں کوں نہ ڈے، انھاں درختاں تے ہونیاں کوں نہ ڈے،
 اساڈی ہوں ہوں توبہ ہے، اساڈی مجال ہے، سارے جٹیں ہتھ اچے، اکھیں بیٹھ کیتی
 مولی صیب دے ہر الاتے آخر وچ آمین آمین آہدے ہن، سراہورت وچ بھرے ہونے
 ہک ہتھ مال دعا منگدا کھڑا ہئی تے ڈونجھے ہتھ وچ کاتی پا کے سرتے رکھی کھڑا ہئی، فلکو،
 دھرو دے مال کھڑا، اوندی چادر دا ہک پلو آپنے سرتے رکھی کھڑا ہئی، ہال وی آپنے بنکے
 نکلے ہتھ اسمان دواڈی دعا وچ رلے کھڑے ہن، ہوں سارے ہال سروں ننگے ہن، ہک
 چھوکر آپنے سرتے تھالی اموندھی کیتی دعا منگدا کھڑا ہئی، ہک چھوٹی نینگر نانی دا چھن پر وٹ
 بو چھن سرتے کیتی دعا وا کیتے ہک اڈی کھڑی ہئی، لمبا بو چھن اوندے کولوں جھلیج نہ ہئی
 گھدا۔ ہک ہئی چھوہر ہک ہتھ مال ڈھوڈے تے اپنے چھوٹے بھرا کوں جھلی کھڑی ہئی تے
 ڈونجھے ہتھ مال دعا منگدی کھڑی ہئی، ہک ہیا چھوہر لفظے وانگوں ہک چنگھ کھڑا دعا منگدا کھڑا
 ہئی تے ڈونجھی لت مال پہلی جگھ دی ہئی کوں کھنیندا پیا ہئی۔ ہال لوکاں مال الا بلا کے
 آمین آمین آہدے ہن، ایں آمین آمین دی بٹ بٹ وچ کہیں ویلے کہیں ہال دی کھل وی
 رل مل ویندی ہئی۔ جیرھے ویلے دعا لمباں کیتا تاں ہال آمین آمین دی تیند مال تھک گئے
 تاں کجھ وڈے ہال آہت وچ ہولے ہولے گالھیں کرک لگ پنے تے کجھ ہک ہن کوں
 شارتاں تے کجھ ہک ڈونجھے کوں چڑھاوٹ لگ پنے۔

خدا یا توں آپٹاں رحم کر توئی اساں تہیڈے رحم دے قابل نے، ول وی تہیڈی
 مغلوب میں، اساں کہیں کوں سوال کروں؟ تہیڈے سوا اساڈا کوئی نہیں، اساں مہڑی منت کر
 سکھے میں، زاری کر سکھے میں، خدا یا آپٹاں فضل تے کرم کرچا، خیر دا مینہ وسا چا، اساں

ہوں تے میں! مولیٰ صیب دیاں اکھیں وچوں ہنوں نکل آیاں تے بخٹو چا پا ہالاں وانگوں
 روون لگ پیا، خدایا انہاں مشوم ہالاں دے مونہہ دو ڈیکھ چا! انہاں نکلے نکلے ہتھاں دو ڈیکھ چا!
 آپے صیب دے مخا بے کول خیر دی رحمت وسا چا۔ تیڈے خزانیاں وچ کوئی تھوڑ کوئی، توں
 کہیں دا محتاج نہیں، اساں اڑ محتاج میں۔

دعا دے باد ماس ورتایا گیا، ماس ونڈاؤن آ لے ڈو جٹے ہن، ہک سر ابو تے پیا فلکو،
 او پادراں دیاں بھولیاں ماس نال بھر کے چوتی تنگ دی قبر دے کول آ گئے۔ فلکو ہٹیاں
 وچ ماس ونڈن لگ گیا تے سر ابو ہالاں وچ، رڑا گودا کنناوں موسیٰ ملنگ وی آن پہنچا۔
 ’وونے ملنگ کول ونڈا ڈیو وے، چھوڑو! ساریاں کول پہلے ایندا حق بندا ہے،
 خیرات ایہو جیاں اندھ راسیاں تے تھیندی ہے، ایہو جیاں مسکیناں تے کھلیاں تے گھدی
 ہے، انہاں لوکاں دا حق پہلے بڈے، بخٹو چا پا ملنگ کول گلھتا مار کے ماس دی گوبھی کول
 گھن آیا۔

’اے ماس کول کیمہ کریسی؟ ایندا کوئی گھر تڑتاں ہے کوئی۔ کھتاں پکیسی؟‘ سر ابو
 پہنچا۔

’گھر تڑنہ ہووس، ول وی بھاگنا ایندا حق بڈے، اے انسان تاں ہے، اینکوں
 آپناں ونڈا ڈیو چا، بھاویں اے کتیاں دے اگوں بھکا ڈیوے، اینکوں ونڈا ضرور ڈیو بخٹو
 چا پا، ملنگ دی بھنہری ڈاڑھی وچ انگلیاں پھیریندا رہیا۔

’چا پا اینوں ماس کول اجایا کریسی چا، اے کھلا ہے، اینکوں ماس دی کیمہ پرواہ
 ہے؟‘ سر ابو آہٹی گلھ تے پکار رہیا۔

’کوئی اندھ دا پیارا اینکوں بھن ڈیسی، کہیں گھر لگا ویسی تے ماس بھنوا آسی، تہاں آپنا
 فرض پورا کرو، اندھ کیرے کہیں راضی، متاں خدا ایندی سڈا ہووے چا۔‘

’آ ملنگ! اے آ۔ ماس دا ونڈا گھدی وچ، کیمہ یاد کریسیں‘ سر ابو اونکوں ماس دی
 ہک بھر ڈتی۔

ملنگ دعا کریں، خدا خیر دی رحمت ڈیوے، ہوں تس ہے، ہوں کر رہے ہے، مال

مردے ہن۔

ملنگ کرے دی جھاں بیٹھ آئیٹھا، چنگا لکھ او ماس کوں اپتر اسپترا کے حریانی نال
ڈیکھداتے کھلدا رہیا۔ وت اول آپے رت نال بھرے ہوئے ہتھاں کوں دھیان نال ڈٹھا،
اونکوں آپے ہتھاں کولہ ڈر لگن لگپ پیا، اول ماس کوں زمین تے بھکا ڈتا، رت وچ لوڑے
ہوئے ہتھا، ہتھا پچے کوں ڈکھایونس۔

کیا شے ہے ملنگ؟

اے، اے، اے، ماما، ماما۔ ملنگ آپے ہتھاں کوں ہٹھا سدھا کرن لگ پیا۔

ملنگ رت اے رت، ماس نال رت ہوندی ہے، پکریاں کوئی رت متوں تاں
نہیں ہوندیاں؟ ہتھا اوندے ہتھاں کوں پیار نال آپے ہتھاں وچ نپا تے ہچرا تھی کے
آکھوس۔

وت ملنگ سراہو دے نال گیا تے اونکوں اپنے ہتھا ڈکھاؤن لگ پیا، وت ہر
کہیں کوں آپے رت نال رنگے ہوئے ہتھا ڈکھیندا ودار ہیا۔
میں اہا ہم لیں کھلے کوں ماس نہ ڈیو، نہ ڈیو، ڈٹھا ہیوے، ماس ازایا کر چھوڑس۔
سراہو تھولا خفا تھیندیاں ہونیاں آکھیا۔

ماس وند بیج گیا ہئی، ہک چھوئے چھوہڑ تے پاؤل دے دھیاں جتلیاں نکلیاں
نکلیاں ہڈیاں تے ماس چھنبردا ودا ہئی۔ تڈیاں تے رت دے دانغ تے کتھائیں کتھائیں بیج
چھبڑی ہوئی رہ گئی ہئی، ہال گھراں دو گئے ہن پیا، اٹھ ڈاہ چٹیں تل تے رہ گئے ہن، پائی
دے گھڑے تے کوزے خالی تھی گئے ہن، سراہو کاتیاں تے کھابڑیاں کتھیاں کریندا تے فلکو
چھوڑیاں کوں چھنڈک کے ولیندا ودا ہئی، دھرو منڈھی تے لگے ہوئے ماس تے چھوڑیاں
کوں کھڑی نال آکریندا پیا ہئی، ملنگ مالے تیں رتے ہتھاں کوں ڈیکھدا پیا ہئی، لقمان آپٹاں

ماس دا بھانگا گھن کے سکول آگیا ہئی۔ ہٹیاں چادر اں چھنڈکیاں، پٹکے پدھے تے گھراں د
 و نچن کھیتے تیار ہن۔

”چھوہرو! ہک ہئی نہ کروں؟ سر ابو دی دید ملنگ تے پئے گئی۔“

”کیا شے یاد آگئی بیوی؟“ فلکو پچھا۔

”یار لیتوں کریندے میں، ملنگ کوں ڈھپ وچ پدھیندے میں۔ لیتوں گرمی
 لگسی، تریسہ لگسی، اے اللہ کول سوال کریسی، خدا کولوں مینہ منگسی، خدا انھاں لوکاں دی گلہ
 ہوں جلتی سڈے، اے لوک اللہ دے پیارے ہوندن!“

”لیتوں نہ کرو، ڈھپ کراہ ہے، کلور دی گرمی ہے، کتھائیں ہسڑ گیاں تاں پلو تاں گ
 و پینیں پنشو پاچے صلاح ڈتی۔“

”نیں ہسڑوا۔ لیتوں وی تاں اے یکا پٹنہ ڈھپ وچ پیر و رائاں گلایاں کھیندا
 راہندے، آرام مال لیتوں کتھائیں بیٹھا ہونیا ڈٹھی؟“ فلکو سر ابو دی پچیل پدھی۔

”ڈھپ لیتوں کچھ نہیں آگھدی، اے اللہ لوک ہوندن، انھاں تے ڈھپ شپ اڑ
 نہیں کریندی۔“ سر ابو اکھیاں کوں تھولا ٹوٹ کے آگھا۔

”پا پا پنشو یاد نہی، پرار نہ تے لا پرار کتنی کریمہ ہئی، اول سال کال پیا ہئی، لائیں
 تے کھار وی سک گئے ہن، لکھ لیتوں اساں ڈھپ وچ پدھی رکھا ہئی، اول رات کینوں
 مینہ لٹھا ہئی، تھاکوں دسر گئے؟ پھلو مھل ہئی ہر پاسوں، خدا انھاں فقیراں ملنگاں دی گلہ
 سڈے، اساں حرام تے پلپیت لوک میں، فلاظت دے بھرے ہونے میں، اے لوک پاک
 ہن، کمیں دا حق نہیں کھاندے، کمیں دے مال ماروا نہیں کریندے، خدا ایندی تریسہ کوں،
 ایندی گرمی کوں ڈیکھ کے مینہ وسیسی۔“

”ول آوس، لیتوں پدھوں، ہن آپے آیا بیٹھا ہے، ہاں! اے بو مھٹی بیوی، میں
 پینداں تے توں ایندے ہتھاں کوں کوہ دھرو وی انھاں دے مال رل گیا۔ اول سرتوں
 پھکا لہا کے فلکو کوں ڈتس تے آپ ہولے ہولے ملنگ دے کول لگا گیا۔“

مال ڈے ملنگا، کینوں مال ہی؟ جوڑ میں، گرمی تاں نیوہی لگدی؟ دھرو ملنگ

دے کول ہسہ گیا۔

ملنگ اونکوں آپٹے ہتھ ڈکھاوٹ لگپ گیا، "اے، اے ماما اے۔"

"خون خون، رت پکری دا خون ہے،" دھرو اوندے ہتھاں کول نپ گیا، فلکو
اوندے ہتھاں کول پادر نال پدھن لگپ پیا، ملنگ اوں اوں کرٹ لگپ پیا تے اوندے متھے
تے وٹ آگے۔ ملنگ انٹے انٹے مرز بجن لگپ گیا۔ بھلا انھاں اونکوں پدھ گھدا۔ سرلو تے
فلکو اونکوں پدھی ہوئی پکری وانگوں ترھا کے چوتی ننگ ملنگ دی قبر تے گھن آئے۔
انھاں اونکوں قبر دے نال کریئے نال پدھ ڈتا۔

"ہن ڈوہیں فقیر رل کے اللہ کول مینہ مگن! فلکو قبر تے ننگیاں ہویاں نلیاں تے

پھینیاں کول کھڑکایا۔

"اساڈے شاہروچ ڈو فقیر ہن، اللہ دے پیارے ہن، انھاں کیتے ہینٹی گالہ نہیں
جو اسال مالے تیں تے پے میں! سرلو کریئے دی چھاں دا اولا کریندیاں ہوئیاں آگھا۔
سارے آدمی چھاں تے کھڑے تھی گئے۔

ملنگ آپٹیں پدھے ہوئے ہتھاں کول مروڑیاں ڈیندارہیا تے وت تتی رتی زمین
تے ہسہ کے اوں اوں تے ماما ماما کرٹ لگپ گیا۔ اوندے متھے تے پھگھر آوٹ شروع تھی
گیا۔ کجھ دیر باد او پھگھر وچ جھلج گیا، اوندے ہتھاں تے ہما ہویا خون ولا تازہ تے لال تھی گیا۔ او
ولا آپٹے ہتھاں کول ڈیکھن لگپ پیا، کھلے باد اوں مٹی وچ لیٹن شروع کر ڈتا۔ او آپٹے متھے
تے گھماں کول ڈگرتے گدینداتے زمین تے لتزیاں مریندارہیا۔

"ہن لیتکوں جلال آندا پیا ہے، ہن اے اللہ کول سوال کریسی، پینہ معسی سرلو
خوش تصدیندیاں ہوئیاں آگھا۔ شاہروچ جیرھے ویلے لوکاں کول پتہ لگا جو ملنگ ڈھپ وچ پدھا
پیا ہے تاں او بھدے بھدے چوتی ننگ دی قبر تے پچ گئے، کجھ ہال وی تماشہ ڈیکھن

کہتے آدھن کے۔ سارے لوک ملنگ کوں لہنوں ڈیکھن لگے گئے جینوں اوسے منہ لہن
چھو کر یسی تے مینہ وس پوسی کھلے باد ملنگ روون شروع کر ڈتا۔

پس ہن اوں کوں پوری پوری کاوڑ آگئی ہے، ہن اے اللہ کولہ سوال کر یسی سرابو
انگل کوں اسمان دو پا کیتا۔

ملنگ پچھروچ دھانتا بیٹھا ہئی، اوندے کپڑے مسی نال تھیلج گئے ہن کھلے کمن
دے باد انھاں ملنگ کوں کھول ڈتا۔ او گرمی کول ادھا بے ہوش ہئی، او ٹر نہ ہئی سکھا
، سرابو تے فلکو ڈوہیں اونکوں نپ کے سکول گھن آئے۔ انھاں ملنگ کوں کھڑے تے
پہلایا اونکوں پائی پلایا۔ اوندے ہتھ دھوانے تے سر تے پائی وینا۔

’ملنگا خفا تاں نہیں؟ کھتائیں پلوتا نہ ڈیوں چا۔‘

’اساں تاں ڈردے میں۔ کھتائیں اسا کوں بددعا نہ کریں۔‘

ملنگ کوں اپنا اوکھ و سر گیا تے او آپے پچھے پچھے ہتھ انھاں کوں ڈکھاوٹ لگ پیا۔

’ماما اے اے‘

’ملنگا دعا کر، دعا، مینہ آوے، مر گئے میں تریسہ کول!‘، سرابو ہتھ ہن کے آگھا۔

کوڑی ہوت دے سارے گھراں وچ ماس پکا ہئی، سرابو تے فلکو آہٹی آہٹی روٹی
تے بھاہی پا کے سکول گھن آئے، انھاں ملنگ کوں نال پہا کے روٹی کھوائی تے وت
قربانی دی ساری کھائی ولا سروں ہک ہئے کوں سٹاون لگ پئے۔

قربانی آئے پُزنہ دیگر ویلے شمی پائی بھرن کیتے ڈو جھیاں چھوہریں نال سکول
دے کولھوں لگھی، لقمان اوندے نال اکھیاں ملاوٹ دی ہوں کوشت کیتی، بھلا اوں لقمان
کوں کھنا وی نہ، خبر نہیں اونکوں پچھلی رات آلی گالہ یاد ہئی، جیرھے ویلے اونکوں گرمی تے
اندھا رے وچ کمرے دے اندر انتظار کرنا پیا ہئی۔

قربانی دے ڈوجھے پُسنوار دیگر ویلے ابحوں اندھار چڑھا، لوکاں دے مونهاں تے
کہیاں وچ رچ کے مٹی پاتس، چھپریاں دی کوندرتے کاں اڈا کے مال گھن گیا، اندھاری
ماتے کوزی ہوت کون ٹین دے پرائے پیپے وانگوں وہا کے رکھ دتا۔

اے سارا ملنگ دا پلوتا ہے، کل ظالم اوں شودے کون ڈھپ کدھا وچ ہدی
رہے، او پیندا جی ہئی کوئی ونا گھیناتاں نہ ہئی، ظالم لوک ہن، اے خدا دا قہر ہے، اے ملنگ
دی بددعا ہے، اونکوں کل انھاں ذلیل کیتا ہئی۔ بہک تریمت آکھا۔

ہنجا اندھارا میں آہٹی حیاتی وچ ننیں ڈٹھا، قیامت ہے، قیامت ہے، اللہ دا قہر
ہے! بہک پدھرا آئے گھر آلیاں کون ڈساوٹ لگا۔

یا اللہ اسا کون مات کر، اساڈے کولوں غلطی تھئی ہے، اے طوفان کھڑا پا، توں
رم کر نہ لایا پاک آ، جیکر مینہ ننیں وسیندا تاں ایں طوفان کون تاں روک پا، جے اساڈے تے
موٹھاں وچ پائی دی پھینگ ننیں پیندا تاں مٹی تاں اساڈے مونهاں وچ نہ سٹ! دھرو
کال کون پیندیاں ہونیاں اللہ دو سوال کیتا۔

اے اساڈے گنا ہواں دی سزا ہے، اساڈے اپنے کرتوتاں دا سبلا ہے، اسان
نہاں لائق، ایں مٹی دھوڑ دے قابل میں مولی صیب اپنی ذال کون آہا پیا ہئی۔

اگے پُسنوار پیشیں ویلے پا کروال توں اندھارا چڑھا، دھرتی دی ہر شے کون ہلا کے
لکھ ڈتس، اندھاری دے وچ گاج گروکن لگ ہئی، وارک گئی تے ٹھلیاں ٹھلیاں کٹیاں
ڈھاوٹ لگ پیاں، کجھ گھڑیاں بادا بردغت کٹیاں کھڑ گیاں، تھولی دیر بادوت کٹیاں پوون لگ
گیں، کٹیاں ڈھاوٹ نال تتی تے زکھی زمین کولھوں ہلکی ہلکی دھوڑ اڈن لگ ہئی، ہر پاسوں
ہمپے لیے دی مٹی مٹی خوشبو آون لگ ہئی، کٹیاں گھائیاں تھی گیاں، شاہر وچوں ہالاں
سے خوشی دے رازے آون لگ گئے، ہال چولے لہا کے مینہ وچ دھاوٹ کیتے ہاہروں
لگل آنے، گھلیاں ہالاں نال بھریج گیاں، زمین تے پائی واہون لگ پیا، مینہ تیز تھی گیا،
کٹیاں زمین تے لگ کے اتوں تے لہنوں ابھردیاں پئیاں ہن مینوں چتری وچ دائیں

بھیندن، پر مالے گارے پائی کول واندھیاں گلیاں وچ بھکیندے پئے ہن، ہال پر نالیاں
 دے بیٹھ کھڑے دھاندے ددے ہن تے کچھ واندھیاں گلیاں اچ تاریاں مہیندے ددے
 ہن، گلیاں چھوٹیاں نہراں بن گیاں ہن، ہٹیں خوشی کولوں چونکاں تے نکل آئے ہن،
 تریمتیں تویلیاں دے وچ کھڑے سٹ کے مینہ وچ ہسہ گیاں ہن، مولی صیب پرانا جوتا گل
 گھت کے مسیت وچ آگیا ہئی۔ او مسیت دے براندے وچ ہسہ کے مینہ دا نظارہ کرندار
 تے نال نال یادی قرآن وی پڑھدار ہیا، کچھ تریمتاں مینہ دا پائی جمع کرن کیتے مٹیاں تے
 گھڑے پر نالیاں دے بیٹھ رکھ چھوڑے ہن۔

اے مینہ ملنگ کول ڈھپ وچ پدھن دی وجہ توں آئے، نہیں تاں ملوے
 تے خیراں تاں پہلے وی لوکاں ہوں کیتیاں۔۔۔۔۔ "مچونک وچ سرابو دی الا خوشی کول
 پڑندی ہئی ہئی۔"

"ملنگ کول ڈھپ وچ پدھن دا مشبرہ تاں میں ڈتا ہئی۔" فلکو سرابو دی گلاہ کول

ترندا۔

تھپے کول پہلے اے مشبرہ، ہکریاں کوہون توں ہوں پہلے میں ڈتا ہئی۔

دھرو سینہ ٹھوکا۔

"اوندے ہتھ تاں میں پدھے ہن" فلکو آکھا۔

کچھ لوک آہدے ہن جو اے مینہ ہکریاں دی رتول دی وجہ کول آیا ہے اتے کچھ

اے آدھے ہن جو مینہ پھلے ہفتے آئے بہت دا کال ہے، ریڑھیں دا پائی، شاہر کول پرے

ہیون آئے تلا دو ٹھلا کھڑا ہئی، تلا دا ساوا پائی ہوئے ہوئے خوا تھیون لگ گیا، گند کوہل جیرھا

پائی تے تردا کھڑا ہئی، نورں پائی دے آون نال تلا دی ہک چنڈھ وچ اکٹھا تھیون لگ گیا۔ تلا

وچ پائی دالیول اپا تھیون لگ پیا، ساوے پائی تے خوارنگ پدھن لگ پیا۔

"شاہر آئے تلا دو تاں مینہ دا پائی نہیں ویندھیا" رجمو چونک وچ بیٹھے آدمیاں دو

کوک مچاپی۔

کون آہے؟ سر لو پھچھا۔

میں آپے ہن ڈیکھ کے آندا پیا ہاں، اوندے وچ پائی دی زیم نہیں ویندی ہئی،

سار پائی اوں کول چکا کھرا ہئی، رجمو آٹا پٹا پٹکا نیچرا۔

آو ایں تلا دو پائی ولاوں، ہن وی ٹیم ہے۔ بارش مالے وی نہیں زکی دھرو

آگھا۔

آو پلو، پاگھن آو کیاں تے کرزو، ہنیں ونج کے پائی کول تلا دو سیندے میں،

اے کیرھا اوکھا کم ہے سر لو وند ڈتی۔

ایں تلا لمبی واس ہے، جوینہ کھرو نچے وت وی پائی آسی رہندا۔ فلکو اپرا۔

اٹھ نو آدمی کیاں، واھولے پا کے وسدے بینہ وچ گئے تے پائی دا موندہ شاہر

آلے تلا دو پھیر ڈتوںیں۔ بینہ زک گیا، دھوڑ ہرہ گئی، شاہر دے ڈو میں تلا بینہاں پائی مال ڈیج

گئے، ساری رات ٹھڈی ہوا گھلدی رہی، چوتی تنگ دی قبر دے ساوے پیلے پھنڈے

نچدے تے قبر دیاں گھٹیاں وھدیاں رہیاں، لتان یکی رات شمی دی راہ بھلیندا ریسار او نہ

آئی۔ ڈو جھے ڈینہ، فجر تیں چٹا کھرا تھی گیا ہئی، اسمان دانیل ولدا شوخ تھی گیا، بوئے دھوچ

گئے ہن، گھیاں نکھاں تے گوھیاں توں صفا تھی گیاں، تلا دا پائی نکلیاں نکلیاں بھاں پیا رہندا

ہئی تے انھاں وچ ڈڈیاں ٹرکدیاں پیاں ہن۔

بینہ کول چار ڈینہ گزر گئے ہن، سکول دے مال آلا تلا پائی توں ناساں تار ہئی،

شاہر دیاں تریتیں تے ہنیں ہن ایں تلا لہوں پائی بھرندے ہن، دیگر دا ویلا ہئی، تریتیں

مھوہریں پائی بھرنیدیاں پیاں ہن، شمی وی مھوہریاں مال پائی بھرن آئی۔ لتان اوندے مال

اکھیاں ملاوٹ دی ہوں کوشت کیتی، بھلا اوں لتان کول گھانہ سنا، جیر هلے او ترے پھیرے

تے سکول دے مالوں لگھدی ہئی ہئی تاں خاص اوں ویلے فلکو سیکل تے لگھا ویندا ہئی،

لتان فلکو کول اچے آلا وچ آکھن لگ پیا، فلکو یار کیا مالے؟ ول تاں کڈا میں پھیرا نیو ہی مارا

اساڈو۔

ہنس ماشٹر صیب کماں کاراں توں ویل تنیں ملدی ، پکر مریسوں اول سیکل کول
ڈک کے آگھا ، لقمان دا اصل محضد شمی کول سٹواوٹن ہئی۔

کوئی گالہ نئیں ، تساں وڈے لوک ہو ، نہ الاؤ ، تساڈی مرضی ، اسان تاں مسافرین
، سہانیں گھر لگے ویسوں ، وت پورے ترانے مینے تساڈے شاہرنہ آسوں۔ تساڈی زیارت نہ
تھیسی۔

’کیوں ماشٹر صیب خیر تاں ہے ، ترانے مینے کیوں نہ آسوں؟‘

’گر میاں دیاں پنھنیاں تھیندیاں پیاں ہن۔‘

’شمی سکول دے پچھوں اوڈھر تھی گئی۔‘

’ماشٹر صیب سہانیں میں تیڈو پکر لیاں۔‘

’ہن آ ، کچھ گپ شپ لگ وے۔‘

’ہن تاں میں چوڑھوں ویندا پیا ہاں ، ہک ضروری کم ہے ، صباہیں ملوں۔‘

’تیڈی مرضی ، ہل خیر ہووی۔‘

لقمان کول پک پا جو شمی اچ رات ضرور آسی ، ناشاں دانگر کھا کے او پادری تان
کے کھڑے تے لیٹ گیا۔ ’یار اچ میں ہوں تھکا ہاں ، میں سدا ہاں۔‘ لقمان کول سٹا ڈیکہ
کے سر لبوروٹی دے تھان پا کے گھر دوڑ گیا۔

کفتاں دی نماز تھی گئی ہئی ، ہوا کھردگئی ہئی ، مچھر آدھنکے ہن ، مچھراں کول بھجاوٹ
کیتے ہر پاسوں دھونیں اڈدے کھڑے ہن ، ایوں لگدا ہئی بیٹوں کوڑی ہوت دے ہر گھر وچ
ہک چھوٹا کارخانہ پلدا پیا ہووے ، گرمی تے ہسز زیادہ تھی گیا ہئی ، صفا اسمان تے تارے
انگاریاں وانگوں ہلدے پنے ہن ، شاہر وچوں کہیں ویلے کہیں ہال دا روواٹ اویندا
ہئی۔ سکول دے ویزے وچ لگی ہوئی بیٹوں سر سٹ تے کھڑا ہئی ، بیٹوں کوئی دیر
کھڑے کھڑے نیندر پنے گیا ہووے۔ ڈنہہماروں ننڈر کنیاں بھنا چن لٹوں ہولے ہولے اپا
تھیندا پیا ہئی ، بیٹوں ہک پڈھرا پوڑی تے چوہدا پیا ہووے۔

لہان دیاں اکھیں شمی دی راہ بھلیندیاں پیاں ہن: میں صبا میں گھر لگا ویساں ،
 میں شمی مال پورے ترانے مہنیاں تیں نہ مل سگھاں ، میں تاں بک ڈینہ وی اوں متوں
 نہ گزار سگھا، ول پورے ترانے مینے اوندے ہاجھوں کینوں گزریساں، جڈاں اوڑس ویندی ہئی
 یا مپے مال نہیں الیندی تاں وت وی اونکوں ڈیکھ تاں گھندا ہم ، ہیا نہیں اوندا درشن تھی
 ویندا ہئی، چھٹیاں وچ تاں میں اونکوں ڈیکھ وی نہ سگھاں ، اساڈے وچالے وتھاں آویسن ،
 نکھیرے تے جدائیاں آویسن، میں چھٹیاں دے وچ ڈو ترانے ہفتیاں باد اونکوں ملن آساں ،
 اوندا دیدار کر کے ولدا درابن لگا ویساں ، میں چھٹیاں وچ کوڑی ہوت آون ڈاکیرھا ہسانہ
 کریساں؟ گھر آیاں کون کیکہ آگھساں جو میں کوڑی ہوت کیوں ویندا پیا یاں تے اتھاں کوڑی
 ہوت دے لوکاں کون کیکہ ڈسیساں جو میں اتھاں کیوں آیا یاں ، او کیکہ سمجھن جو ماشردا چھٹیاں
 وچ اتھاں کیرھا کم ہے ۔ میں کوئی ہسانہ بیسیاں چا ، لوکاں کون آگھساں سرابو مال کم ہم ، سرابو
 کول تر دے ہجے گھنن آیا ہم یا اونکوں میں بک دوائی ڈیون آیا ہم ، ہسانہ بناون کوئی اوکھا
 نہیں ، کوئی ہسانہ گھر پنھر ویساں ۔

رات دے ڈاہ وچ گئے ، تتی لو ولدا ملن لگ بگئی بھلا شمی نہ آئی ، لہان چادر کون
 بنا کیتا تے اپنے اُتے سٹ کے کھڑے تے رڑ گیا ، مالے تیں اونکوں شمی دا انتظار ہئی ،
 کچھ دیر باد تتی ہوا مال اوندی چادر سک بگئی تے لو اوندے خے کون ساژن لگ بگئی ، او ولدا
 اٹھا ، پائی پیتس تے پسی کر کے سم گیا : میں سہائیں لگا ویساں ، کوڑی ہوت وچ اچ دی رات
 میڈی آخیری ہے ، شمی کون لینوں ناہی کرنا چیدا ، اونکوں پتہ وی لگ گیا ہئی جو میں سہائیں
 گھر ویساں ، اووت وی نہ آئی ، او ہوں قالم ہے ، میوں اچ پتہ لگے جو چھوہریں دے وی
 دل کراڑے تھی سکھے ہن ، شمی وڈی بے وفانکھی ہے ۔ او پچیندا نیندر پنے گیا ۔

فہر ویلے سکول دی چھٹی ہئی ، ہالاں سکول نہیں آواں ، اوندا سکول وچ کوئی کم
 کوئینی ، سرابو فہر دی چاہ آئی ، اچ اوں روٹی مال مکھن وی آناں ۔
 استاد صیب وت اچ تیاری ہے ، گھر دو؟

نئیں سرلو، میں اچ گھر دو نہ ویندا پیا، میڈی طبیعت بے مزی ہے، میں سیکل
 نہ چلا سگھاں، میں اچ دا ڈینہہ آرام کرنا چاہنداں، گھر میں سبحانیں دیساں۔

لقمان سارا ڈینہہ تلا دو و نچن آ لے رستے تے اکھیاں لئی بیٹھا ہئی جو شمی پائی بھرک
 آسی، اوں دے نال اکھیاں ملن، ڈو پھراں تئیں او ایں رستے تے اکھیاں لئی بیٹھا ریا بھلا
 شمی پائی بھرک نہ آئی، ڈو پھریں سرلو ڈینہہ دی روٹی گھن آیا۔ لقمان روٹی کھا کے براندے وچ
 لیٹ گیا۔ پیشیں دی پاہ بیوٹ دے باد او کھڑا پچھاویں سٹ کے پاہروں ہسہ گیا، جیرے
 ویلے کجھ ویلا ٹھڈا تھیا تاں تریتیں پائی بھرک اوٹ لگ پیاں، گھنٹے ادھے باد شمی دی
 پھوہریں نال پائی بھرک آئی، لقمان شمی نال دیداں لوانوٹ دی ہوں کوشت کیتی بھلا اوں
 لقمان دے پائے نہ ڈٹھا، اوں سوچا جو ہنجھا نچاٹو آدمی سکول دے نالوں لنگھے ہا جنیں دے
 نال الا کے او شمی تئیں لہٹی گالہ پچا سگے ہا، او ڈو جھے پھیرے تے آئی تاں وت دی شمی
 اوندے نال اکھیاں نہ ملانیاں، جیرے ویلے شمی ترے پھیرے تے آندی ہئی ہئی، تاں
 اوں ویلے دھرواٹھ تے کاٹھیاں لڑی گھر دو ویندا پیا ہئی کینوں مال اے استاد صیب،
 طبیعت ٹھیک ہے؟

دھرو پاپا طبیعت ٹھیک نہیں۔

کیوں خیر تاں ہے؟

ہا دھرو پاپا، ہس طبیعت کجھ بے مزی ہے، رات ویلے مروڑ تھی گئی ہئی، لہج
 میں گھر و نچاں ہئی بھلا کو سے دی وجہ کنوں کول گھر نہ و نچ سگا، ہن گھر سبحانیں دیساں، اوں
 اچی الا وچ آکھا۔

شمی پھوہریں نال تلا دو پ گئی تے اکھیاں توں اوڈھر تھی گئی۔

وت کوئی گولی مولی گھدی بیوی؟

ہا پاپا گولیاں ہوں کھا دیاں ہم۔

پاہ پکوا گھن آواں؟

نہیں، پاہ ہنیں پیتی ہم۔

شرم نہ کر، آپٹا گھراے،

نہیں، اندھ تیکوں ہوں ڈیوے۔

کوئی ہی خدمت ہے تاں ڈسا؟

نہیں، مہربانی کوئی ہوسی تاں وت تیکوں ڈسیوں۔

دھرو گھر لگا گیا، لقمان خوش ہئی جو اوندنا سنیا شمی تیں چچ گیا ہے، رات ویلے
اوشی دی تانگھ وچ پیارہیا: اونکوں میڈے کو سے دا وی پتہ لگ گیا ہے، تریمتیں دا ہاں
ہوں لکا ہوندا ہے، میڈے پچھٹے تے او ضرور آسی۔ مچھر پوکدے رہے، لوکاں دے دھوئیں
سرد کے سواہ تھی گے، تھی لونال چوتی ننگ دیاں ٹلیاں وگدیاں رہاں بھلا شمی نہ آئی۔

لقمان کوں شمی تے ہوں غصہ آندا پیا ہئی: میں اہنجھی کیرھی غلطی کیتی ہے جو او
اتنی نراض تھی گئی ہے؟ جیکر اوں رات اٹھاں آ لے تھمن تھی گئے ہن تے اونکوں
اندھارے کمرے وچ انتظار کرنا پیا ہئی تاں ایں وچ میڈا کیہ قصور ہے، اے نراض تھیون دی
گالہ تاں نی، شمی ہوں کراڑے دل دی چھوہر ہے، میں ہس اوندے مال اکا نہ الیساں، اچ
دے باد اوندی میڈی ہس کھٹی، میں سبحانیں گھر لگا دیساں، اوندے مال ملن دی کوئی لوڑ
کوئی، ہس سبحانیں میں دھمی ویلے درابن دو منہ کریساں، فخر دی پاہ وی نہ پیساں، سرلو
دے آون توں وی پہلے میں کوڑی ہوت وچوں نکل گیا ہوساں۔

فخر ویلے سرلو پاہ آئی، ماشنر صیب کینوں ہے طبیعت؟

سرلو یار طبیعت مالے ول نہیں۔

رات کینوں لنگھی ہے؟

نیکی رات بے ارامی گزارم، میں اچ گھر نہ ویندا، سبحانیں دیساں۔

او گولیاں کھادیاں ہن جیہیاں میں رات تیڈے کیتے آئیاں ہن؟

ہا او کھادیاں ہم بھلا کوئی خاص فرق نہیں آیا۔

’لہجہ اچھی توں میں کوئی چنگی گولی اٹھیاں، تہیڑے کھیتے۔ ہیا پیٹ میٹ تہاں
ٹھیک ہیوی؟‘

’ہاں، پیٹ ٹھیک ہے۔‘

لقمان سارا ڈینہ تلا دے رستے تے اکھیاں لئی بیٹھا رہا۔ رات ویلے اوہرک نہیں
شمی دی راہ تکیندا رہا، بھلا اونہ آئی: میں اچ توں بادا اوندے نال موڑھی الیاں نہیں، میڈی
تے اوندی نک گئی ہے، میں ترانے ڈینواراں اوندا انتظار کریندا رہا ہاں، موڑھی اونکوں
میڈی کوئی پروا وی کوئنی، اوں کوں ذرہ وی ککناں آیا، سبحانیں فجر نال میں گھر گھا دیساں،
میں ہیا انتظار نہ کر سگدا۔

فجر ویلے اونندہ پیا ہی۔ مالے تھولا اندھا رہا ہی، شمی سکول آگئی، اوں لقمان کوں
نندر کنوں جگایا، او اکھیاں ملیندیاں ہونیاں اٹھا، اوں سمجھا سر لو پاہ گھن کے آیا کھرا ہے۔ شمی
کول ڈاٹری تے موٹی پا در ہی۔

’اے تہیڑے کھیتے ہے، اچ توں درابن ویندا پیا میں، اے رستے وچ کھاووں پا۔‘
لقمان کوں اے خواب لگا، او حریانی نال شمی دامنہ تکیندا رہ گیا۔
’اے کیا شے ہے؟‘

’پر اٹھا ہے، مٹھا پر اٹھا، بڑا آلا، تہیڑے کھیتے ہوں سویلے سویلے پکایا ہم۔‘
’اتنے ڈینہ آئی کیوں نہیں؟ میں تہیڑا پر اٹھا نہ کھاندا اے، اپٹاں پر اٹھا گھدی

’ونج۔‘

’نہ نیندی، اے ڈیکھ ہیا ہیوی۔‘

’لہجہ ڈسا، اتنے ڈینہ آئی کیوں نہیں، میڈے پاسے ڈیکھدی کیوں نیویں؟‘
’میرے ویلے؟‘

’جیرے ویلے توں تلاتے پائی بھرن آندی ہاویں۔‘
’کیوں ڈیکھاں ہاں؟‘

اچھا! کیوں ڈیکھیں یا؟

اے پر اٹھنا پ، میں ویندی ہاں۔

میں نہ کھاندا، اے گھدی ورنج۔

نہ نیندی، توں میڈا کچھ کر سگدا میں! اوں کھلدیاں ہونیاں آگھا۔

اچھا تھولی دیر ہرہ وت میں تیڈا پر اٹھا کھاساں۔

میں ہا ہندی ماند ہی نہ، اساں جوار کپن کوٹ موسی ویندیاں پیاں میں، پیاں

ہموہریں تریمتیں چکھوں آندیاں پیاں ہن، اساں ہوں پر تے ونچٹاں ہے، سویلے ویسوں تاں

سویلے ول آسوں، نہیں تاں گرمی تھی ویندی ہے، میں ہا ہندی ماند ہی نہ، میں ایڈی ویلھی

نہ۔

اج میں گھر ویندا پیا ہاں۔

ول کڈاں آسیں؟

ترائے مہینے باد

ترائے مہینے باد؟

ہا!

کچھ پہلے نہ آسگیں؟

پورے ترائے مہینے دیاں چھٹیاں جو ہن۔

توں کچھ پہلے آونجیں نا، میکوں تیڈی ٹانگ ہوسی۔

اچھا میں کوشت کریساں۔

کوشت؟؟ سکھٹیں کوشت نہیں، آوں!

اچھا ٹھیک ہے، توں ہن تھولی دیر ہرہ تاں سہی۔

نہ ہا ہندی، کوئی آویسی۔

انوں تریمتیں دیاں الانیاں آیاں۔ او چپل گھلیندیاں، نندرانے پکھیاں واکوں
 ہوئے ہوئے تے زک زک تے الیندیاں آندیاں ہن۔

میں ویندی ہاں، میڈیاں سنگتائیاں آگیاں ہن۔ پرائٹھا کھاویں پنا۔

گلی وچوں ڈاہ پاراں تریمتیں تے چھوہریں ڈاتریاں تے چادران سبراں تے رکھی
 تے کچھ گپڑوآں کوں اگوں لئی نکلیاں آندیاں ہن، انھاں دے نال ہک چٹاں ڈاچی کوں اگوں
 لئی کھنگدا آندا ہئی، شمی سکول دے اوڈھر تھی گئی تے وت انھاں دے نال رل گئی۔ لنگان
 پرائٹھے کوں ہتھ وچ پانی کھرا ہئی، اوندی سمجھ وچ نہیں آندا جو ایں پرائٹھے کوں کھاوے یا پھا
 راہوے۔

جیر ہلے کچھ چاندن تھیاناں سرابو پاہ گھن آیا۔

’اج تاں ماشٹر صیب بیٹنوں سویلے اکھ کھل گئی ہووے؟‘

’ہا، اج گھر دوو نہن دی خوشی وچ جلتی نندر اکھر دگئی ہے۔‘

’اج بیٹنوں طبیعت ٹھیک ہووی؟‘

’ہا، اج چنگا ہاں، ایں کیتے تاں گھر دو ویندا پیا ہاں، اج امید ہے جو سیکل پنا

گھنساں۔ درابن دا کوئی کم ہووے تاں ڈسا؟‘

’کوئی خاص کم تاں کوئی، اتھاوں جیکر ہک نماڑی گھدی آویں تے ڈو کتو دے

لائے، نماڑی چنگی آئیں، دانے آلی۔‘

’لنگان سیکل سنبالا، سرابو نال ہتھ ملائیں، تے گھر دے پاسے روانہ تھی گیا، ا

کوڑی ہوت وچوں چنگیاں یاداں گھن کے ویندا پیا ہئی، اون کوں سکول، پائی دے تلا،

مسیت تے کوڑی ہوت دیاں ساریاں شیاں نال پیار تھی گیا ہئی۔ اونکوں لتنوں لگدا ہئی

بیٹنوں سارے سو جھلے ساریاں نھیاں سارے ہاسے کوڑی ہوت وچ چھوڑ کے آندا پیا

ہووے۔ او سو ویندا پیا ہئی جو اے ترانے مہینے کینوں گزر سن، او گر میاں دیاں مہنیاں وچ شمی

نال ملن دی سٹیل بٹیندا ویندا ہئی، اونکوں ایں کال نال وی خوشی مہیندی ہئی ہئی جو اوند

رقیب میرٹ کچھ پُٹنہ پہلے مزوری کرک کرچی گیا ہی چا، جڈاں او سال باد کرچی لہوں ولسی
تاں اے سمیں او ڈوہیں ٹھکاٹے لگ گئے ہوسن۔

ستواں پکھ

گرمی دیاں پھنیاں داہک مہینہ گزر گیا ہئی، لقمان درابن وچ ہئی، اونکوں شمی ہوں یاد آندی ہئی تے اوہرویلے مونجھاراہندا ہئی، اوکوڑی ہوت و نچن دیاں نت سپیلاں بٹیندا ہئی۔ بھل و نچ نہ ہئی سگدا۔ اوندابھرا سگتیاں نال ژوب ہنیریاں دے شکار دو گیا ودا ہئی، ایں کیتے اونکوں کجھ ڈینہہ انتظار کرنا پے گیا، ہک ڈینہہ ہوں بے سریرا تھی کے اول بھجائی کوں مشورہ ڈتا جو او کجھ ڈینہاں کیتے پیکے لگی ونچے۔ کیوں جو ایں بہانے اونداکھر وچ راہون ضروری نہ ہوسی، بھل او بھاگ بھری اونوں تاں ہر ڈوبھے ترے پیکے بھجی کھدی ہوندی ہئی پر ہن اووی پیکے ونچن تے راضی نہ تھئی۔ دیگر دا ویلا ہوسی، لقمان گھر وچ بیٹھا، کوڑی ہوت و نچن دے بہانے گلیندا بیٹھا ہئی، ایں وچالے تاک تے ڈب ڈب تھئی، پوہے تے گیا تاں کیا ڈیکھدا ہے جو دھرواٹھ دی مہارہنی کھڑا ہے تے اٹھ دے کچا دے دے ہک اکھے وچ شمی بیٹھی ہے تے ڈوبھے اچ اوندی ما۔ شمی دامنہ پیللا تے بیٹا ڈسیندا پیا ہئی۔

’خیر نال ایں دھرو پاپا! لقمان دا آلا خوشی توں کسہن لگ گیا۔‘

’خیر ہووی، جوانیاں ماٹے! دھرو ولد اڈتا۔‘

’کیئوں مال ہے؟‘

’ہس ماشر صیب نہ پھرا‘

’شالا خیر ہووے!، خیر ناں ہے؟‘

’ہس ماشر صیب شمی کجھ نجوڑ ہے، اینکوں طلاج دو درابن گھن آیا ہاں۔‘

’اچھا، انہ خیر کریسی، اٹھ کول پلہا، خیر تحصیسی، میں گھروچ ڈسینداں، توں اٹھ کول پلہا، او گھر گیا تے آہٹی بھجانی کول ڈسایس جو اوندے کوڑی وچوں مزمان آنے ہن، دھرواٹھ کول ہش ہش کرینداریسا، چنگلی دیر اٹھ نہ بیٹھا، او پگھی اچی کر کے غرکدارسا تے شمی تے اوندی ما کچاوے وچ جھوٹے کھاندیاں رساں، او ڈونہیں دریاں بیٹھیاں ہن۔ لقمان گھروں ولدا نکل آیا، اٹھ حالے نہ ہئی بیٹھا۔‘

’کیوں نہیں ہا ہندا؟‘ لقمان پچھا۔

’ڈردے نگوساواں، جانگلی اٹھ ہے، شاہر دے لوکاں کول ڈردے، میڈا آہٹاں اٹھ نہیں، پرایا ہے، فلکو کولوں منگم، بینویں فلکو ہے تے بینویں اوند اٹھ ہے، مال وی سیں اکی خونی رکھیندن، ہش ہش نہ ہوویں دھرواٹھ کول گوڈیاں تے ماری، اٹھ رینگدا اگے گوڈے زمین تے لے ہن جو اتھاں ہک پھلکن آلا لنگھا، او ڈر کول ولا اٹھی کھرا، پھیکو وڈے اوکھاں مال اٹھ ہسہ گیا۔ شمی ہانہ کول پدھی بیٹھی ہئی، دھرواواں کول پ کے ہولے ہولے کچاوے کول لہایا، شمی تے اوندی ما گھر دے اندر لگیاں گیاں میڈا گھر کینویں گولا ہنیں؟‘
لقمان پچھا۔

’ماشر صیب ہس پچھدے پچھدے آکے میں، انہ بھلا کریس رتے وچ ہک چٹاں مل گے او، اسا کول خاص تیڈے بو ہے تے گھن آنے۔‘ دھرواٹھ دا گوڈا کھولا تے او بکرم کھرا تھی گیا تے آہٹی پچھدے کول پاہک وانگول ہلاوٹ لگ گیا تے پچھدے تے لگے لڑکن کھرا کن لگ پئے۔

’آچونک تے ہلوں، اتھاں سسی کدھیں پاتے اٹھ کول وی پدھیں پا۔‘
جیرھے ویلے اوچونک دو ویندے پئے ہن، لقمان دے دل وچ خیال آیا جو دھرو کول پچھاں جو شمی دی ہانہ کول پاتھیا ہے، بھل اودل نہ ڈھنگ سگا، او ڈوویں لگی وچ

وندے پئے ہن، اٹھ اگل مریندا تے اٹھیں گچی وچ لڑکدے ہونے نل کون کھر دیندا ویندا

ہئی۔

ناشر صیب شمی دی ہانہ نکھتی ہے، تلاتے پاٹی بھریندے ویلے، کمیں چھوہر
اونکوں دھکا ڈتے او تلکن تے ڈٹھی تے اوندی ہانہ نکل گئی، کورسی دے جراح آپوں ہان
کوشت تاں کیتی ہے بھلا کوئی خاص فرق نس آیا، لگدے اونیں بھجا، کئی ڈینہاں تیں او
پنیاں لیندا رہے بھلا کونتا، ذرا آرام وی نس آیا، اوں آکھے خالی درد انواں ہے، تلمناں پنیاں
مال ٹھیک تھی ویسی، اتے میں آہم جو اے نکھتی ہے، ہن تساڈی دراہن دے نئی کون
ڈکھاؤں گھن آنے میں، سٹیا ہے، انہ دادمانی ہوں تکرہ ہے۔

لقمان دھرو کون چونک تے بھلایا تے اوندے واسطے چاہ گھنن گھر آیا، اوندا دل
تھیا جو شمی کون پنچگاں لکھ ڈیکھے اتے وت اوں دل کون ترسلا ڈتا جو اچے ہوں ٹیم پیا ہے،
وت اونکوں ڈیکھساں، اوں دھرو کیتے چاہ جئی تے چونک تے آگیا۔ اونکوں چاہ پلاؤں دے
باد او پارے تے انہ داد نئی دے گھر گیا، لقمان کون آپنے تن وچ کیں ہئے تراندی طاگت
محوس تھیندی ہئی ہئی، او ہر کم بچ بچ کے کریندا ودا ہئی، نئی دے گھر آلیاں ڈسایا جو او
کھتاہیں باہر گیا ہے، سہانیں آسی، اتھوں او سدھا ہک سنگتی دے باغ وچ گیا، تے اتھوں
دھرو دے اٹھ کیتے گھا دی پنڈکپ کے گھن آیا، دھرو رات دی روٹی کھاؤں دے، ماچے
تے لیٹا تے دستی پک گیا، اٹھ ساوے گھا دے ڈھگ تے پکا پیا ہئی، اوندے لے لے
نیش نو کے آلی مشین وانگوں چلے پئے ہن۔ لقمان آہٹی منجی تے لینیا تارے گنڈا پیا ہئی۔
اونکوں یقین نہیں آندا پیا جو شمی اوندے گھر زمان تھئی ہئی ہے، اوندا دل آہا پیا ہئی جو گھر
بھو آلی مارا دے تے شمی کون ہک نظر ڈیکھ آوے بھل اوندے کول کوئی سہانہ نہیں پیا بٹا،
بھجانی کون کیا آکھساں؟ ایں ویلے کیوں آیاں؟ کیسے لوڑیندی ہم؟ لکھ کھن تاں او پھیندا ریا
تے وت رنگ گھر دے پاسے فرہیا، اوندے گھر دائروں کنڈا ہئی، اوں کنڈا کھر کایا۔

کون؟ اوندی بھجانی اندرتوں بھجا۔

میں ہاں، لقمان ہاں، بھجائی کُنڈا کھول ڈنا۔

بھجائی تھولا گھا ودا ہوسی؟ دھرو ودا اٹھ بکھا ہے، میکوں ہن یاد آئے
ہاگھا ہے۔

او گھر وچ گیا، شمی دی ماسری پدھی تھہ گردکیندی ٹیٹھی ہئی، لالٹین دے پہلے
تے تھکے چاندن اچ اوندیاں اکھیں شمی کوں گولن لگ پیاں او منجی تے ستی ہئی۔ اوندا
پہلا منہ ہلدا پیا ہئی او کھڑکے شمی کوں ڈیکھ نہیں سکدا، او کوٹھے وچ گیا، اتھوں گھا ودا تھہ پائس
تے گھر لچوں باہر نکل آیا، اوندی بھجائی ودا کُنڈا ڈے ڈنا، او جیرھے ویلے چونک تے ہناتاں
اوں ویلے دھرو کٹھے ہونے ڈاند وانگوں خرڑا نے مریندا پیا ہئی تے اٹھ آہٹی ڈنگی گچی کوں زمین
تے لمبا کر کے رکھی پیا ہئی، لقمان اوندے سامنے گھا بھکا ڈنا، اٹھ کھڑا تھی گیا تے مترن دیاں
چککاریاں چلاوٹ لگ گیا۔ لقمان کھڑے تے لیٹ گیا، اونکوں ندرنہ ہئی آندی ہئی، شمی دلہیلا
ستا ہونیا مکھڑا اوندیاں اکھیاں وچ غردا کھڑا ہئی، اوں ریڈو لایا تے اونکوں ودا بند کر کے رکھ
چھوڑیس، ہر پاسوں چپ غزپ ہئی تے وت بکدم لگداں دیاں بانگاں دا کردار شروع تھی گیا،
شمی اتنے میڈے نیرے ہے تے میں اوندے نال مل نہ سکدا، ایں درابن کول تاں کوڑی
ہوت چنگی ہئی جو شمی دے نال میل تاں تھی ویندا ہئی، اتھاں تاں اساں مل وی نہیں
سکدے؟

فجر دی چاہیوں دے باد لقمان، اللہ داد جراح دے گھر گیا، گھر آلیاں ڈسایا جو او
مالے نہیں ولا، او ودا چونک تے آگیا تے دھرو کوں ڈسایس جو نئی گھر وچ کوئی۔ مال
مھردے دے باد او وت اللہ داد دے گھر گیا تاں گھر آلیاں ڈسایا جو او آیا ہئی اتے ہنیں
اڈے تے گئے۔ لقمان اوندے پھموں اڈے تے بچ گیا۔ نئی نصیبے آلی ہوٹل وچ بیٹھا ہئی
تے اوندے چار چو پھیروں کھڑیاں تے پار تر ہے ہونے ہال دگرے پے ہن، اوندے
سامنے ٹیٹھی پاتری، ہک پرانا استرا، چھوٹی ٹیٹھی، سر مچو تے کانے دی چھٹی ہئی۔
استاد تیڈے نال ہک کم ہے۔

مکرم، میں نوکر تے غلام ہاں! اندہ داد سینے تے ہتر رکھ کے آگھا۔

اساڈی بک نینگر دی ہانہ نکھتی ہے۔

اوہو! اندہ خیر کرے، چھوہر کتنی ہے؟

چھوہر جوان ہے۔

ایندا مطلب ہے اوندو گھر و پنجاں پوسی، کڈاں نکھتی ہس ہے؟

اے کوئی ہفتہ کھن تھی گیا ہو سی۔

اوہو اے تاں ہوں نیم غزہ گیس، اچھا اندہ خیر کرے! بانیا، ہلدے میں، میں ذرا
انہاں شراٹی چھوہراں کوں تہور چھوڑاں وت ہلدے میں۔ میں نوکر تے ہانہاں ہاں تہاڈا،
تیز لہو اندہ بشکس میڈا ہوں چنگا یار ہئی، ہوں چنگاں وخت اسال لنگھانے۔

ڈوں شیراٹی چٹیں تیرھاں چوڑھاں سالاں دے حک چھوہر کوں وچھے دی کارنپ
کے گھدی آندے ہن، چھوہر رتے بلوان دی منجھلی ماری ہوئی ہئی، اولیے وانگوں پاکدا
تے تاں چھنڈ کیندا ویندا ہئی، بک جئے اوندے وات وچ چئی مسٹانی داروڑا دب ڈتا، او
چپ کر گیا۔ مٹھی کھاوٹ دے بادوت دھاڑ دھاڑ رووٹ لگ پیا، چٹیں وت اوندے وات وچ
مٹھی دھک ڈتی، چھوہر کوں نئی دے سامنے پاتری تے پلایا گیا، نئی چھوہر کوں آگھا، او ڈیکھ
ساوی چڑی ویندی ہئی وی، چھوہر اتاں ڈنھاتاں چھوہر دے منہ کول چیک نکھتی، اندہ داد،
واندھی ہوئی رت تے گوبیاں آلی کولی کولی سوادی پ سٹی تے رت سوا وچ لک گئی، چھوہر
کوں کھڑے تے لٹا ڈتا گیا۔

ہس بک پیا نینگر راہندے، اونکوں تہور کے وندے میں۔۔۔ جلتی آٹس، میکیوں

ہوں ضروری کم ہے، میڈے کول نیم کوئی، اوں شراٹیاں کوں مکرم ڈتا۔

اے لوک آپے ہالاں کوں ہوں وڈا کر کے تہیندن، بک تاں انہاں دے وبے

وچ نئی نتیں ہوندے، ایں کیتے انہاں دے ہال کئی سالاں تیں انتظار کریندن، اے روہیلے
لوک دنیا دا ہر کم آپے کریندن، اے آٹھیں گھر آپے بییندن، تاک دروازے لکڑ کول آپے

بشیندن، آہٹی زمین آپے ویندن، آپٹیاں ہکریاں تے آہٹیں ہالاں دی حجامت آپے کریندن،
 رے خود ویندن بھلا ہک آہٹیں ہالاں دی سنت خود نہیں کر سگدے، توٹی جو ترہیوا کران
 ہوں سوکھا کم ہے، ول ای اے آپے ہالاں کوں ہوں وڈا کر کے ترہیندن، اے چھوہر
 جیرھے ترہے پے ہن انھاں وچ کجھ منگے ہوئے ہن، اے آپے نینگراں کوں انھاں دی
 پنج کول بک ڈوں سال پہلے سنت کریندن، انھاں دا پتر چمے انھاں کوں او دوسرا ہوندا،
 بیڈاں اوندہ مینگوا کریندن وت انھاں کوں یاد آندے جو اوندی حالے سنت وی کرٹی ہے،
 شیراٹی لوک آپے پتراں دا پہلے مینگوا کریندن وت ترہیوا کریندن تے پھیکڑ وچ پرہیوا کریندن۔
 وڈے کلمے تھیندن اے لوک، آہن جو ہوں پراٹے زمانے وچ تاں انھاں وچ کجھ لوک
 سنت موڑھی کریندے ن۔ کیوں جو انھاں کوں ویلے تے نئی نہیں ملداتے اورہ ویندے
 ہن۔

ترانے چٹیں ہک رتے پختیں تے متھنر چھوہر کوں نپ کے گھدی آندے ہن،
 چھوہر دا سر بندوانے جیڑا ہئی تے ہتھ کراڑے تے وڈے ہانس تے اوندے پیر بچھے ہوئے
 ہن، او بھاں بھاں کریندا آندا ہئی تے توڈے وانگوں تاں پھیکھیندا آندا ہئی، انہ داد اوندے
 نال وی اوہا کواہ کیتی جیرھی اوں ہنھاں چھوہراں نال کیتی ہئی، چھوہر کوں منجی تے بنا ڈہا گیا،
 اوندیاں گول گول اکھیں حالے تھیں ہنجواں وچ تردیاں ودیاں ہن، نئی آپے سندھراں کوں
 چمڑے دے میلے کھیسے وچ سا، کھڑیاں تے لیئے رتے خلوان دے منھلیاں آلے آپے
 مریشاں کوں لینوں ڈیکھن لگ گیا جینوں ہک وڈا سول سرجن آپریشن دے باد آپے مریشاں
 دا جائزہ گھندا ہے۔

پٹیاں نماشاں کوں لگن، میں نماشاں کوں مال پاوٹ آساں، حالے انھاں
 دے پھٹاں تے کوئی شے نی لاوٹی، میں نماشاں ویلے چچ آساں، ساریاں کوں کالی علم دی
 مٹی لیاں، پنتہ نہ کرو، ہوں سوہٹیاں سنتاں تھیاں بیٹے، ہوں ہوں مبارکھ ہونے، نئی
 پشتو وچ آگھاتے ہک رتی ڈاڑھی آلے شیراٹی اوندے ہتھ وچ پیسے رکھ ڈتے، تھساں سہاں

داہنہ اتھاں گزارو، میں چھوہراں دی حالت ڈیکھساں، جیکر او سفر کرن جوگے ہوسن تاں
 تاں گھر لگے ونجانے، تنیں تاں تساکوں ڈوں راہیں پیاں کرنیاں پوسن، اباہل کیتونیں تاں
 ہالاں دازیان کرگھتیو، پھٹ لیتوں جلتی جوڑنیں تھیندے۔

لقان، نئی تے دھرو ڈوہاں کوں آپے گھر گھن گیا، شمی دی ماء اونکوں جھپلی وچ
 پی شمی ہئی، جراح شمی دی ہانہ دا پہلے پروں کول جائزہ گھدا، اوندی ہانہ بچی ہوئی ہے،
 ہانہ دا چمرا کالیاں پھلیاں ملان نال رنگ برنگ تھیا کھرا ہئی، مالے تیں نئی اوندی ہانہ
 کوں ہتھ وی نہیں لایا جو شمی دیاں اکھیں لہوں بنوں پکے ہوئے ہیراں وانگوں ڈھاوٹ لگ
 پیاں۔ ہتھ نہ لا، ہتھ نہ لا، اوں رووٹی الا وچ اکھا۔

’بچہ کجھ وی نہ تھیسے، میں پھمبرا ہتھ لیاں،‘ نئی دلا ساڈنا۔

’ہوں درد کریندے!‘

’دردا کا نہ کریسی۔‘

’میں وتی ونجاں، میں قربان تھیواں، میڈانور، ڈکھی ہانہ ہن ٹھیک کراوٹی تاں
 ہے‘ اوندی ما اوندے سر کوں آپے ہاں نال لایا، جراح اوندی ہانہ کوں ہتھ لاکے ڈٹھا۔

’اچھا، ہولے ہولے ہتھ لا، ہولے ہولے، ہوں ڈکھدے!‘ شمی آہٹی ہانہ کوں

آپا کیتا۔

’ہتھ تاں او لیسے، لنوں کینوں بھسی، ہتھ لاوٹ ڈے، علاج کرواواں نہیں،‘

دھرو کجھ کاوڑتے کجھ پیار نال اونکوں سمجھایا۔

’ہانہ غلط جھاتے لگی ہے، پہلے کہیں قصائی کول علاج کرویندے رہ بیوے؟‘

چھوہر کوں ڈنگزیل کریندے رہ بیوے۔ اچھا ہن جو تھی گئے تھی گئے، تھی ہوئی کوں گھوڑے

وی تنیں مل سکدے، ہن لنوں کریوں، پہلے میں چھوہر کوں گرم پنیاں ڈیساں، میتھریاں

دیاں پنیاں نال پہلے ہانہ کوں کولا کریساں، وت لنوں اکھریساں تے وت ابھی صحیح جھاتے

لیساں او لگا گیا۔

شمی دی ہانہ تے بیٹھریاں دی مہنی لئی گئی، ڈوجھے ڈینہہ جراح آگیا، شمی پہلے
 توں روون شروع کر ڈتا، نئی تے دھروول کے اوندی ہانہ کوں اکھوڑاتے وت نئی اونکوں
 آہٹی صحیح جاہ تے لا ڈتا، شمی دارورو کے برا مال تھی گیا ہئی، اونکوں ڈیکھ کے لقان وی اربانی
 تھی ویندا ہا، او تھولی دیر کیتے پاہر گلی وچ لگا گیا، وت گلی وچ وی اوندیاں چیکاں آندیاں پیاں
 ہن، شمی دیاں پاکاں سن کے اوندی ماء وی روون لگ گئی۔

ہانہ آہٹی جاہ تے آگئی ہے، میں ہن ایندے کیتے لم بیٹیاں، ڈوں ڈینہواراں
 وچ، لم سجانیں نہ تے ہئے ڈینہہ تیں تیار ہوسی، میڈی لم ہوں ڈاڈھی ہے، جیرھی جھاتے
 میڈی لم لگ ونجے، اول جھاہ کوں کماڑی وی نہیں کپیندی، نئی لگا گیا، شمی دے تھکے
 ہونے موندہ تے ہن آرام ڈسیندا پیا ہئی، او پنی تاں کے کھڑے تے سم ہئی۔

چونک وچ واپس آون دے باد دھرو لقان کوں آگھا۔ میں تھولا بزار ویندا ہاں، کجھ
 سوڈے موڈے گھنٹے ہن، ڈو کوڈے لاتے تے ہک ڈاڑھی گھنٹی ہم، اتھاں درابن وچ
 ڈاڑیاں چنگیاں تے وارے نال مل ویندیاں ہن، آپے ننڈھے پتر کیتے کھیردی وی گھنٹی ہم
 تے ہیا کجھ بڈپاہ وی گھنٹاں ہم، اتھاں کجھ وارے نال مل ویندے ہن، اساڈے شاہر وچ
 تاں نرانک کپیندن، دھرو بزار لگا گیا، ڈینہہ دا پہلا پاہر ہئی، لقان چونک وچ کھا منجی تے لیٹا
 پیا ہئی، او شمی دے خیالاں وچ غم پیا ہئی، اوند اویلا نہ ہئی گزر داپیا۔ اوند اہک دل کیتا جو گھر
 وچ کے شمی کوں ڈیکھ آوے پر وت اونکوں خیال آیا جو شودی نندر مہنی ہوسی، کتنے ڈینہاراں باد
 اونکوں اچ سکون دی نندر آئی ہوسی، اونکوں تکلیف نہ ڈیواں تاں چنگاں ہوسی، چنبیلی دی
 ویل اتے لگے ہونے چنے پھل لہنوں بکھدے پئے ہن مینوں کہیں ویل تے مکنی دے
 پھلے ویئے ہوون، او پھلاں کوں پنٹن لگ گیا، کجھ پھل چنے تے ہجے ہن تے کجھ پھل
 کٹائیں تے پیلے ہن، اول نجی دی مھرک کول ہک پورا کپا، پوترے دی ساوی لمبی تریز
 بناویس تے کھڑے تے ہرہ کے چنبیلی دے پھلاں کوں پتھے پوترے وچ پو کے اگجرا بنا
 مھوس: اے گجرا شمی کوں ڈیوناں پاہیدا ہے، اوندے پہلے ہتھ وچ چنے پھل ہوں سوئے

لہن، پر گھر آئیاں دے سامنے میں اونکوں کینوں ڈے سگھاں؟ میڈی بھجانی تے اوندی
 ماء کیا سمجھین، میں اول نال کینوں ایساں تے بیکر اوندر ہوئی تاں وت؟ بھلا انجھا ڈینہ ولدا
 زندگی وچ نہ آسی، انجھا سوہنا ڈوہ ول نہ ڈھکسی، اچھا گھر ونج کے ماحول تاں ڈیکھ آواں، موقعہ
 مل گیا تاں ٹھیک ٹھیک، نہیں تاں ولا ول آساں، کوئی نپ تاں نہ گھنسی۔

او گھر دے پاسے روانہ تھی گیا، بیکر او بجاگ ہوئی تے اوندے نال گلہ کرن دا
 موقع وی مل گیا تاں وت اونکوں کیا اگھساں، کیرھی کیرھی گلہ کریساں؟ او گھر چچ گیا، اوندی
 بھجانی، شمی دی ماء تے اتھاں دیاں ڈوں گوانڈیاں کابلی لگر بیٹھ دھر پھر ماری حک پے
 دے رنڈ گلیندیاں تے ہناں مہیندیاں پیاں ہن، شمی کول لٹان دیاں نظراں بھدیاں ودیاں
 ہن، اوں ڈونساں کوٹھیاں وچ ڈنھا لیکن او کوٹھیاں وچ کوئنی، اوں پراد وچ موری کول بھاتی
 پاتی، شمی ساوی پنہنی تائی کھڑے تے سنتی ہی ہی، ہوں سارے ڈیناراں دی بے ارامی
 تے لہوٹ دے باد اونکوں اج ارام دی ندر آئی ہی۔

پراہ دے ڈوہوے ہن، لٹان پھلے بوے اپوں وچ وڑ گیا، پراہ وچ ترنکا تھیا پیا ہی
 ، گھر وانجیاں تے ڈو ٹھڈیاں تے ساویاں مٹیاں پائی دے چوئے بیٹھ پیاں دوریاں وچ
 پیکیندیاں پیاں ہن، پراہ دی بک چند وچ کالا لیل پدھا کھڑا ہی، گھر وانجی دے بیٹھ بک پدھا
 کتا ندر پیا ہی، پراہ وچ چڑیاں دی ڈنڈ ہی، اوں شمی کول نکا جیاں ونا مارا، او جاگ گئی، لٹان
 دے پیراں دے کھڑکار تے کتا جاگ گیا تے لٹان کول ڈیکھ کے اوں آپنیاں رتیاں ندرنی
 اکھیں شرابی وانگوں بے پروائی نال کھول کے ولدانوت چھوڑیاں تے آپے ٹھلے میلے کوپر
 کول ولدازمین تے رکھ ڈتا۔ شمی لٹان کول ڈیکھ کے اٹھ ٹٹھی، او اوندے سامنے کھڑے تے
 ہسہ گیا، شمی دے مونہ تے پہلے آلی تکلیف کوئنی۔

کجھ ندر کییتی؟

میں سنتی تاں نم ہی "اوندرانی تے بیمار الا وچ ہولی۔

"ہن پانہ ڈکھدی تاں نوی؟"

تیں، ہن چنگی تھی گئی ہے۔

او کجھ ڈری تے وسی ہونی لگدی ہئی ہئی، او کھڑے توں انھی۔

کھتاں وینداں؟

پانی پیندی ہاں۔

پانی میں تیکوں ڈینداں، توں ہرہ۔

ننیں ننیں، میں آپے پی گھنساں۔

ایں توں پہلے جو او آہٹی جھاہ توں ٹرے ہا لقان اوندو پانی دا گوبا بھر کے گھن گیا،

شہی نکے نکے گھٹاں نال پانی پیتا، لقان تھولا پرے کھڑے او نکلوں ڈیکھدا رہیا۔

تساڈے شاہر دا کتلا صفا تے مٹھا پانی ہے، او بیماراں وانگوں کھنگی، اساڈی

کوڑی وچ لیتوں پانی ننیں ہوندا، کیوں شیشے وانگوں صفا پانی ہے، اے میناں پانی ہے؟

ننیں، اے گنگ دا پانی ہے، نال روہ لچوں آندا ہے۔ تیکوں اے پانی مٹھا لگدا

ہے؟

ہا ہوں مزیدار پانی ہے۔

میکوں تاں تساڈے شاہر دا پانی مٹھا لگدے۔

توں لیتوں کھلا میں، او منہ تے پھنڈاں والی پختی رکھ کے کھلن لگ ہئی۔

میں کھلا ہاں؟

ہا۔۔۔ درابن کول اے روہ کتے وڈے ڈسیندے ہن، جیرے ویلے میں اٹھ

تے آندی ہئی ہم تاں اے میکوں ہوں وڈے لگدے ہن، اساڈی کوڑی کول تاں چھوٹے

لگدے ہن، کتے پرے ہن اے درابن کولہ؟

اے کوئی چار پنج میل ہوسن۔

توں کڈا نہیں روہ دے اندر گھیں؟

ہا، ہوں واری۔

’روہ اندر کول کینوں ہوندن؟‘

’نہتر، ریت تے مٹی ہوندی ہے۔‘

’میں اج تمیں روہ نہیں ڈٹھے۔۔۔ ٹساڈا پراہ کینوں ٹھڈا ہے، اتھاں کینوں

ٹھڈی والگھی ہے۔‘

’توں وی آپے پراہ وچ پائی ترونکا یا کر، وت تساڈا پراہ دی ٹھڈا تھی ویسی۔‘

’ساڈے کول اتنا پائی کتھے؟ ساڈے کول تاں پیون دا پائی اوکھاں نال ملدے تے

’توں آہیں جو پائی ترونکا کروں۔‘

’او لکھ چہ رہے۔‘

’میں تیڈے کیتے اے نھل آئیں ہن،‘ لقمان چادر کول گجرا کڈھاتے اوندو اگوں

تے کیتوس۔‘

’میں نہ گھندی۔‘

’کیوں؟‘

’ہس، کوئی ڈیکھ گھنسی، ہن توں وچ۔‘

’کوئی نہیں ڈیکھدا۔‘

’میڈی ماء آویسی۔‘

’نہیں آندی، او تریمتیں نال مجلس گئی تھی ہے، اونکوں ہوں جس آئی تھی‘ لقمان

کنبیدیاں ہونیاں ہتھاں نال گجرا اگوں تے کیتا۔‘

’اے گھن چا۔‘

’نہیں، کوئی آویسی۔‘

’لقمان اوندے بیمار تے پیلے ہتھ کوں نپا، او ڈر کول تھرکن لگ گئی، او سر بیٹھ تے

’کیتی ٹھنی ہئی۔‘

لقمان کنبدیاں ہمتاں نال اوندی پہلی گہنی وچ چنے پھلاں دا گجرا پاپا پتا۔ اتے
اوندے کولھوں پرے تھی گیا، اوندانگھ سک گیا ہئی، شمی گجرے والے ہتھ کوں پھنی دے ہیز
لکا پتا۔

توں کوڑی ہوت کڈاں آسیں؟

ڈومینے باد۔

توں قطرہ پہلے نہیں آسگدا؟

نہیں، ترانے مہیناں دیاں چھنیاں ہن، ہک مہینہ گزر گیا ہے تے پھموں ڈو

مہینے ربدن۔

ہروں بھروں توں اوں ویلے آسیں جڈاں سکول کھلسی؟

میں پہلے آون دی کوشت کریماں۔

کوشت نہیں، ضروری آویں، میں تانگھ اچ ہوساں!

ڈوجھے ڈنڈہ، مال مچھردے ویلے، جراح علم تیار کر کے لقمان دے پوہے تے آگیا،
دھرو کوں علم دا انتظار ہئی، اوں اٹھ تے پھاٹ تے کچاوار کھاتے لقمان دے پوہے تے آگیا،
شمی تے اوندی ماء کچاوے وچ ہسہ گیاں، لقمان انھاں کوں ٹوٹا اگوں تے کرن کیتے، انھاں
دے نال ٹہپیا، دھرو اٹھ دی مہار مونڈھے نال ولٹی ہوئی ہئی۔

استاد چنگے ڈاتریاں بٹنڈیاں ہن تساڈے شاہر وچ، اے عمراں دی گنڈہ ہن،
مکھن شہاش ہووے بٹاون آلے تے۔ "اوں ڈاتری دے ڈنڈھیاں تے انگوٹھا پھیرا۔" استاد
زرگے داٹے دی ڈاتری ہے، اچ کل انجھا مال اوکھا بھدے۔

لقمان بے خیالی نال ہوں ہوں کریندا ویندا ہئی، اونداد دل کچاوے وچ بیٹھی شمی وچ
پھسا آندا ہئی۔

استاد چار کوڈے لائے گھدھم، ہوں چنگے لائے ہن، مضبوط تے سوٹے ہن، ہا
شاہراں دے تاں ایسے مزے ہونڈن، ہر شے سگٹی مل ویندی ہے تے جیرے ویلے گھنوں

مل ویندی ہے، اڑی مستحاجی نہیں تھیندی، او شاہر دے پاہروں نکل آئے، دھرو اونکوں
 ترانے پار دفعہ آگھا ہنس ماشر صیب اسان ہن لگے ویسوں۔ رستہ میں ڈٹھا ہویا ہے۔
 بھلا لقمان آہا ہئی، نہیں ٹونا تساکوں اگوں تے کریندا ہاں۔ آخر تک جھاتے دھرو
 کھرو گیا، ہنس ماشر صیب توں ہن گھرو، اسان لگے ویسوں۔
 "ببینوں تساڈی مرضی۔"

"تیں ساڈی وڈی خدمت کیتی ہے، لہ تینڈا بھلا کرے۔"
 لقمان کوں مجبوراً کھرنڈا پئے گیا، دھرو اونکوں گھٹ کے ہگلکدی پاتی، کچاوے وچ
 مٹھی مٹی دی ماء اتھوں آپٹا بیٹا سکا ہستہ لقمان کوں ڈتا، پھرا، انہ تیکوں نیک کرے، انہ تیکوں
 رچ کچ ڈیوے، انہ تینڈیاں دل دیاں آساں پچاوے، اوں آہنی کھڈی دی رتی چنی کوں بہتاں
 تے پا کے دعا ڈتی، اوڑ پئے تے لقمان پچھوں تے ڈٹھا، مٹی اونکوں ڈیکھدی ہئی ہئی، او کھڑ
 گیا تے اونکوں ڈیکھن لگ پیا، اونکوں واپس درابن آون تے دل نہیں آہا پیا، اونکوں لہنوں
 لگھاپیا ہئی بینوں بگ جمان دے یکے سو جھلے، یکیاں خوشیاں مٹی آپئے نال کچاوے وچ رکھ
 کے گھدی ویندی ہووے، اونکوں لہنوں محوس تھیندا پیا ہئی بینوں درابن تے کالی رات آ
 گئی ہووے، اوندا دل آہا ہئی، جو بچ کے مٹی دے پچھوں لگا ونئے۔

اٹھواں پلہ

ماہوں دامینہ ہئی کوڑی ہوت وچ جنج ہئی، جنج پورا ہفتہ جاری رہی، شاہر دیاں
 تریمتیں چھوہریں گھراں داکم کار کر کے جنج آ لے گھر پچ ویندیاں ہن تے سارا ڈینہہ گاندیاں
 نچیاں راہندیاں ہن تے پیشیں ویلے ول آپے آپے گھراں دو آویندیاں ہن تے نماشاں
 دی روٹی کھاوڻ دے باد ولا جنج آ لے گھر لگیاں ویندیاں ہن، رات کوں چرک تیں سہرے
 گاندیاں راہندیاں ہن، پر چھیکوے ڈو ڈینہاراں وچ جنج دیاں خوشبوواں تے رنگ ڈھیر بکھ گئے
 ہن، سکول دے آسوں پاسوں تریمتیں تے چھوہریں شوخ رنگے کپڑے پاتی، منگیاں آلیاں
 سنگیاں کنڈھ تے لوکئی گچیاں گانیاں گابٹیاں تے توینتاں ٹھکنی ٹھکو ٹھکو لنگھدیاں پیاں ہن،
 کوئی ماء اپنے ہال کوں ڈھاک تے جئی تے کوئی آپے بیج بھی ہالاں دے اگوں اگوں ٹردی
 ویندی ہووے، جوان چھوہریں کھلدیاں، چمکدیاں، بک ہن کوں دھکے ڈیندیاں تے سکول
 نالوں لہنوں آلیاں تے چھم چھم کریندی لنگھ گیاں۔

لقمان جنج دی روٹی کھاوڻ گیا او تھولی دیر درساں ڈیدھا رہا تے کھلے باد آپے
 کالے کمرے دو آگیا، اول لائین ہالا تے دھواں ڈکھا کے ہس گیا، اوندا دل ڈاڈھا مونجھا تھیندا
 پیا ہئی، سہراہوی بیج دو گیا ودا ہئی، اوندے مال گالیں کرن آلا ڈو جھا آدمی کونے نہ ہئی، جنج
 آ لے گھر کولہ تریمتیں تے ہٹیاں تے دھولاں دا دیکار آندا پیا ہئی، لہنوں لگھا ہئی بیٹنوں سارا
 شاہر نچن نچن وچ لگا پیا ہووے، آپے ولاوے کیتے او کالے پاہ جوش وچ کاوے دا پیالا

بٹاؤن لگ پیا۔ او پھیندا پیا ہئی جو شمی ایں ویلے کھتاں ہو سی، کیو جھنیں کچرے پاتی ودی ہو سی، ہتھاں تے میندی لئی ودی ہو سی، پوڈیاں آلی سگی گھتی، نچدی نپدی ودی ہو سی۔

اول کاوا پی چھوڑا، اونکوں ندر نہ ہئی آندی ہئی، اول ریڈو تے گاؤن لے، گاؤن دا الا اونکوں مچھراں دے ہنکار وانگوں سٹن لگ پیا۔ اوند اچیتہ، بھیجاشی دے رنگاں وچ پھساکھرا ہئی، ڈھول تے خوشی دے رازے اونکوں شمی دی یاد ڈھیندے پے ہن، او کتاب پا کے بھاء دے نال ہرہ کے پڑھن لگ گیا بھلا کتاب دے اکھرو دی گھن دیاں مکھیاں وانگوں اوندیاں اکھیاں دے سامنے اڈدے پے ہن۔

رات دے نول وچ گئے ہن، ڈھول دا الا اپاتے مت تھیندا ویندا ہئی، ڈھول، مرانی جنج چڑھی دا ڈھول مہیندے پے ہن، ڈھول دی ایں الا وچ ورن، خوشی تے تانگ ہئی، ڈھول وچ قدام دی حرکت ہئی، کڑی دے چپا تے قدام دی حرکت ہئی، اے کڑی دے گھرو نال ملن دی تانگ دا ڈھول ہئی، ڈھول ملاپے دی ذھن و پھیندا پیا ہئی، کڑی تے گھرو دے ملاپے دی ذھن، شرنا نکھیرے دی سر و پھیندی ہئی ہئی، کڑی داماء و کولہ نکھیرے۔ بھینیں، بھراواں کولہ نکھیرے، جنج چڑھی دا ڈھول نکھیریاں دا ڈھول ہے، ملہیاں دا ڈھول، آپٹیاں نال ملاپے تے اپٹیاں کولہ نکھیرے۔

لقان کوں شمی دے ڈیکھن دی سبک تے چاہ کلا کریندی ہئی ہئی، اونکوں ہر پاسوں شمی دے میندی نال رتے ہتھ لڑکے ڈھیندے پے ہن، ہر پاسوں شمی دامنگ آندا پیا ہئی، اوند دل کریندا پیا ہئی جو بچ کے شمی دے کول لگا ونہے، اوند اسکول دے کمرے وچ ساہ سوزھا تھیون لگ پیا، او کمرے وچ نکل کے باہر آیا، ہر پاسوں اندھارا غپ ہئی، او شمی کوں کینوں مل سکدا ہئی، اونکوں کھتاں گول سکدا ہئی، تھولی باہر دی بیل کھاؤن دے بادا، ولا آپٹے کمرے دی دھونیں آلی ہوا وچ وز آیا، بھاء مسم گئی ہئی تے رتے انگاریاں دیاں اکھیاں وچ سواہ دا سرمہ آگیا ہئی، کمرے وچ مہرا لالین دا سوجھلا ہئی، غلے وچ لگر دی ہک سنی چوانتی کولہ دھواں نکلا ہے، ریڈو دی سوتی گاؤن آلی جاہ توں ہٹ گئی ہئی تے

اوں توں گاؤں تے خبراں دی رلی ملی الا آندی ہی ہی، لقمان دی تاک دو کند ہی، تاک
 چوں کر کے تھولا نکھلا، اوں پوہے دے پائے موندہ ولا کے ڈٹھا کجھ سکینڈ باد دروازے لہوں
 بک پئے نکتے دی کالی پوتھی اندر آئی، لقمان تے او چنگے کھلے تئیں بک پئے کوں تر تر
 ڈہدے رہے، اتے ول کتا شودا پچھوں تے وائٹ تھیا، اوں انگاریاں کوں کڈھ کے انھاں
 تے لائیاں دیاں تر مہوں سٹ کے ٹلھے وچ پھو کے مارن لگ پیا، پھوکیاں نال کوڑا دھواں
 اوندے نک وچ چڑھ گیا تے اونکوں کھنگ چھٹ ہی، ٹلھے لہوں دھوئیں دیاں بدلیاں اڈن
 لگ پیاں، اوں جلتی جلتی چاہ آلی دیگدی دی تھالی نال انگاریاں تے پکھا جھلا تے بھاء
 بھڑک کے ہل گئی، کجھ دیر تئیں دھواں کندھاں نال سہر مہندا رہا تے وت ہولے ہولے
 کمرے وچوں نکل گیا۔ ڈھول سکول دے سولے تھیندے آندے ہن، تریتیں جٹیاں دی
 طزاج ڈھول مہندیاں آندیاں ہن، لقمان بھادے نیرے ہسہ کے ہتھ پیر سیکن لگ گیا، پہلے
 جٹیاں دا ڈھول سکول دے نال آیا، جج چڑھی دی سر دے نال آدمیاں دے گاؤں تے
 چڑیاں دا چھٹکار آندا پیا ہی، کھلے باد جٹیاں دا ڈھول اگوں لنگھ گیا تے تریتیں دا ڈھول نیرے آ
 گیا، ڈو ذالیاں سہراں تے لائین جی اگوں اگوں ٹردیاں پٹیاں ہن، تریتیں گاندیاں نچدیاں
 تے پیراں کوں زمین تے مہندیاں آندیاں ہن، انھاں دے گاؤں تے چیکاں، کھلن تے
 کہیں ہال داروون سب لقمان کوں اتنا صفا سٹیندا پیا ہی بینوں فلم چلدی ہی ہووے، اوند
 ڈاڈھا دل آہا پیا ہی جو بک نکی جھنیں جھاتی پا کے انھاں کوں ڈیکھے جو وستی دیاں تریتیں
 کینوں نچدیاں ہن، کینوں خوشی منندیاں ہن، وت او اے سوچ کہ ہسہ گیا، جو متاں انھاں
 دے نال کوئی پٹاں ہووے، او کیہ آکھی، او نچیندا پیا ہی جو انھاں تریتیں دے وچ شمی
 وی ہو سی، او نچدی گاندی ودی ہو سی، کینوں لگدی ودی ہو سی، ہوں سوہٹی لگدی ودی
 ہو سی کھلے باد تریتیں دا ڈھول وی کڑی دے گھر وچ وڑ گیا۔

نچلے دے پزاج بھاء دے لہائے نچدے پئے ہن، لقمان کوں تھولی سستی
 تھیندی ہی ہی، او کھڑے دے سیر و نال سر لا کے پیر لے کر کے ہسہ گیا، او اکھیں بند کر

کے غار وچ بیٹھا ہئی، کمرے دا در ہولے ہولے کھلا، اونکوں آپٹیاں اکھیاں تے یقین نہ آیا،
ششی کڑی دی کار مٹھکی، کمرے وچ وڑ آئی، او اونکوں آندا پڑیکہ کے اٹھی کھڑا۔

”ششی میں؟“

”ہا“

”جج دو نہیں گئی؟“

”نہیں۔“

”اچھا، آپہ۔“

”تیں میں نہ پاہندی۔“

”کیوں؟“

”ہس ویندی یاں“

”ویندی میں؟“

”ہا۔“

”وت آندی کیوں ہئیں؟“

”ہس!“

”ہس کیوں؟“

”میں آہدی ہم جو شودا ہنگلا بیٹھا ہوسی۔“

”وت؟“

”وت کجھ نہیں!“

”آپہ، بھاسیک۔“

”نہیں“

”کیوں؟“

”کوئی پڑیکہ گھنسی، لوک کڑی پڑھاوٹ گئے ہن، او ہوں مٹھے ول آسن۔“

اجنی جلتی نہیں ولدے، گھٹ توں گھٹ ادھرات لکھا کے آسن۔

نہیں جلتی آویسن۔

اچھا، لکھ تاں ہسہ۔

لقمان اونکوں ہتھ کولھ چھک کے ناٹ تے پلہا ڈتا، شمی ہو بہو اونوں لگھدی ہئی ہئی،
پڑاں لقمان اونکوں پہلی دفعہ کوزی ہوت آندے ویلے ڈٹھا ہئی۔ اوندے ہتھ میندی نال
رنگے ہن، او اپنے کالے والاں کوں بوڈیاں آلی رتی سگی نال ڈن رکھا ہئی تے اوندے تھوڈ
ساک نال رتے ہن، اوندے متھے تے اکھیں وچ جج دا تھکیرا تے شمار ہئی، اوں کول
لونگاں دامشک آندا پیا ہئی او اپنے میندی نال رتے ہتھاں کوں ہالاں واگوں بھادے لمبیاں
تے سیکن لگ ہئی، نکے نکے ساوے منگیاں دی گانی اوندی پہلی گچی کوں پھا ڈتی ہئی ہئی،
لقمان دا دل آہا پیا ہئی جو او آپناں تھکا سہر شمی دی جھولی وچ رکھ ڈیوے تے او اونکوں اپنے
میندی آلے ہتھاں نال لولی ڈے کے سما ڈیوے۔

اتنے ڈینہاں کتھاں ہاویں؟ شمی بھادے پیلے لمبیاں کوں نپیندیاں ہونیاں پھنچا۔

میڈیاں پھنچیاں ہن، سیالے دیاں

نت نت تیڈیاں پھنچیاں ہوندیاں ہن؟ پھنچیاں کرن وچ تیکوں ہوں مزہ آندا

ہے۔

نہیں، مزہ تاں نہیں آندا، مجبوری ہندی ہے۔

کچھ دیر او چپ ٹٹھی رہی تے ہلدی چوانتی کوں ہلا ہلا کے اوں کول منڈاٹے

کڈھیندی رہی۔

ایں کالے پاہ جوش وچ کیہ شے پکیندیں؟

پا پکیندا ہوندا ہاں۔

ایں گندے پاہ جوش وچ؟

ہاتے ہیا۔

”ابھجا پاہ جوش تاں پوندیاں دانہ ہوسی، جیکر اینٹکوں توں گلی وچ بھکا ڈے تاں کوئی

پہیسی وی نہیں۔“

”کیوں کوئی نہ پہیسی، ساریاں کول پہلے توں پا کے گھر دو گھن ویسیں۔“

ڈوہاں کھل ڈتا۔

”کیوں میں کیوں چلیاں؟ میں تیکوں ہوں بھکی ڈسیندی ہاں، میڈے گھر بچ

ڈے میں مانجھ ڈیساں۔“

”نہیں شمی، تیڈے ایڈے سوئے ہتھ کالے پاہ جوش دھوون کیتے نہیں، اے ہتھ

کوئی سوئے کم کرڻ کیتے ہن۔“ لقمان اوندے ہتھ کول نپ گیا۔

”ایں کالے کٹورے وچ کیہ کریندا میں؟“

”توں کینوں میڈے تھانواں دے پچھوں پے گئی میں؟“

”لینوں، توں ڈسا تاں سہی، ایں وچ چہ کریندیں؟ بھاچی تتی کریندا میں، ایں

کٹورے وچ؟ اے کٹورہ وی بھج ڈیوں میڈو، میں دھو ڈیساں، سرا بودی ڈال تیکوں تھان دھو

کے نہیں ڈیندی؟“

”کھتاں دھو کے ڈیندی ہے؟ اوندہ بھلا تھیوے جو روٹی نکلی پکا ڈیندی ہے“

شمی نوں پنہنی دی گنڈھ کھولن لگ پئی۔

”ہاں، اے کھا۔“

”اے کیٹے ہے؟“

”پجوری ہے“

”پجوری؟“

”ہا، پنچے گھیو دی ہے، کڑی دو گھرو دے گھروں آئی ہئی، کڑی شودی تاں نہیں

کھادی بھل اوندیاں پلاٹیاں چنگا رچ کیتے۔“

”تیں وی تاں رچ کے کھادی ہوسی؟“

نہیں، میں نہیں کھادی، میں تاں چوری تیلے کیتے نکیندی رہی ہم، چھوہریاں
 چوری کھانیاں بن تے میں بک ہتہ نال حصول حصول پا کے پچھوں چنی وچ سیندی رہی۔
 اوں چوری لہٹی چنی وچوں کڈہ کے لقمان دے کالے کنوڑے وچ لینوں سب
 ڈتی جینوں فقیر دے ٹھوٹھے وچ کوئی شہزادی خیرات سیندی اے۔ لقمان چوری دے ڈو
 ترانے پھکے مارے بھل مزے دزے تے اکا نہ بھجا۔

توں وی کھانا۔

نہ، میں نہ کھاندی۔

تیں کڑی دے گھر ہوں کھادی ہوسی نا۔

نہیں، قسم اے جو چکھی وی ہووم۔

وت حصول چکھ نا۔

نہ، میں نہ کھاندی۔

اے ڈو جھی پونلی وچ کے شے ہے؟

کیرھی؟

اے، تیزی چنی دے گنڈہ، ایں وچ پنج والے گھر کول پاؤل تاں میڈے کیتے

نہیں لگا گھن آئی؟

میں تیکوں کوئی چور لگھی ہاں؟

نہیں، توں تاں چور نہیں۔

میں چوری چھری مٹھیاں شہیاں دی کریندی ہاں، کھنیاں کوزیاں شہیاں دی

چوری کر کے میں لہٹی چنی کوں خراب نہ کریندی، او چنی دی گنڈہ کوں آپے رتے ہتھان

وچ کبوتر وانگوں نہی مٹھی ہسی۔

ہیکر اے پاؤل نہیں تاں وت اے کیٹے ہے؟

توں بھج نہ؟

میں کوئی جھگی ہاں، جادوگر ہاں؟

بجھتاں، اتلی تلم کیتی بیوی تے وت وی نہیں بجھ سکدا؟

اچھا میں بجھساں، توں میکوں ہتھ لاوٹ ڈے۔

کیوں! ہتھ کیوں لاوٹ ڈیواں، لتنوں بجھ نہ۔

اچھا ایندا مشک سنگھن ڈے وت بجھساں۔

کیوں؟ اونخرے نال پوٹلی کوں پچھوں تے گھن گئی۔ مشک کیوں سنگھن ڈیواں

بجھنا!

لقان اوندے توں پوٹلی کھن دی کوشت کیتی، پوٹلی زمین تے ڈھہ گئی اوندے

کول مھرنگ دی الا آئی۔

اے کیٹے ہے؟

توں بجھنا!

شمی دے سر توں چنی لہ گئی ہئی، اوندے کبگھی ڈتے ہونے وال کھتائیں

کھتائیں ترامے دیاں پتلیاں تاراں وانگوں کھڑے ہن، لونگاں دی گھنڈھ دی اوندے مال

ٹٹھی ہئی، چونک توں ڈھولاں دا دیکار آندا پیا ہئی، بھا دے بھمبھائے ہن، او ڈوہیں مات

تے لتنوں ٹٹھے ہن بیٹنوں ڈو دوڑی ہال سبق پڑھدے پئے ہون۔ محبت دا سبق۔

لقان اوندی آگڑی ہوتی پت دی چنی دی گھنڈھ کوں کھول کے ڈٹھا، اوندے وچ

شمی دی چاندی دی پنہب ہدی ہوتی ہئی، اوں پنہب کوں انگلیاں وچ نپ کے تھوا

چھٹکایا۔

آں ہا! شمی اونگوں منع کیتا۔ چھٹکار نہ کر!

کرےساں، میکوں پنہب دی چھٹکار چنگی لگدی ہے۔ لقان، پازیب کوں بلیدیاں

ہونیاں آگھا۔

نہ کرنا، تیکوں نہ آہی ہئی!

کیوں؟
کوئی سن گھنسی، ایں کیتے تاں پزنب کوں ہننی دی گنڈھ ہدھ کے آئی ہاں جو چھٹکار
نہ تھیوے، کہیں تیں میڈے اتھاں آون دی خبر نہ ہئے۔

اے پزنب تیڈی ہے؟

ہا۔

کنیں گھنا کے ڈتی بیوی؟

ماتے۔

کیرے ماتے؟

زجیو ماتے

کتنے دی تھی ہی؟

پتہ نہیں۔

ایں پزنب کوں تھولا پاتاں۔

نہ!

کیوں؟

اے پزنب پاوٹ دا ویلا نہیں، کوئی سن گھنسی ایندا الا۔ اچھا میڈی ہننی چھوڑ، میں
ویندی ہاں، او بکدم برٹی وانگوں کھڑی تھی گئی۔

تھولا ہرے تاں، ہن تاں آئی ہیں۔

نہ ہوں پرک تھی گئے۔

تیڈا ہر ویلے پرک ہوندے۔

بچ آ لے کر دی چوہا کے آندے پئے ہوسن۔

بیرے ویلے آسن تاں اول ویلے انھاں دی الا آسی، بچ چوہی دا ڈھول وھسی، او

کوئی چوری چوری تاں نہ آویسن۔

ہننی چھوڑ میں ہلدی ہاں۔

لقمان اوندے ہتھ کول چھکاتے لونگاں دی گنڈھڑی ڈہہ کے اوندے مال آئیں۔

اچھا، پابندی ہاں، پہلے میڈی ہننی کول چھوڑ۔

ہاں، چھوڑ ڈتم۔

لقمان اوندی ہننی کول چھوڑ ڈتا تے او ولا اٹھی کھڑی، لقمان اوندے ہتھ کول ولدا

چھک کے پلہا ڈتا۔

بک دفعہ اے پرنیپ پا کے ڈکھا۔

کیوں ڈکھاواں؟

ہس لہنوں، میں ڈیکھٹاں پابندی ہاں جو اے پرنیپ تیڈے پیراں وچ کینوں لگدی

ہے؟ سوہنی لگدی ہے؟

چھوڑ، توں پاگل تاں نہیں؟

بک دفعہ پا کے ڈکھا، میڈا دل آہے۔۔۔ تیڈے پیراں وچ پرنیپ کینوں

لگدی ہو سی۔

کہہ میں کئیں کول پرنیپ پاتا نیوہی ڈٹھا؟

نہم ڈٹھاناں، جیکر ڈٹھا، وندا تاں اتنیاں منتاں نہ کران ہاٹیڈیاں، بک واری توں پا

کے ڈکھاتاں۔

او ڈھولاں دا الا آندا پئے، لوک کڑی چرائی آندن، میں ویندی ہاں، او کھڑی تھی

گئی، میکوں پرنیباں ڈے۔

لقمان اوندے پیر کول نہ گیا۔ بک واری پیر وچ پا کے ڈکھا پا۔

شہی دا میندی مال رنگلا پیر، پہلے تھے مال کڈھے ہوئے سوڑھے پانچے وچ پھسا پیا

ہئی۔

چھوڑ میکوں کوئی آویسی۔

لہجھا، توں نہ پا، میں تیکوں پویندا ہاں۔

اے کیہ کریندے، توں کھلتاں نہیں؟

لقمان اوندے میندی نال رتے پیر وچ پزیب پواون لگ پیا۔ شمی دے پیر دا پپ
ماں تے لگا پیا ہئی تے کھری ہوا وچ بس۔ او اوندے سامے لئیوں کھری ہئی جینوں
ہک مت گھوڑی کنڈا کڈھویندے ویلے آئے سیں دے سامے کھری ہوندی ہے، شمی
دیاں اکھیں وچ مستی پیلنگھاں جھوڈی ہئی ہئی، اوندے مساک نال رتے تے کنبدے
تھوڑاں کولہ مسکار دے پھنوارے نکلدے پے ہن، بھا دے لے اوندے پیلے مکھڑے
تے نچدے پے ہن، اوندیاں اکھیاں وچ جیت تے متھے تے ماں دا سو جھلا ہئی، لقمان
اوندے سامے لئیوں بیٹھا ہئی جینوں ہک نانا ہنجاری پاپ بشکواون کیتے کہیں دیوی دے
پرناں وچ بیٹھا ہوندے۔ کجھ مذہباں وچ لوک دیوی دی پوجا کیوں کریندن؟ کہیں عاشق، حک
تریت نال پیار کیتی ہو سی، اونکوں پوتر دیوی بٹا کے اوندی پوجا کریندے کریندے اونکوں امر کر
ڈتا ہو س، انہاں دے مرگ دے باد ڈو جھیاں لوکاں اینکوں ریت بٹا چھوڑا ہو سی۔

لقمان شمی دے ملوک پیر وچ پزیب پواڈتی۔

”میں ویندی ہاں، بلا چھوڑ وی، خنچ آ لے کولہ آگئے ہن، کڑی چڑھائی آئدن۔“

ڈھولاں دا کراکار نیرے تھیندا آندا ہئی تے گاؤناں دی ڈنڈا آندی ہئی ہئی۔

بلا، چھوڑ، او چچ گئے ہن!

اوں چھٹا مار کے ڈو جھی پزیب لقمان دے ہتھ لہوں کھس گھدی تے او لمبی کراکریں

ہنئی گھلیندی تے ہک پیر وچ لسکدی پزیب پاتی، جھم جھم کریندی بہتی دے ہک وانگوں
کمرے وچوں نکل گئی۔ لقمان کوں لئیوں لگدا پیا ہئی جینوں ہک دم اندھارا تھی گیا ہووے،
جینوں یکا سو جھلا شمی ابھی ہنئی دے گنڈھ ہن کے لگی گئی ہووے۔ اونکوں لئیوں محوس تھیندا
پیا ہئی جینوں بکدم ڈھول بند تھی گئے ہوون، نموشی اوندے کن پزیندی ہئی ہئی، ہن لونگاں

دے مشک دی جھاہ تے لکر دیاں کاٹھیاں دا کوڑا مشک ہئی تے کمرے دیاں کالیاں
کندھاں، کال کوٹھڑی دیاں کندھاں وانگوں اوندے کھیتے سوڑھیاں تھیون لگ پگیاں ہن۔

ناواں پلہ

لقمان چتر دیاں پنھنیاں وچ گھر آیا، او پچیندا ریسا جو بھراکوں کینوں آکھے جو اونکوں
 کوڑی ہوت دی ہک چھوہر چنگی لگدی ہے، او، اوں نال پرینجی چاہندا ہے: "میں کہیں اپنے
 سنگتی کوں آکھاں پاتے او وت میڈے بھراکوں آکھسی پا" بھل او کہیں سنگتی کوں وی او
 اے گلہ نہ ڈسا سگا، او پچیندا ہسی جیکر میڈے بھراکار کر ڈاتاں کم وی نہ تھیسے تے اٹا لوک
 وی ہان ویسن جو لقمان تاں کوڑی ہوت وچ ہک چھوہر تے عاشق تھیا کھڑے، لوک کیا آکھسن
 جو استاد تھی کے چھوہر تے عاشق تھیندے، استاد دے نینگر ایندے کول ایہو سبق
 سکھن، او پچیندا ہسی جو ایس طریقے نال اوندی جگ ہسی تھیسے، گلہ لوکاں دے وات وچ
 آویسی، وت اوندے دل اچ خیال آیا جو آہنی ماسی کوں اے ڈساوے پاتے اگوں او وت
 اوندے بھراکوں گلہ آکھسی پا، وت اوندے دل وچ ڈوہما خیال آیا جیکر اے گل ماسی تیں
 وی پچ گئی تاں ول اے سمجھو جو ساریاں سکیاں تیں اے گلہ پچ گئی ہے، پچنگاں تاں اے
 ہوسی جو گھر دے پاہر آے آدمی کوں پتہ نہ لگے، گھر دے آدمی کوں پتہ لگے ونجے خیر ہے
 - کیوں نہ آہنی بھجائی کوں آکھاں پاتے وت او میڈے بھراکوں آکھسی پا، پر بھجائی کوں
 وی آکھن سوکھانہ پا، اوندے سامنے ایسا گلہ کینوں کریساں، او تریمت ہے، کوئی پٹاں نہیں،
 تے وت اونکوں کیا آکھاں جو میڈی ہک چھوہر دو دل منگدی ہے، او تاں دستی ہجھ ویسی جو
 میں اوں تے عاشق تھیا کھڑا ہاں، اے شرم دی گلہ ہے، میں اونکوں اے گلہ کینوں

آکھساں؟ پیتر دیاں پھنیاں نکلن آلیاں ہن، ہک ڈینہہ اوں ہاں نکلا کیتا جو بھجائی کس
 آکھے، سوچس جو کیرھے ویلے آکھے شام ویلے نہیں، رات ویلے، رات ویلے تاں بھرا
 ہوندے، فجر نال تریمتیں تے گوانڈھٹیاں اتے آویسن، میں گلہ چھیردی ہوسی دل اوائلے آ
 ویسن، گلہ سن گھنسن تے ہک واری گلہ تریمتیں دے کنیں پے گئی تاں وت سارے شاہ
 وچ نل ویسی۔

اوزک ہک ڈینہہ جیرھے ویلے اوندا بھرا گھر کونتا ہئی، اوندی بھجئی انا ملیندی مٹھی
 ہئی، اوں دل ڈھنگا تے بھجائی اگوں گلہ چھیرڈتوس: "بھجائی میں بیچ کرناں چاہنداں!"
 کتھاں؟

"کوڑی ہوت وچ۔"

"چھوہر کون ہے؟"

"اوپا چھوہر جیرھی ہک واری اساڈے گھر آئی ہئی۔"

"اوپا! اوں ایڈی سوہٹی نہیں۔"

"ہس میں اوندے نال ہی بیچ کریساں۔"

"ڈیکھ، توں چھوہر شھوریں تے نہیں بھجدا، توں لہنوں اہسال نہ کر، اے کم
 تریمتیں دے ہوندن، چٹیں کڑیاں نہیں گلیندے، چٹیں ایں کم تے نہیں بھجدا، تیڈے
 کیتے میں آپے کڑی گلیساں، توں تھولا ساہ کر، جلتی نہ کر" اوائلے آئے ہتہ دھون لگ ہئی۔

"بھلا بھجائی میں بیچ اتھانیں کریساں، نہیں تاں کیں نال نہ کریساں!"

"اچھا میں تیڈے بھرا نال گل کریساں۔"

اے گالیں بھجائی کون آکھ کے اوں مٹھیاں پھوکیاں جو بھجائی بھرا کوں گلہ آکھسی
 تے بھرا کاڈر کریسی، اوں ڈینہہ اورات دی روٹی کھاؤں گھر دو نہ گیا، او ایں گلہ دا انتظار کریندا
 رہیا جو بھرا سم ویسی تاں وت دیساں، کتھانیں بھرا دے سامنے نہ تمیونا پوے بہرک تھیں او
 چونک تے دھڑا رہا تے جیرھے ویلے گھر گیا تاں گھر وچ چپ چپا ہئی، اوہلی وانگوں چوری

چوری اپنے کوٹھے وچ گیا تے کھڑے تے لیٹ گیا، اوں شکر کیتا جو اوندہ بھراتے بھجائی نندر
 ہن، اونکوں نندر نہیں ہئی آندی، اوندے پھیتے وچ اوہا گالھیں غردیاں کھریاں ہن جیرہیاں
 اوں فخر ویلے بھجائی کوں اکھیاں ہن، لقمان تے اوندے بھرا دے کوٹھے دے وپالے ہک
 ہاری ہئی، کہیں ویلے اوندی بھجائی دی اکھ کھل گئی، اوں مسالے کوں چوک ڈتی، اوندے
 بھرا کھنگ ماری تے اوندے کھڑے دا کھڑکار تھیا، اونکوں ڈر کول پنگھر آون لگ پیا، او بھرا
 تے بھجائی دے الاتے کو رکھی پیا ہئی، اوندے بھرا وپالے آلی ہاری دی کنڈی کھولن
 لگ پیا، لقمان کوں ہن پک تھی گیا جو او اوندے کوٹھے دو آندا پیا ہے، اونکوں لٹنوں لگدا پیا
 ہئی جینوں کہیں اوندے سینے تے چکی دا پڑ رکھ ڈتا ہوے۔
 "لقمانا سچاک ہیں؟" اوندہ بھرا کوٹھے وچ وڑ آیا۔

"ہا۔"

"تھیڈے نال ہک گالھ کرٹی ہئی" لقمان، شرم تے ڈر کولھوں پگھر دا پیا ہئی او انھی
 بیٹھا، اوندہ دل آہدا ہئی جو پانی پیون دا بہانہ بناوے تے گھر کولوں نکلا ونجے۔ ڈونجھے کوٹھے
 وچ لائین ہلدا پیا ہئی، کجھ سو جھلا ہاری دھوں لقمان دے کوٹھے وچ آندا پیا ہئی، کوٹھے وچ اتنا
 سو جھلا ہئی جو او ہک پے کوں ڈیکھ سکدے ہن۔

"سے تو جج کرناں چاہندیں؟"

"لقمان دا دل آہدا پیا ہا جو ہا کر ڈیوے ول اوندے مونسہ لہوں آپے نکھتا۔ پتہ نہیں!
 "جج کیتے توں تیار ہیں؟ کتلے پیسے جمع کر چھوڑے ہنیں؟ چوکھے پیسے کما چھوڑے

ہنیں؟"

"لقمان اپنے بھرا نال اکھیں نہ ہئی ملا سکدا۔ اوندہ دل آہدا پیا ہئی جو زمین پھسے تے

او وچ وڑ ونجے، اوندی بھجائی ہولے ہولے کوٹھے وچ وڑ آئی۔

پہلے پیسے جمع کر، گاٹے بٹا، نواں کوٹھا بٹا، اے کوٹھا راہوں دا ہے؟ ہک پاسوں، ہکری ہدی کھڑی ہے تے ہئے پاسوں بھوں پیا ہے، کوئی کلا ہے جو سکے تے دمی ڈیسی، پہلے تیار تھی ونجوں، وت تیڈی جج کریوں۔

لقمان اسان تیڈی چنگانی کیتے آہدے میں، انہاں کماں وچ اہمال چنگا نہیں ہونداتے پیا اوچھوہروی اتنی سوہٹی تاں نہیں، تے پیا دیہات دے لوک شاہروچ زندگی نہیں گزار سگدے، انہاں کوں نہ تاں پاوٹ دی ڈاں آندی ہے تے نہ کھاوٹ دی، دیہات دیاں تریمتیں کوں تاں بھاچی بٹاون دی وی ڈانئیں آندی، اوخیرودی ڈال دا حال ہئی، کہیں شے دا عمل کونس، شودا بوز وی آپے پکیندا ہے۔ "اوندی بھچانی مسکیناں وانگوں ہولی۔

توں تھولا سریر کر، پیسے نلکے جمع کر، تھولا اساکوں وی سنبھلن ڈے، تیڈی جج کریوں، اسان کیا آہدے میں جو توں ساری عمراں کنوارہ پھر دا ودا رہ؟، اوند ا بھرا آپے کوٹھے دے پائے لگا گیا۔

لقمان کوٹھے وچ کلہا رہ گیا، شمی اونکوں آپے آپ کول ہوں پرے ڈسیندی ہئی، اونکوں لینوں ملوم تھیندا پیا ہئی جینوں شمی پرینج گئی ہووے، اوند ایس گھر وچ وڑ آوٹاں اونکوں ناہی لگدا پیا، اونکوں آپے سارے خواب کوڑے تھیندے ہوئے ڈسیندے پئے ہن۔

ہک پڑینہوار فجر ویلے لقمان نندروں اٹھا، سراہو فجر دی چاہ آئیں، اوچپ چپ ہئی، اوچاہ ڈے کے واپس گھر لگا گیا، ہر روز او لقمان دے نال ہسہ کے چاہ پیندا ہا، گالھیں کریندا ہئی بھل اچ اوچاہ رکھ کے گھر دو لگا گیا، کجھ دیر باد ڈالیں پانٹی بھرن آیاں، اچ تریمتیں نہ تاں نت ونگوں زور زوردا لیندیاں ہن تے نہ اچا اچا کھلدیاں ہن، اچ او تھولیاں چپ چپ ہن یا ہک ڈال کہیں کہیں ویلے ہولے ہولے پھس پھس کریندی ہئی تے ڈو بھیاں آپے سراوندے نال کر کے اوندیاں گالھیں سٹدیاں ہن، کناں کوں ہتھ لیندیاں ہن۔

توبہ توبہ پتہ نہیں کینجھا ویلا آ گیا ہے!

شرم تے کچ تاں زمانے لہوں گئی ہے پا!
 اے ساریاں قیامت دانشانیاں ہن، پر پی پتری دے اے مجھے کم!
 جوان تے کنواریاں چھوہریاں چپ ہن، او وڈیاں دیاں گالھیاں کوں دھیان نال

سڈیاں ہن

ہن او کتھاں ہے؟ --- کتھاں رکھی پئے ہینس؟
 ہیو دے گھر ہے، انھاں ہیو دے گھر بھیج چھوڑی
 ننیں ہیو دے گھر ننیں، آپے مسالے دے گھر ہے۔
 ننیں، ننیں میکوں پتہ ہے، او ہیو دے گھر ہے، میکوں اوندی ماسی آکھے، اوندا
 ہیو اونکوں گھر وچ رکھن کیتے راضی نی، ہک واری اوں، اونکوں کٹ کے گھر وچوں کڈھ دتا پر باد
 وچ پایا اونکوں گھر دو گھن آیا، جو، جوان جان چھوہر ہے، کتھاں زلسی ودی، وت وی آہٹی
 عزت ہے۔

انجھی عزت زمین دے لڑہینوں ہووے تاں چنگا ہے، سارے شاہر دی بوڑ ڈتس،
 انجھی کوں تاں آدمی پھاہ ڈیوے!

کچھ ہٹیں سکول دے نالوں اہالے اہالے لگھے، انھاں دے وچ ہک دھرو
 تے اوندا بھرار جیمو وی ہئی، سارے سٹے ہوں مونجھے لگدے پئے ہن۔ انھاں نہ لتھان
 تے الا کیتا تے نہ سلام، لتھان وی انھاں دے پاسے ڈھیر دھیان نہ کیتا، او شمی دی تانگھ وچ
 بیٹھا ہئی جو شمی پانی بھرک آسی، اوندے نال اکھیاں ملیساں، اوندا دیدار کریساں، اوں یکی
 رات شمی دے خیالاں وچ گزار سی ہئی، اور یڈولا کے کندھ دی چھاں تے کھنڈے تے لیٹ
 گیا، سکول دے کمرے تے ہک کاں، کرکدا بیٹھا ہئی، لتھان کاں دے کرکوں کوں شمی دے
 آون داھو کا سمجھا، او کھنڈے تے سنبھل کے ہسہ گیا جو شمی ہن آئی تے ہن آئی، ذالیاں دی
 ہک ڈوہمی ٹولی آندی ڈسی، لتھان کوں پک ہا جو شمی ایں ٹولی نال ضرور ہو سی کیوں جو ایں ٹولی
 وچ او ہے تریہتیں تے چھوہریاں ہن جنھاں نال شمی اکثر پائی تے آندی ہوندی ہئی، لتھان

دیاں لا کے ہرہ گیا، تریمتیں نیزے تھی آئیاں، بھل ایں ٹولی وچ شمی کوئے نہ ہئی، لہن
تھولا کھانا تھیاتے وت دل کول دلا سا ڈیون واسطے اکھوس جو تھی سگدے او ڈو جھے پھیرے
انھاں دے نال آوے، شیت اوندا گھر داکم ا بے پورا نہ تھیایا ہوسی۔

تریمتیں دی ٹولی سکول دے نیزے تھی آئی، اے ٹولی وی اونوں چپ چپ
ہئی یا کہیں کہیں ویلے کوئی تریمت نک تے انگل رکھ کے پنھن پنھن کریندی ہئی پا، تو ان
چھوہریں دے پیراں وچ الہڑین تے اکھیں وچ اوہا شرارت کوئے نہ ہئی، انھاں دے
چیکدے کھلدے منہ بند ہن۔ تریمتیں تے چھوہریں دا اے حال ڈیکھ تے لہن کول کجھ
شک تھیایا جورات ویلے کوڑی ہوت وچ کجھ تھیایا ہے، خبر نہیں کوئی مردہ تھیایا ہے یا قتل یا
چوری یا کوئی ہیا ویکا، پر ہاں کول نہ لائوس، کیوں جو کوڑی ہوت اوندا آپٹا شاہر نہ ہا، جیکر دران
ہوندی تاں او د کچی گھندا، کہیں کول ونج کے پچھدا، او ولا شمی دے رنگے خواہاں وچ غم تھی
گیا۔

تریمتیں دی ٹولی اوندے واسطے بے مانی ہئی، جینکوں اوندیاں اکھیاں گلیندیاں
ہن او انھاں وچ کوئی نہی، تریمتیں تلاتوں پائی بھر کے لگیاں گیاں تے جیرھلے او ڈو جھے
پھیرے تے ولیاں، لہن وت کھڑے تے سدھا تھی بیٹھا جو ہن تاں شمی لازماً انھاں دے
نال ہوسی، ہن تاں ہوں چرک تھی گیا ہے، اوں گھر دا سارا کم کر چھوڑا ہوسی، او پائی بھرن
واسطے ویلی ہوسی۔ تریمتیں سکول دے نیزے آگیاں بھلا شمی انھاں وچ کوئے نہ ہئی،
لہن تھولا مونجھا تھیایا، اتے وت سوچن لگ پیا جو شاید او بیمار ہووے، اندہ خیر کریسی، پیشیں
تیں ٹھیک تھی ویسی، یا سہانیں فخر تیں تاں ضرور جوڑ تھی ویسی، سہانیں فخر ویلے درشن
ضرور تھیں، اکھیں ملن، جیکر موقع ملا تاں اوندے کولوں پچھساں جو کل چا تھی گیا ہاوی، او
اکھسی کو سا تھی گیا ہے، یا سرو وچ پیر ہئی، میں اکھساں میڈے نال نہ ملیں تاں تیڈے نال
وی لنوں تھیں، تپ پڑھیا، یا سرو وچ پیر تھیا، جیکر میڈے نال ملیں تاں تیکوں کجھ وی نہ
تھیں، توں ہردم جوڑا ہیں، توں ہردم پھلاں وانگوں کھلدی راہیں۔

لقمان ریڈو سٹڈا ریسا، پُہنہ گرم تھی گیا ہی، اوں کھڑے کوں برانڈے وچ سٹا،
 اونکوں یقین تھی گیا جو شمی ہن پانی بھرک نہ آسی اتے وت وی اوندیاں اکھیاں تلا دو وچن
 والے رتے دے پائے پُیدھیاں پیاں ہن۔ سر ابو ہرک تہیں نہ آیا۔ لقمان دے دل وچ
 خیال آیا جو سر ابو دے گھر ونج کے پچھ گھنے جو خیرتاں ہے، اج شاہر دے وچ کیں ہلے تراج
 دی چپ چپا ہے، کوئی فوتگی موتگی تاں نہیں تھسی، او سر ابو دے انتظار وچ بیٹھا ریسا جو سر ابو
 پُہنہ دی روٹی اٹھسی تے وت اوندے کول پچھساں جو اج خیرتاں ہے۔

پُہنہ دے یاراں وچ گئے ہوسن، مکھ کولہ اوندیاں آندراں گز کدیاں پیاں ہن، فجر ویلے
 اوں سکھٹی پاہ پیتی ہی، پاہ دے نال کوئی نران نہ ہی، سکول اچ کھاوٹ دی کوئی شے
 کونے نہ ہی ہی، ہک دفعہ اوندے دل وچ آیا جو ہی تے ونج کے پاوالاں دے چھلے،
 مانگری، یا گردھاڑیں گھنے پا، وت اے سوچ کے نہ گیا جو ہی والا پا سو پھسی جو ماشر تھی کے
 پاوالاں دے چھلے تے مانگری کھاندے، جھٹ باد سکول دے نال ہک چھوٹا چھوہر لنگھا،
 لقمان اونکوں ہکل ماری، چھوہر آگیا کا کا اے پار آئیاں دی مانگری یا گردھاڑتاں ہی توں
 میڈو گھن آ۔

میں ہئی تے نہ ویندا ہوندا
 لقمان سمجھا جو چھوہر کوئی لالچ منگے، توں شے گھن آ، میں شے تیکوں دی

پُہیاں

اساں بھگے دی ہئی تے نہیں ویندے ہوندے۔
 کیوں، تاں سودا کھتوں گھندے ہوندے ہیوے؟
 اساڈی اوندے نال ہدی ہے، اساکوں بابے منع کیتا ہے جو اوندی ہئی تے نہ

گئے کرو۔

تاں وت سودا کھتوں گھندے ہیوے؟
 میڈو لہو سودا کھتا چوڑھوں لہوں گھن آندا ہے۔

توں ہن کھتاں ویندا پیاں میں؟
 زمیناں توں کاٹھیاں کرن ویندا پیا ہاں۔
 اچھا ونج۔

چھوہر ٹرن اکی کیتی، او تھولا پرے گیا ہو سی جو لقمان کوں یاد آیا کے ایس چھوہر کولہ پنہ
 گھناں جو شاہروچ چہ تھیا ہے۔

اویے کا کاہک منٹ اتے آگاں "چھوہر ولدا اول آیا۔
 "اچ شاہروچ کوئی مویاتاں نی؟
 "نہیں، کوئی وی نہیں مویا۔
 "کوئی لڑائی بھرائی تاں نہیں تھئی؟
 "نہیں۔

"کہیں دی چوری موری وی نہیں تھی؟
 "نہیں۔

"شاہروچ کجھ وی نہیں تھیا؟
 "نہیں، کجھ وی نہیں تھیا۔
 "تیکوں پتہ ہے؟

"ہا۔

"اچھا ونج۔" چھوہر لگا گیا، بلکہ کول لقمان ترازا تھیا ڈیٹھا ہا۔ او کمرے اچ کھاوٹ دی
 کوئی شے گولن لگپ پیا، الماری وچ دیسی کھنڈ دا چھوٹا زنگلا ڈب پیا ہئی، ڈبے دے وچ تھولی
 کھنڈ پئی ہئی، اوں کھنڈ کوں تلی تے سنا، کھنڈ دے وچ پناہ دی پتی ملی پئی ہئی، اوندے دل
 وچ خیال آیا جو کھنڈ نہ کھاوے ول کجھ بھک کوں ختم کرن تے کجھ میم کوں دھکا ڈیون واسطے
 اوں کھنڈ دا پھکا مار چھوڑا، کھنڈ کہیں ویلے اونکوں مٹھی لگھدی ہئی تے کہیں ویلے کوڑی، او
 چگھیندا ریساتے برآندے دے وچ ٹھلدا ریسا۔

بک نکی چھوہر چنگیر وچ روئی گھن کے آئی، روئی دے اتے چھا دی گپڑوی ہئی
 ہئی، چھوہر ڈردی ڈردی آئی اوں کھڑے تے روئی دی چنگیر رکھی تے بچ کے برآندے
 لہوں نکل گئی۔

سر ابو کتھے؟ چھوہر کوئی ولدانہ ڈتا، تے بھجھدی گئی۔

اووٹے تیکوں ہاں، سر ابو کتھے؟

پتہ نہیں۔ چھوہر پرے ونج کے بھجھدے بھجھدے ولدا ڈتا۔

چنگیر وچ بک چھلا ہويا وصل پیا ہئی۔ لقمان جیرھے ویلھے کھڑے تے چنگیر دے

سر تے آئیٹھا تاں گول منول وصل چنگیر وچ رڑدا ہويا اوندے پائے آگیا۔ وصل چھلا ہويا ہئی

اتے اوندیاں جڑاں والی خڑی ٹوپی اوئیں ہئی ہئی، اوں ایں ٹوپی کوں ڈنداں نال چھکا،

اوندے موندہ وچ بلکی مئی آگئی اوں تھک بھکائی، وصل کوں کھڑے دے پاوے تے

رکھ کے اتوں زور دی نکلے ماری تاں وصل دی آدھی آلی تلکڑیں گلی اڈ کے پرے ونج ہئی، اوں

وصل کوں ادوادہ کیتا تے روئی تے ہک گیا۔ روئی کھاوٹ دے باد اونکوں خار چڑھا گیا، او منجی

تے لیٹ گیا تے اوندی اکھ لگب گئی۔ پیشیں قضا کوں اوندی اکھ کھلی، او موندہ دھوتے بغیر

ہگھی کوں پوئی لا کے پائی بیون لگب پیا۔ بک ساہ وچ اوں ہگھی کوں ادھا کر چھوڑا، اوندہ ڈھنڈ

پائی نال پھینچ گیا۔ او، اوکھاں نال اٹھا۔ اوندی اکھیاں دے سامے اندھارا تھی گیا۔ او پلٹی

پلٹی گھڑے دے کول آیا تے نجی دے منڈہ وانگوں ڈھہ گیا۔ اونکوں سستی تے خار وچ ہوں

مڑہ آندا پیا ہئی، اونکوں لینوں لگدا پیا ہئی کہ بیٹوں بھنگ دا ہنسل ماری پیا ہووے۔ اوں

اپٹیاں اکھیاں بند کر چھوڑیاں تے سستی کولوں چس گھنن لگب پیا کھلے باد پاہ جوش دے کولے

دے کولار تے اوں اکھیں بجایاں، بک چھوہر پاہ جوش تے بک پیالہ کھڑے دے نال رکھ

کے ویندا پیا ہئی۔

اوے سر ابو کتھاں ہے؟

سر ابو ہنیاں نال بیٹھے۔

گھساں؟

اتھاں سکیاں دے گھر۔

میرے سکے؟

اوہن نہیں۔

اونکوں آگہ استاد سڈیندی۔

ٹھیک ہے

چہ اکھیں؟

میں اکھساں سکول والا استاد سڈیندی۔

شاہباش، اونکوں ضرور اکھیں۔ پھوہر لگا گیا، تے لقان وہاٹے دی ٹیک لاکے گلو
دی چاہ دیاں چکیاں لاوٹ لگ پیا تے شمی دے خیالاں وچ غم تھی گیا۔ دیگر تھی گئی، سرلو
نہ آیا، ذالیاں تلاتے پائی بھرک آوٹ لگ پیاں، ذالیں فجر دے کار چپ چپ تے کھٹیاں
ہن۔ نہ کوئی کھدی تے نہ کوئی اپا الیندی ہئی، شمی ہن وی پائی بھرک نہ آئی۔ لقان دیگر
ویلے جنگل دے پاسے نکل گیا۔ شاہر دے باہر اونکوں ڈو ترانے آدمی یلے، اوندے دل
وچ آیا جو انھاں توں چھچھے جو یار اچ شاہر وچ کیرھا ویکا تھئے، بھل او، انھاں توں نہ پچھ سکا، او
نھاں دی نماز پڑھن مسیت وچ اس واسطے گیا جو متاں سرلو مل ویندا ہووے۔ مولی صیب
بانگ ڈتی۔ اقامت وی مولی صیب آپے پڑھی، نیت پڑھن کول پہلے ہک دفعہ وت
لقان اٹتے اٹتے دید ماری جو متاں سرلو آیا ہووے، بھلا سرلو مسیت وچ نہ آیا، اوں نیت
پدھ چھوڑی، کہیں ویلے اوندی سوچ سرلو دے پاسے لگی وندی ہئی تے کہیں ویلے شمی
دے پاسے، سرلو جیکر مسیت وچ نہ آیا تاں نماز پڑھن دے باد اوندے گھر ویساں، اوندا مال
پا آساں۔

مولی صیب سلام پھیرا، لقان وی سلام پھیرا، جیرے ویلے اوں ڈو بجے پاسے
سلام پھیرا تاں سرلو اوں ویلے مسیت وچ وزدا پیا ہئی۔ ہن اوندے گھر وچ دی لوز کوئے

یہی، جٹاں آپے مسیت وچ آگئے او دعا منگدے ویلے پچیندا پیا ہئی، دعا منگ کے او پہلی صف چوں انھی کے پچھوں ملے تے آگیا۔ اوں سر ابو دے پاسے ڈٹھا، او نماز دی نیت ہدی کھڑا ہئی، سر ابو مونجھاتے گھا برا لگدا پیا ہئی۔ سر ابو نماز پڑھ کے لقمان دے کول آیا، اوں مال ہتھ ملائیس، ڈوویں مسیت چوں ہاہر نکل آئے، خیر تاں ہے سر ابو! اج سارا ڈینہہ ڈسا نہیں؟

ہا خیر ہے، توں سکول ونج میں روٹی گھن کے آندا پیا ہاں۔

سر ابو خیر ہے؟ اج ہوں اچھالا میں، کوئی گلہ ضرور ہے، میں کول لکیندا پیا میں،

میگوں او پرا سمجھیں کھڑا میں، میڈے لائق کوئی خدمت ہووے تاں ڈسا۔

استاد صیب اساڈے مال ہک مسدہ ڈھک گیا ہے، توں سکول ونج میں روٹی

گھن کے آندا پیاں تے وت میں تیکوں ساری گلہ سٹیاں۔ میں آندا پیا ہاں توں سکول

ونج۔ سر ابو گھر دوڑیا گیا، لقمان گلی وچ کھارہ گیا، اونکوں یقین تھی گیا جو سر ابو واپس نہ آسی او

روٹی کمیں ہال یا آدمی دے ہتھے بھجوا ڈیسی، او سکول وچ گیا، پائی دا گھڑا تے جمھری ہاروں

کدھوس، منجی نکلائیس تے ریڈولا کے منجی تے رز گیا، مچھراوندے کناں وچ پوکھن لگ پئے

، اوں بو پھٹنی بلا کے مچھراں کوں بھجایا پکھلے باد مچھراول آئے۔ پروں کولوں سر ابو کوں آندا ہویا

ڈیکھ کے او تھولا خوش تھی گیا، اوں ساری ڈینہوار ہکلی گزارا ہئی، ہن سر ابو مال ویلا کجھ

پنکا لنگھ ویسی، سر ابو روٹی دی پتنگیر کھڑے تے رکھی، استاد ہتھ دھو سیں؟

نہیں، میڈے ہتھ پھمے ہن

اچھا اول روٹی کھاوں۔

او ڈوویں کھڑے تے جڑ کے ہرے گئے تے روٹی کھاوٹ لگ پئے، لقمان دے

دل وچ خت خت حسی جو سر ابو کولہ پچھاں جو کیہ وجہ ہئی جو اج سارا ڈینہہ ڈسا نہیں، وت

اوندے دل وچ آیا جو سر ابو آپے ڈسیسی پیا، تھولا سریر کراں تاں ٹھیک ہوسی، سر ابو چپ

بیٹھا ہی، اونکوں روٹی مزہ نہ پڑندی تھی ہووے۔ روٹی کھاندے کھاندے لقمان کوں ہڈی لگ
گئی، او پائی ہیون اٹھا، کھتے؟ سر ابو پنچھا۔

پائی پینداں۔

صبر میں پڑیندا ہاں پائی۔

تئیں، بس میں آپے پیساں پا۔

لقمان پائی پی کے واپس کھڑے تے آیا تاں سر ابو روٹی دی پس کر کے ہتھ دھوندا
پیا ہی، لقمان ولا روٹی کھاوٹ لگ پیا، اوندے دل وچ آیا جو ہن سر ابو کول پنچھے جو شاہر وچ لہ
کیرھا کشالا تھیا ہے، لیکن اووت اے سوچ کے جو رہ گیا جو سر ابو آپے سب کجھ ڈسمیسی پا،
سر ابو ہتھ دھو کے اٹھا تاں اتھاں ہک جوان چھوہر سکول آیا، سر ابو ماما تیکوں چا پسا پیندا ہے۔
او اگھدا ہے جو جلتی جلتی آ۔

اچھا توں نل میں روٹی دے تھان گھن کے آندا ہاں سر ابو اکھیا۔

روٹی دے تھان میں گھدی آساں، توں ونج، چا پسا آدھا ہی جو جلتی جلتی آ۔

اچھا ٹھیک ہے، توں استاد نال ہنہ، میں وینداں، استاد صیب، توں ارام نال

روٹی کھا۔

سر ابو لگا گیا، لقمان روٹی کھاندا ریرا تے جو ان چھوکر اوندے نال منجی تے ہس گیا۔

لقمان دیر تئیں کھڑے تے پاسے اُپریندا ریرا، او سر ابو دے بارے پچیندا ہی جو

اول تاں میکوں آگھا ہی جو میں تیکوں ہک گالہ ڈسیماں او گالہ کیرھی ہوسی، کیرھا واقعہ تھیا

ہوسی، کوڑی ہوت وچ، وت اوہ اپنے آپ کوں ملامت کرن لگ پیا جو جیرھے ویلے سر ابو

آیا ہی تاں میں اوندے کول اوں ویلے کیوں نہ ہی پنچھا جو کیرھی گالہ ہے، میں اتنی دیری

کیوں کیتی، میں اوں کول اوں نیم پنچھا جیرھے ویلے اسان روٹی تے بیٹھے ہاے۔

وت سر ابو دے منہ دے اتے شمی دا سوہٹا مونہہ آگیا، اونکوں ہر شے وسر گئی

شمی دیاں یاداں دیاں بدلیاں اوندے بچھے کول ولیر گھدا۔

فجر ویلے سر ابو آ کے اونکوں اٹھایا، او منہ ہتھ دھو کے چاہ پیوٹ لگ گیا، لقمان دل
 وچ سوپا ہئی، ہن ویلا ہے، سر ابو کول پچھاں چا، نہیں تاں وت ہتھوں نکل ویسی، چاہ دی
 پہلی بلخی پیوٹ دے باداں سر ابو کول پچھاں سر ابو خیر تاں ہے، کل چھو کرا تیکوں سڈن آگیا
 ہئی؟

ہا خیر ہئی۔ اوندیاں اکھیں اتے اتے پھرٹ لگ پیاں، اوں نسوار مونہہ وچ
 سئی، اوندے دل وچ آیا جو او لقمان کول نال ڈیوے بھلا وت اوندے دل وچ آیا جو جیکر میں
 استاد کول نہ ڈسایا تاں کوئی پیا ڈسیسی چا، چنگا اے ہوسی جو میں خود اونکوں ڈساواں۔

ماسٹر صیب، توں تاں اساڈا اپٹا آدمی میں، تیڈے کول کیا لگاواں! اوں آپٹا الا
 جھکا کر کے آگھا، اساڈے نال کل نہ تے کلکتوں رات بک ویکا ڈھکا ہے، ہوں گندی
 تھئی ہے، گلہ اساڈے شرماں دی ہے، اوں رات میڈے ملویر دے گھر پٹاں ڈھٹا ہے،
 آدمی دھرو دا بھتر بجا ہئی۔ میڈا ملویر درازی تے اونداہیو شجا سچاک تھی گئے، انھاں چھوہر کول
 نپ چھوڑا۔ انھاں ڈنڈ پئے گئی، آندھ گواندھی جمع تھی گئے، چھوہر کول چھوڑا ویونے، لوکاں
 چھوہر کول چونک دے کوٹھے وچ ڈھک ڈتا، انھاں وت چھوہر دے ہیو رجموتے اوندے
 چاچے دھرو دو سنڑا منچا، او آئے انھاں مافیاں منگیاں، اساڈے پیراں تے پٹکے سینے،
 اساڈے سکے ہوں کاڑے ہن، او چھوہر کول پرتے کرنا پاہندے ہن، بھلا لوکاں انھاں
 کول ڈک گھدا، دھرو آکھیا جو چھوہر کول چھوڑ ڈیو، اساں ہر قسم دا ڈن بھرن واسطے تیار میں،
 وپالے شاہر دے وڈ وڈیرے آگئے، انھاں اساڈے سکیاں کول بھجایا، جو مالے کجھ نہ کرو،
 اساڈے منہ دو ڈیکھو پیا، انھاں چھوہر کول آپٹے ہتھاں وچ گھن چھوڑا، تاں جو کوئی اونکوں توں
 نہ ڈیوے پیا، چھوہر داہیو رو رو کے مافیاں منگھا ہئی، اوں رات کوئی وی پٹا شاہر وچ نہیں
 سٹا۔

سر ابو ساه گھنٹن واسطے زکا، اول نسوار کڈھی، پائی مال لکولی کیتی، لکان دسے دل
 وچ آیا جو پنچھے چھوہر کون ہئی، ول اونکوں سوچ آئی کہ شیت اے ٹھیک نہ ہوسی۔

چھوہر میڈے ملویر دی ڈال ہئی، اٹھ نول مینے پہلے اوندی پنج تھی ہئی، دھرووا
 بھرتجا اوندے مال پنج کرنا چاہندا ہئی۔ اتے چھوہر شادی کولہ پہلے وی اوندے مال پھٹی ہون
 ہئی، پنج کرن دے باد وی اکثر لوکاں انھاں کول ملدا ڈٹھا ہئی، اے ساریاں گالیں ہن
 سامنے آنڈیاں پیاں ہن، اول رات اوندے مسالے دی نندر اکھڑی تاں او اپنے کھڑے
 تے کوند ہئی، او انتے انتے ڈیکھدا ریہا، آخیر اول اپنے پیو کول اٹھائیس، او کیا ڈیکھدے ہن
 اوندی ڈال تے چھوہر کھٹے ڈیڈھی وچ بیٹھے ہن، میڈے ملویر تاں و نچن مال چھوہر کول و
 گھدا، بیو پتر ڈوہاں مل کے چنگی اوندی ملن کڈھی، چھوہر پنج کے کونھے وچ وڑگئی تے اندر
 دا کنڈالا ڈٹس۔ میڈے تے انھاں دے گھر وچالے ہکا کندھ ہے، میں اے ڈنڈ سٹی تے
 کندھ ترپ کے انھاں دے گھر آگیا، اتھاں ڈو جھے لوک وی آگئے، اوندے باد اسان سارے
 نہ سم سگے۔ میڈے پتر آہٹی ڈال کول اتھاں کھڑی جھاتے طلاق ڈے چھوڑی، اول اپنے
 سورھے کول سڈوایا، اولہٹی دھی کول اول نام اپنے گھر گھن گیا۔

اچ ساری ڈینوار اساڈے سکے اے صلاح کریندے ریے جو ہن کیا کیتا ونجے،
 چھوہر کول طلاق مل گئی، اتے چھوہر مال چہ کیتا ونجے، کجھ جواناں دا مشورہ ہئی جو چھوہر کول
 تے مریندے میں، اساڈا پور ہے، اول اساڈی عزت تے ہتھ گھتے، اساکوں بے پرو کیتس،
 کجھ دی صلاح ہئی جو چھوہر کول پولیس دے حوالے کیتا ونجے، ول کجھ وڈ وڈیریاں مشورہ ڈتاہ
 شرماں دی گالہ ہے، لینکوں سرکار دے گھر نہ نیو، پنچا اے ہوسی جو تساں این رولے کول
 شاہر دے وچ مکانو عزتاں دے مسئلے کورٹ کھریاں وچ نیون مال انھاں لوکاں کول دی ہتھ
 لگب ویسی جیرھیاں کول ہن تیں پتہ کونہی۔

اے گالہ ہے تے اے قصہ، ہن ڈوہاں تموکاں دے وچالے شاہر دے وڈ
 وڈیرے آگئے ہن، انھاں آکھیا اے مسئلہ اساڈے اتے چھوڑ ڈیو، لینکوں اسان مل کرپوں،

ہن پیکوچہ تمیندا ہے۔ دھرو تے اوندہ بھرارحمیو ایس ویکے دے باد ہوں ہشیار راہندن،
 انھاں اپنیاں گھر دیاں تریتس کوں پاہر نکلن توں روک ڈتا، تاں جو انھاں کوں کوئی نقصان نہ
 پہاے، گھر دا پانی بھرن کیتے تریتس پاہر نہیں آندیاں، پانی جٹیں آپے بھریندن، گھاہ پٹھا
 تے کانھیاں واسطے وی تریتس گھر کولھوں پاہر نہیں نکلیاں، گھر وچ ہر نام ہک نہ ہک
 بندہ ضرور راہندے تاں جو مدعی بدلہ گھنن کیتے تریتس مال کوئی کھراند نہ کرن۔

لھان گالہ کول اندازہ لا گھدا جو شمی ہن کجھ ڈینواراں تیں پاہر نہ نکل سگسی، شمی
 مال اوندی ملٹی نہ تھی سگسی، ایس واسطے او گھر لگا آیا جو گھر آلیاں کوں مل گھنسی، تے کجھ
 ڈینواراں باد ولد اولسی تاں او تیں ٹھڈ پئے گئی ہو سی، وت او مزے مال شمی مال ملاقاتاں کر
 سگسی۔ لھان گھر پچا تاں اوندے گھر آ لے چکڑ کیتی پئے ہن، ڈو جھے ڈینوار او گارے وچ لگ
 گیا، ہک وڈی تغار وچ اوں پہلے پائی تے بھوں سٹاتے وت گارے کوں رلاوٹ ملاوٹ لگ
 گیا، گارا ڈو ڈینواراں تیں پیار رہا، تاں جو چنگی طرفاں ترک ونجے، لھان ہر روز گارے وچ پائی
 سٹ کے گارے کوں تازہ کریندا ہئی، ترانے ڈینواراں وچ گارا مشک پھوڑ گیا ہئی تے اوندہ
 رنگ سرمئی تھی گیا ہئی، اوں تے اوندے بھرارل کے گھر دے پاہر آلیاں کندھاں تے
 پھتاں کوں لبیا، لھان تغاریاں وچ گارا آئیندا ہئی تے اوندہ بھر گھر مالا مریندا ہئی، پاہر والیاں
 کندھاں تے پھتاں لیج گئیاں، چکڑ مکھ گیا ہئی ول انھاں تغار دیاں کنیاں کوں نہ بھنا، انھاں
 نوں مئی منگوا کے تغار وچ سئی، لھان ایس مئی وچ پرانا بھوں ملایا، تے وت مانگی پا کے
 کک کول پائی ڈھوون تے لگ گیا اوں ڈوپہراں تیں ساری مئی کوں بنا کر پھوڑا ہئی،
 ڈو جھے ڈیندہ جیرھے ویلے او گارے کوں کاپی ڈیندا کھرا ہئی تاں اوں شمی دے بارے سوچا،
 شمی گھر بیٹھی ہو سی، اودھ چہ کریندی ہئی ہو سی؟ او ندر ہو سی، ہن ڈوپہراں ہن اوستی ہئی ہو سی
 ، نہیں او سیوک کریندی ہئی ہو سی اپنیاں سکتائیاں مال بیٹھی ہو سی۔

او گارے وچ لہو مریندا کھرا ہئی، گارے توں اڈن آلیاں پھنڈکاں مال اوندے
 کپڑے لوزیج کتے ہن، کجھ نکلیاں نکلیاں پھنڈکاں اوندے مونہ تے والاں تے چہر گیاں ہن

تے اوندے موندہ تے لگے ہونے گارے دے ٹپکے پہلے سکھ کے چنے تھی گئے ہن، اول
جیرھے ویلے اول زور لایا تاں پنگھر مال گارے دے نیپے بنے تھی گئے، تے جیرھلے اول
ہوں زور لایا تاں اوکولے تھی کے پنگھر مال واہوں لگے گئے۔ اونکوں ساکٹی جھٹ ہئی۔

تھولے پیسے جمع کر گھنباں وت شمی کول ہک پٹینوار میں چڑھا کے اپنے گھر گھن
آساں، او اتھانیں بیٹھی ہوسی، گھر داکم کریسی، اساڈے گھر وچ او سوکھی ہوسی، اساڈے گھر
دے کم ہوں گھٹ ہن، نہ اساڈیاں بھیڈیاں ہن نہ بھانے، نہ جنگل کول گھاہ آٹھاں ہوسی،
نہ کاٹھیاں نہ اونکوں کول گنگ کولوں پائی آٹھاں پوسی، اونکوں سکھٹا ماروٹی کرٹی پوسی، کپڑے
دھوونے پوسن، اول دے کولے کولے ہتھ اوکھے کم کرن واسطے نہیں۔

میں اوندے اتے حکم نہ چلیساں، جاہل آدمی اپنیاں تریمتیں تے حکم جگیندن،
آخرا وی انسان ہن، انہاں تریمتیں کول وی نندر ارام دی لوڑ ہوندی ہے، جیرھلے میں شمی
کول پرنا کے گھن آساں، وت میں چونک تے نہ ہساں، گھر وچ راہساں، ہر ویلے اوندے
نال راہساں، جج کرک دے باد میں سویتاں وچ نہ زلساں، قسمت دا جیرھا لون پائی ہوسی،
اساں دل کے کھاسوں، چونکاں تے ہسہ کے سوڑوں بوڑوں کھاوٹ ٹھیک نہیں، میں انہاں
دے برخلاف ہاں، اے قلم ہے جو جٹے خود تاں ماس تے تھندے گھراں کھا کے آویندن
اتے ڈالیاں گھراں وچ رکھے منہ بیٹھیاں ہوندیاں ہن، جیرھی شے آدمی خود کھاوے اوہا گھر
دیاں تریمتیں کول وی کھواوے۔ میں بزاروں ماس گھن آساں، گھر وچ سویت بیٹیوں تے
میں تے شمی بکے تھال تے ہسہ کے دل کے کھاسوں، اول ویلے کتتا مزہ آسی، اوتے
میں کتے نیرھے ہوسوں، اسا کول کوئی نہ نکھیر سگسی، وت اے بدایاں تک ویسں۔

اونکوں تریسہ لگی کھڑی ہئی، اول بھجائی کول تھولا ٹھڈا پائی منگا: میں پکا
کرہاں، میوں تریسہ لگسی، میں شمی کول ہکل مرہاں، تھولا پائی تاں گھن آ، نہیں لہنوں نہ
آگھساں اے گلہ سوہٹی نہیں، لہنوں آگھساں، اپنے کولے سوئے ہتھاں نال پائی پلیسیں پا،
اے گلہ سوہٹی ہے، ایندے وچ حکم کوئی، او پائی گھن آسی، یا اے ہئی پائی۔ میں آگھساں

تیں، پانی نپ، او اکھسی، میں اکھساں، لہنوں نہیں، توں آپے ہتہ مال پانی پلا، اپنے
 سوئے ہتھاں مال، او اکھسی نہیں، آپے پی نا، تیڈے اپنے ہتہ کوئی، میں اکھساں ہن، ہتہ
 ہن بھلا گارے مال لوڑے ہن، توں آپے سترے ہتھاں مال پانی پلا نا۔ او اکھسی نہیں،
 کوئی ڈیکہ گھنسی، وت کیہ ہے جو ڈیکہ گھنسی، اساں کوئی لوکاں کول ڈردے تھولے میں۔
 وت او اپنے سونے وانگوں پیلے پیلے ہتھاں مال میکوں پانی پلیسی، میں اوندے ہتہ کول نپ
 دساں، اونکوں چھک کے گارے وچ وڑساں پا، اوندے پیر گارے مال تھیلج وین او بچا ہویا
 پانی میڈے مونہ تے ویٹ ڈیسی، او غالی ہکے کول گارے وچ بھکا ڈیسی، اوندے پانچے
 مئی مال تھیلج وین، او چیکے مریسی، آگارا بٹاواں، میں اونکوں اکھساں، نہیں نہیں میکوں چھوڑ
 او اکھسی۔ او ہتہ چھوڑوا کے بھج ویسی۔

پرے ہس کے او آپٹیاں کولیاں انگلیاں مال آپٹیاں پنیاں توں پکڑ لہیسی، پنیاں
 کول پکڑ لہا کے او آپٹیاں انگلیاں کول زمین تے تل کے صفا کریسی، میکوں پیار مال اکھسی۔
 ہن ہس کر پا، گرمی ہے، پیا کم دیگر ویلے کرس
 ڈو ڈینواراں باد گارا ترک کے مشک چھوڑ گیا، انھاں گھر دے اندر کندھاں دی
 لپائی شروع کیتی، او گارا ڈھوندا تے اوندی بھجانی گھر نالا مہندی ہئی، لہان کول لہنوں لگھا
 ہئی مہنوں او گارا آئیندا تے شمی گھر نالا مہندی ہووے، گھر دے اندر دی لپائی کرے
 ہوئیں اونکوں خس حک تھکیرا نہ تھیا، اونکوں لہنوں محوس تھیندا ہئی مہنوں شمی اوندے مال
 ہووے، او بھج بھج کے گارا ڈھوندا رہیا۔

کوڑی ہوت دے وڈ وڈیے ڈوہاں تھوکاں کول آہت وچ مناوہن کیتے بھج ڈھرک
 لئی ودے ہن، کہیں ویلے او شے دے گھر وچ کے انھاں کول پھمدے ہن جو تساں کیرمی
 شے تے راضی تھیو۔ تے کہیں ویلے رچو دے گھر وندے ہن تے انھاں کول پھمدے
 ہن جو تساں فیصلہ کرن واسطے کے شے ڈہن تے تیار ہوے۔ کوڑی ہوت وچ پہلے آلا ڈر

تے چپ چپا تھولی گھٹ گئی ہئی، تریمتیں پہلے وانگوں ڈریاں ہونیاں نہ ہن۔ سٹے اندازے لیندے ہن جو شے دے گھر آ لے کیرے کیرے آمنیں منویں۔

یار او لکری تے چھوہر چھوہر جو شرے ہن تاں چھوہر آلیاں ڈوں چھوہریاں پٹیاں ہن تے ہک ڈاند آندا ہانے۔

"مہینہ گھن پہلے چوڑھویں وچ ایہو جیہا کم تھیا ہئی، انھاں ترانے سوکناں زمین ڈتی ہئی تے ڈوں پہارو آئے۔"

"اساڈے اپٹے شاہر وچ اٹھارہ سال پہلے ایہو جیہاں ویکا تھیا ہئی، سوڈودی دھی نس گئی ہئی۔۔۔"

'سوڈو کیرھا؟'

"ایہو سوڈو، خدو آلا، ایندی دھی نس گئی ہئی، اساڈے شاہر دے آدمی مال، اول صیب ڈوں ونیاں منگیاں ہن، میں سر خود اوں فیصلے دے وچ ہم، مہیندے کھیندے اگے ہک ونی ڈیوٹ تے راضی تھی گئے، او سوڈو دے پوہے تے مانی منگن وی آئے تے ہک پھنڈر وی انھاں کٹھا، ڈیکھوں اے کیشی منگدے ہن؟ مانگ وی تھی گئی ہے، ڈوہا زمانہ وی لالچی تھی گیا ہے، ڈیکھو چہ تھیندا ہے۔"

فیصلہ کرڻ آ لے ڈونھاں تھوکان دے وپالے آندے ویندے رہے، انت شے دے گھر آلیاں آکھا جو انھاں دی بیستی تھئی ہے، جگ ہسانی تھئی ہے، او شاہر وچ راہوڻ جو گے نہیں رہے، ہک آدمی انھاں دے گھر وچ آ کے انھاں دی عزت مال کھیڈ گئے انھاں ڈن رکھا جو انھاں کوں ترانے ونیاں پٹیاں وئجن تے او نر کے انھاں دے درتے آون تے مانی وی منگن، دھرو دی سک سکوت آیت وچ اکھ کھیتا جو ہن چہ کیتا وئجے، ندنی کراڈ کیتی کھرن، انھاں آکھا جو ٹھیک ہے اساڈے چھوہر کولہ قصور تھئی، اساں پٹنوں تے دار میں، بھل اے ڈن ہوں زیادہ ہے، مانی منگن اساں سارے شاہر کوں وی نور کے گھن دیوں، ترانے ونیاں ہوں ہوں شے ہے۔ او صلاح کر کے انت اتھاں پھنچے جو اساں ہک

وئی ڈیوں تے سارے شاہر کوں نور کے انھاں دے بوہے نیوں۔ فیصلہ کرن آلیاں اے
 گلہ شجے دے گھر آلیاں تیں بچا ڈتی، او آپنے آئیاں وچ اتنی کمی داسن کے ہوں کاوڑتھے۔
 اساڈی عزت کوئی اتنی سستی ہے جوہک وئی ڈے کے اسا کوں راضی کر چھوہین
 جیکر ایسا گلہ ہے تاں اساں نک مکا نہیں کریندے، ہک آگھا۔

ڈوجھے آگھیا پس فیصلہ میصلہ چھوڑو اساں بدلہ گھنوں، شانی کوں پڑتے کریوں
 یا انہیں دی عزت کوں ہتھ گھتتیاں، انھاں دیاں عزتاں کوئی آسمان وچ نیں راہندیاں، یا تاں
 اساڈے آئیں منیں، یا اساں فیصلہ موڑھی کریندے نہیں!

ہک چٹ ڈاڑھے انھاں کوں ٹھڈا کیتا ڈیکھو جیرھی گنڈھ ہتھ نال کھل ونجے،
 اونکوں پک نال کھولن دی کوئی لوڑ نہیں ہوندی، اہمال نہ کرو، اہمال شیطان داکم ہوندا ہے
 ، اساں ہک واری وت کوشت کر کے ڈیکھدے ہیں، جیکر او من گئے تاں ٹھیک ہے تے
 نہ منے تاں وت اساڈا ہتھ آزاد ہوسی، لوک انھاں کوں ملام کریں، اساں کوں نہ کریں، وت
 اساں جیرھا قدم چھووں، شاہر دے لوک وی اساڈے نال ہوسن۔

اوڑک ہوں بھن تروڑ دے باد شجے دے گھر آلے ڈوونیاں گھنن تے آئینہ تھی
 گئے، او شجے دے بوہے تے مانی منگن آسن، تے نال ڈو پھنڈر وی کوہن، نیوے کیتے
 تھتھ متھی گئی، شاہر دے لوک خوش ہن، شکر ہے ڈوہیں تھوک منیندے پھین۔

یا بھنجا ہے کوٹ کچھری دے بھنجالاں توں بچ گین

شاہر دی گلہ شاہر وچ پھنچ گئی ہے

اے شکر ہے جھیرا امن نال آیا ونھایا تھی گئے، کوئی مارکٹ نی تھی، کوئی خون

خراہ نہیں تھیا

ڈھواں پکھ

آخر تک پک آلا ڈھینہ آپہنچا، شاہر دے لوک اوں ڈھینوار کماں کاراں دو نہ گئے،
 ہنے پٹکے ہدہ کے چھوہر دے سکیاں دی چونک تے ہولے ہولے کھٹے تھیندے رہے،
 انھاں وچوں کجھاں صفا تے کجھاں پرائے کپڑے پاتے ہونے ہن، چونک دے سارے
 کھڑے تے ہماچے بھریج گئے، نورں آون آلے آدمی چونک دی چھوئی کندھ تے ہاہون
 لگ گئے۔ کجھ چونک دے کونھے وچ زمین تے ہسہ گئے تے ہتھ ہیون لگ گئے، ہک ہڈھا
 تسبیح کھڑکیندا، ہنے پیر گھلکیندا چونک تے آہنچا۔ اونکوں ڈیکھ کے کجھ ہنے کھڑے توں انھی
 کھڑے تھئے، آچا پانٹے لگا آ، اتھاں جمہا ہے ہک آدمی الاکیتا، ہڈھا پاپا آنتے لگا گیا۔
 سارا مارکا چپ بیٹھا ہئی، اتے کتائیں کتائیں ڈوں ترانے آدمی گھر گھس کریندے پئے
 ہن۔ کجھ نیلے ہال وی لوکاں کوں جمع تھیندا ڈیکھ کے کھٹے تھی گئے ہن، ڈو ترانے چھوہرں
 آپے بھراواں کوں ڈھاکاں تے پاتی کھڑیاں ہن، ہالاں سمجھا جو کوئی جج یا منگیوا ہے۔ تے
 انھاں کوں کوئی کھاوٹن واسطے شے بل ویسی۔ ہک چھوہر کوزہ پا کے لوکاں کوں پائی پلیندا ودا
 ہئی۔ کجھ دیر باد مولی صیب آیا، اوں ٹھلا سلام سنا، ڈو ترانے جوان ہک کھڑے توں انھی
 کھڑے، 'مولی صیبا آنتے لگا آ، جمہا خالی ہے'

مولی صیب، آپٹا پیلا کندروا مونڈھے تے رگھ کے ہسہ گیا مارکا ہنوں تئیں، کیندی

انتظار ہے؟ دھپ چوہدی ہئی ہئی۔ ہک ہڈھا اپرا۔

چوڑھویں لہوں خان آوئے ، اوندی انتظار ہے ، اوہنن آلا ہوسی ، تھولا ڈیکھدے
 میں پاؤ دھرو دے بک سکے آکھا ، یکے آدمی چپ کر گئے ، سکھٹی تھے دی گڑ گڑیا کہیں ہڈے
 دی کھنگ دی ٹنخ ٹنخ سٹیندی ہئی۔ بک چھوٹا چھوہر پالش دی دہلی نال ہئی ہوئی ریوہی
 چلیندا ہویا بھجے چونک وچ وڑیا ، اپنے آسوں پاسوں چپ تے سنجیدہ مومنہاں کول ڈیکھ کے
 اول پچھوں تے زور دتا۔ چونک دے نالوں اٹھاں دا گلا تھرن واسطے نکلا ، گلی وچ اٹھ
 کھنڈے ودے ہن ، کوئی اٹھ کہیں پر نالے نال گچی کھنڈا کھرا ہئی تے کوئی اپنے لمبے لمبے
 تھوڑاں نال زمین کول سکھے پترے چنڈا کھرا ہئی۔ بک توڑا مستی وچ آکے ، وا جھولے وانگول
 کپڑن لگ پیا ، اونگول ڈیکھ کے بک پراف وی مستیاں کرن لگ ہئی ، لکھ اوڑوہیں اپنے پاؤ
 پیراں نال دھرا پے مریندے رہ تے وت آرام کر گئے۔ بک پڈھا کھرا اٹھ ہولے ہولے قدم
 پیندا ہویا آیا ، اوندی کند تے کالے کالے گے تے تروڑ ہن ، اوندی کواٹن مسمیں ہونے
 پھلوکریں وانگول بک پاسے لڑکدی ودی ہئی ، اوندی کھاڈی تے ٹھلا روڑا ہئی ، اوندے
 خے ٹوں ادھ کول زیادہ چت کر گئی ہئی۔ اوندیاں اکھیاں لہوں میلا پاٹی واہندا آندا ہئی۔ اوندی
 گچی آج پرانا نل کھرا کدا ودا ہئی ، او شودا زندگی کول تھکا ودا ہئی۔ او ہولے ہولے رُدا ہویا آیا
 تے لہٹی خزی لمبی گچی کول نجی دی کانب ونگول چونک دی کندہ تے رکھ کے اکھیں بند کر
 چھوڑیاں۔ کچھ ہال چونک دی کندہ تے اٹھ دی گچی کول رکھا ہویا ڈیکھ کے جھک تے بک ہے
 دو شارتاں کرن لگ پئے۔ حک جئے اٹھاں دے پاسے کاوڑا آئی اکھ نال ڈٹھاتاں او دھروٹ
 گئے۔ بک گھبرواہی نکار بلا کے اٹھ کول بھچاون دی کوشت کیتی بھلا اٹھ دیاں اکھیں بند ہن
 ایں واسطے اول چادر دی شانندہ ڈٹھی۔ کہیں پرے کولوں اٹھ کول زور دا ونا مارا جیرھا اونگول ٹنخ
 کر کے متھے دے تے لگا تے لہنوں الا آئی مینوں بک پرائی ہڈی تے کہیں پھینا مارا
 ہووے۔ ہال کھل کول ڈکرن کیتے وات وچ بوڑے ڈتی پئے ہن ، کچھ جواناں بو جھٹیاں دے
 پلواں دے پھوں کھدے رہے۔ متھے تے ونا کھاؤن دے باد اٹھ وڈی شان نال تھکی تے
 سنتی سنتی اکھیں کھولیاں تے وڈی بے نیازی نال اپنا نل کھرا کیندا اگول تے لگا گیا۔ ڈاہنہ دران

منان باد چوڑھوں دا خان مشدی آلی لنگی پدھی طری لئی، گھوڑے تے بیٹھا چونک وچ لینوں
 وڑ آیا، بیٹوں نیزہ بازی وچ کلا پا کے آندا پیا، ووے، کوڑی ہوت دے سکول وچ ایہو رمضان
 نان چونکیدار ہئی، جیندی جھاتے سر ابو دھئی کریندا پیا ہئی، ہک آدمی بھج کے گیا تے اوندے
 کولوں گھوڑا گھن چھوڑئیں، خان چادر نال اپنی چپل تے نتھن کوں زور زور نال پھنڈکیا، سارے
 لوک کھڑے تھی کے اونکوں ملے جڑے، اوجیر ہلے بیٹھاتاں منجی دے چیکائے کڈھتے۔
 ترانے پار منناں باد کہیں الا کیتا، چلوں نہیں ہن تاں خان وی آگئے۔

"ہا خلدے میں، مارکا چلوں، بسم اللہ کرو دھرو ولدا پتا۔ جئے چادر اں پھنڈکیندے
 کھڑے تھی گے۔ ہک جئے جئے دا آخری لمبا دم گھدا، پا پا پڈھرا سوئی سنبھال تے کھرا تھی
 گیا، لوکاں چپلیاں دیاں پھجھراں چڑائیاں۔ ہک چھوہر نیستی آلی لمبی انگریزی بھنی، جیرھے ویلے
 او انگریزی بھنیدے ہوئے ڈھڈکڈھ کے کھرا ہئی تاں ہک ہئے چھوہر اونکوں ڈھڈتے ہولی
 جھنیں چونڈھی ماری تے ڈوہیں ہولے ہولے کھلن لگ پئے، ہنیاں دے الاون تے
 کھنگن دا الا آندا پیا ہئی، او ہولیں ہولیں چونک چوں نکلن لگ پئے، دھرو، رمضان خان کوں
 ہتھ کول نپ کے ہک پائے گھن گیا تے او سر ملا کے گھس گھس کرن لگ پئے۔ فلکا
 توں ونج ڈانداں کوں کڈھ، جلتی کر، دیر نہ لا۔ زجیو پتر کوں آکھا۔ لوک چپلیاں گھلیندے، گھی
 وچ بلکی بلکی ڈھوڑا ڈیندے شجے دے سکیاں والی چونک تے پج گئے۔

چونک وچ ہک پرانا وڈا کوٹھا تے ہک چھپر ہئی، چھپر کوں پاسوں تے کھگل
 دے ڈنگے پھڈے تلاں پاتی کھریاں ہن، چھپر دی ہمت کوند، ڈیلے تے پاگمال بیٹی ہئی
 ، ہمت دے کیں کیں بجاہ کولہ گھا سینواں وانگوں لڑکدا پیا ہئی، چھپر وچ چیریاں دے ڈو
 ترانے منجھالے ہن، چونک دے ویزے وچ ہک پاسوں کستلیاں کیتے کھاڑا ہئی تے
 کھاڑے دے نال پار پج وڈے وڈے نیلے تے مئی رنگے ہتھر پئے ہن، چھپر وچ ہک
 پاسوں گھروانجی تے مٹ کھرا ہئی تے گھروانجی دے نال پار پج رتے پیلے کوزے پئے

شجاتے اوندے ڈاہ پارہاں سکے اہٹی چونک وچ انھاں دی انتظار وچ بیٹھے ہن۔
 انھاں آون والیاں کیتے چھرتے درختاں دے ہیٹ کھڑے وھمار کھے ہن، او آون والیاں
 کیتے نہ اٹھے، ہک چٹ ڈازے بیٹھے بیٹھے بھاری الا وچ ساریاں کون خیر مال آکھ جھوڑا، آون
 والے ہولے ہولے پاہندے گئے، پارہنج گھریاں تیں کوئی نہ الاٹاں تے ساہ گھٹ خاموشی
 رہی، گھروانجی تے کھڑے ہوئے مٹ دے چوانکیاں دی ٹپ ٹپ دی الا آندی رہی یا
 درختاں تے بیٹھیاں ڈوچڑیاں کہیں ویلے چڑاں چڑاں کرن لگ پوندیاں ہن تے لا کوئی ہڈھا
 کھنگ پوندا ہئی، سر ابو اپٹیاں سکیاں مال بیٹھا ہئی، دھرو تے رحیمو اکھیاں جھکے کیتی، کنی
 پاسے بیٹھے ہن، چوڈھوان آلے خان اہٹی تے والی چلکٹی چلی لمائی تے دھرو دے مال ہر
 گیا، اوں چٹا کھلا جوڑا پاتا ہویا ہئی، اوندی چٹی بوچھٹی مال پھندڑاں والی تان خودی بوچھی ہدی ہونی
 ہئی۔ اوندا مومنہ زتا لال ہئی، اوندیاں لمبیاں لمبیاں مچھاں حقے دے دھونیں مال کالیاں
 خڑیاں تھیاں پیاں ہن، اوندا گانا سان دی گچی وانگوں سجا ہویا ہئی۔ اوندے وڈے تے
 کھنڈے ہوئے مومنہ تے، اوندانک لہنوں لگدی ہئی جینوں ہک ہتھ تے ڈیڈر بیٹھا ہووے
 ، ڈو آدمی ڈو ڈانداں کون نپ کے چونک وچ گھن آئے، ہک آدمی ڈانداں کون چونک دی کندہ
 مال ٹھکے ہوئے کھے مال ہدھاتے ڈو جھے جٹے ڈانداں دے رے کون ہک وڈے ہتھ مال
 اڑایا۔

ہتھ کول پھرا ویسی، کھے مال ہدھنس چا، کہیں اونکوں مشرہ ڈتا، اوں جٹے ڈاندا
 کون ہتھ کول کھولا تے کھے مال ہدھ جھوڑس۔

شجواں سارے شاہر کول تہاڈے درتے نور گھن آئے ہیں، اساں مانی منگن
 آئے ہیں! مہوڈھوں آلے خان اہٹی تان خودی بوچھی دے پھندڑاں مال کھیڈ دیاں آگھا، اساں
 ہوں شرمندہ ہیں، اساڈے کولوں وڈی غلطی تھئی ہے، ٹساں جیرے ہر جانے رکھے ہن
 اساکوں آمینہ ہن، اے یکے پکے ہن گواہ ہن جو اساں جیرھی زبان کیتی ہے پوری کریوں۔

انہاں وصدیاں دا ذکر انہاں ساریاں لوکاں دے سامے کیتا ونجے تاں جو اے
 سارے گواہ ہوں، اے سارے لوک سنن پآ۔ شجے دا حک رکا اہرا۔
 فان تے دھرو ہک ہئے نال گھس گھس کیتی۔
 'اساں ڈوونیاں ڈیوں، فان آگھا۔

'مارکاسن گھدا ہیوے؟ اے اسا کوں ڈوونیاں ڈیوں، تے ضامن کون ہو سی؟ شجے
 دے سکے پہنچا۔

'ضامن میں ہاں، اے یکے لوک گواہ ہن، تہاں میڈی گچی کول نپائے۔ میڈے
 اتے تہا کوں اتبار ہے؟' فان سینے تے ہتھ رکھ کے پھچا۔

'اسا کوں تیڈے اتے اتبار ہے۔' شجے ولدی ڈتی۔

'مارکا دعا خیر دی!، فان ہولا۔

'مولی صیب دعا منگو' شجا اہرا۔

سارے لوک سنبھل کے ہس گئے، جنہاں دے سر ننگے ہن انہاں اپنے سہراں
 تے چادر اں رکھیاں، ہک جٹے کولہ آہٹی چادر کونے نہ ہئی اوں اپنے سنگتی دی چادر دا پلو
 اپنے سر تے رکھاتے دعا کیتے ہتھ اچے کیتونیں، مولی صیب آپٹیاں ٹھلیاں انگلیاں وچ
 پیلے منگیاں آکی تسبیح پھسا کے دعا کیتے ہتھ اڈے۔ 'یا اللہ انہاں دے نیوے کول
 توںہڑھاویں، انہاں دے دلاں وچ پیار محبت گھت ڈے، یا مولا اساڈے شاہر کول شر
 شیطاں کولہ امان ڈے، اسا کوں بھرا بھرا بنا ڈے۔ یا اللہ اساں ہوں گناہ گار میں، اساڈے
 گناہواں دو نہ ڈیکھ، اسا کوں آہٹی امان وچ گھس پآ، یا اللہ اپنے سوئے نبی دے منابے اساڈے
 شاہر تے پیار تے مسخاج دی چادر وچھا ڈے!

لوک زور زور نال آمین، آمین آہے رہیے، مولی صیب دعا منگائی، لوکاں دے
 کھڑے ہونے ہتھ ہولے ہولے لیٹوں بیٹھ تے آنے بیٹوں پائی وچ پھیاں ڈھانڈیاں ہن۔
 'چھورو پھنڈراں کول کھورو۔ دھرو آہے سکیاں دو منہ ولایا۔

ست اٹھ آدمی ہک دم اٹھے تے ڈانداں دے پائے گئے۔

ڈونہیں ڈاندا نہ نہانے، ہک ڈاندا کوہو، ہک ڈاندا ایس مار کے دے موندہ پہروں
ماں ہنیں! شجے دے سکے آگھا۔

بھلا تھیونیں! تساں اساڈی عزت رکھی ہے، اندہ تساکوں عزت ڈیوے، ساڈے
پٹکیاں دو ڈٹھا ہنیں، اندہ تساکوں اجر ڈیوے! خان ڈچک ڈچک کے آہا گیا۔

فلکو وڈا ڈاندا کوہو، لوک چونکھے ہن، چھوٹا ڈاندا ہوں نہ تھیسے، دھرو، فلکو کوں
ہکل ڈتی، اٹھ ڈاہ آدمیاں وڈے ڈاندا کوں پدھ کے ڈھویا، ہک آدمی جلتی جلتی کھی نال ڈاندا
دی گچی دے سامے چھوٹا جیہا کھڈا کھٹا، ڈوجھے آدمی تکبیر وھئی، ڈاندا دے تماشے ڈیکھن کجھ
پال جمع تھی گئے ہن، ڈاندا دی رت تاں کھڈے وچ ویندی ہی ہی بھلا جیرھے ویلے کھڈا
رت نال بھریج گیا تاں رت اتے اتے لڑھن لگ گئی، جیرھے ویلے ڈاندا داساہ نکل گیا تاں
چٹیں اونکوں گھیل کے وطنی لگدی چھاں دے ہیٹ گھن آئے، اوہا نہاں ٹنگ کے چڑا
لداون لگ گئے، باقی لوک گو پھیاں گو پھیاں بیٹھے گپ گرداپ لئی پئے ہن، چوڑھویں آلا خان
گھوڑیاں، کتے تے سوراں دے شکار دیاں گالھیاں کرن لگ پیا، مولی صیب مسے مسائل
چھیر پیا، ڈوپار آدمی، جوڑیاں ہنیاں دیاں گالھیاں کرن وچ زبھ گئے، پال جیرھے ویلے تھکے تاں
اوپونک وچوں انھی کے گھی وچ آ کے پدھے کھڈن لگ پئے۔ ممدو میراٹی کھتاوں چھوٹی
جی تاوڑی موندھے تے پا کے گھن آیا۔

سارا موندھا کالا کر چھوڑی، اتے آبو چھٹی نال پونجھ ڈیوانیں۔ فلکو ایٹی نکار نال
اوندھے موندھے کوں چھنڈن لگ پیا۔

ہس ٹھیک ہے، چھوڑینس۔

ساہ کر، اہاں سدھا صفائیں تھیا۔

ممدو میراٹی کھی نال کھڈا کھٹا تے تاوڑی وچ پائی گھت کے اوں کوں نکلے اتے پاڑ
ڈتوس، ہنیاں ہاں، زیرے تے ہنیاں تے کجھ کولے ماس دیاں ہونیاں کر کے دیگ وچ

سناں تے بجاتے پڑھا ڈتوںیں - چھپر وچ بیٹھے ہونے لوکاں دیاں الایئیں اچیاں تھیندیاں
 پیال ہن ، حقے کولہ دھوں دے بیٹھے اڈدے کھرے ہن ، موناں وچوں نواراں
 نکلدیاں، وڑدیاں کھڑیاں ہن، ڈنڈ نال کہیں کہیں ویلے کھل رلدی تے وت غیب تھی
 وندی ہئی۔ دیگ کوں بجاتے پڑھیا ہو یا ڈیکھ کے کجھ چھوٹی چھوہریں تے چھوہری جمع تھی
 گئے ہن ، لوکاں کوں اکھٹا تھیا ہو یا ڈیکھ ، ملنگ وی چونک تے بچ گیا۔ ماس پک گیا ، ماس
 دیاں نکلیاں ہونیاں کوں تھالاں وچ پا کے ٹھڈا تھیوں واسطے رکھ ڈنا گیا۔

”رمضاتوں ماس ایں پائے دے لوکاں وچ ونڈاویں ، میراٹی آکھا اے لوک
 جیرھے درختاں دے بیٹھے بیٹھے ہن ، میں چھپر والے لوکاں وچ ماس ونڈیساں تے توں فلکو،
 توں اے چھوڑا تھال ہالاں وچ ونڈا چا ، بکا بکا ہوئی ڈیویں ، زیادہ اکا تے نہ ڈینوں ، ماس تھولا
 ہے ، ٹھیک ہے ؟ اونہوں ، تھال چوا ، بسم اللہ کرو !“

جیرھے ویلے ہالاں ڈٹھا کہ بک تھال انھاں دووی آند اپیتاں انھاں چدے چھوڑ
 ڈتے تے گھٹاں وانگوں فلکو کوں ولیٹ گھد وئیں ، ”فلکو چونک وچ اکی کہیں ہال کوں وی نہ
 آون ڈے ، گلی وچ لگا ونج ، اتھاں ساریاں ہالاں کوں قطار وچ کھرا تے وت ہوئی ہوئی
 ڈیندا ونج ، وے ربو ربو تیکوں ہاں ، ونج توں تھولی ہمت کرا پا فلکو نال ، اوں کول ہال نہیں
 جھلیندے۔“

”رمضا درختاں دے بیٹھوں بیٹھے ہونے ہٹیاں وچ ماس ونڈاون لگپ پیتے ممدو
 میراٹی چھپر دے بیٹھوں بیٹھے لوکاں وچ ، ممدو میراٹی ساریاں کول پہلے موہی سیب کوں بھانگا
 ڈتا ، او جیرھے ویلے چوڑھوان دے خان کول مہچا ، اوں روزی کوں ہکل ڈتی۔“ وے روزی کوئی
 خالی تھالی گھن آویں ہا ، اولون والی تھالی خالی کر کے گھن آ ، خان کوں ایندے وچ ماس رکھ
 کے ڈیندا ہاں۔“

”ہس تھالی دی لوز کوئی ، میڈی پادرتے رکھ ڈے۔“ دھرو آکھا۔

ہس، ہس، تھالی نہ آن، کم چل گئے، ممدو میراٹی، خان کول ہنھاں کولہ کچر
 ودھیک ماس پٹا۔

خان ہکا ستھری نھری کھادی تے انگلیاں پھنڈک کے ہسہ گیا، مولی صیب کول
 وی ہنھاں دے مقابلے وچ وڈا بھانگا ملا ہئی، اول ڈو پوئیاں کھادیاں تے باقی ماس
 آپٹے پیلے کندورے دی گھنڈ پھدھ چھوڑس۔ ہال آہٹی ہکا ہکا پوٹی کھا کے ہسے ماس دو اکھیں
 پوڑی پئے ہن۔ بلنگ اپٹا ماس جھولی وچ سٹ کے ہک ہک کول ڈکھیندا ودا ہئی تے نال
 آکھدا ودا ہئی، ماما اے، ماما اے۔ وت او ڈگرتے پلتھی مار کے ہسہ گیا تے ماس کول ہتھن
 لگ پیا، اوندے مومنہ کول لالہاں دیاں لیکاں، چولے تے کردیاں پیاں ہن۔ لوکاں ماس کھا
 چھوڑا، مولی صیب دعا منگی، لوک گھراں دو ٹر گئے، بچا ہویا کچا ماس گھراں وچ ونڈا پٹا گیا،
 ڈوہیں گھراں دے وچالے نیوا تھی گیا، کوڑی ہوت وچ کچھ ڈینہواراں کول جیرھا ساہ گھٹ
 ماحول یا او ختم تھی گیا، اج رات ویلے چونکاں تے گلہ مہاڑ، ستھ دی ہوسی، اج دیگرے ویلے
 پائی دے تلاتے ڈالیاں انھاں ڈو چھوہریاں دی آوٹ آئی زندگی دے بارے گلھیاں کریں
 جیرھے دھرو ڈیوئیاں کیتیاں ہن۔ ونیاں دی زندگی سوکھی نہیں ہوندی، ونی کول بدلے
 گھدے ویندن، اونکوں ساڑ ساڑ کے مارا ویندا ہے!

اے ضروری نہیں، ونی ڈال ہوندی ہے، جیرھے اوندے پھٹوں ہال چمن تاں
 او وی گھر دا بندہ بٹ ویندی ہے، اوندے نال وت گھر آ لے سلوک رکھن پئے ویندن۔
 اڑی اے مسالے توٹی ہوندے، جیکر کنیں ونی دا مسالا چنکا ہووے تاں سارے
 گھر والے اوندے نال سلوک رکھیندن، جیکر اوندے مسالا سہ خود اوندے نال ٹھیک نہ الیسی
 گلھیسے تاں اوندے گھر والے، اوندی ماہیوی چھوہر نال منڈھیں۔

ونی وی ہوندی تاں انہ دی پیداوار ہے، بیندا جی ہوندے، ایندے وچ ونی دا
 تاں کوئی قصور نہیں ہوندا، قصور تاں چھوہر دے بھرا یا بیوی دا ہوندے، جرم ہنٹیاں کیتا ہوندے
 تے بھگتیندی چھوہر ہے۔

دھر وڈو ونیاں ڈیوٹیاں کیتیاں ہن، رحیمو دی ہک جوان دھی لہٹی مٹھی ہئی تے
 ڈو جھی اول لہٹی بھنڈیجی شمی ڈے چھوڑی تے شانی دی جند پھٹ گئی ہئی، او شاہر وچ پھر
 سگدا ہئی پر اول محوس کیتا کہ شاہر دے لوک اونکوں سدھا مونہہ وی نہیں ڈیندے، اوندے
 نال پہلے وانکوں نہیں الیندے گلھیندے۔ انھاں ڈینواراں وچ انھاں دے شاہر دا ہک
 آدمی جیرھا جو کراچی مزوری کریندا ہئی، چھٹی تے آیا ہویا ہئی، جیرھے ویلے اے چٹاں واپس
 کراچی وٹھن لگاتاں رحیمو اونکوں آکھا میڈے پتر کوں آپنے نال کراچی گھدی ونج، اے اتھاں
 شرم کول مونہہ لڑکائی ودا ہوندا ہے تے لوکاں کوں وی ہن نہیں بھاندا، کجھ ویلا کراچی وچ
 لگھا آسی، اول ویلے تیں گالہ کجھ پرائی تھی گئی ہوسی۔

کر لہنجی ہسوں کم دا شاہر ہے، غریب دی ماء ہے، اتنے کم ہن کراچی وچ کہ نکلن
 وچ نہیں آندے، اتنی مزوری ہے جو نہ پچھے، شانی میڈے نال آوے، اساڈی اتھاں لہٹی
 بھاہ ہے، اپٹاں ملیندے میں، اپٹا پکیندے میں۔ اوں جئے آکھا۔
 "ہس تھولی پارت بیوی، شانی ہے تھولا کلا جیہاں، کڈاں گھر کولوں نکھتا نہیں۔"
 "توں بے پخت تھی، انہ ذمہ وار ہے تے میں!"

ڈو جھے ڈیند دھمی ویلے شانی آپنے شاہر دے اوں آدمی نال کراچی نر گیا۔ نیوے
 دے تریجھے ڈیندے شجے دے بھرا بھوئی وت اکھئے تھئے تے مشہرہ کیتونیں جو ونیاں کوں بتتا
 جلتی تھی سگدے گھر گھن آوئاں پاہیدا ہے، کیوں جو بے اہار زمانہ ہے، پتہ نہیں سمائیں چہ
 تصیندا ہے، کون وت ضمانتی کوں نہیں ودا، وت ہک شرم دے ڈو شرم بن وین، چنگا
 اے ہوسی جو ڈونساں چھوہریں دے نکاح کروا کے گھر آنا ونجے۔ انھاں اے گال وی مکائی
 جو شانی دی بھین نال درازی نکاح کر لیس پیا، جیہیں جو درازی دا پوٹھا پھلے پنج سالوں کولہ رندڑ
 ہئی تے درازی دا کوئی ڈو بھرا وی کوئی جو او شمی نال نکاح کرے ہاتاں لیں واسطے سکے
 سورے لیں گال تے راضی تھئے جو شمی کوں شجا ولیس پیا۔ انھاں رحیمو دو سنیسا منجا جو ڈوہاں
 چھوہریں دے نکاح پنج ڈیسائیں دے وچ وچ پڑھا ڈیو۔

دراہن وچ لقمان آئے لپیلا لاری کولہ ویلھا تھی گیا ہئی، اوندنا بھراتے اوندی بھانہ
 اوں کول ہوں خوش بن، ڈو جھی ڈینوار اوں سیکل تے انڈی ولئی تے سیکل کول کوزی
 ہوت دو چھک چھا یوس، رتے وچ او پھیندا ویندا ہئی جو شمی ہن پائی بھرک انڈی ہوسی کہ
 نہ۔ انھاں دانک مکا تھیا ہوسی کہ نہ، جیکر فیصلہ نہ وی تھیا ہوسی، وت وی شمی میکوں ملن
 آسی، میکوں پک ہے او ضرور آسی، او وی میکوں ملن واسطے اتنی بے تاب ہوسی جتنا میں
 یاں، جیکر اہی اچ اونکوں پتہ لگ گیا تاں اورات ویلے میکوں ملن سکول آسی، لیکن جیکر او
 پائی بھرک نہ آئی تاں اونکوں کینوں پتہ لگسی جو میں اپڑاپیا یاں؟ او تیں سنیا کینوں
 پھچھیاں؟ اساڈے وچالے میل سترک دا ہیا کوئی وسیلہ کوئی، آخر او اپنے آپ کول اے ترلا
 ڈیندا ہئی جو متاں کوئی راہ نکل انڈی ہووے، انہ تاں مہربان ہے۔

دیگر ویلے سراہو ڈنداں وچ ڈندلی مریندا ہویا آیا، اوں لقمان نال خیر پھیر کیتی، اچ
 سراہو دے موندہ تے اوہا مونجھ کونئی۔ "ماشر صیب کیرھے ویلے آئیں؟ میں روئی کھاند اپیا
 ہم، اچ تھولی کھ لگ ہئی، تتی تتی روئی پکدی پئی ہئی، پار روئیاں کھا گیاں، توں اے ڈس جو
 پہلے روئی کھاسیں کہ پاپھیں؟"

"میں تھکا ہویا یاں، چاہ مل ونجے تاں واہ واہ ہے!"

"کھرا ہے، میں چاہ ائینداں"

جیرھے ویلے لقمان رات دی روئی کھا چھوڑی تاں سراہو آپ مارے ہول ہیا،

"ماشر صیب توں تاں وت گیا ہانوں پا، اساڈا نیوا تھی گئے۔"

"اچھا اے تاں ہوں چنگا تھے۔"

با، ہوں چنگا تھے، ہک شاہر دے لوک میں، آہت وچ بدیاں بگڑو آں چنگیاں

نہیں ہوندیاں۔"

"نک پک کینوں تھی؟ انھاں تے کیشی رکھی ہانے؟"

بک ڈانہ آتا بانیں تے ڈو ویاں وی او ڈین، تے شاہر دے لوکاں کوں وی نور

آتاں بانیں، چھوہریں دے ڈو جھے ڈینہ نکاح بن

چھوہریں کون بن؟

بک رجمو دی لہٹی دھی ہے تے ڈو جھی اوندی بھنڑیجی ہے۔

کیر جی بھنڑیجی؟

یار اوھا جیر جی دھرو کول، رابندی ہسی، بیندا اپو بک تریمت نال ادھل گیا ہسی،

پہاں توں نواں نواں آیا بانوں تے بک ڈینہ پچھدا اپیا پاورں تے وت میں تیکوں ڈسایا ہسی۔ جو
اے دھرو دی بھنڑیجی ہے تے اینداناں شمی ہے۔

لقمان کوں لہنوں لگا بینوں اوندے کھنڑے کوں کہیں لہٹا کر ڈتا ہووے۔ اونکوں

سار اسکول غر دا بویا نظر آیا، اوندی بان شلیج گئی۔

میڈا تاں درازی وی سکھا ہے تے دھرو وی یار دوست ہے، میں تاں ڈوہاں

کوں تم چھوڑ سگدا۔ میڈا تاں ڈوں منڈھاں وچ سر ہسی، اے پنڈگا تھی گئے جو ڈوہیں بن گئے
بن، میں تاں ڈوہناں وچ بک کوں وی نم سٹ سگدا۔

سر ابو دیاں گالھیں لقمان دے سر اتوں واجھوٹیں دی کار لنگھیاں پیاں بن،

اونکوں لہنوں لگدا اپیا ہسی، جو بینوں گھٹاں دی جھار سکول دے اتوں لنگھدی پئے ہووے۔

ستہ آ لے ڈینوار شاہر دا کوئی پٹا ای پاہر نہ گیا، چو ڈھوان والا خان وی آیا ہسی،

گھوڑے تے آیا ہسی، رجمو آپٹا اگوان اوں خان کوں بتایا ہسی، شے نال اوں گالھ نوری تے رجمو

دا ضامن وی او تھیا، جیکر رجمو سبائیں مکرے تے تاں خان ذمہ وار ہو سی، پھنڈر کھٹا گیا، ماس اوں

ویلے پکا یا گیا، اساڈے پاسے ماس اوں ویلے اہلا کے کھاندن، ماسر صیب ٹساڈے شاہر وچ

ماس کچا ونڈیندن یا پکا کے اوں ویلے کھاندن پاء؟

میگوں پتہ کوئی

اساڈے شاہر وچ زیرا، ہاں تے تھولا کولا ماس اوں ویلے پکا کے فیصلہ کرن
 والیاں وچ ورتا ڈتا ویندے تے باقی ماس شاہر دے گھراں وچ ونڈا ڈتا ویندے۔ ماس ماس
 کھا کے مولی صیب دعا منگی۔ تے سارے لوک آپے گھراں دو لگے گئے۔ ہن اساں مسکیاں
 اے فیصلہ کیتا ہے، رحیمو دی دھی نال درازی نکاح کر لسی، تے رحیمو دی بھینجی نال
 درازی داہیو شجا پر نیسی، اونداہیو شادا کھچلے پنج سالوں کولوں رنڈڑ ہئی، او کوئی عمر اں دا اتنا وڈا
 نتیں، اوندی عمر کوئی پنجھا سال ہو سی۔ او شادا ہر کہیں کول آگھدا ہوندا ہئی، میکوں پر ناؤ، پر کہیں
 وی اوندے کیتے کوشت نہ کیتی۔ اوندی خدا سٹی ہے جو جوان چھوہر مل گئی ہس، ہن مزے
 کرے، سراہو مرکٹی کھل کھلا۔ لقمان کول لہنوں لگا جینوں اوندے سامے ہک ہوں کوڑھا جن
 بیٹھا ہووے تے اونکوں ڈرا کھکے قصے سُنیندا پیا ہووے، اوندا دل آگھدا ہئی جو ہنیں ہنیں کوڑی
 ہوت وچوں نکل ونچے پر اونکوں آپے ہتھ پیر وسیں سوا لگھدے۔

"ماشر صیب ہن توں ارامی تھی، تھکا ہو سیں، انشاء اللہ خیر ہوتی سہائیں
 ملوں۔ پائی مائی تھولا تاں نیوہی؟ تھولا ہے تاں میں گھن آنداں۔"، اوں گھرے کول
 بنگورا مارا۔ "نیں پائی ہوں ہے، رات دا تھیس، فجر ویلے پائی دا ٹھڈا گھرا پانی آساں، توں
 ہن سم وچ، ٹھڈی ہوا گھلی کھڑی ہے، کل تاں ہوں گرمی ہئی، اچ کجھ فرق ہے، لگھدے
 جینوں کھتائیں ڈینہمار تے مینہ مارا، توں بختا وریں، نال ٹھڈی وا گھن آئیں، اچھا میں ویندا
 ہاں، کوئی کم ہے تاں ڈسا؟"

سراہو روئی دی چھگیر چا کے گھر دو روانہ تھی گیا، جیرھے ویلے سراہو گھر دو ویندا پیا
 ہئی تاں لقمان کول لہنوں لگھدا پیا ہئی جینوں ہک لمبا بھلی آلا تھمبا رُدا ویندا ہووے، اوں
 درختاں دے پائے ڈنھا اونکوں لہنوں محوس تھیا جینوں درخت سردے بھار کھڑے ہوں،
 آسمان دے رتے رتے تارے اوندیاں اکھیاں وچ پڑدے پئے ہن، اونکوں کوڑی ہوت دا
 شاہر، سکول، تلا، ون، ہر شے بے مانی لگھدی ہئی، اتھوں دیاں ساریاں شیاں کول شمی
 دے وجود کتنے رنگ ڈتے ہن، کتنے مانی ڈتے ہن۔ شمی تے میں ولدا اکھڑا میں وی نہ بل

ہوں، اولاقات جیرھی اسان سولہ ڈیسواراں پہلے کیتی ہئی او آخری ہئی، ہن تاں او پائی
 بہن تاتے وی نہ آسگی، اوندی جنج تھیون لکی ہئی، ہن او آپنے گھر وچ تھولے ڈینہاں
 دی مزناں ہے، گھر آلے اوندے توں کم نہ کروین، نہ اوندے توں پائی بھر وین، نہ جنگل
 وچوں کانٹیاں تے گھا آڑن دا آسکھین، ہن تاں اوندے لاناواں آلے کپڑے وی سوکھن ڈے
 چھوڑے ہونین۔ لہان دا سنگھ سک گیا ہئی او پائی دے گھر دے کول گیا، بک ہے
 دے پھوں پورے ترسہ ڈولیاں گرد کا گیا، اونکوں اے وی پتہ نہیں لگدا پیا جو اونکوں ترسہ ہے
 یا کوئی۔

اوسکول دے ویزے وچ چکر لاوٹ لگ پیا، وت اونکوں اپنے پیر بارے محوس
 تھیون لگ پے، کجھ دیر او بک جھاتے لہنوں مسما کھرا ریا جینوں کہیں اونکوں گوڈیاں تیں
 زمین وچ پورا ہووے پا، اوں لہٹی کھیری لہائی تے پیر ورائٹن لگ پیا، وت اوشی دے گھر
 دے پاسے موندہ کر کے کھرا تھی گیا، انھاں کندھاں دے پار او ٹیٹھی ہوسی، اوکیہ سوچیندی
 ہئی ہوسی، ہن اتے میں کتنے بک ہئے کولوں پرے میں، اونکوں اوندی مامی ضرور ڈسایا
 ہوسی جو اوندی جنج شجے نال تھیندی ہئی ہے، اوندنا غم میڈے غم کول بارا ہے۔ میں ہٹاں
 ہاں، میں آزاد ہاں، لیکن او ترمت ہے، اونکوں آزادی کوئی، میں کتنا مطلبی ہاں، میں اپنے
 بارے پھیندا ریاں ہاں، میں شمی دے بارے نہیں سوچا۔ میوں شمی دے بارے سوچتا
 پاہیدے، اوند اڈک و دھیک ہے، بک تاں ونی بن کے ویسی ڈوجا اوندی بک ہڈے نال
 جنج تھیندی ہئی ہے، او چھوہر ہے او کنتے بچ وی نہیں سگھی، ڈوں ترانے ڈیسواراں باد
 اونکوں رتے کینیاں وچ ہد کے ہڈے دے حوالے کر ڈین، جنج بک خوشی دا موقع
 ہوندے، ہر چھوہر کوں سماں رتے کرن تے رتے کپڑے پاوٹ دی تاکہ ہوندی پ شمی واسطے
 اے شیاں کتنے ڈرا کلیاں ہوں۔

شمی روندی ہئی ہوسی، اوندے اگوں زندگی دی لمبی کالی رات ہئی ہے، میوں
 تاں ہن پتہ لگے پ شمی کوں اے خبر ترسہ ڈیسواراں پہلے مل گئی ہوسی، اوں تاں اوں ویلے

کول روون شروع کیتا ہوسی، اول روئی نہ کھادی ہوسی، رورو کے اوندیاں اکھیاں رتی ستریاں
 تھی گیاں ہوسن، اونداہیو وی کوئی، نہ بھراہس، اوللہ راسن ہے، ایس واسطے اوندیاں مامیاں
 اونکوں اتنی بے دردی نال ہک پڑھے نال سلاڑ ڈتا۔ جیکر اونداہیو ہوندا تاں اول کڈاہیں وی
 آہٹی دھی ونی بنا کے نہ ڈتی ہووے یا۔

شاہر کول ملنگ دی پڑدھک تے ہک گاں دا ہکاٹ آندا پناہی، وا، دے ہلکے
 جھوے نال پیر دے بیٹھے ڈھے سکے پترے لکڑ دے منگیاں دی کار و نچن لگ گئے، لہان
 ریڈول اتا تے اوندی سوئی کول پھیرن لگ گیا، اوچنکا لفظ سوئی کول غریبنداریسا۔ کوئی وی نیشن
 مزہ نس ڈیندا پیا، او آیا تے نجی دے سکے منڈھ وانگول کھڑے تے ڈھہ گیا۔

میں شمی نال کینویں رابطہ کر سگھاں، سر ابو دے وات زبانی وی کوئی سنیانا نہ بھج
 سگدا۔ میں تاں سر ابو نال ایس بارے گلہ وی نہ کر سگدا کیوں جو شمی اوندی سکی بن گئی
 ہے۔ نہ تاں شمی پڑھی لکھی ہے جو میں اوندا پھٹی لکھاں ہاچا، جیکر او پھٹی پڑھ سکے ہاں تاں
 وی پھٹی نیوے یا کون؟ اے میڈا اپنا قصور ہے جو میں کہیں کول وی کوڑی ہوت وچ اپنا راز
 دار نہیں بنایا، نہ کہیں سنے کول، نہ کہیں چھوئے چھوہر پھکر کول نہ کہیں پڑھری کول، جیکر
 ہک آدمی وی میڈا راز دار ہوندا، اچ میں شمی نال رابطہ کر چھوڑا ہووے یا، میں تاں شمی دے
 مامے کول وی اپنا نہ بنا سگیا۔ میں شمی دی ماء کول اعتماد وچ نہیں گھدا پنا۔ او آہٹی دھی کول
 کڈاہیں وی لہنویں تباہ تمعیندا نہ ڈیکھٹا پنا ہووے یا۔ میں آہٹی بھجانی تے بھرا کولہ پنج دی موکل
 منگدا رہ گیا ہاں۔ میں کیوں ہمیشاں انھاں کول راضی کرن وچ لگا رہاں؟ میں سدھا آ کے
 دھرو نال گلہ کیوں نہ کیتی۔ میں سر ابو یا کہیں ہے آدمی دے ذریعے دھرو دو کیوں سنیانا نہ
 بھجیا جو میں اوندی بھلیجی نال پنج کرناں پناہنداں، اول کڈانھاں وی انکار نہ کیتا ہووے یا۔ بلکہ
 او آہٹی بھلیجی کول سوکھا فکھ تے خوش تھی گیا ہووے یا۔ ہن تاں شمی وی یکی جیاتی کیتی
 ذلیل تھی گئی ہے تے میں وی ادھر رہ اچ رہ گیا ہاں۔

او انھی بیٹھتے کھڑے دے وان کول مروڑن لگ پیا، میں درابن دے ہک
 آدمی کول وی نہ ڈسایا ہووے یا نہ بھرا کول، نہ کہیں سکے سورھے کول، نہ کہیں سنگتی ساتھی
 کول، میں کوڑی ہوت دے ملوانے کول نکاح پڑھایا ہووے یا پاتے وت شمی کول سیکل
 تے ہلما کے درابن گھن گیا ہوواں یا۔ او حویلی وچ ٹرن لگ گیا، جیکر میں شمی نال نکاح کر
 کے درابن گیا ہوواں یا تاں اسمان تاں نہ ڈھپیا ہووے یا؟ درابن دے لوک میکل شاہر وچوں
 کڈھ چھوڑن یا؟ سکے سورھے میکل سٹ گھتن یا؟ لیتوں کرن یا پاپر شمی تاں میڈی تھیندی
 ہئی، بھرا نراض تھی گیا ہووے یا؟ ودد توں ودد میکل گھر کول کڈھ چھوڑے یا، گھر وچ حصہ نہ
 ڈیوے یا؟ میں اونکوں گھر بشک ڈیواں یا، مئی دے گھر دا ٹوٹا ہتھوں لگا گیا ہووے یا! پھلاں
 وانگوں سوہئی شمی تاں ہتھوں نہ نکھتی ہووے یا، میں کتنی غلطی کیتی ہے، ہمیش اپنٹے بھرا
 دے مشوریاں تے چلدا آیا ہاں، میڈا بھراتاں سنگاں متوں ڈاند ہے، اوندی عقل گٹیاں اج
 ہے، او ہمیشاں آہٹی ہدھورن دیاں صلاحیاں تے چلے۔ میڈی بھجائی سارا پٹن آہٹی بھین
 دا پھیندی ہئی او آہٹی پڈی، بو تھی بھین میڈے اتے تھینٹا پابندی ہے۔

کتھاں شمی تے کتھاں اوندی پڈی کوڑھی بھین! کتھاں سونا تے کتھاں مئی، شمی
 نال رلیندی ہے لہٹی پڈن آلی کار بھین کول؟ ست سمندراں دے پائی نال او منہ دھوے
 پاوت وی شمی دے پیراں سنوں نہ تھی ویسی، بھلکہ اوندی پیچی دے برابر وی نہ تھی
 ویسی، کتھاں پھلاں دی بھری ہوتی کھاری تے کتھاں گوبیاں دا بھرا چھہ۔

رات دا ہک وچ گیا ہوسی، نندر اوندیاں اکھیاں کول کوساں دی منزل تے ہئی۔
 جیکر سربو کول میں اپنا راز دار بٹایا ہووے یا تاں اج میں اوں نال دل دا مال ونڈا
 سگاں یا، میں اونکوں ڈساواں یا جو میں شمی تے کتنا مردا ہاں، اساڈی محبت کتنی پیچی ہے،
 میں آپنٹے دل دا پوجھ کجھ ہلکا کر چھوڑا ہووے یا، پر اج لیں کالی رات وچ کوئی وی میڈیاں
 کھلیاں سنن والا کوئی، سارے شاہر آلے کتنے مزے نال نٹے پئے ہن، کیوں آگھرے
 پٹن، بھیں کول میڈی کوئی پرواہ کائنی، جیکر میں ہک سٹے کول سچا یار بٹایا ہووے یا، یا سربو

کول یار بنایا ہوئے ہاتاں اچ او میڈے نال ہووے ہا، میڈے وچ اے نقص جو میں کمیں کول
 آپنے دل دارا نہ ڈسا سگدا، میں ہر شے کول ہکے تے گولٹا چاہنداں، ہر شے ہکے تے نہیں
 تمہیدی، ڈوجا میں کڈا میں کمیں کول یار نہ بنا سگاں، کجھ لوک کتنی جلتی یار بٹیندے ہن چا، ڈو
 منٹاں وچ آدمی کول ولٹا گھندن، پر میڈے کولہ اے گرن کوئی، یار اوکھے ویلے پکر دن، اچ کوئی
 یار میکیوں ضرور پکرا ہووے ہا جیکر میں کوئی یار پہلی بنایا ہووے ہا۔ سرابو تاں میڈے نال ہوں
 نام گزارے لیکن میں اونکوں وی دل دا حال نہ ڈے سگا۔ جیکر او میڈا پکا سگتی ہووے ہاتاں
 اول میڈی کوئی مدد امداد کیتی ہووے ہا، او خود شمی تیں میڈا کوئی سنیہا گھن گیا ہووے ہا، یا
 کوئی ہی سبیل بنا ڈتی ہووے ہا، سرابو دی ڈال تاں شمی نال سوکھی مل سگدی ہے۔ سرابو
 آہٹی ڈال کول آکھے ہا جو وچ شمی دو استاد دا ایہو سنیہا گھن وچ۔ او شمی دو سنیہا گھن گئی
 ہووے ہا، تے شمی اونکوں سنیہا ڈیے پھٹے ہا جو لہان کول آگہ جو اچ رات تیار راہوے۔ اچ
 میڈی زندگی دا سوال ہے، اچ میں ادھ رات ویلے آپنے کپریاں دی گنڈھڑی پاتے سکول
 آساں، اونکوں آکھیں میڈے پاسوں ہکی ہے، میں ضرور آساں۔ و ت سرابو دی ڈال ایہو سنیہا
 سرابو تک پہنچایا ہووے ہا تے سرابو میں تیں، میں سرابو دی ڈال کول انام وی ڈیواں ہاں،
 پہنچاہ رویہ۔ و ت اول رات میکیوں روٹی وی مزہ نہ ڈیوے ہا، میڈا ہک جھاتے توختا نہ
 تھیوے ہا۔ میں سکول دے ویلے وچ کھلیاں، گالھیاں وانگوں غردار ہواں، میں سیکل کول
 پہلے کول تیار رکھاں ہا، اوندی پھوک، میر نوپ، ہر شے ٹھیک رکھاں ہا، سیکل دے بیڈل
 نال پمپ ہدھ کھڑاواں ہا، سرابو کول ٹھڈے پائی دی ہک پھٹکی منگ کے سیکل تے ہدھ
 کھڑاواں ہا۔

ڈنڈہ لہ ونے ہا اندھارا تھی ونے ہا، کھٹاں دے بادیکے لوک سم و نجن ہا۔ ادھ
 رات ویلے شمی کمبیدی، تھڑکدی کپریاں دی گنڈھڑی جتی، وڈی مٹی و لیٹھی سکول آونے ہا،
 اوندے وچ الاون دی طاگت نہ ہووے ہا، میں سیکل دا موند پہلے کول درابن دے
 پاسے ڈے کھڑاواں ہا، اسان بغیر الا نے سکول کول نکل گئے ہوں ہا، شاہر کول کجھ نکل کے

اونگوں میں سیکل دے بسترے بندتے پلماتے سیکل کول پتھک رکھاں ہا، میں لٹھیاں
 مٹھیاں تے کھیریاں کول نہ ڈیکھاں ہا، میں رستے وچ بک منٹ وی سہی نہ کڈھاں ہا، جیکر
 شمی کول ترسہ لگے باتاں سیکل کول ڈکے بغیر شمی کول پھتکی کول پانی پلاواں ہا۔

دھدی ویلے اساں درابن پتچ ونجوں ہا، میں اپنے گھر ونچاں ہاتے بھراتے بھجانی
 کول اکھاں حاجو ایں چھوہر نال میں نکاح کرناں پابنداں، میں تے اے ہک ہے نال پیار
 کرندے ہں، اسا کول کوئی وی نیں ڈک سکدا۔ اے چھوہر آہٹی صلاح نال آئی ہے، میڈا بھرا
 تاں من ونجے ہا لیکن میڈی بھجانی دے کپریاں کول بھا لگے ونچا ہا، او پچاوی پیراں نوران
 ویلے وات پٹ گھنے ہا، لوک چاٹ ونجن ہا، نیں، نیں، اساں اپنے گھر نہ ونجو ہا، میڈی بھجانی
 وات پاڑی یکے شاہر کول سرتی پاوے ہا چا، اساں قیوم دے گھر لگے ونجوں ہا، او اساڈا کوئی
 بندوبست کرے ہا، او یاری دا ہوں پکا ہے، او اپنے بیوتے بھراواں کول سمجھاوے ہا، وت
 شمی کول گھر دے اندر گھن ونجے، اوندی ماوی ہوں چنگی ڈال ہے او اساڈے مسئلے کول
 سمجھ ونجے ہا، او شمی نال الاوے ہا، شمی کول دلا سے ڈیوے ہا، بچہ ڈرتیں، اللہ خیر کریسی،
 تیکوں کجھ وی نہ تھیسسی، میں سب کجھ سنبھال گھنساں۔

وت قیوم اوں ویلے حافظ فضل دے گھر ونجے ہا، او فجر دی نماز واسطے مسیت دو
 ویندا پیا ہووے ہا، قیوم اونگوں کن وچ ساری گال ڈساوے ہا، حافظ صاحب آکھے ہا ٹھیک
 ہے ہن تاں میں نماز پڑھاؤں ویندا پیا ہاں، نماز پڑھن دے باد میں آویساں۔ قیوم اوندے نال
 مسیت لگا ونجے ہاتے وت نماز دے باد او حافظ صاحب کول گھن کے آونجے ہا، کونھے وچ
 ہرے کے قیوم دے بیوتے بھراواں دی گواہی اچ اساڈا نکاح تھیوے ہا، نکاح دے باد اساں
 سارے پٹے فجر دی پاہ اتھائیں بیویوں ہا۔

وت مسد رہ ونجے ہا بھراکوں راضی کرن دا، او میں قیوم دے بیوی کول اکھاں ہا جو
 توں وڈا میں، چٹ ڈاڑھا میں، توں میڈے بھرا دوونج تے اوں کول ساری گالہ ڈسا۔ قیوم دا

بیوہ ہوں چنگا آدمی ہے او فخر نال اساڈے گھر ونچے ہا، میڈے بھراکوں ساری گالہ ڈساوے ہا،
 میڈا بھرا گالہ سمجھ ونچے ہا، وت میڈا بھرا ساکوں گھنن آوے ہا، میں تے شمی آپنے گھر آونکل
 ہا، ساریاں کول پہلے اساڈی گوانڈھن زینو کندہ تے چڑھے ہا، اے کون ہے، اے چھوہرتاں
 اوہا ہے جیندا ہتہ بھناہتی تے اتھاں جراح کول پئی رکھواون آئی ہئی۔

میڈی بھچائی اونکوں ڈساوے ہا جو ہا، اوہا ہے، ہن اساڈے گھر دا بندہ بن گئی
 ہے، لقمان ایندے نال نکاح کر چھوڑا ہے، اونک تے انگل رکھ کے آکھے ہا، ہانے اساکوں
 خبرایا وی نہیں، اساں تہاڈے کول ہوں خفے میں۔ وت میڈی بھچائی اونکوں ساری گالہ
 ڈساوے ہا، اے لینویں ہک گھنٹے دے وچ وچ یکے محلے وچ گالہ نل ونچے ہا، لقمان کوڑی
 ہوت دی چھوہرتاں نال نکاح کر چھوڑے۔ آند گوانڈھ دیاں تریتاں کم کار مرکا مکھا کے کوڑی کول
 ڈیکھن آون ہا۔

چھوہرتاں ہوں سوہتی ہے، خاص پری ہے پری! ہک آکھے ہا۔

ڈو جھی آکھے ہا، آہنجھی چھوہر گرے دیسات دے ڈادی نہیں، گرے دیسات وچ
 لو کر کر، کاٹھیاں پٹن پٹن ایندے ہتہ سردونجن، لقمان چنگا کیتے جو اینکوں درابن گھن آئے،
 اتھاں اے سوکھی راہی۔

راحتو ماسی نراض تھی کے میکیوں آکھے ہا: "چنگا کیتا بیوے پھرا، ہوں چنگا کیتا
 بیوی! میں تیڈی ماء دی جاتے ہاں، میکیوں وی تیں نہیں ڈسایا، میں تیڈے کولوں ہوں
 خفی ہاں! میں اوں کولہ مانی منگا ہاں، وت او جلتی نیچ ونچے ہاتے آکھے ہا
 "دلا پریج کھڑے، سونے وانگوں کوڑی نال تے کپڑے او پراٹے پاتی ودی ہئی،
 ہن پیسے پھر تک جو اونکوں کوڑیاں والے کپڑے تاں پواواں، میں امام دین دے گھر ویندی
 ہاں، اتھوں اپنی نونہ واسطے ڈو جوڑے رتے کوڑیاں والے پڑویندی ہاں، ڈو درزائیاں کول پہلا
 تے ہٹیں ہن سویندی ہاں، میندی دے پیسے ڈے، چنے گھمبور ہتہ نہی ٹٹھنی ہے! کوڑیاں
 دے ہتہ چٹے نہیں ہوندے، انھاں دے ہتہ رتے ہوندن، اوندے چپلاں تے میاں دے

وی پیسے کڈھا، میں بہن اونکوں کڑی بٹیندی ہاں، اساں اپنا رواج پورا کریسوں، تیکوں پتہ نی جو
 میوں تیڑی جنج دی کسلی تانگہ ہئی، انہ تیڑا ڈیسہ کریسی، میں ڈینہ رات سپیلاں بٹیندی ہم جو
 لہان گل دی جنج تے اے کریسوں او کریسوں، تیڑے وڈے بھرا دی جنج تے میں نجوڑ ہم، پ
 میں سوہیندی ہم جو تیڑی جنج تے اپنیاں سکاں لہیساں، رنج کے خوشی منیوں، کون
 بینداتے کون مویا، بہن جلتی کر کڈھ پیسے، بوجھے کون ہلاوا ڈے! میں اونکوں پیسے ڈیواں ہا، او
 امام دین دے گھروں کپڑے پروا گھن آوے ہاتے انہاں کون اپنیاں اکھیں دے
 سامنے سواوے ہا، شمی دے کو لے ہتھاں تے میندی لاوے ہا۔

پیشیں تیں او شمی کون کڑی بنا بلماوے ہا۔

شمی کون گلکڑی پا کے آکھے ہا، قسمت دیاں گلھیاں بہن، جیکر تیڑی س
 بیندی ہوندی او تیکوں ڈیکھ کے کسلی خوش تھیوے ہا، شودی ہک پتر دی خوشی وی نس ڈٹھی
 پا۔

اوندیاں اکھیں کولوں بہنوں نکل آون ہا۔

لہان اپنے گلے وچ بہنواں دا لوڑاں پائی محوس کیتا، اوں ہوں کوشت کیتی ہ
 بہنواں کون نہ ڈک سگا، او دلیل واناون واسطے نرن لگ پیا۔ او شمی دے بارے نہیں سوچا
 پابندا، اول اکھیں بند کیتیاں تے سمن دی کوشت کرن لگ پیا، رات دے ڈو وچ گئے
 بہن۔ او گھنڑے تے پائے اپترینہ اپیا ہئی، اوندی سوچ اوں کمانی دے پائے لگی گئی
 بنامشاں تیں شمی ذالیاں کول کچھ ویلھی تھی ونجے ہا، میں پے اوچ بیٹھا ہواں ہا، میں اونکوں
 شانہ کراں ہا، او پرا وچ آونجے ہا، اساں کھنڑے تے رلے ہسے ونجوں ہا۔ میں اوندے میندی
 مال رنگے کو لے ہتھ کون نپ کے ہماں ہا۔

شمی توں خوش تاں میں؟ میں اوں کول پنجاں۔

ہا۔ خوش ہاں۔

رتے کھنیاں وچ او کتنی سوہنی لگے ہا۔

شمی تیکوں یاد ہے ہڈیاں توں درابن آئی بانوں تے میں تیڈے واسطے چنبیلی دا
 گجرا بٹا کے آندا ہئی، توں اتھاں پرا وچ نستی مہی بانوں، میں تیڈی ہانہ وچ او گجرا پویا ہئی،
 تیکوں یاد ہے نا؟

ہا یاد ہے، اے گلہ میکوں کینوں بھل سگدی ہے؟

او میڈے کول ٹیٹھی ہووے یا، ماسی شمی کول ہکل مارے یا، کڑی، اتنے آ
 - اے تریٹاں تیکوں ملن آئے ٹیٹھیاں ہن۔

او ہتھ پھروا کے لمبی رتی پننی کول اڈیندی ہوئی ہاہر نکل ونجے ہاتے میں ڈیکھدا رہ
 ونجاں یا۔

رات دے کوئی ترانے وچ گئے ہوسن، لقمان دا سر بارا تھیندا پیا ہئی، او سوچ
 سوچ کے ہٹ پیا ہئی، ہولے ہولے اوندیاں اکھیاں سم گیاں بھل بھیجا باگدا پیا ہئی اوں
 بکدم مھرکی بھری۔ اونکوں لہنوں لگا مینوں شمی اوندے نال کھڑی ہووے، اوندی اکھ کھل
 گئی بھل اکھیاں بھال کے ڈنھس تاں کوئی بندہ کونا ہئی، او پاسہ اپترا کے وت سم گیا، اونکوں
 نندر آگئی، اوندر وچ ڈہدا پیا ہئی جو شمی تے او سیکل تے چڑھ کے کڑی ہوت کول نے
 ویندن، او ہک گلی مزدن تاں ڈو جھی گلی شروع تھی ویندی ہے، ڈو جھی گلی مزدن تاں
 تریجھی چو تھی گلی شروع تھی ویندی ہے، کڑی ہوت دیاں گلیاں سوزھیاں تے لمبیاں
 تھیندیاں ویندیاں ہن، ہک گلی وچ رت واہندی مہی ہوندی اے، اورت ڈیکھ کے ڈو جھی
 گلی اچ ویندن، ڈو جھی گلی اچ مینہ تھیندا پیا ہوندے تے گلی بھری بھری مہی ویندی ہے
 او گارے پائی وچ لنگھن، شمی لہ کے سیکل کول دھکا ڈیندی ہے، اگوں گلی سکی تے صفا
 ہوندی ہے لیکن مولی سیب پلس آلی وردی پا کے کھرا ہوندے ہوندے ہتھ داسا ہوندے،
 تے ان ہان ہولی وچ کجھ پڑھدا کھرا ہوندے، اوندے نال ملنگ وی ہوندے، ملنگ انساں

کوں ڈیکھ کے اگھدے اے نے ویندن، اے بھجے ویندن، شاہر دے لو کو نکل آوا انہاں کوں
 پو، انہاں کوں مارو۔

ملنگ دی جھہ ٹھیک تھی ویندی تے اوندے منہ کولہ ٹھیک گالھیاں نکلدیاں
 بن، مولی صیب سیٹی مرہندے تے شاہر دیاں ساریاں ذالیں، پال، جٹے، ڈنڈے سوئے
 چنی نکل آدن، ملنگ خوشی کول تاڑیاں تے آپے آپے دھرک مرہندے تے اوند اچولا ہوا
 وچ اڈدے۔

لقمان دی اکھ کھل گئی، مسیت کول مولی صیب دی بانگ آندی ہی ہندی
 ہے، او بو چھٹی تاٹن کے ولد اسم گیا۔ فجر تھی گئی ہی، پر ڈینہہ پالے نہ ہی ابھرا، شاہر کولوں
 لیلیاں تے بھڈوریاں دامسکار آندا پیا ہی، شاہر جاگ گیا ہی۔ ہوادی ہیل گھلدی ہی
 ہی۔ لقمان ادھا ستا تے ادھا نندر ہی، اونکوں لینیوں لگدا پیا ہی بینوں شمی ساری رات
 اوندے نال گزار سی ہووے، اوندے ساہواں وچ میندی تے لونگاں دامسک بھرا کھرا
 ہی۔ اوندے کناں وچ چھم چھم دی الا آندی ہی ہی۔ اونکوں لینیوں لگدا پیا ہی بینوں شمی
 پزیب پا کے سکول دی حویلی وچ نردی ہی ہووے تے او اونکوں پیار دیاں نظراں نال ڈیکھدا
 پیا ہووے۔ اوندی سراہو دی الا تے اکھ کھل گئی جیرھا پا جوش ہتھ وچ چنی پکریاں کوں سکول
 دے برانڈے تے کمریاں وچوں کڈھدا ودا ہی۔

استاد صیب انھی فجر ہے، چاہ پی۔ لقمان کوں لینیوں لگا بینوں او نندر ڈیسدا پیا
 ہووے، سراہو اوندے پیر کوں نپ کے بلایا، اونکوں آہنی چیل بھنی ملوم تصیندی ہی ہی،
 اوند دل اٹھن تے آکا نہ ہی آہا پر سراہو اوندو پائی دی بدنی بھر کے آیا تے وت اونکوں
 ہکل ڈتس۔ ماشر صیب انھی چرک ہے، چنا ڈینہہ ہے۔

اونکوں مجبوراً اٹھنا پیا، اول شمی دے گھر دے پاسے منہ کیتا تے اکھیں تے زور
 ڈے کے ڈنسا، اونکوں اے شک پوندا پیا ہی جو رات کوں شمی دا گھر سز گیا ہو سی۔ بھل
 انہاں دے کوٹھے اونوں کھڑے بن تے انہاں تے کھمبوتر نردے پھر دے ودے بن،

وت اونکوں اے شک تھیون لگ گیا جو کتھائیں شمی مرتاں نہ گئی ہو سی، اوندا بک دل اکھا
 جو سراہو کول پنچھے جو شمی جیندی ہے اوں خود کول پھاتاں نہیں ڈتا پا۔ اونکوں زمین غردی ملوم
 تھیندی ہئی ہئی۔ اونکوں آپنے پیرہنے لگدے پے ہن، او متھے تے ہتھ رکھ تے ادھاندر تے
 ادھا بجاگ بدنی کول بیٹھا ریا۔

استاد صیب منہ ہتھ دھونا، خیر ہے، طبیعت تاں ٹھیک بیوی؟

ہا۔ اوں مویا جواب ڈتا تے ہتھ تے پائی سنیں، اونکوں پائی دی ٹھڈھیر محوس نہ
 ہئی تھیندی ہئی، اونکوں لتیوں لگدا پیا ہئی جینوں پائی دی جھاہ تے ہوانال ہتھ دھوندا بیٹھا
 ہے۔ اوں مونہ تے چھٹے مارے، اوندیاں رتیاں نندرا تیاں اکھیاں کھل گیاں، ہتھ مونہ دھو
 کے اوں کول اٹھن نہیں تھیندا پیا، اوندا دل آہا پیا ہئی جو اتھائیں زمین تے پلتھی مارے
 ہسہ ونچے۔ ہوں زور لا کے اٹھا، اونکوں تھپا کے آندے پے ہن تے چیتہ بھوندا پیا ہس۔
 سراہو اونکوں پاہ دی پیالی بھر کے ڈتی۔ اونکوں آٹا وات کوزا کوزا لگدا پیا ہئی، او پاہ کول دارو
 دی کار سنگھ کول لنگھیندا گیا۔

شمی چه کریندی ہئی ہو سی؟ اورات کول سم سگی ہو سی یا نہیں، اوں وی میڈی کار
 نندر نہ کییتی ہو سی، میں تاں اچ پہلی رات اکھیں وچ گزارا ہے تے اوندی تاں اے
 تر تھئی چوتھی رات ہو سی، اوندیاں اکھیاں کتیاں رتیاں ہوسن، او کتنی سک گئی ہو سی تے
 اوندارنگ کتنا پیلا تھی گیا ہو سی، اوتاں سچاٹن کول وی نکل گئی ہو سی۔
 او پاہ پی کے ولدا کھنڈے تے رز گیا۔

استاد میں تھولا ڈنگراں کول ترہا کے آندا ہاں، سراہو گھر دو لگا گیا۔ لقمان اکھیاں
 بند کیتیاں، اونکوں نندر آندی ہئی ہئی پے اوندا بھیجا کھل پیا ہئی، او سوچ نہیں سکدا۔ پے شمی دی
 تصویر اوندے دماغ نال چمبڑی کھڑی ہئی۔ اونکوں ہک اگھلا آیا تے اوں کول ہر شے دوسر
 گئی۔ اٹھ نو سال دا حک محمود بھڑوریاں تے لیلیاں کول اگوں لئی سکول دے نالوں
 لکھیا، اولیلیاں کول پچکراں ڈیندا ویندا ہئی، لقمان لیں محمود دی لاتے سچاک تھی گیا، او کجھ دے

میں اس چھوہر دے پاسے ڈہا ہیا۔ چھوہر روئی دی گھڑی مونڈھے تے لوکئی، ہتھ وچ
 چھمی ارلیند الیاں کول اگول تے ہکلی ویندا ہئی۔

جیکر اے چھوہر میڈا سنگتی ہووے ہاتے میں اس چھوہر کول شمی دا سنیہا ڈیواں ہا
 اچ رات ویلے میں تیڈا انتظار کریساں، توں سکول آویں، شمی ہٹیں مال تیاری شروع کر
 ڈیوے ہا، ادھ رات ویلے او میڈے کول سکول اونچے ہا، اسان سیکل تے ہسہ کے دراہن
 لگے ونجوں ہا، دراہن میڈا آپٹا شاہر ہے، اتھاں میڈا کوئی کجھ نہ کر سگے ہا، ننیں، اسان دراہن نہ
 ونجوں ہا، دراہن دے لوک وڈے شوخی ہن، نکلی جئی گالھ کول نپ کے مسینیاں تیں
 پنچیندے، تمبندے راہندن، جیرھے ویکے اچ کول تریسہ چالی سال پچھاں تھئے ہن او وی
 انھاں کول لہنوں یاد ہن جینوں اچ دی گھڑی۔ قتل، لدائی بھڑائی، ادھلن دے ویکیاں
 کول اوکئی پیریاں تیں یاد رکھیندن۔ اسان دراہن نہ ونجوں ہا، اسان سیکل تے چڑھ کے
 دیرے والی سرک دو جان پتھو آں ہا، وت لاری تے ہسہ کے دیرے لگے ونجوں ہا، دیرے
 وچ اساکوں کوئی نہ سچاٹے ہا، اسان آزاد ہووں ہا، اساکوں کوئی روکن نوکن والا کوئی نہ ہووے ہا
 ، دیرے وچ کیندے گھر ونجوں ہا؟ دیرے وچ میڈا کوئی سچاٹو کوئی، سیکل کول وچ کے کجھ
 ڈیندے ہوئل وچ نکوں ہا۔

ہک واری اوندے دل وچ آیا جو سیکل تے ہسہ کے دراہن لگا ونچے پر اونکوں

آہٹی جان تے اتبار کوشی، اونکوں آپٹے ہتھیر شنے لگدے ہن۔

لقان ماڑھی سنجی ڈیندے دی روئی کھا کے سم گیا، جیرھے ویلے اوندی اکھ کھلی تاں
 تریمتیں دیاں گلان گھڑے جئی تلا دو آندیاں ویندیاں پیاں ہن۔ لقان انساں کول ڈیکھن لگپ
 پیا، تریمتیں چھوہرں چالیں کیندیاں اونوں کھدیاں ویاں ہن، پر لقان کول لہنوں لگدا پیا
 ہئی جینوں انھاں تریمتاں کول پہلے آلا رنگ، پہلے والے ہاسے، کوئی کھس کے گھن گیا
 ہووے۔ اونکوں لہنوں لگدا پیا ہئی جینوں تے مزدے پائی دی گول اچ رستہ بنھلی پئے ودے

ہوون، انھاں دی الاکھو کھلی، تے پنیاں دے رنگ اڈے ہوئے ہن، انھاں دیاں اکھیاں
کول شرارت کن بھج گئی، انھاں دے ہتھاں دیاں حرکتاں کول کبھ تھی گئے۔

کچھ ڈینوار پہلے شمی وی انھاں دی کار آزاد چڑی ہئی، آزاد چڑیاں دی بھار دا حصہ
ہئی، جیریاں آہٹی مرضی نال درختاں تے ہاہندیاں اڈدیاں ہن، دانہ چکھیاں ہن، کنواریاں
چھوہریں وی چڑیاں وانگوں گھراں کول نکل آندیاں ہن، سارے رستے وچ چڑیاں وانگوں
پلکدیاں تے ڈنڈ گھستی آندیاں ہوندیاں ہن، انھاں کول وی چڑیاں وانگوں جیندے جان دی
کوئی خبر نی ہندی۔ چڑیاں وانگوں سہیلیاں پلاٹیاں وی ہک پے کول جدا تھی ویندیاں ہن،
تے وت زندگی دے رنگ اوہے نین راہندے۔

سرابو دیگر دے ویلے لقمان کول نورے پھیرے تے جنگل دو گھن گیا، او ہوں
آکھدا ریا جو میڈی طبیعت بے چھی ہے، میں نہ ٹر سگدا پر سرابو زوری زبری اونکو نال
سلاڑی گیا، سرابو الیندا ریا پر لقمان کول سمجھ کھک دی نہ آوے، اونکو لیتوں لگدا اپیا جینوں
یکے وٹ تے بوئے ڈو ڈینوار وچ سز کے مروین، جنگل کول آون والے ڈنگر لیتوں سر
سٹ کے آندے پئے ہن، جینوں کو تہجن آندے پئے ہوون، اونکو جنگل کول رت دا مشک
آداپیا ہا تے آٹیاں اکھریاں دے پائے و نچن والے پکھی وا وچ رستہ بھلی پئے ڈندے
ہن۔ کوہ سلیمان دے پھمھوں لا ہون آلا سمجھ اونکو لیتوں لگدا اپیا جینوں اچ او ہمیشاں ہمیشاں
واسطے لہ گیا ہووے تے ولد اکڈا میں نہ ابھری۔

گھراں کول روٹی پکرن دا مشک تے دھون نکلدا اپیا ہئی، انھاں تلی تے اودس
کیتا تے نماشاں دی نماز پڑھن مسیت تے لگے گئے، مولی دی بانگ اوں کول قیامت دا
ہوکا لگدی ہئی، جیرھے ویلے اونماز تے کھڑے تاں اونکو لیتوں لگے جیوں مولی صیب
شمی دا جنازہ پڑھیندا اکھدا ہووے۔

ماشر صیب توں سکول دو وچ میں روٹی گھن کے آنداں۔ سرابو آپے گھر دو لگا
گیا۔ لقمان ہکلا سکول دو روانہ تھی گیا، سکول اونکو ہوں پے لگدا اپیا ہئی تے گھیاں لسیاں

تھیندیاں ویندیاں ہن، شمی دا گھر اوندے رستے وچ آندا ہئی، او ایں گھر دے سامے نہ ہئی
 لنگھاں پابندا، اوہک ڈو جھی گلی کول سکول وںجٹا پابندا ہئی، پر پتہ نی کیوں اوندے قدم آپ
 مارے شمی دے گھر دے پائے اٹھن لگ گئے، جیکر میں کول کہیں پچھ گھدا جو میں ایں گلی
 وچ کیا کریندا ودا ہاں تاں میں کیا جواب ڈیساں، کہیں اگر میکوں پچھوں کول ہکل مار چھوڑی جو
 اے ماشر کتھاں ویندا پیا میں، ولدا پچھوں تے آونج، ایں گلی وچ توں نہیں لنگھ سگدا۔ توں
 شمی کول ڈیکھن ویندا پیا میں، تیکوں شرم نہیں آندی، اساڈے شاہر وچ لچے کم کریندیں۔
 اے گالھیں اوندے کناں وچ ہوکدیاں کھریاں ہن، پر وت وی او شمی دے گھر
 دے پائے ٹردا پیا ہئی۔ اونکوں شمی دے گھر دی کندھ نظر آئی۔

ایں کندھ دے پچھوں او بیٹھی ہو سی۔ ایں بوہے کولہ او ولدا اکڈا ہناں وی گھرا پانے
 پائی واسطے نہ نکلسی، ایں بوہے کولہ پس ہن اوہک واری نکلسی، کوڑی بن کے، اٹھ تے ہر
 کے شجے دے گھر لگی ویسی، ایں بوہے دی مٹی ولدا شمی دے قدماں کول نہ پنم سگسی۔
 ہیرے ویلے اونکوں ایں بوہے کولوں روانہ کرین تاں اوں دا کہیہ حال ہو سی۔
 اوندل دل اکھدا پیا ہئی جوہک واری کھڑے ایں بوہے کول ڈیکھے پانیا لنگھدے
 لنگھدے سکھٹا ہتھ لئی ونجے پر وت اوں سوچا جیکر کہیں ڈیکھ چھوڑا تاں چہ سمجھیسی، او ٹردا تھیا،
 او سکول چچ گیا تے باہر پئے ہوئے کھڑے تے ڈھہ گیا، اونکوں لہنوں لگدا پیا ہئی جو اسمان
 اوندے سینے تے ڈھہ پوسی۔

سر ابو روئی گھمن آیا، ڈونہاں رل کے روئی کھادی۔

ماشر سہائیں اساڈے نکاح ہن، توں آویں، نکاح پیشیں دی نماز دے باد ہوسن
 تے کوپیاں دیگر ویلے چوہن تے نماشاں ویلے روئی ہو سی، ڈھول دماے نہ ہوسن، روئی وچ
 ڈھیر لوک نہ ہوسن، مہراہک دھماکو ہن، اندھ دے ناں دی خیرات تھی ویسی۔ رت ول چنگی
 ہوندی ہے، سکول دی سہائیں چھئی ہو سی؟
 ہا، چھئی ہو سی۔

سرلو دیاں اے گلھیں لقان واسطے لتوں ہن جینوں ہک بھا دے وڈے ج
 وچ کوئی ڈو ترانے ہئے انگارے سٹ ڈیوے۔ سرلو روٹی دے تھاں گھن کے لگا گیا، لقان
 لیٹ گیا۔

کھڑونج، میں نہ بھج سگدی، ہیو کوں اکھنائیں! 'ہک نکرے نینگر دے پھول ماہ
 بھجی آندی ہئی۔

'نہ کھڑوا، میں گھر دو نہ آندا!'

چھوہر ڈگر تے در پھر مار کے ہسہ گیا، ماء اوندے ہتھ کول بھکے پر او ہوڈ کیتی بیٹھا
 ہئی۔

'نہل گھر دو نہل، ہیو دے آون دا ویلا ہیو، او آگیا تاں۔۔۔!'

'نہ آندا، توں ونج!'

'اتھاں جنگل وچ رات کریسیں؟'

'ہا، جنگل وچ رات کریساں۔'

'ہگھاڑ پاڑ پھر یسنی آ۔'

'پاڑ چھوڑن، میڈا کیہ ہے'

اتھاں چھوہر دی ڈاڈی گھلیندی پھول بھج آئی۔

'اچھا مر!'

'مرن ایندے دشمن! اے کیوں مرے، توں مرے، ہکلی! ڈاڈی آگھا۔ آمیڈا ہن

پھرا نہل گھر دو شاباش۔ میڈا پتر میڈی گلہ منیدے۔'

چھوہر ڈاڈی کوں ڈکھا، ننگن تے زمین تے لیڑیاں مارن لگ پیا۔

'نہل میڈا لال، ضد نہ کر نماشاں دے ویلے جن ہوندن، نکلے ہالاں کوں نپ

ویندن، نہل گھر دو او اوندے ہتھ کول نپ گئی۔

'میکیوں پا کے نے۔'

میں تکیوں نہ پاسگدی، توں ہن گھمروتھی گیا میں، میں پڑھڑی ہاں۔
 اماں کوں آگہ میکوں پا کے نیوے۔

’ون جو ہنی پاوینس میں نہ پاسگدی، دختراکوں پڑھڑی اپنی نونہ کوں ہکل ڈتی،
 اوندی نونہ تھولا پرے گئی ہئی پا۔ اوولدا پھوتے آئی۔

’اے منگدا ایو پاوٹ ہئی، ہئی گلہ کونئی اوں آپے پترکوں ڈھاک تے پایا۔ توں
 ہونا کا کا میں؟ پس بے لنگی پاوٹ منگدا میں پھوہر ماء دی ڈھاک تے چڑھ کے کھلن لگ
 گیا۔

’نک کیا! اتلا توڈا تھی گیا ہے تے لاوی ڈھوڈے تے چڑھار ہندے!، اوندی
 ماء اونکوں کولی تھپ ٹھوکی۔

’ہن خوش میں، مادا پڑ نہ! ڈاڈی اوندے نک کولہ تھولا چھکا۔

’ماء اپنے پترکوں پا کے اگوں ٹرہئی تے پڑھڑی ڈھاکاں تے ہتہ رکھی تے
 چھنگدی، ہولے ہولے انھاں دے پھچوں روانہ تھی ہئی۔ اووینڈر سکول دے نالوں لنگھے،
 لقان پڑھڑی کوں ترتر تھکیندا پیا ہئی، او اوندی نظراں کول اوڈھر تھی گئے پر لقان دے ذہن
 تے پڑھڑی دی تصویر مالے وی کھڑی ہئی، او سوٹن لگ پیا: افسوس جو ہک اٹھی پڑھڑی
 میڈی راز دار ہوندی، اٹھیاں پڑھڑیاں ڈاڈھے کم بنا سگدیاں ہن، جیکر اٹھی پڑھڑی کوں میں
 آپنا کیتا ہووے ہا، تاں اچ میں ہتہ نہ ملاں یا بیٹھا، اے میڈا سنراشی تیں گھن ونجے ہا، تے
 اونکوں آکھے ہا جو اچ رات ویلے سکول آونجیں، میں تیار کھڑا ہوساں تے وت رلے کہیں
 پاسے منہ کر ویسوں۔

’تھی سگدے شمی کوں خود سوچ آونجے تے او آپ مہارے نکل آوے، سکول دو،
 اے وی تاں تھی سگدے، اونکوں وی تاں آہٹی جان بچاوٹ دی فکر ہوسی، اوندا وی تاں
 ہاں ماندہ تھیندا پیا ہوسی۔ پر انھاں پٹیناں وچ لوک اپٹیاں پھوہریاں دا ڈھیر خیال کریندن،
 سہانیں اوندا نکاح ہے، اوندے اتے ضرور گھر دیاں ذالیاں تے ہٹیاں دیاں نظراں لگیاں

پاکیاں ہوسن بلکہ بک ذال اوندے نال سمدی ہوسی۔ پر او اکھیاں جیر حیاں اوندے آتے
 ہن، او کیہہ تئیں ہاگن، متاں اکی گلاہ اے، متاں شمی دی عقل جاگ پوندی ہووے تے او
 سکول دے پاسے منہ کرندی ہووے، وت گلاہ بٹ سگدی ہے، جیکر اسا کول مھڑے ادے
 گھننے دی مہلت ڈتی ونجے، تے وت جو سارا شاہر اسا ڈے پچھوں نکل کھڑے، اسا کول نہ پا
 نہیں، سیکل کول لتیوں فرکیاں جو کہیں دی ماوی نہ مل آسی۔

او سکول وچ پھرن لگ پیا تے کھلے کھلے باد شمی دے گھر آ لے پاسے لتیوں ڈیکھا
 ہئی بیٹوں شمی کھمبوتری بن کے اوندے کول اڈ آسی، یا کوئی چھپن چھپا دی ٹوپی پا کے
 گھروں نکل آسی تے اونکوں کوئی وی نہ ڈیکھی۔

شاہر سم گیا، ڈیہہ بھاروں جن دے ابھرن دی رتاند ہئی، ہوادی ہیل نال چوٹی
 ننگ دی قبر دیاں لتیوں وھدیاں ہن بیٹوں لیلیاں دا اہڑ بھائے وچوں نکلا پیا ہووے،
 بک چا کہیں پاسوں آئی تے لقان دے کھڑے دے بیٹھوں لنگھ کے نکل گئی، او چرک تیں
 منجھے تے پاسے اُپریندا رہا تے آخر اونکوں نندر آگئی۔ جیر جی پڈھڑی کول اول نماشاں ویلے
 ڈٹھا ہئی، او نندر وچ ڈٹھا جو او پڈھڑی کردی بیٹی بیٹے وڈھراں والے ہتھاں تے نیلی میندی
 لئی ہونی ہے تے ہوں سارے گاٹے پاتے ہونے ہنس۔ او مزے تے ٹیٹھی ہے
 اوندے آسوں پاسوں لوک ڈھول مریندن تے پڈھڑی تاڑیاں مریندی ہے تے نال گاؤں
 آدھی ہے۔ ڈھول زک ویندن، لوک چپ تھی ویندن، اے پنج کھتاں ویندی ہئی؟ کوئی
 پچھدے۔

پڈھل کردی جواناں وانگول الا کڈھیندی ہے۔ اے پنج درابٹ ویندی ہئی ہئی، آڈ
 درابٹ نہوں، آو سارے درابٹ نہوں!

وت لقان نندر وچ ڈٹھا جو اتے شمی کوڑی ہوت کول بھجے ویندے ہن، اوندے
 قدم بارے تھی ویندن، او زور لیندے لیکن او پیراں کول تئیں چا سگدا، شمی اوندے نال زور

لوندی ہے پر، وت وی او پراں کوں زمین کولوں نہیں پٹ سگدا۔ کہیں ویلے او بھا کول
 لگدے پئے ہوندن تے کہیں ویلے کوہ سلیمان کول دھرک مریندے پئے ہوں، او ڈوویں
 بچھن اگوں ہلڑ آیا ہوندے، او انگلیاں نپ کے نیں وچ وژدن تے ڈوویں لڑویندن، لقمان پڑ
 کے مرویندے تے شمی بچ ویندی ہے۔ لقمان ڈیکھدا پیا ہئی، جو اوندی لاش کوں کوڑی ہوت
 گمن آیا ویندے، کوڑی ہوت تے درابن دے یکے واسی کھٹے تھیندن، شمی اوندے
 سراندوں روندی کھڑی ہوندی ہے، لقمان کفن توں اونکوں ڈیکھدا پیا ہوندا ہے۔

مولی صیب ہوکا ڈیندے، "اے لاش جنتی ہے، اے سچا عاشق ہئی، ایندے وچ
 کوڑ فریب کوئی، تہاں ساریاں لوکاں ایندے نال ظلم کیتا ہے، تہاں سارے لوک ہوں ظالم
 بیوے، تہاں کول خدا قیامت دے ڈیندے پچھسی، تہاں اینکوں بچھن دی کڈاپیں وی کوشت
 نہ کیتی، کوڑی ہوت دے لوکو! تہاں تہاں ہوں بے درد کلونے بیوے، تہاں اللہ دے
 عذاب کیتے تیار تھی ونجی، تہاں تہاں اے اتے اللہ دا وڈا عذاب آسی، آسمان توں وٹے ڈھن، اے
 استاد تہاں کول پورا سال گزار کے گئے لیکن کہیں وی اچ تہیں اوندے توں روئی دانیں
 پہنچا۔ او تہاں پالاں کوں پڑھیندا ہئی، تہاں بندہ بناوٹ واسطے آیا ہئی لیکن تہاں اوندی قدر
 نہ کیتی، تہاں اونکوں ہک تحفہ، ڈالی، ہک محبت دا تحفہ وی نہوے ڈے سکے۔ اوہن اپنے
 گناہ دی مافی منگوں تے نال اینکوں پوروں، اینکوں چوتی ننگ دی قبر نال دھنیوں، لوک ایندی
 لہنوں زیارت تے آسن جینوں چوتی ننگ دی زیارت تے آدن، لوک ایندی قبر تے لہنوں
 لہیاں تے جھینیں مٹھکین جینوں چوتی ننگ دی قبر تے ہن۔"

لوک اوں کوں پورن لگھن، او آہٹی لاش تے ڈھاندی ہوئی مٹی کوں محوس
 کریندے، او لوکاں دیاں گالیں کوں سن سگدے، او شمی کوں ڈیکھ سگدے تے او خوش
 ہوندے جو اوڑک لوکاں اوندی محبت کوں مناتاں ہے پیا۔

ڈووجے ڈیندے پیشیں ویلے سرابو لقمان کول آیا، "آنکاح دو ہلوں۔"
 "میں نہ آسگدا، میڈی طبیعت بے مزہ ہے۔"

نیکوں کیہ ہے تیزی طبیعت کوں، ٹھیک تاں میں؟

یار ڈوجھا ڈھنوار ہے میں جوڑ نہ، سہائیں یا اج گھر دو لگا دیساں، توں ہل میں نہ آ

سگدا۔

تیزی مرضی، توں آرام کر، میں نکاح دی شے تیزی و گھدی آساں۔ سرلو لگا گیا، سکول دے مال چار ہنچ آدمی پنکے ہدی مسیت دے پائے لنگھ گئے، کجھ دیر باد ہال وی لگھے انہاں وچ ہک ہال پے ہال کوں آکھے پیا موسی مسیت دو آندیں، نکاح دو؟ درازی دانکاح ہے، شے ہو سی۔

کھرو میں گھر چوں پنکے چنی آواں، میں وی آنداں۔ ہال لگے گئے۔

گھنے ڈڈھ باد سرلو بو چھٹی وچ پتائے چھنکیندا، خوش خوش آیا۔

ہاں، استاد صیب تیزی واسطے تپائے گھن آیاں۔

میڈی تپاساں مال نہیں لگھی۔

کھا، یار منہ مٹھا کر، تھولے پائے، ہے میں ہالاں دو گھن دیساں۔

لقمان سنبھلدا ہئی تاں سرلو اوندے ہتھ تے تپاسیاں دی منٹھ رکھ ڈتی، لقمان کوں

لتنوں لگا جینوں کہیں انکارے اوندے ہتھ تے رکھ ڈتے ہوں۔

منہ مٹھا کر، نکاح دی شے ہے، ثواب تھیندے! ماشر صیب ہوں چنگا تھی

گئے، رولانک گئے، جیر ہلے اے کشالہ تھیا ہئی تاں سارے لوک خفے ہن، شاہر وچ بدی بن

گئی ہئی، اساڈے لوک جنجال فساد کوں پسند نہیں کریندے، تھائے پلس توں پرے بھجھے

ہن، ڈوہیں تھوک راضی پاضی تھی گئے ہن، ہک شاہر تے ہک قوم دے لوک ہن۔ چنگا

ہے آپت وچ بن گئے ہن، اے سارا کمال اساڈے شاہر دے وڈ وڈیریاں تے چٹ

ڈاڑھیاں دا ہے، انہاں کوشت کیتی ہے۔ ڈونہاں پاسیاں کوں نیرے گھن آئے ہن، نہیں

تاں عزتاں دے مالیاں وچ باناں لگیاں ویندن۔ ماشر صیب میں وینداں، اساڈی چونک

تے پھنڈر کنھی پے ہن ، ماس تاں بن گیا ہے پر پکاوٹا ہے ، مزماناں واسطے نگر دا بندوبست
کرتا ہے ۔ درازی وڈا میکوں بنایا ہے ، اتوالی میں کرنی ہے ، توں نگر دو ضرور آویں ، نماشاں دی
نازدے باد میں تیڈو بندہ ہٹھ ڈیساں ، جیکر اگھیں تاں میں روٹی ہوز تیڈو اتھانیں سکول وچ بھیج
ڈیساں ۔

پیار ہواں پکھ

لقمان سکول وچ بیٹھا ترانے پُسنواراں بھلیکیاں وچ گردان رما۔ او سوچیندا راہندا
 ہئی جو متاں شمی خود انکار کر ڈیندی ہووے۔ یا متاں ایسوجیا طوفان یا زلزلہ آویندا ہووے تے
 شمی دی جنج رُک ویندی ہووے، لیکن نہ تاں شمی انکار کیتا تے نہ کوئی کالا اندھا آیا، آخر لقمان
 دی آس تے اوں ویلے پاٹی پھر گیا جیرھے ویلے شمی اٹھ دے کچاوے وچ ہرہ کے بٹھے
 دے گھر چھو گئی۔ جو تھیوٹاں ہئی تھی گئے، اندھاریاں سینے تے چڑھ آیاں ہن، ہن انھاں
 دے سامے ہن پدھن فضول ہے، چنگا ہوسی جو ہن گھر دو لگا ونچاں؛ آپنیاں کول چھ ونچاں،
 اوں سیکل دے پھیتیاں دی ہوا ڈٹھی، سیکل کوں پاہر کڈھیں تے درابن دے پائے روانہ
 تھی گیا، دیگر قضا ہوسی۔ اچ کوڑی ہوت دیاں چڑیاں وی اونوں نین پلیندیاں، جینوں نت
 او دیگر ویلے درختاں تے پلیندیاں ہن، اچ تاں اسمان دارنگ وی کوئی ہئی راز دا ہئی،
 اونکوں لینوں لگدا پیا ہئی جینوں کوڑی ہوت دا شاہر کمیں کالے اندھارنال اڈ گیا ہووے۔
 جیرھے ویلے او شاہر دھوں نکلا ویندا ہئی تاں ڈو ترانے آدمیاں اونکول پچھا جو خیر
 تاں ہے، ماشر صیب ایں ویلے کھتاں اتنی جلتی جلتی ویندے پئے ہو، لیکن اوں کوئی بھانہ
 کر کے انھاں کوں نال ڈتا۔ لقمان کوں لگدا پیا ہئی جینوں کمیں اوندا ہاں تے بگر کڈھ گھدا
 ہووے، سکھتا پیاں دا کنگرہ رہ گیا، اوں مڑ کے کوڑی دے شاہر تے نظر سئی، سارے شاہر
 وچ ڈانٹاں چیکدیاں پیاں، ہک سال پہلے ایں کوڑی ہوت کوں میں سُچاؤا وی نم، میں ایں

وسی داکڑاٹھاں ماں وی نہیں سٹا، وت اے وسی میڈے کیتے کتنی اہمیت رکھن لگب ہئی
 ہئی، میکیوں اے وڈے وڈے شاہراں کول وی وڈی تے سوہنی لگدی ہئی، شمی دے پیار
 ایں شاہر دی ہر شے کول سوہٹا تے پیارا کر چٹا ہئی، شمی دی وجہ کول میکیوں ایں دیہات
 دیاں خزیاں گلایاں تے بھوریاں کندھاں کتیاں چنگیاں لگدیاں ہن، ایں دیہات دے کھار
 تے لائے وی میکیوں پیارے لگدے ہن۔ اتھوں دیاں چڑیاں دی پلکار وچ میکیوں شمی دی
 ہولی سٹیدی ہئی، اورتے میکیوں کتنے بھلے لگدے ہن جنھاں رستیاں تے شمی لنگھدی ہئی،
 پائی دے تلا دو ونجن والا رستہ میکیوں جنت دو ونجن والے رستے وانگوں لگدا ہئی، شمی دی
 محبت سکول دے کالے کوٹھے وچ کینڑیں سو جھلا کر چٹا ہئی۔ پیلے پائی نال بھرا تلا، چوتی
 ننگ دی لمبی قبر، سکول، کچی مسیت تے شمی دے گھر دیاں شکلاں کاوڑاں دے ٹوہیاں
 وانگوں اوندے پھیتے وچ اڈدے پے ہن سرابو، دھرو، شجا، رحیمو، مولی، میرن دے مکھڑے
 جتاں وانگوں اونکوں چڑیندے پے ہن، ڈینہہ کوہ سلیمان دی پنجھالی چوٹی تے لوٹ دی جما
 گلیندا کھرا ہئی، اجڑ، چھیراں دھوڑ اڈیندے ٹلیاں کھردکیندے گھروں دو زور گھستی آندے ہن،
 کہیناں تے پیریں وچ چڑیاں لردیاں بھردیاں پیاں ہن، اوندے سہرتے چٹے بغلیاں دی
 ہک بھار لنگھی، کوڑی ہوت اوندے توں اوڈھر تھی گیا ہئی، پر ٹھلیاں وچوں اڈدے دھوئیں
 دے کالے تے چٹے کھمبے ہوا وچ اٹھدے ہونے ڈسیندے پے ہن، لقمان کول لہٹی جان
 شلی ہوئی لگدی ہئی، او سیکل کولہ لہ کے چٹے ڈگر تے ہسہ گیا، او کوڑی ہوت کول
 اٹھدے ہونے دھوئیاں دو ڈٹھا۔ اونکوں لہٹوں لگدا پیا ہئی بیٹنوں اوندے پیار دی چٹا دھو
 دھوں اٹھدا پیا ہووے، بیٹنوں شمی دی لاش سردی ہئی ہووے تے کوڑی ہوت دے شاہر
 کول جما لگی کھڑی ہووے۔ اوندے توں کجھ وتھ تے ہک چٹ موندھے تے پنجھالی چٹی ڈو
 پلے ہونے ڈانداں کول اگوں لئی، لنگھا۔ چٹ دے ہک پیر وچ چلی ہئی تے ہک وچ کونہ
 ہئی، اوں روٹی دی کندوری سرتے ہدمی ہوئی ہئی، اوں پرے کول لقمان دو ہتھ اچا کر کے
 سلام کیتا۔

شمی اپنے نوں گھر بچ گئی ہوسی، اونکوں پا کے نیون آلا اٹھ وی آپے گھر بچ گیا
 ہوسی، اوکینوں ٹٹھی ہوسی، کھتاں ٹٹھی ہوسی، کھڑے تے ٹٹھی ہوسی، کولے وان مال
 وٹیں رنگیل پاویاں والی منجھی تے ٹٹھی ہوسی، کناری والی رتی چتی مال آپے پیلے منہ کوں
 لکائی ٹٹھی ہوسی، اوندے چو چدھار تریمتیں چھوہریں جمبٹ ہوسن، اوندی میندی آلے ہتھ
 دی مٹھی وچ پیسے ہوسن، ننیں اوکھڑے تے نہ ٹٹھی ہوسی، کڑیاں کھڑیاں تے ننیں
 ہاندیاں اوکوٹھے دی چنڈ وچ نوں پھلاں آلی سوڑ تے ٹٹھی ہوسی، اوکینوں لگدی ہئی ہوسی،
 رتے کپڑے اونکوں سوئے لگدے پے ہوسن، اوندے میندی مال رنگے ہتھ کینوں لگدے
 پے ہوسن، اوندے ہتھاں دیاں تلیاں تے میندی ہوں سوہٹی لگدی ہئی ہوسی، او سیکل
 دی ٹیک گھن کے ٹرن لگ پیا۔

کاش میکوں ہک دفعہ انھاں ہتھاں کوں ڈیکھن دا موقع مل ونجے، اوندیاں لمبیاں
 لمبیاں رتیاں انگلیاں کینوں لگدیاں پیاں ہوسن، کاش ہک دفعہ میکوں انھاں کولیاں ہتھاں
 کوں آپے ہتھاں وچ نہنن دا موقع مل ونجے۔ اوں سیکل دے ہینڈل تے لگے ہونے
 پلاسٹک دے کالے منھیاں کوں لینوں گھٹا جینوں او شمی دے ہتھ ہوون، لانواں آلے
 کپریاں وچ اوکینوں لگدی ہوسی، اوتاں پرائے تے میلے کپریاں وچ وی شہزادی لگدی
 ہوندی ہئی، اچ رتے کپریاں وچ کینوں لگدی ہوسی، او پرائے لوکاں وچ کینوں ٹٹھی ہوسی
 ، اوروندی ٹٹھی ہوسی، اچ رات دی روٹی اونہ کھاسی، روٹی اوندے ہاں تے کینوں لگسی؟
 نماشاں تھی گئی ہئی، اندھارا گھانا تھیون لگ پیا، ڈیلھاوں روہ دے سر تے لینوں
 رماند ہئی جینوں پہاڑ دی چوٹی کوں بھا لگی ہئی ہووے، رستہ مالے تیں اونکوں صفا ڈسیندا پیا
 ہئی، اوندے قدم جواں تے لائیاں وچ پھدے پے ہن، سیکل دے نیر دھوڑ وچ سپ
 وانکوں ڈنگے پھڑے لیکے پیندے ویندے ہن، کہیں ویلے اورتے کول لہ ویندا ہئی تے
 کہیں ویلے ولدارتے تے چڑھ آندا ہئی۔

او چنڈی دے شاہر دے مال بچ گیا ہئی، رتے وچ ہک ہئی آئی، ہئی تے
 پڑھدیاں ہونے اوندے سیکل ادھر کا گھدا، پر اوں سیکل کوں سنبھال گھدا، ہک سال پہلے
 شمی دا امتحاں چہل ڈنھا ہئی، او سیکل تے ٹٹھی ہئی، اونکوں لہنوں لوڈا آیا ہئی تے اوندے
 پیر کول چہل تکا گیا ہئی، میں اوند اچہل پاوٹ کیتے سیکل کول لہ گیا ہم۔ اوندے پیر تے ہتھ
 میندی مال رتے ہن، اونکوں میندیاں لاوٹ دا ڈاڈھا شونق ہئی، ہر پنج مہنگوے وچ اپدی ہئی
 ہوندی ہئی، ہر کہیں دی خوشی وچ نچدی پیدی ودی ہوندی ہئی، ہر پنج تے اپنے ہتھاں
 تے میندی تھپ پاہندی ہئی، کڑیاں والے رتے کپڑے پاوٹ دا اونکوں کتتا شونق ہئی،
 پیراں وچ پزنب پا کے جھم جھم کر کے ڈردیاں ہوئیاں اونکوں ہوں مزہ آندا ہئی، ہوں عشق
 ہس میندیاں تھپن دا، اچ اوندے ہتھاں تے میندی لگب لگی ہو سی، کڑیاں والے رتے
 کپڑے پاوٹ دا شوق اچ پورا تھی گیا ہو س، جوانی دے اوندے سارے شوق پورے تھی گئے
 ہوں۔

اوولدا سیکل تے پڑھ بیٹھا، اوندے میندیاں آلے سارے شونق اچ پورے تھی
 گئے ہوں، لیکن او خوش نہ ہو سی، رتے ریشمی کپڑے اوندے تن کوں بجا لیندے پئے
 ہوں، اچ میندی دا رنگ اوندیاں ہتھاں دیاں تلیاں کوں ڈمبھ ڈیندا پیا ہو سی، جیکر اوندی
 چچ کرٹی ہئی تاں اونکوں میندی نہ لاوٹا، اونکوں رتے کپڑے نہ پواوٹا، اونکوں اٹھ تے
 کچاوے وچ پلھاوٹ دی کوئی لوڑ کونئی، اوندانکاح تاں میلے کپڑیاں وچ وی تھی سگدا ہئی، عام
 کپڑیاں وچ اوں کوں اتلا ڈکھ نہ تھیوے۔ اونکوں نوں گھر بچاوٹ بے مقصد ہئی تاں اوندے
 کیتے اٹھ کچاوے دی کیرھی لوڑ ہئی۔ اونداماما اوندی انگل نپ کے اونکوں اپنے نوں گھر بچا
 آوے۔ او کوئی و نجن کول انکار کرے یا؟ او کڈھاں وی انکار نہ کرے، جیکر اونکوں اٹھ تے
 پلھاوٹ لازمی ہئی تاں اٹھ کوں گھنکر و پواوٹ دی کیرھی ضرورت ہئی، اٹھ کوں کچا ہٹیں تے
 پوڈیاں پواوٹ دا کیرھا مقصد ہئی۔ اٹھ دے پیراں وچ ہرے ہونے گھنکر و آں دی چھٹکارا اونکوں
 کتنی تکلیف ڈتی ہو سی، جنازیاں تے کہیں خوشی منائی ہے، مزدیاں تے کہیں ڈھول

وہا نے ہن؟ عجیب لوک ہن تے عجیب ریتاں! خوشی تے غمی وچ نکھیرا نہیں کر سگدے،
 شی دی اے چچ تاں نہیں، اے ماں اوندا جنازہ ہئی، اے کوئی خوشی دی گالہ تاں نہیں۔
 اونکوں ترسہ لگ بگئی ہئی، او سیکل کول نہ گیا، ایں جہا تے او میکوں پہلی
 واری ملی ہئی۔ او دھرو مال نر دی آندی ہئی، اوندے چہل ہلکی دھوڑا پیندے آندے ہن،
 اوندیاں میندی مال ریتیاں کھریاں تے ہلکی ہلکی دھوڑ لگی ووی ہئی۔ او درخت تے ہیٹ
 بیٹھی ہئی، اوندے وچ کڑیاں والے رنگ ہن، حیرے ویلھے انھاں دے سیکل کول پنجر لگ
 گیا ہئی تے او میڈے سامے آکے آپے مامے دے سیکل دے بسترے بند تے ہسہ بگئی
 ہئی۔ اوں ویلے او میڈے نیرے لنگھی ہئی۔ اوندی کنگریاں والی نوں پھنی دی ہیل میڈو
 پھنی ہئی۔ اوں کن کڑیاں دامسک آندا پیا ہئی۔ چچ دامسک آندا پیا ہئی، شادی والے پاوالاں
 دامسک آندا پیا ہئی، اوں کول پچے گھوڑی چوری دی لونگاں دی خوشبو آندی ہئی۔

او چڈی دے شاہروچ پچ گیا ہئی، ترسہ دے مارے اوندی ہجھ باہر آندی ہئی
 ہئی، او جنڈی دیاں گلیاں وچ سیکل کول نمکنی ویندا ہئی، ہک لگی وچ اوراہ بھلی پئے گیا،
 رستہ ختم تھی گیا ہئی تے اگوں لکڑیاں دی مال آگئی، مال کول ہے ڈلے ہونے کاٹھیاں
 دامسک آندا پتا ہئی، اوں سیکل دامنہ پچھوں تے ولایا کہیں اونکوں ہکل ڈتی۔

میرہا میں؟

لقمان دا وات سک لکڑ ہئی، اوندے منہ کول جواب نہ نکل سکیا۔ پچھن والے

ڈو جھی ہکل ماری۔

میرہا میں؟

میں ہاں۔۔۔ مسافریاں

کھتاں ویندا پیا میں؟

گھر دو ویندا پیا ہاں۔

گھر کھتاں ہیوی؟

دراہن۔

گھتوں آندا پیا میں؟، گھمن آلا نیرے آیاتے لقمان دا ہتہ گھتوس خیر مال آئیں
جواناں، اتھاں آونج، کھڑے تے۔ میں تیڈو پائی آئیندا ہاں۔ اوں لقمان کولہ سیکل گھمن
چھوڑا۔ لقمان کھڑے تے ہسہ گیا، اوں لقمان کول پائی پلایا تے اوندے مال ہسہ گیا، خیر مال
ہے ایں ویلے دراہن ویندا پیا میں؟

ہا، خیر۔۔۔ پائی اوندے نک وچ چڑھ گیا تے او آہٹی گلہ پوری نہ کر سگا۔

توں ہسہ میں تیڈے کیتے روٹی گھن کے آنداں۔

نہیں، نہیں میں وینداں۔

دیری اکا نہ لگی۔

نہیں میں ونجھاں ہے تے میکیوں کھ وی نہیں لگی۔

اچ رات اساڈے کول نک پو، فجر ویلے لگا ونجیں، ڈینہہ دا سفر چنگا ہوندے، وڈا

پندھ ہے، دراہن۔

نہیں میں لازمی ونجھاں ہے، تیڈی ہوں مہربانی، میں ویندا ہاں۔ اوں پادری

مونڈھے تے رکھی تے کھرا تھی گیا۔

اے مال تیڈا ڈڈھپ ہے، گھر وچ آگھن تے سکے منہ تے ویندا پیا میں۔

نہیں میں شرم نہ کریندا۔

اچھا تیڈی مرضی، آتیکوں میں رستے تے لاواں پا، متاں وت بھلی پئے

ونجیں۔ او، لقمان کول شاہر کول باہر گھمن آیا۔

اے رستہ سدھا گھدی ونج، ہک جھاہ تے۔۔۔ ٹوٹا ونج کے۔۔۔ اے رستہ ڈو

موشاں تمبیسی، ہک رستہ پواہ تے ویندے تے ڈوجھا تھولا لیس تے چوڈھواں دو ویندا ہے،

لے تے ونجھن والا رستہ نہ گھنیں، جیرا رستہ سدھا پواہ تے ویندے اوں کول نہی ہلے، او

پہلے کوٹ شاہ نواز تے وت موسیٰ زئی ویسی تے وت درابن ، اگوں تاں وت تیزا آپنا ملاق
ہے ، بل ، انہ دی امان !

لقمان ولدا سیکل تے انڈی ولنی تے ٹرپیا ، چھوں جنڈی دے شاہر کوں ہوئے
ہوئے اندھارا کھا گیا ، او پائی ہیونک مال تھولا اہمک تھی گیا ہی ۔ اونہیاں ڈھوریاں تے سیکل
کوں بھجی ویندا ہی ، ہک ٹنیر اوندے مال اڈی تے ہواتے ہوا وچ ٹنائیں ٹنائیں کرن لگ
ہی ۔ ٹنیر دی آلا سٹ کے پرے ہک ہی ٹنیر چہ کیتم چہ کیتم ہولن لگ ہی ، انھاں دی
چیک ہاک اسمان وچ کھنڈ گئی ، پکھیاں کیتے کتتا سوکھ ہے ، اپنے سنگتی پھلی کوں ہکل ڈے
کے گول سگھے ہن ، بھل انسان ہک ہے کوں ہکلاں مال نہیں گول سگھے ، انساں
دی ایں دنیا وچ اساڈیاں چیکاں تے روون دی کیرھی وقعت ہے ۔

ڈینبھاروں ہینزاں پیلا جن چڑھدا پیا ہی ، ہر پاسوں چپ چپا ہی ، جوانمہ دے ہونے
کنڈے تریڈی بیٹھے ہن ، نکڑیاں پیرس دی بھنگی جن دے پاندن وچ لیتوں ڈسیندی ہی ہی
ہینوں چھوہریں دی ٹولی سہراں تے ساوے گھا دے گڈے پتی کہیں سنگاتی دے انتظار وچ
کھڑیاں ہوون ۔ تارے تے رتے لوہے دیاں میٹھاں وانگوں اسمان دی کالی چادر وچ ٹھکے
پئے ہن ۔ لقمان ، کوٹ شاہ نواز دے سولے تھی گیا ، ڈھولاں دی آلا اوندے کنے ہی ، ہینوں
ہینوں او شاہر دے نیرے تھیندا گیا ، ڈھولاں دی آلا دے مال مال لوکاں دی ڈنڈھ وی آون
لگ ہی ، چونک وچ لوک نچدے گاندے پئے ہن ۔ شیت کیندی جنج ہوسی ؟ اے لوک
جنجوں تے ڈھول کیوں مریندن ؟ جنج ڈھول دامیاں متوں نہیں تھی سگھی ؟ جنج چپ چپاتے
دی تاں تھی سگھی ہے ، شمی دی جنج ڈھولاں متوں تھی نیں گئی ، نچن ٹپن کوئی ڈاڈھا
ضروری ہوندے ؟

او ڈھولاں دو سولے تھی گیا ، چونک وچ یرکاند دے رنگ داسوجھلا ہی ، ہک
لائین چونک دے کوٹھے دی درساں مال ٹنگا کھڑا ہی ، ڈوجھالا لائین تھوٹی مال لڑکھاپیا ہی ،
ڈوکالے زنڈے ڈوم ڈھولاں کوں کئی پئے ہن ، ہٹیں چیلان پدھی ہونے کھولی جھمر گھتی

پے ہن ، نچن والے ہٹیاں دی قطار دے پھمپھمپھوٹے ہالاں دی قطار ہئی ، پر ہال
 ڈھولاں دی تھاپ نال اپنے نکلے نکلے قدم ن بل سگدے ۔ کہیں ویلے او قطار دے ہول
 نکل ویندے ہن تے کہیں ویلے کھوں ۔ لکھے باد ہک جٹا ہتھ وچ ساوی پھمکی الہیندا آیاتے
 نچدے ہونے ہالاں کوں بھجا ڈتس ۔

بھجو ، کیرا گھرا ہنیں ! ساری بھمر وچ نچ ماری کھڑے ہووے ، ڈھول اسان
 ٹاڈے کیتے منگوائے ہن ؟ نچن دا ٹسا کوں ہوں شوق ہے ؟ اپٹیاں جنھاں تے نچائے ،
 وڈیاں دی دریس وچ آدمی نہیں وڑدا ، تھولا عقل کرو ! ہال نچ گئے تے چونک دی مندھری
 کندھ دے پھمپھوں لک گئے ۔

آفلکا! آونج ، تھ پی ، پرے کر ہالاں کوں ، ہالاں نال آدمی پال نہیں بندا ، آتھے دا
 دم مار ، مالے تھ تازہ ہے ، "کھ جٹے وات کول دھول دے پھمپھوٹے کڈیندے آگھا ۔ بھمر تیز
 تھی گئی ، ناچیاں دے مکھے چوٹیں ہوا وچ اڈدے پے ہن ، انھاں دے ہتھ ہوا وچ اٹھدے
 لاہندے کھڑے ہن بلینوں جوار دے ڈمہاں کوں کڈیندے پے ہوون ۔ ڈو تریسہ آدمی نچن
 والیاں دے سراں کول ویلاں وتیندے کھڑے ہن ، ڈوماں دے موناں تے ہنکھ دے
 لیکے ہن ، ہک جٹی ڈاڑھی والا پڈھا ڈوم ڈھول کوں ہتھ دی کار لہٹی گئی وچ لڑکئی کھرا ہئی ،
 اوندیاں اکھیاں دے آنے ترے کھڑے ہن ۔ اوندے پنکے دے ول کھل گئے ہن تے
 ادھا پنکا اوندے سہرتے ہئی تے ادھا اوندی گئی وچ ازاہیا ہئی ۔ پر وت دی او ڈھول کوں
 کٹن نہ چھوڑا ، پتہ نہیں اونکوں جس آندی ہئی ہئی یا کاوڑ ، جیکر اونکوں کاوڑ آندی ہئی ہئی تاں
 لہٹی کاوڑ ڈھول تے کڈھیندا پیا ہئی ۔ میرا ہیاں دی سبب زندگی ہے ، انھاں کوں ہر کہیں دی
 خوشی تے خوش تھیوٹاں پوندا ہے ۔ بھانوں او ڈکھے ہوون تے بھانوں سکھے ہوون او خود
 بھانوں بیمار ہوون یا مونجھے ہوون ، انھاں کوں ڈو بھیاں کوں خوش کرناں پوندا ہے ، ڈو بھیاں
 دیاں خوشیاں کوں آپنا سمجھٹا پوندے ۔

کھلے باد ہال ولا آدھکے، او ہٹیاں کول انجھ لہٹی نکلی ٹولی بلا کے ٹمک لگ پئے۔ ہن
 جھر جھر نہیں رہی، ڈوماں دے ڈھول پڑیج تے ہن، ناچے ہک ہک کرتے تھکدے تے
 ہابندے گئے۔ پھیکڑ تے ڈو گھبرو پڑ وچ رہ گئے، او وی ڈومیں تھکے کھڑے ہن، ہر ہک
 ہن کول بساواں دی کوشت وچ بس ن کریندے پئے۔ کچی زمین کول لینوں ڈاپ اڈدی
 کھڑی ہی جینوں ڈو مست آتھر ڈاند لڑدے پئے ہوون، جئے انھاں دے کول کھڑ گئے تے
 تازیاں تے راڑے مارن شروع کر ڈتے۔ آخر وچ تماشیاں مچوں ڈو آدمی اگوں تے تھئے،
 انھاں ہک ہک ناچے کول نپا تے انھاں کول جھلیندے ہونے ماچیاں تے ہلا ڈتا۔ ناچیاں
 دے بدن پنگھر وچ جھکے ودے ہن، ہک بندے کوزے نال ناچیاں کول ٹھڈا پائی پلایا،
 ڈوماں دی تھولی جند پھٹی، انھاں آپٹیاں گچیاں کولہ ڈھول، پھاسی دے گلاویں وانگوں
 لمانے۔

’وے خدا، استادان کول ٹھڈا پائی پلا، جلتی کر، وے شیرا، استادان کول توں تھ پلا،
 کجھ اوتازے تھیون، ہن اساڈی واری، اسان نچوں، تیڈا میڈا مقابلہ ہوسی، تیار تھی وچ، ارج
 اسان جان تھکاوٹی ہے، ڈوم کوئی نت نت آندن۔ ارج دا ڈینہہ ہے سہانیں او لگے وین،‘
 ہک جئے آگھا۔

تھکے ہونے ناچے ماچیاں تے دگرے، شوکدے پئے ہن تے انھاں دیاں
 ناساں کول تتیاں ہوازاں نکلدیاں پیاں ہن، لوک انھاں دے نچن دیاں صفٹاں کریندے
 پئے ہن، ڈو آدمی انھاں تے چولیاں دے لاوٹ ہلا ہلا کے پکھے جھلیندے پئے ہن، ڈوم
 زمین تے پلتھیاں ماری ناساں کول تھقے دے دھول دے پچھے کڈھیندے پئے ہن۔
 ’فریدا، استادان دو پانیو ہی آئی۔‘

’پاہ، مالے نہیں ہکی۔‘

’پاہ ہے کہ گاوے پڑ ہن، انھاں کول پاہ پلوا، کجھ او استرگی نپن‘

’پاہ تھولی دیر وچ آندی ہے، ذالیاں گھر کونہ ہن۔‘

کیوں، کتھاں من؟

کڑوی دے گھر بگین پانچا کھولن۔ گھر وچ بک پاتھو ماسی ہئی، اونکوں آگ آیا ہاں،

او پاہ پکیندی ہے۔

استاد مالے پاہ کوں ویری ہے، تھان بک جھر گھت سگھے ہیوے۔

نوں ہے، وے نوں! چھوہرو نکل آوا! بک جھٹے پادر کوں ہلیندیاں ہونیاں

ھو کاڈنا۔ استاد آوتل تے

فلکو ہن نکل آنا میدان تے، لکدا کیوں میں؟

آندا پیا ہاں، لکدا کتھاں ہاں، جوان نہیں لکدے، میں جھے دادم ماراں پاوت

آندا۔

آو ویری نہ کرو۔۔۔۔۔ جنچاں کوئی روز روز ہوندیاں ہن۔

استادا، چنگا ڈھول ماراں، اساڈے شاہر دے چھوہراں کوں چنگا پنچوا، وت سبحانیاں

گلہ نہ ہونیں۔

اچک ناچیاں چوٹے کھولے، چیللاں پدھیاں، ڈوماں ڈھولاں کوں چکی دے پڑاں

وانکوں گچیاں وچ گھتا، لاڑے سنبھالے تے ناچے ہوئے ہولے پیراں کوں بلاون لگ پئے

مالے ڈوں ترانے ناچے چیللاں کوں بوچھٹیاں نال پدھیندے و دے ہن، بک آدمی پنچن

دے نال نال آپٹے مکھے ہوئے والاں وچ لکڑی کنگھی وی پھریندا ودا ہئی۔ لقمان دارستہ

ایں چونک دے نال لکھدا ہئی، رات دے کوئی ڈاہ وھدے پئے ہن، اوندے دل وچ آیا جو

ایں چونک نال نہ لکھے، جیکر کہیں پنچھ لکھدا جو کون میں؟ ایں ویلے کتھاں ویندا پیا میں تاں کیا

جواب ڈیساں، اونکوں کوئی ڈو بھارستہ وی ملوم کونہ ہئی، اول ہکوا ایہورستہ ڈٹھا ہئی، اونکوں ڈر

ہئی جیکر کہیں ہئی گھی وچ گیا تاں رستہ بھلی پئے ویسی، اومنہ سٹی ہوئے ہولے سیکل چلیندا

ایں گھی وچ آگیا۔ لالینیاں دے چاندن وچ اوندیاں اکھیاں بشرن لگ گیاں، اول اکھیں بیٹھ

تے کیتی ایں گھی کول لکھ گیا، لوکاں وچ کہیں داوی دھیان اوندے پاسے نہ تھیا، او ڈھولاں

دے جھیمے کول نر ویلے۔ او کوٹ شاہ نواز کول پرے نکل آیا، ڈھولاں تے ناہیاں دے
 گاؤں دی الا ہولے ہولے کسی تھیوں لگب گئی۔ اونکوں وت تریمہ لگن پئے گئی۔ پنچر
 اوندی گچی، پھیل کول تھیندا ہویا، پناں تے پیراں تیں مچ گیا ہئی، اونکوں ڈاڈھی کمزوری
 محوس تھیندی ہئی ہئی۔

شمی سم گئی ہوسی یا نہ سستی ہوسی؟ اونندر ہوسی یا نہیں؟، کوہیاں پہلی رات کھتاں
 سم سگھیاں ہن؟، اونکوں اے خیال پریشان کریندا پیا ہئی، اورات دے بک دہے موسی
 زنی مچ گیا، موسی زنی دا شاہر جن دے پاندک وچ ستا پیا ہئی، شاہر کول کہیں کہیں ویلے کہیں
 کتے دا بھونکاٹ آویندا ہئی، لقمان دی ہمت جواب ڈیندی ویندی ہئی، موسی زنی کول
 میں نکلا ہوسی جو اوندی سیکل پنچر تھی گیا او سیکل کول لہ گیا، پنچکا تھئے جو سیکل پنچر تھی گیا
 ہے، ہن تاں میں اونوں سیکل چلاؤں جو گانم۔

او سیکل کول نپ کے ہولے ہولے پیدل نرن لگب پیا، اوندے کول پنچر دا
 سامان ہئی پر نہ تاں اے پنچر لاؤں داویلا ہاتے نہ اوندے وچ اتنی ہمت ہئی جو پنچر لاوے
 یا۔ او بھیرا سنجھار رات دے ترانے دہے درابن آہنجا، او اپنے گھر دے پوہے دے سامنے
 آیا: اے ہے میڈا اصل ٹھکانہ ہے، میڈا اصلی گھر کوڑی ہوت نہیں، کوڑی ہوت اوپرا ہئی،
 کوڑی ہوت اتھوں دے لوکاں کول بشکا تھیوے، اوپرے لوک ہمیشاں اوپرے ہوندن، او
 کڈانہہ اپنے نہیں تھی سگھے، میں لینوں غانختی اوپریاں کول اپنا بناؤں دی کوشت کریندا
 رہا ہاں، میں ہن اپنے لوکاں وچ مچ آیاں، اپنے گھر وچ مچ آیاں، ہن اتھاں راہساں، ایں
 گھر کول اپنا گھر سمجھساں، ایں شاہر کول اپنا شاہر بٹھساں، پیار دیاں کھائیاں یکیاں کوڑیاں ہوندیاں
 ہن۔ اصل شے اپنے لوکاں وچ راہوں ہے، اپنیاں دے ٹیک ہوندی ہے۔ جیکر اے
 آسراوی کھیج ونجے تاں آدمی کھتاں ویسی، جیکر درابن وی پرانی تھی ونجے تاں وت کیرے
 شاہر دو آدمی منہ کریسی، جیکر ایہو دروی اوپرا تھی گیا ہووے ہا تاں وت میں کیرے درتے

آزاد ہئی تاں او آپے میکوں ملن آویندی ہئی۔ میں تاں کڈا نہ وی اوندو ملن نم گیا، اے اوندی جی داری ہئی جو سکول وچ میڈو ملن آویندی ہئی، ہن او میلے او گالھیں، اوزمانے لکھ گئے ہن۔

چنبیلی دا ہونا چنے پھلاں نال تھپاپیا ہئی، چاندنی وچ چنے چنے پھل بکھدے پئے ہن، چونک دی یکی حویلی کول پھلاں دی خوشبو دے بے آندے پئے ہن: اے پھل ہک ڈینہہ میں شمی دوکپ کے گھن گیا ہم، شمی چنبیلی دے پھلاں کول ڈیکھ کے کتنی خوش تھئی ہئی۔ سوئے پھل، سوئے ہتھاں کیتے ہوندن، اوں ڈینوار میڈے ہتھاں دے بے ہونے گجرے کول اپنے ہتھاں وچ پا کے کتنی خوش تھئی ہئی۔ پر اچ او سونے دے لنگن پا کے خوش نہ تھئی ہوسی، میڈا گجر اپیار دی نشانی ہئی، پر اچ آے سونے دے لنگن قید دی نشانی ہن، سونے دے پیلے لنگن اوندیاں ویٹیاں کول سرہندے پئے ہوسن۔ انھاں لنگھاں اونکوں بندی واں کر ڈتا ہوسی۔

چنبیلی دے پھلاں دیاں پٹیاں تے پتلیاں پتیاں اوندیاں اکھیں وچ چاندی دیاں سویاں وانگوں پڑیاں پیاں ہن، چنبیلی دی ہلکی مدھر خوشبو اوندے دل وچ ڈھواں ڈھکیندی ہئی ہئی، اوند دل آہ اپیا ہئی جو چنبیلی دے یکے پھلاں کول کپ کے ساڑ ڈیوے تے چنبیلی دے ہونے کول منڈھوں تھڈ کے بھکا آوے، اے سوئے پھل بے مقصد ہن، اے پھل اوں ویلے جس ڈیندن، جیر ہلے آدمی نال کوئی پیارا منٹار ہووے، کوئی سوہٹا دل دا جانی ہووے تاں وت آدمی اوندی وتی کیتے انھاں پھلاں کول گجرا بناوے۔ انھاں پھلاں دا صحیح ٹھکاڈ ساویاں ساویاں ٹنگھاں نہیں بھلکے سوئے متر دیاں پیلیاں گسٹیاں ہن، لیکن ہن جیرے ویلے او متر پر ایا تھی گیا تاں انھاں پھلاں دا کیرہا فاندہ۔

لقمان ہٹا ہویا ہئی پر اونکوں نندر نہیں آندی ہئی، او اندھاری نال ڈٹھے ہونے ہائے بگھے ہونے کھگل وانگوں پیا ہئی، کوڑی ہوت دے لوکاں اوندی کنڈا ڈٹی ہئی، اونکوں ہرا ڈتا ہانیں، چونک دے کوٹھے وچ لمبیاں مچھاں والے تپے پدکے پئے ہن،

کو نھے دی پھت تے ڈو ہلیاں اچی تے بھیری الا وچ ہک ہنے نال بھیرا لئی ہے
 ہن۔ انھاں دیاں گول گول اکھیاں ہلکنیاں پیاں ہن، چنگا لکھ او ہک ہنے کول پوکاں
 ڈیندیاں رہنیاں تے وت ہک ہنے دے پھوں بھدے ہوئے اغیب تھی گیاں۔

اے رات کیرے ویلے مکھی؟ کیرے ویلے فجر تھیسے، انا لھے دیاں راتاں تاں
 اتنیاں لمبیاں نہیں ہوندیاں، پر اچ دی رات کینوں اتنی لمبی تھی گئی ہے، اے رات کتنی
 ڈراکلی ہے، کینوں ہر پاسے چپ چپا ہے، لوک کتنے مزے نال تے پئے ہن، انھاں کول
 کہیں شے دی فکر کوئی، کیا ہر رات اتنی اوکھاں نال مکدی ہے یا اچ دی رات لمبی تھی گئی
 ہے، ہر پاسوں اندھارے بیٹنگھاں گھتی جھونڈے بیٹھے ہن، اندھاریاں دے سیناں وچوں
 سو جھلیاں دا نکلاں کتنا اوکھا ہے۔ پتہ نہیں کیرے ویلے فجر تھیسے، مسیتاں کول کیرے
 ویلے بانگاں آسن، گلایاں لوکاں کول کیرے بھرین۔

فجر تھیون نال کوئی وماندر آویسی؟ نہیں، جو تھیونٹاں ہا او تھی گئے، تھی ہونی کول
 کون ولدا پھوں تے ولا سگدے، گھڑی دیاں سویاں کول کون پھوڑو دا ولا سگدے۔ فجر تھیون
 دا کوئی فائدہ تاں کوئی، فجر دا سو جھلا کیا میکوں شمی کول پھپا ڈیسی؟ کیا فجر دا سمجھ میکوں شمی دے
 نال ملا ڈیسی؟ سو جھلیاں تے اندھاریاں دا کوئی قصور کوئی، انھاں دا کوئی فائدہ یا نقصان کوئی جیکر
 من مشل نال ہووے تاں کالی رات وی جنت دی رات بٹ ویندی ہے تے جیکر
 نکھیرے ہوون تاں آدمی کول ڈیندے دے سو جھلے وچ وی ہول آندے، ایس وچ سو جھلیاں
 اندھاریاں دا کوئی قصور کوئی، بلکہ کہیں دا کوئی قصور کوئی، لکھی دے لیکھ کون میٹ سگدے،
 شمی تے میڈا ملاپ نہ تھیونٹاں ہو سی، اے ساگا اندھ کول منظور نہ ہو سی۔

ہک مسیت کول بانگ دی الا آئی۔ پہلی بانگ مالے نہیں نکلی جو حک ڈو جھی
 مسیت کول بانگ آوٹ لگہ ہئی تے وت تریجھی مسیت کول بانگ آئی، ہر پاسوں بانگاں
 اندھاریاں نال لودھے پئے ہن۔ لوک مسیتاں دو وٹھن لگہ پئے، چونک تے ستا ہویا ہک
 آدمی وی اٹھاتے اودس کر کے مسیت دو لگا گیا، لٹان دا دماغ و سما حویا ہئی، مٹل وانگوں

کولے نندر دے پردے اوندیاں اکھیں تے ہولے ہولے ڈھاوٹ لگ پئے ، اوہک گھنڈے
 ستا ہوسی ، جو اونکوں اپنے ہک سنگتی اٹھا ڈتا۔ 'لقان، لقان، اٹھی چرک ہے ، دھپ پردہ آئی
 ہے ، گلی وچ لوک لنگھدے پئے ہن ، سارے اٹھی کے گھراں دو گئے ہن پا۔ چونک تے
 مہراتوں تے میں رہ گئے میں ، ہلوں گھر دو کوئی پاہ دی ٹھوٹی پیسوں ، وت کوئی کم کار
 کریوں۔'

لقان دیاں اکھیں رتیاں ہن ، اوندا مغز پھر دلپیا ہئی ، او سیکل کوں چھکیندا گھر بچ
 گیا۔ گھر والے اونکوں ڈیکھ کے تھولے حیران تھے جو او ایں ویلے کنوں آ گئے۔ اوں پاہ پیتی
 تے پیر دے بیٹھوں منجی تے دھمہ گیا پر اونکوں نندر نہ آئی ، شمی دا پیلہ منہ اوندے نیچے وچ
 بھر کٹی ونگوں غردا ودا ہئی ، اونکوں شمی دے ہتھال تے لگی ہوئی میندی دامنک کلا کریندا پیا
 ہئی۔

لکھے باد اوندی بھجائی اوندے کول آئی۔ 'لقان ، خیر تاں ہے ؟ تیڑی طبیعت تاں

ٹھیک ہے؟'

'ہا ٹھیک ہے۔'

'سرتاں نیوہی ڈکھدا؟'

'نہیں۔'

'پاہ ہئی پیسیں؟'

'نہیں۔'

'کو سے آلی گولی گھن آواں؟'

'نہیں۔'

'کوڑی ہوت کول کیرے ویلے آئیں؟'

'رات ویلے۔'

'روٹی گھن آواہیں ، بھی مکی ہئی اے؟'

’نہیں، میگوں کلمے نہیں لگی، میں تھوڑا سدا ہاں۔‘
 لقمان ترانے پار ڈیندہ تئیں گھرتوں نہ نکلا، گھر آ لے پچھ پچھ کے تھک گئے۔ جو
 کیرھی گال ہے پر اوں نہ ڈسایا، جیرھے ویلے او پورے ڈو ہفتیاں تیں سکول نہ گیا تاں
 اوندے بھرا اوں کول پنچھا۔

’سکول کیوں نہیں ویندا پیا۔ خیرتاں ہے؟‘

’ہا خیر ہے۔‘

’طبعیت ٹھیک ہیوی، پیار تاں نہیں؟‘

’نہیں۔‘

’اتھماں کمیں مال لڑکے تاں نہیں آیا۔‘

’نہیں۔‘

’وت کیرھی گالہ ہے جو سکول دو نہیں ویندا پیا، افسر پچھوں آگئے تاں تنخواہ بند کر

ڈیسنا۔‘

گھر والیاں دے سوالاں کولوں تنگ تھی کے اوں گھر آون چھوڑ ڈتا۔ اورات کوں
 چونک تے سم ویندا ہی تے بھاچی نکر کہیں سنگتی بلی مال کھا گھندا ہی۔ اوندے بھرا
 اوندے سنگتیاں کوں آکھا جو لقمان کولوں پچھو جو او سکول کیوں نہیں ویندا۔ گھر کیوں نہیں آندا۔
 کیرھا مسئلہ ہس، اسا کوں تاں ڈساوے، پر لقمان اپنے سنگتیاں کوں وی اصل گالہ نہ ڈسائی۔
 جیرھے ویلے اوندے سنگتی وی اوں کول اوکھے اوکھے سوال کرن لگ گئے تاں او تنگ
 تھی کے اپنے ہک سنگتی دو کلاچی لگا گیا۔ جیرھے ویلے او پورے ڈو مہینیاں تیں سکول نہ گیا
 تاں اوندی تنخواہ بند تھی گئی۔ افسراں دے سامنے پیشی دا پروانہ جاری تھیا، وت وی کوئی پروا
 نہ کیتوس، چار مہینیاں باد اوندے گرہ مستان تے ہلی دے آرڈر تھی گئے۔ ہڈاں اونکوں آرڈر
 ملا تاں اوں پینوار پیشیں ویلے اوں سیکل تے انڈی ولائی تے اچی دیگر ویلے گرہ مستان پہنچ
 گیا، گرہ مستان دے سکول وچ کھلیا پار ہال ہن، استادوں والے کمرے وچ ڈوں کھڑے پئے

ہن، لقمان سارا ڈینہ کھڑے تے لیٹا ریڈو سندا تے آپٹے ولاوے کیتے پرس دے پھیلے لیندا
ہئی۔

اوڈو ہفتیاں باد گھر گیا تاں اوندی بھجائی تے بھرا ہوں خوش تھے جو لقمان ٹھیک
تھی گیا ہئی، اوہٹی نوکری ولا کنوں کرن لگ پیا ہے، اوندی بھجائی اونکوں خوش کرن کیتے
اوندے سامے اپنے مسالے کول آکھس، ہن لقمان گل دا کتائیں کوئی بندوبست کریں ہا۔
ہن پیا کتنا وڈا تھیسے، شکر ہے، نوکری والا ہے۔ کجھ ایندے بارے سوچیں ہا، کجھ تیاری
کروں ہا۔

"ہالے اساں کتھاں تیار ہیں، گاہے بٹن؟"

"گاہے میں آلے پے نین، میں وڈی گاہے پیندی ودی ہاں، میڈے گاہے
لقمان گل دی کردی دے سرتوں صدقے ہن۔"

"گاہے تاں خیر ہے توں ڈیسیں چا پر کوٹھا تاں بٹا وٹاں ہے۔"

"میڈے کیتے تیں کیرھا کوٹھا بنایا ہئی؟"

"اوہیا زمانہ ہئی، اساڈا سادہ زمانہ ہئی، اچ لوک نواں کوٹھا منگدن، اوہٹی دھی کیتے پکا
تے نوکیلا کوٹھا منگدن۔"

"ابنھے لوک اچ وی ہن جیرھے کوٹھے شوٹھے نہیں منگدے۔"

ترانے چار ڈیناڑاں باد، کتھاں دی بانگ کول پہلے، اوندی بھجائی تے بھرا پکے
منہ بٹا کے لقمان دے کوٹھے وچ گئے۔ اوریدو لئی لیٹا پیا ہئی، انھاں کول آندا ڈیکھ کے او
انھی بیٹھا۔ اوندہ بھرا اوندے نال کھڑے تے، تے اوندی بھجائی منجٹی دے پاوے دے
نال ڈگرتے در پھر مار کے ہسہ گئی، لفظ کھن تکلیف دہ خاموشی رہی۔ آخیر اوندے بھرا منہ
کول نوار کڈھی ڈو ترانے ٹھلیاں ٹھکیاں بھکائیاں، او ایں انتظار وچ ہئی جو اوندی
تریت گالہ ٹریسی تے اوندی تریت ایں حیلے وچ ہئی جو اوندہ مسالا گالہ پھر ٹریسی، اوندے

بھرا بوجھے ہوجوں نوار دی دہلی کڈھی، منہ وچ نوار دا پوکھل سنیں، انگلیاں کوں چمک دے
وان مال صفا کیتس تے کھنگ مارن دے بادہولا۔

”بھراوا اسل تیزی بچ کرنا پابندے میں۔“

لقمان کوئی ولدی نہ ڈتی۔

”تیزی کینوں خوشی ہے؟“

”جو کجھ وی حوے ہک پُہنہ لقمان گل تیں بچ کرئی تاں ہے،“ اوندی بھجائی اپنے

سالے دی کنڈ پدھی۔

”تیزی کینوں خوشی ہے؟“، بھرا پچھا۔

”میںوں تہاڈی خوشی ہے، میں چہ اکھساں؟“

”اسل تیزے کیتے نینگر ڈٹھی ہے، تیزی بھجائی دی بھین ہے، اساڈی کار

شودے تے بی بے لوک ہن، زیادہ ٹھریاں ٹھریاں آ لے نن۔“

لقمان دڑوئی ریرا۔

”لقمان گلا، چھوہر تاں تیں آپے ڈٹھی ہے، نہ اندھی ہے نہ گڈھی ہے، چھوہر

ہے مینوں چھوہریں ہونیاں ہن، کم کار دی تگدی ہے“ اوندی بھجائی ہولی، اوندی بھرا تھکاں
تے زور گھتی بیٹھا ہئی تے کھسے پیر دی چہلی دے تھن مال زمین تے لیکے پیندا بیٹھا ہئی۔

”لہنوں کم کریندی ہے مینوں کبلی۔ اپنے سارے گھر کوں چتی ہئی ہے، میڈی ما
شودی تاں ہن کم نہیں کر سگدی، اتے اتے مانے پکیندی ہے، کاخذ وانگوں پتے تے
مجال ہے جو او انہاں وچ کھتاں کوئی بندر ہووے یا کوئی روٹی کھتاں سردی ہوئی ہووے۔

تے ہیا۔۔۔“ اوں تھک نگلا کے اکھا تے ہیا بوہاری ڈیسی تاں کیہ مجال ہے جو ہک گلہ
پھمیں راہندا ہوسی یا دھوڑ دا قطرہ وی اڈدا ہوسی۔ او لہنوں کوئی استادی مال بوہاری ڈیندی
ہے، ہیا چھوہر سادھی سودی ہے، اچکل دیاں چھوہریاں وانگوں فیشن تے کرتن نہیں کریندی
تے ہیا مینوں میں تہاڈی خدمت کیتی ہے۔۔۔“، اوندیاں اکھیں وچ ہنوں آگے۔“ لقمان

گلابیوں میں تباہی ختم کیتی ہے لہٰذا میڈی بھین وی تباہی ختم کریسی ،
 مردیاں دم توٹی، اسان ہک بیو دیاں دھیریں میں ، او سہر نہ چلیسی جو توں بھانوں اونکوں سو کھلے
 کیوں نہ مرےیں تے ہیا۔۔۔ "اوندا وات سک گیا ہئی ، بھوہر شریف ہے ، تیری میری والی
 نہیں ، بھینوں میں تباہی ختم کیتی ہے۔۔۔" اوندے کول گالیں نن جردیاں پیاں ، اوند
 مسالا اونکوں وارانیں ڈیندا پیا ، "بھینوں میں تباہی ختم کیتی ہے او اتھوں ڈوڑی کریسی او
 میڈی بھین ہے۔۔۔" اول اپنے سینے تے ہتھ رکھ کے آکھا ، "اوندے وچ تے میڈے وچ
 کوئی فرق کوئی ۔ اسان ہک ما دیاں دھیریاں میں تے اساڈے بیو کول توں تاں چنگا سچا
 دیں۔ نمانا جیسا بندا ہے ، کوئی اونکوں کجھ نہ آکھے او کہیں کول کجھ نہیں آہدا ، اپنے کم مال کم
 رکھیندا ہے ، اساڈے بھراواں کول ، تیکوں تاں پتہ ہے ، بھین دے گھر عید دے ڈیندہ وی
 نہیں وڑ آندے ، او آہدے ہن جو بھین ہک واری ڈے چھوڑی تاں وت ہکی ہکی ڈے
 بھرنیدی ہے ، او وی شرفات آ لے نہیں ، او وی اپنیاں بھیناں دے گھر وسدے ڈیکھٹاں
 پاہندن ، او بھیناں کول رساون والے نہیں ، او رسیں تے بھیرے جھگڑے نہیں
 خوشیندے "اوندی بھجائی چپ کر گئی ۔ اوند بھراچمت وچ چڑیاں دے آکھیاں کول ڈیکھدا پیا
 ہئی ، اوندی ذال اوندی لت کول تھوالا چھکا ، پہلے تاں او ڈر گیا تے وت اونکوں خیال آیا جو او
 تاں ہک ضروری مسئلے تے گالہ کرن آیا بیٹھا ہے ، اول تھک نگلی۔

"وت بھراوا ، تیڈی کینوں خوش ہے ؟ رامی تیکوں خوش ہے نا؟" اول لقمان توں

پچھا۔

"بھینوں تیڈی مرضی! لقمان وات داتروپا ادھر وڑا۔"

"میڈی مرضی؟ چختیں کرٹی نے کہ میں؟"

"تساں آپے چنگے بھجندے بیوے ، میں کجھ وی نہ آہدا۔"

"کینوں کجھ نہیں آہدا؟ توں بدھا بدھا ڈسا۔ اسان انھاں کول پا کروں؟ کم کول لندا

کروں؟

ٹھیک ہے، جینوں ساڈی خوشی ہے۔

اساڈی خوشی ہے! اساڈی گلہ نہ کر، توں راضی میں؟

ہا۔

اوندی بھجائی دیاں اکھیاں کول ہنوں نکل آئے، اوند دل آہا پیا ہی جو لقمان کول
گلکروی پا کے اوندے ہتھال کول نچے، او تکھے تکھے کوٹھے کول نکلی جینوں اونکوں ڈر ہووے
جو کھتائیں لقمان باکرن دے بادا کار نہ کر ڈیوے۔ اوند دل آہا پیا ہی جو اڈ کے اپنے پیکے ہیج
ونچے تے انھاں کول بشارت سٹا ڈیوے، تے اپنی ما کول ڈساوے جو لقمان کول رامبی نال
جج کرن تے میں کینوں تیار کیتے تے وت اپنی ما کول اوہے ساریاں گلھیں ولدا ولدا سٹاوے
جیرھیاں اوں لقمان کول اپنی بھین نال جج کرن تے راضی کرن واسطے اکھیاں ہن۔

منگھر دے پہلے ڈاہا کے وج لقمان دی جج رامبی نال کر ڈتی گئی، رامبی شمی دے
مقابلے دی چھوہر تائیں پر اتنی مازی وی نہیں، رامبی وج اپنا اتنا تکرپ تے عمل ہی یا
اپنی بھین اونکوں اتنا سمجھا پنجا چھوڑا ہی جو اوہر ویلے لقمان کول خوش کرن وج لگی وودی ہوندی
ہی، او گھر داسا رام کرن دے نال نال اپنے آپ کول وی بٹا ٹھما کے رکھیندی ہی۔ او
اپنی قسمت تے ہوں خوش نظر آندی ہی۔ اوندے منہ تے ہر ویلے کھل تے ہاسہ راہندا
ہی او اپنے کھڑے مونڈھیاں تے رتی پھنی لڑکیندی، لالیاں وانگوں الیندی وودی ہوندی
ہے۔ جج دے پہلے ڈو ترانے مینے تیں لقمان کول اپنی ذال نہ بھئی۔ اونکام کول اوندے
نال راہندا رہا۔ پر چوتھے ہنوں مینے اوندی کریت تے کاؤر ویندی رہی۔

کچھ نہہ باد اونکوں اپنی ذال نال ہولے ہولے پیار تھیون لگ گیا۔ جیرھے ویلے
اوندا پہلا پتر جاتاں او اپنی ذال تے جان ڈیون لگ پیا۔ ہن جیکر کوئی اوندی سنوائی دا گلہ
کریندا ہی تاں اونکوں برا لگدا ہی، اونکوں اے وی برا لگدا ہی جو اوندی ذال تاں ہر ویلے گھر
دے کم وج ڈھڑی وودی ہوندی ہے پر اوندی بھجائی کھڑے تے ہسہ کے حکم چلیندی
راہندی ہے یا گوانڈھیاں نال ہسہ کے مجلساں کھیندی ہے، اونکوں اپنی بھجائی کول ہولے

ہولے نفرت تھیون لگب گئی۔ اونکوں آپٹا وڈا بھراوی اپٹا دشمن لگدا ہئی۔ اونکوں لینویں لگن
 لگب پیا ہئی جو اوندنا بھرا تے بھجانی اوندی گئی کھاندے پے ہن، تے اونکوں شک تھیون
 لگب پیا جو اوندنا بھرا اوندے کول چوری کھتائیں ڈھیر پیئے جمع کیتی پیا ہے۔ انھاں دے گھر وچ
 روزانہ دی میخ تو شروع تھی گئی۔ پہلے او سکھٹا لہٹی بھجانی نال لودا راہندا ہئی پر ہن اوں
 آپٹے بھرا نال وی منڈھاوٹ لگب گیا۔ او ہفتہ ہفتہ وی آپٹے بھرا نال نئی الیندا۔ اوندنا بھرا
 مارا کتا تے بھلامانس ماٹو ہئی، او ہوں تیں سندا ریمبا۔ آخر ہک ڈینہہ او روزانہ دی چڑچڑ کول
 تنگ آکے، اوں درکھاں کول سڈوایا، گھر دا کچھانہ کراویس، ادھا گھر بھرا کول ڈے ڈٹس تے
 وپالے کندھ اُساڑ ڈتی تے ہوے انجھ انجھ رکھ ڈتے۔

لقمان چونک تے ہاون چھوڑ ڈتا او بزار دو وی گھٹ نکدا ہئی، او پتر کول مہنی گھر
 دے ہوے دے سامے ٹلدا یا گھر دی ٹھکا ٹھکی وچ لگا راہندا ہئی، کہیں ویلے کندھاں
 تے چھتاں دی لیپا لاڑی وچ رُجھا ہویا ہے، کہیں ویلے کاٹھیاں ڈلیندا پے، کہیں ویلے
 کھڑے دی چمک چھکیندا پے، اونکوں ہر ویلے اے فکر راہندی ہئی جو اوندنا گھر ڈھہ ویسی،
 او پرانے پالاں کول آپٹیاں چھتاں تے پتنگ اکی ننیں اڈاون ڈیندا۔ دیگر ویلے او گھر دے
 ہوے دے نال کھڑا ہوندا ہئی جو کوئی گاں، ہکری کندھ دے ایرے کول سنگھ مار کے پٹ نہ
 ڈیوے۔

پارہواں پکھ

لقمان دے ترانے پترتے چار دھیریاں ہن ، اوندیاں دھیاں یکیاں پر نیاں ہونیاں ہن ، وڈا پتر وی پرنا ہویا ہس ۔ ڈونڈھے پتران دا منگیو اکیتا ہویا ہس ، اوند ا وڈا پتر ملیشیا وچ کلرک ہئی ، ڈوجھانی نی سی ماشٹر ہئی تے تر بچھا چوڈاں پاس کیتی ودا ہئی ، او مالے ویلھا ہئی تے یکا ڈیسہ گلایاں کچھیندا ودا رہندا ہئی ۔ اونڈھے پتران دے پر نیوے دیاں تیاریاں کریندا ودا ہئی ، انھاں دیاں کڑیاں کیتے گا ہئے تے کھلے کوٹھے بٹا وٹے ہن ۔

لقمان ماشٹری توں تھک گیا ہئی ، لسل پالاں ، تختیاں تے لگی ہوئی سہروالی مئی تے کالی مس دے مشک توں ہن اوند ہاں پے گیا ہئی ، پر او وت وی آہٹی نوکری کوں پھوڑن کیتے تیار نہیں ، اوں آپنیاں آوٹ آلیاں نوںھاں کیتے کچھ کرنا چاہندا ہئی ، اوندی تنخواہ 6000 توں ودھ ہئی ۔ او ہر سال اپنے آپ کوں آہدا ہئی جو ہس ایہو سال میڈی نوکری دا آخری سال ہوسی وت گھر دے حالات ڈیکھ کے او خود کوں آہدا ہئی جو ہک سال پیا نوکری کراں چاوت اوندے باد پھوڑیساں ۔

ہک ڈینوار او درابن دے پرائمری سکول لسبر ترانے وچ بیٹھا ہئی ، اوں لیں سکول وچ پارہاں سال گزار ڈتے ہن ، اوں استادان دی ماضری آلا رجسٹریا کے ڈٹھا ، اوندے وچ اوندی کئی سالان دی ماضری لگی ہئی ہئی ۔ اوندی زندگی دے کئی سال انھاں رجسٹراں وچ قید ہن ، ہک ہک دستخط کر کے اوں کتنے کتنے رجسٹر بھر پھوڑے ہن ، رجسٹر دے ہر خانے

وچ اوندی زندگی دا ہک پُنبہ تے ہر صفحے وچ ہک مہینہ ڈھکھلایا ہئی۔ اتنے سارے دستخط
 اوں کیرے کیرے مال وچ کیتے ہوسن، کجھ دستخط اوں خوشی تے کجھ مونجھ دی حالت وچ
 کیتے ہوسن۔ او سکول وچ بیٹھا پچھیندا پچھیندا ہئی، زمانہ کتنا بدل گیا، بجلی ٹی وی فرج تے کمپیوٹر
 آگئے ہن لیکن ہالاں دیاں تختیاں، موڑیاں، ٹوکے ہندے، قلمناں تے بوڑے سہ کجھ
 اونوں ہے، جڈاں اوں نوکری شروع کیتی ہئی۔ انھاں شیاں وچ ہک تل داوی فرق نہیں
 آیا، الف انار، بے بابا سہ کجھ اونوں ہئی۔ پر ویلا لنگھن وچ تبدیلیاں گھن آیا ہئی، ہن اوہڈھا لگھدا
 ہئی، اوندی ڈاڑھی ادھ کول زیادہ چٹی ہئی، اوندی ڈھڈھ نکلا ہویا ہئی، اوندے لمبے قد تے نکلا ہویا
 ڈھڈھ ہوں کو جھا لگھدا ہئی، اوندیاں اکھیں دے چودھاروں سووارنگے ہلکے بٹ گئے ہن، ترانے
 سال پہلے اوں بھی اکھ داموتی ہن دا آپریشن کروایا ہئی، اونواری پلاسٹک دے فریم آلی سٹی
 عینک پیندا ہئی۔ اوندی کمزور سچا ہتھ، بے ویلے پیلے منگیاں والی تسلیج کھرکیندا راہندا ہئی،
 اوندی شکل ماڑی نہیں پر کھاد خوراک دی تھوڑ، اوندے منہ توں نشا برہی، او اپنے سر کول ہر
 ویلے پنکے یا کرشے دی چٹی ٹوپی نال کجھ کے رکھیندا ہئی، ہن اوندی شکل کچی دے
 قاعدے تے بیٹھے ہونے بے الف بابا والے پڈھے نال رلدی ملدی ہئی، فجر تے کھانا
 دی نماز پڑھن جیرے ویلے او مسیت ویندا ہئی تاں اوندے ہک ہتھ وچ بجلی والی بیٹری تے
 ڈونجے ہتھ وچ سوئی ہوندی ہئی۔ او بزاروں سودا سودا سیکل تے آئیندا ہئی، پر او سیکل پہلے
 وانگوں پاگلاں دی کار نہیں فرکیندا، بلکہ ہولے ہولے تے تھریم نال چلیندا ہئی۔

اوڈو پتراں کول پرناوٹاں ہئی، ہن او ہر ویلے بچت دے بارے سوچیندا ہئی،
 اہلک اوں سکول وچ یاراں دھے دی پاہ پیون چھوڑ ڈتی ہئی، او سکول دا ہیڈ میٹر ہئی، سکول
 وچ جیرمی بھنی ترٹی خری، میز، ہالٹی یا فوارہ ملدا ہس گھر دو گھن آندا ہئی۔ او سکول توں بجلی
 دے ڈونجے اپنے گھر گھن آیا ہئی، جیرے پچھلے بیج بھی سالاں کولوں اوندے گھر وچ چلدے
 پئے ہن۔ سکول کولہ آئے ہونے ناماں کول اوندی ڈال ہک درمی بٹانی جیندے اتے یکا
 وگھن کھنڈے ہر کے رات دی بھائی نگر کھاندے ہن، سکول ہی حک لوہے آلی ماڑی وی

اوندے گھر ودی ہئی، اونکوں مکڑیاں وانگوں شنیاں جمع کرن دا شوق ہئی، گھر دیاں غالی پنڈاں کولہ اونکوں ہول آندا ہئی۔ اوہر ویلے انھاں پنڈاں کول بھرن دی ڈھن وچ ہوندا ہئی۔ 2000ء وچ ایٹ ڈبلیو او، کول ڈیرہ روپ روڈ بناون دا ٹھیکہ ملیا، کمپنی جیرے ویلے درابن مہنی تاں انھاں ڈیہاڑیاں وچ روڈ تے جاہ تے بھری تے ریت تے ڈھگ پئے ہوندے بن، نماشاں کول جیرے ویلے تھولا اندھارا تھی ویندا ہئی، لٹان ہر روز سیکل تے ویندا ہئی، ادھانگکا بھری کول بھر کے گھن آندا ہئی، ایں طریقے نال اوں آپٹے ڈو منگے ہونے پتراں دے پکے کوٹھیاں دے فرش بناون کیتے بھری جمع کر چھوڑی ہئی۔

جڈاں فجر ویلے سویلے اکھ کھل و نچس ہاتاں او تہجد وی پڑھ گھندا ہئی، او مسیت وچ قامت وی پڑھدا ہئی، نماز دے بعد ڈوجھے مقتدیاں وانگوں او ہتھ وچ تسبیح پئی، مسیت کول نکلدا ہئی تے رستے وچ سیاست، مذہب اخلاق تے جواناں دی بے لچنی تے بے ادبی تے گلہ مہاڑ کریندا ہئی، نماز کول پہلے او پارنچ ہٹیاں نال مسیت وچ ہسہ کے بی بی سی تے سٹیاں ہونیاں خبراں تے تبصرہ کریندا ہئی امریکہ ہوں ظالم ہے، صدام نرچٹاں ہے، غیرتی مسلمان تے پکا مجاہد ہے، صدام، امریکہ دے پھٹن دے ڈینہہ آگے ہن، امریکہ دنیا دا وڈا دہشت گرد ہے، پہلے افغانستان کول برباد کیتا ہس تے ہن عراق کول تباہ کرن تے تلا کھرا ہے، مسلماناں کول تفاق توں کم گھنٹاں چاہیدا ہے، انھاں کول مل تے امریکہ دا مقابلہ کرنا چاہیدا ہے، کافر مسلمان دا مقابلہ نہیں کر سگدا۔ مسلمان وچ ایمان دازور ہوندے، کافر کافر ہوندے تے مسلمان مسلمان ہوندے، مسلمان ہوں دلیر تھیندے۔

لٹان درابن دے سکول وچ پورے پارھاں سال گزار ڈتے ہن، اوندی نوکری دا آخری سال ہئی، 2002ء وچ ووٹ تھئے، جمہوریت آئی، سیاسی لوکاں کول اختیار ملا تے اوندے سیاسی مخالفتاں انتقام گھنن کیتے اونکوں درابن کول پٹ کے کوڑی ہوت بھکا ڈتا۔ لٹان بدلی ڈکن کیتے ہوں ہتھ پیر مارے، آپٹے افسراں دو خواں کیتوس، ماٹھی تے آنے ڈتونس، سیاسی لوکاں کول شفارت کروائی پر اوندی ڈال نہ گئی، اونکوں کوڑی ہوت ونچٹا پے

گیا، اہل کوڑی ہوت وچ ہکی سرک لنگھدی ہئی ہئی، ایں روڈ تے ڈو ترانے بساں چلدیاں
 ہن، او سیکل چلاون دے اوکھ کول بچ گیا۔ لقمان پرانے کھیسے وچ ڈو جوڑے کپڑے، ریڈو، کچھ
 گولیاں تے بیٹری سٹی تے، جان تے سیرمی ولٹا لیس، بس تے ہسہ کے چوڑھوان بچ گیا تے
 اکوں چوڑھوان کول پر او نہن آئی بس تے چڑھ تے دیگر ویلے کوڑی ہوت بچ گیا۔

کوڑی ہوت وچ ہوں گھٹ وماندر آئی ہئی، شاہر دے سارے گھر پہلے دی کار
 کچے ہن، لیکن کچھ گھراں دے دروازے پکیاں سلھاں نال بھسے کھڑے ہن، ڈو پار گھراں
 دے رتے ساوے لوہے آ لے گیٹ ہن۔ کچھ کوٹھیاں دے ایرے ادھے گز تیں پکیاں
 سلھاں دے بٹے ہونے ہن، شاہر وچ بک ہی مسیت وی اسر بچ گئی ہئی تے پرانی
 مسیت پک سلھی بٹ گئی ہئی۔ مسیت دے چنے چونے گچ مینار سمجھ دے پیلے سو بھلے وچ
 چلکدے کھڑے ہن، شاہر دے نال ہکی سرک لنگھدی ہئی ہئی۔ صفا پائی دے ڈو پکے تلا
 بٹ گئے ہن۔ کچھ چنگے چونکھیاں دیاں گھراں وچ ٹوٹیاں ہن، پر اخر لوک پکے تلاواں کول
 پائی بھریندے ہن، انھاں تلاواں دو پائی پائپ لائن اچ چوڑھوان توں آندا ہئی، کوڑی ہوت
 وچ مالے تیں بجلی نہیں آئی۔ لقمان بس توں لہ گیا، سرک دے گل تے سیکلاں دی
 دکان ہئی، او دکان وچ گیا، بک گھرو سیکل کول سمی اوندی رتی ٹوپ وچ ہوا پھوکیندا کھرا
 ہئی۔

’جواناں تھولا پائی ہوسی؟‘، لقمان اوندے توں پچھا۔

’ہا، پائی ہوں ہے۔‘

’اوداس کرینداں، نماز دا ویلا نکلا ویندا ہے۔‘

’صبر بک منٹ، میں تیکوں کوزہ بھر دیندا۔ آدمی کوزہ بھرک لگ پیا۔‘ پاپا کھتاں

’پاہنداں؟‘

’پھرا میں درابن پاہنداں۔‘

”اتحماں خیر ہستی؟ کوڑی ہوت وچ کوئی کم ہستی؟“
”پاپھرا میڈی اتحماں بدلی تھئی ہے، سکول وچ، میں ماشریاں۔ ہچا توں کون تھیندا
میں، کیندا پتر میں؟“

”چاچا میں شیری دا پتریاں۔“

”شیری کیرھا؟“

”دھرو دا پتر۔“

”دھرو، رحیمو دا بھرا؟“

”تو اونکوں سچا نڈا میں؟“

”ہا۔“

”او کینوں؟“

”میں اتحماں ہک سال سکول وچ نوکری کر کے گیا ہاں۔ تیڈا ڈاڈا جیندا ودے؟“

”نہیں چاچا کڈاں دا مر گئے۔“

”اللہ بھکس! تے رحیمو؟“

”رحیمو وی غرار گئے۔“

”تساں کتے بھرا ہیوے؟“

”اساں چار بھرا میں،“ اوں کوزہ ڈیندیاں ہونیاں آگھا۔

”وڈا وڈا توں میں؟“

”نہیں میڈے کولہ ہک وڈا بھرا ہے۔“

”او کیر حاکم کریندے؟“

”جنونی کریندے۔“

”تساں سارے بھرا کٹھے ہیوے یا انجھ ہنچھ ہیوے؟“ لقمان غرار اکر کے پائی وٹ

’نہیں کٹھے میں، ہک گھر وچ راہندے میں، ہکا کوئی پڑھدی ہے۔‘
 ’شکر ہے شکر ہے، تفاق چنگی شے ہے، تفاق وچ وڈی برکت ہے۔ اللہ دی

رحمت وسدی ہے، توں پرنا ہویا میں؟‘

’ہا میں پرنا ہویا ہاں، میڈا وڈا بھراوی پرنا ہویا ہے تے ڈو بھراواں دے مگیوے
 کھتے ہے تے آندے چیتراں وچ انھاں ڈونہاں دی کٹھی حج کریوں۔ خرچہ ہک تھی ویسی۔‘
 ’ہا، مانگ دازمانہ ہے، جنہوں تے ڈاڈھے خرچے آندن۔ میں آپے ڈو پتراں
 کوں پرناوٹاں ہے، پر پیسے برابر نہیں تھیندے پے، بے برکتی دازمانہ ہے،‘ اوں سواک
 کوں دھو کے جیب وچ سا۔

’پرانے گھر وچ راہندے ہیوے یا نواں گھر بٹئے نہیں؟‘

’نہیں، حالے تیں تاں اوں پرانے گھر وچ راہندے پے میں۔‘

’تسا ڈا جھٹ چنگا نہہ ویندے؟‘

’ہا چا چا، اللہ دا شکر ہے، کجھ زمیناں کولوں کوئی شے آویندی ہے، ڈو چھوٹے بھرا
 کر لہجی وچ مزوری پورہا کریندن، لو فصل نہ ہووے تاں میں ایں سیکلاں دے کم کوں ریڑھی
 رکھداں، کجھ چاہ پائی نکل آندے، کنگ دے موسم وچ لو کریندے میں پاتے سال کھن
 دی کنگ کٹھ بھرنیندے میں، کھیر چھا گھر دی ہے، اللہ دی وڈی مہر ہے۔ جھٹ چنگا نہہ
 ویندے‘

’شکر ہے، شکر ہے، اللہ بھول نہ بھنے!‘

’ہا، اللہ توڑدی مہربانی کرے! ویلا چنگا لنگھ ویندے، ڈاڈھا تفاق وی ہیے۔‘

’ہس ہک کم کرانے تریستاں دا آکھا اکا نہ منے، اے وڈی پلینت ہوئی ہے، بتنے
 تیں انھاں دا آکھا نہ منیوں تاں گئے وچ رہوں، بیڑاں انھاں دی ریڑھ نیتونیں تاں کانوکاں
 تھی ویو، پلھا کوئی ہکا رکھانے، بکی چنگی تے ہسہ کے کھوانے، اچھا مٹھا، میں وینداں۔‘

لہان سر کولہ چٹا پنکا لایا تے منہ ہتھ سکاوٹ لگ گیا، اوند اگجائالوں مجھ دے رتے سو جھلے وچ
پلکدا پیا ہئی۔

”پاپا ہسہ تیکوں چا پلینداں۔“

”نہ طوطا، انہ تیکوں ہوں ڈیوے۔“

”چاچا توں ہسہ تاں سہی، توں اساڈے ہیو دایار میں۔ چاہ پی پاوت لگا ونجیں۔“

”نہ، ہچھ میں تیکوں شرم نہ کریندا، توں اساڈا بھڑ بجا میں، چاہ میکوں ڈکھیندی ہے

میں ہلدا ہاں، انہ تیکوں نیک کرے۔ انہ تیڈی حیاتی کرے۔“

”پاپا اے تاوت مزہ نہ کیتوس۔“

”اچھاوت تیں کول کڈا میں چاہ پی گھنساں، ہن میں وینداں سکول دو۔“

”اچھا، آ میں تینکوں سکول چھوڑ آواں۔“

”نہ سوہٹا، میں آپے لگا ویساں، رستہ ڈٹھا بحالا ہے۔ توں دکان کوں ہکلا نہ چھوڑ۔“

”پاپا اے تاں توں ڈڈھپ کریندا پیا میں۔“

لہان پرانا کھیہ لڑکیندا سکول دے پاسے روانہ تھی گیا، ہکریاں تے ہھیڈاں گھراں

دو زور لئی آندیاں ہن، تھکے آڑی ہکریاں کول پرے رہ ودے ہن، شاہر توں لیلیاں تے

بھڑوریاں دا مٹکار آندا پیا ہئی، تریمتیں تے چھوہریں سہراں تے رتے گھڑے رکھی کپے

تلاواں دے پاسے آندیاں ویندیاں پیاں ہن، لہان انھاں دے پاسے ڈٹھا وی نہ، ویلے

اوندی نک وچ نتھ پا چھوڑی ہئی، او سدھی لکیر تے ٹرن دا ہیلک تھی گیا ہئی۔ اونکوں

قدرت دے کہیں نظارے نال کوئی دلچھی کاسنی۔ او سکول چھ گیا، سکول اچ ہک پڈھا پچھ

کھڑے تے لیٹیا پیا ہئی، اوندے سر تے ڈاڑھی دے وال چٹے کھمبور ہن، اوندے منہ

تے ہتھاں تے ٹھجاں ہن، اوندے پیراں دیاں کھریاں ڈلیاں ہونیاں ہن، ایں پڈھڑے دا

پنکا کھڑے دے پاوے تے ٹنگا کھڑا ہئی۔ تے کھڑے دے بیٹھ پرانی تے سکی جنتی ہئی

ہئی جیوں اروڑی کول جنتی ہووس۔

السلام علیکم : لقمان سلام سٹا۔
و علیکم السلام : آدمی ڈیڈھا ٹھیک کر کے اٹھی بیٹھا۔

کیا لے؟

خیر ہے شکر ہے ، توں آپٹا مال سٹا؟

شکر ہے اللہ دا۔

آہہ ، کھڑے تے آونج۔

لقمان کھڑے تے پڑھڑے مال ہمہ گیا۔

خیر مال کتھوں آنداپیا میں تے خیر مال کتھاں وینداپیا میں؟

میں درابن کولہ آیا ہاں۔

آئی درابن؟

ہا۔

اتھاں کیندے مال کم ہئی؟

میڈی ایں سکول وچ بدلی تھئی ہے۔

ماشر میں؟

ہا ، ماشریاں۔

پہلے وی درابن دے ڈو ترانے استاد ایں سکول وچ دُھئی کر گئے ہن ، تیڈا ناں؟

میڈا ناں لقمان ہے ، میں وی ایں سکول وچ نوکری کر گیا ہاں۔ اچ کول کوئی 38

سال پہلے۔

لقمان استاد میں؟؟ پڑھڑا لقمان کول تڑ تڑ ڈیکھن لگ پیا ، میکیوں سنجانتی؟

تتیں میں تیکوں نتیں سنجاناں۔

میں سرابو ہاں ، سرابو ، تیڈا پرانا یار۔

سرلو میں؟؟؟ وہ تیزی آگھی آئی! مالے جیندا ودا میں!، انھاں ڈوہاں ہک
ہنے کول گھٹ کے گلکڑی پاتی، اوچگی دیر ہک ہنے دی کنڈ تھپیندے رہے، انھاں کول
لنوں لگھاپیا ہسی جینوں لگھے ہونے ویلے پھمچوں تے ول آنے ہون۔

سرلو میں تاں کڈاں سوچا وی نہیں جو اسل مرٹ کول پہلے ولدامل پوسوں۔ اوں
ڈو نہیں کھڑے تے ہسے گئے۔

قرزت کول اساڈا میل منظور ہوسی۔

سرلو مالے جیندا ودا میں؟ لقمان اونڈے کانے ونگوں سکھے ہتھ کول اپنے

ہتھاں وچ نیا۔

ہا، ماشٹر صیب، حیاتی دے ڈیساڑے تاں پورے کرٹے ہن۔

سرلو اپنے کنبدے ہونے ہتھاں مال گول گول شیشاں والی عینک پاوٹ لگ گیا،
اونڈی عینک دی ہک ہانہ کونئی۔ اوں عینک کول وٹے ہونے رتے کپڑے دی ڈوری
مال ہدہ رکھا ہسی، اوں رتی ڈوری کول اپنے چٹے سر تے کھپایا تے گول شیشاں کول اپٹیاں
چچیاں اکھیں تے برابر کیتس تے لقمان کول ترتر ڈیکھن لگ پیا، استاد صیب توں وی تاں
پڈھا تھی گیا ہس، توں تاں مارے گیا میڈے کول چھوٹا ہیوں۔

ہا سرلو، پڈھا تاں تھیوٹاں ہسی، آخر انسان میں، ماس دے بٹے ہونے میں،
کے تمیں جوان راہندے۔

ہا ماشٹر صیب ٹھیک اکھیا ہسی، انسان پڈھا تھی ویندے، جوانی بے وفا شے ہے
انسان کول ادھے رتے وچ چھوڑ ویندی ہے۔

جوانی وا دے جھولے وانگول ہک پاسوں آندی ہے تے ڈوجھے پاسوں نکل
وندی ہے، انسان دا دل تاں آہدے جو میں ہمیشاں جوان راہواں، اے ہس قدرت دا آپٹا
نظام ہے، جیکر اسل پڈھے نہ تھیوں ہاتاں اساڈے ہال کینوں جوان تھیوں ہا، اساڈی جوانی
انھاں دو لگی وندی ہے، اساڈے پتراں دی جوانی وت اساڈے پوتریاں دو لگی ویسی۔

لہان استاد سوہٹی گل کیتی بیوی ، میں اپنے جوان پتر کوں آندا ڈیکھدا ہاں ماں
 میوں جس آوندی ، میوں لتوں لگدے بیٹوں میں ولا جوان تھی گیا ہوواں ، جیرھلے میں
 اونکوں نردا ڈیکھدا ہاں ، میوں لتوں لگدے بیٹوں میں آپے نردا آندا ہوواں ۔
 'سر لو مالے تیں نوکری کریندا ودا میں؟'

'نیں ماسٹر صیب پتر دی جھاتے آیا بیٹھا ہاں ، ایں سکول وچ میڈے پتر دی ہکی
 چونکیدی ہے ، میں ہن آوندی جھاتے سکول دی رکھی کرن آیا بیٹھا ہاں ۔
 'پتر کتھاں بیوی؟'

'او پھر گیا ودا ہے ، میں وی ایں سبزی دے خیال کیتے اتھاں بیٹھا ہاں ، نوٹی
 دے پائی مال میڈے پتر کجھ پالک تے تمھوم دھاٹیاں سکول وچ وہائے ہن ، ڈنگراں دا ویلا
 ہی میں اتھاں دی رکھی تے بیٹھا ہاں ۔
 'او چوڑھوان آلا خان کتے گیا ہے پتا؟'

'میرھا خان؟'
 'اوہو جیرھا ایں سکول وچ چونکیدی ہئی تے جیندی جھاتے توں عوضی کم کریندا ہوندا
 ہاویں؟'

'ہا ہا ، اور رمضان خان ، ہا ہا ، اوں پنسل چا چھوڑی ہے ، ماسٹر صیب او ، ودان لوک
 ہن ، اتھاں کوں نوکری موکری دی کوئی لوڑ کوئی ۔ اوں پنسل گھنن دے باداے نوکری
 میڈے پتر دے ناویں کر ڈتی ہے ، اتھاں دی افسراں مال ہئی ہئی ۔ اتھاں دستی قلم چلا کے
 نوکری میڈے پتر دے ناویں کر ڈتی ، میڈے پتر وی آوندی ڈاڈھی خدمت کیتی ہئی ، ماسٹر
 صیب آپے توں سیانہاں آدمی میں ، ہکی نوکری اچ دے ٹیم وچ کون کہیں کوں ڈیندے؟
 اتھاں میڈے پتر وچ کجھ ڈٹھا ہئی جو اپنی ہکی نوکری میڈے پتر دے ناویں کر ڈتی ہے ، پورے
 ڈاہ سالان تیں میڈا پتر خانان دے گھاتے کاتھیاں ڈھوندا رہیا ہئی ، غلام تے ہانابن کے
 ریسے ، میڈے پتر اتھاں دیاں گھیں ڈوہندا ہئی ، جھانے ملیندا ہئی ، چونک دی ہوباری تیں

ڈیندا ہئی، انھاں دی خومت کیتس تاں اچ وت اجر وی پیندا پیا ہے، گھر بیٹھے تنخواہ گھندا بیٹھا ہے، اچ دے زمانے وچ چار ہزار کون کمیں کون نا مٹتی ڈیندے؟ ماشٹر صیب گالیں لبیاں تھیندیاں ویندیاں ہن، توں ہرہ میں بھلتی بھلتی پاہ گھن آواں۔

پاہ باد وچ پیسوں ودے پہلے میکوں مصلے دا ڈسا، میں دیگر دی نماز ازانواں پا۔
 پا، مصلہ ہے، ایں کمرے وچ، نہیں، اوٹالھی دے بیٹھ پیا ہے، کھرو میں چا گھن

آندا ہاں۔

نہیں، میں آپے چا گھن آساں۔

سر ابو چا گھن لگا گیا تے لقمان نماز تے کھڑ گیا۔ او نماز پڑھ کے تسبیح دے پہلے مٹھیں ہلیندا بیٹھا ہئی، سر ابو پاہ گھن کے چچ آیا، اوندے ہجے ہتھ وچ پاہ جوش ہئی، ہتھ کنبدا پیا ہس، پاہ جوش دی ڈڈنی کولہ پاہ تھولی تھولی ویندی ودی ہئی، تے اوندے کھجے ہتھ دیاں انگلیاں وچ پھلاں آلے پیالے بھر نکدے آندے پے ہن۔ او ڈوہیں کھڑدے تے ہرہ گئے، سر ابو پیالے بھر لگ گیا، اوندے ہتھ کنبدے پے ہن تے پاہ کمیں ویلے پیالے کول پاہر لگی ویندی ہئی۔

سر ابو میکوں ڈے پاہ جوش، پیالے میں بھریندا ہاں، توں ساری پاہ وئی

ویندی۔

پا، ماشٹر صیب، توں آپے بھر، میں ادھا بندہ ہاں۔

سر ابو اچکل وی ماشٹراں تے افسراں کیتے پاہ توں آپے بیٹیندا میں؟ لقمان پہلا

گھٹ بھر کے پچھا۔

او گلہ تیکوں مالے تیں یاد ہے؟

یاد نہیں، جڈاں میں پہلے ڈیندہ لیں سکول وچ آیا ہم تے تیں میکوں رتی لال پاہ

پلائی ہئی تے وت تیں آگھا ہئی، ماشٹر صیب اے پاہ میں خود آپ بٹائی ہے، ماشٹراں تے

افسراں دی پا میں آپے بیٹینداں، اچ وی تیں آپے پاہ بٹائی ہے؟

نہیں کتھاں ماشٹر صیب میڈی نونہ بٹائی ہے ، او کتھاں میکیوں کم کوں ہتھ لاوون
 ڈیندی ہے ، ماشٹر صیب ڈاڈھی چنگی نونہ خدا ڈتم ، کم کیتے بجلی ہے ، بجلی ، میڈی وڈی
 خدمت کریندی ہے ، ہر شے ہتھ وچ تیار کر کے ڈیندی ہے ، اودس کیتے تے پائی دی بدنی
 بھر کے ڈیندی ہے ، خدا ہر بسلمان کوں لیتوں نونہ ڈیوے۔

سر ابو تریمت جیندی بیوی؟

کتھاں ماشٹر صیب ، کڈاں دی ٹرگنی ہے۔ اوندیاں حدیاں وی گل گیاں ہوسن

وت ڈو جھاپر نیوانیو ہی کیتی؟

کون ڈیندا ہئی ، میں جئے پڈھڑے کوں؟

توں اپنے میل دی کوئی پڈھڑی گول چھوڑیں یا۔

ماشٹر پڈھڑیاں وت کوئی ہسان لہمدیاں ہن۔

ڈو میں پڈھے کھلن لگ پئے۔

سکول شاہر دی آبادی دے وپالے آگیا ہئی ، سکول دے ویہڑے دے ہک
 پاسوں کچی کندھ ہئی تے ڈو جھے پاسوں لگر دے کنڈیاں دا اُپا لوڑھا ہئی ، کچی کندھ وچ کھڑا لگا
 ہویا ہئی۔ سکول دے ویہڑے وچ پائی دی ٹوٹی لگی ہوئی ہئی ، کیاریاں وچ کچھ چنے تے پیلے
 پنھل تے تھوم تے دھاٹیاں ہمیاں کھڑیاں ہن ، ڈوہوٹے نبوآں دے لگے پئے ہن ، کالے
 لگر تے ہر اغیب ہن تے انھاں دی جھاہ تے سرہہ تے ٹالھی دے پار بیج وٹ ہن ،
 وقت دی ڈھپ چھاں تے ہواواں سکول دی عمارت کوں پرانا کر ڈتا ہئی ، چھوہراں والے
 کمرے دا فرش پٹاپٹا ہئی ، بغیر پٹ دے الماڑی وات پئی کھڑی ہئی ، کمرے وچ نوں ڈیرا
 دیاں ترانے کر سیاں تے ہک میز پئی ہئی ، میز تے سٹیل دا جگ تے ڈو گلاس پئے ہن۔
 کمرے دیاں کندھاں تے پارٹ تے نقشے لگے ہونے ہن ، لمی کندھ تے ہک سونے رنگا
 گھڑیاں وقت دے قدماں کوں گنڈا کھڑا ہئی ، کمرے دے ہوسے تے کھڑکیاں تے سلین
 رنگ تمبیا ہویا ڈسیندا پٹا ہئی ، ابھی کندھ تے چھت چوون نال خویاں لیکاں چھلپیاں کھڑیاں

ہن، کمرے کول ہالاں، سواڑیاں تے سردی مئی دامتک آندا پیا ہئی، رجسٹر وچ کوئی ہتجاہ
 چھوہراں دے ناں لکھے پئے ہن۔

استاداں آلا کمرہ پہلے کول زیادہ کالا تھی گیا ہئی، پلٹا سوا کول بھرا ہویا ہئی، کمرے
 دی ہک چنڈ وچ بھنا کولر تے ہک مئی پئی ہئی، ڈو جھی چنڈ وچ کرینے دیاں کاٹھیاں دا
 ڈمک لگا پیا ہئی، ایس کمرے دافر ش وی پنا پیا ہئی تے ڈانواہاراں دے کالے ہالے چھت
 مال چھکیاں ونگوں لڑکدے پئے ہن۔ لقمان کالیاں کندھاں تے ہک نظر سئی، کندھاں تے
 کچھ نوں تے کچھ پرائے ناں لکھے کھڑے ہن، محمود احمد بی ایڈ سکٹن شیر وکٹن، خان زمان استاد
 فوجی آف موسی زئی، رشید احمد بلوچ ایم اے اردو ایم۔ ایڈ ڈیرہ، مورخہ 31 اکتوبر 1999ء۔ لقمان
 دے ہتھاں مال لکھے ہوئے ناواں کول دھوں چٹ گیا ہئی، پر لکڑ دیاں الماڑیاں تے اوندے
 ناں دے مال مال شارتاں وچ شمی دے ناں حالے تھیں لکھے کھڑے ہن، انھاں ناواں
 کول زمانے دے دھوں کالا کر ڈتا ہئی، پر او موجود ہن، شمی تے لقمان دے وپالے ڈیہاڑاں،
 مینیاں تے سالاں دیاں وھتاں آگیاں ہن، اوں کئی سالاں کول شمی دے بارے نہیں سوچا
 ، پر اے مے ہوئے ناں اونکوں ہوں پھلے زمانے وچ گھیل گھن گئے: کوڑی ہوت آندے
 ہویاں اوندہ پہلی واری شمی کول رستے وچ ڈیکھن۔ اوں کول چیل دا ڈھاوٹ، اوندے میندی
 مال رتے ہتہ، شمی دا ہولی آرن، اوندے پھکھوں وانڈھیاں تے ونجھن، شمی دا دراہن وچ آون
 تے اوندے ہتہ وچ چنے پھلاں دا گجرا پواون، ہک سیالی رات وچ اوندہ شمی کول پنیب
 پواون، شمی دا شجے مال پر نیجھن، اوندہ کالی رات کول کوڑی ہوت کول بھجھن، اے یکیاں
 کالیں سکینڈاں اچ اوندے بیعتے وچ غرائی مار گیاں۔

ڈو جھے ڈینہہ فجر مال ہالاں سکول وچ آون شروع کر ڈتا، لقمان ہالاں کول پڑھاوٹ
 لگ گیا، سکول کول ہالاں دے ونکو ونک دے ہول آندے پئے ہن۔ ڈینہہ دے یاراں
 وہے سر لو کنبدے ہتھاں وچ پاہ جوش نپ کے گھن آیا۔ لقمان ہالاں کول کھیڈن دی چھٹی
 ڈے ڈتی تے آپ ڈوہیں پاہ میون تے مال ہناں مارن لگ پئے۔

"استاد تپیدی درابن دا کینوں مال ہے؟"

"درابن گھوکدی کھڑی ہے۔"

"درابن ہوں وڈا شاہر ہے، وڈے بازار ہنس۔"

"ہنیں تال کڈانہہ درابن دو پھیرا نہیں مارا۔"

"ہس ماشٹر صیب اساڈا ڈھیر واسطہ واسطہ چوڈھوان تے پرووے مال ہے، درابن اساڈا کوئی خاص کم نہیں ہوندا تے وت جڈاں دی پکی سرک بٹی ہے، ہن تال اساں خاص چوڈھوان وی نہیں ویندے، ہن اساڈا منہ پرووے تے دیرے آلے پاسے تھی گیا ہے۔"

ہک سکھا سیتا چٹاں سکول دے نالوں لنگھا، این جٹیں دے کپڑے وڈے شاہر دے لوکاں وانگوں ہن، جٹے لوڑھے دے پاروں ٹھلا سلام سنا تے لنگھ گیا۔

"ماشٹر صیب این جٹے کون سنجانتی؟"

"ہنیں میں نہیں سنجاتا۔"

"واہ ماشٹر صیب اے شانی ہے۔"

"میرہا شانی؟"

"تیکوں وسر گئے؟ رحیمو دا پتر، دھرو دا بھتر سجا، اچکل اے شاہر دی وڈی سامی ہے، وڈی بڈی کھائیں کراچی وچ، کراچی اینکوں ڈاڈھی پہلی ہے، جیرہا آدمی اینکوں کراچی گھمن گیا ہئی، اول مٹی تے سواد دی کھائی نہیں کیتی، پر شانی ہوں جان بٹائی ہے۔ جڈاں این تریسہ پینتری سال پہلے وقوعہ کیتا ہئی تال اینکوں ہیو کراچی دو کڈھ چھوڑا ہئی۔ ہک سال سمندر دی بندرگاہ تے پائی والے جہازاں کول گٹیاں لسیندا رہیا۔ سال باد این مزوراں دی آہٹی گینگ بٹائی تے خود ٹھیکیدار بن گیا، بندرگاہ والیاں کول مزور گول گول کے ڈیندا ہئی، مزوراں نال وی ایندے ڈو حصے ہوندے ہن، تے انوں بندرگاہ والیاں تول ہر مزور دے سر تے کمیٹین کھاندا ہئی۔ لہنوں اے اول زمانے وچ ہک ڈینہہ دے چالھی تریسہ روپے کھاندا ہئی، ڈڈھ سال باد شانی کوڑی ہوت آیا، او ہن شانی ڈنگرلی نہ پا، بلکہ ایڈ بیڈ وچ الیندا ہئی، پہلے

سے والی کھیری تے شاں شاں کرن والے کپڑے پیندا ہئی، لوک اوندے پیساں تے کپڑے
 کول ڈیکھ کے اے وسر گئے جو ایں کمیندی عزت کول ہتہ گھستا ہئی، کہیں شریف دے گھر دٹھا
 ہئی، شانی جیرھی گلی وچ لنگھدا ہئی، پھلیل دے مشک دے نلے ہوندے ہن۔

شاہر دے ہر آدمی دی اے کوشت ہئی جو او اوندی دھی کول گھنے، ہوں
 بھلامنس لوکاں وی اوندے گھر اپٹیاں دھیاں دے سانگے بھجے، پر شانی بکو انکار کیتی ریا، او
 اپنے پیو تے چاچے دھرو کول صفا آگہ ڈتا جو جیکر گھنساں تاں اوں چھوہر کول گھنساں، پیندے
 کیتے میں اے شاہر چھوڑا ہئی، نہیں تاں میں اکا پنج نہ کریساں، اونکوں رجمو تے دھرو ہوں
 بھجایا بھجایا پر او نہ منا، اوندا بکو وکا ہئی جیکر انوں داسجھ انوں ابھر آوے وت وی میں پنج ہئی
 جھاہ تے نہ کریساں۔ او چھوہر وی مالے پیو دے بوہے تے ٹٹھی ہئی، اٹھھی چھوہر کول ماشٹر
 صیب کول گھندا ہئی، تول آپے سیانا آدمی ہیں، شرمی ہونی چھوہر ہئی، اخیر تنگ تھی کے
 رجمو، میراٹی کول چھوہر دے پیو دے بوہے تے بھجھا، سانگے واسطے، چھوہر دا پیو وی وڈا
 غیرتی نکھتا۔ اوں آہٹی دھی دائل رکھ ڈتا۔ اوں میراٹی کول آگہ بھجھا جیکر میکوں ست روپیہ ڈیو
 تاں میں چھوہر ڈیندا ہاں، نہیں تاں نہ ڈیندا، مریندے کھیندے او پار سوتے راضی تھی گیا،
 شانی کول پیساں دی کیرھی تھوڑی ہئی۔ اوں کھڑے پیرے پیسے کڈھ ڈتے، شانی ڈھول دامیاں
 نال رزی کول چھوہر داناں میکوں ہن یاد آئے اوندا ناں رزی ہئی، شانی یار ڈھول دامیاں
 نال رزی کول چڑھا کے گھر گھن آئے۔ اتنی بے شرمی ماشٹر صیب میں آہٹی زندگانی وچ
 نہیں ڈنھی، ڈھولاں دی کیرھی لوڑ ہئی، چپ چپا تے کڑی چڑاوے ہا چا، پر انھاں ڈھول
 وہانے، لوکاں ویلاں بوتایاں شانی دی ماتے مامیاں چاچیاں سرے آکھے، دھرو تے رجمو
 بھمراں پاتیاں۔ نوٹیاں کاندھیاں دے سہراں تے مانے پاتے، پنج دے چھیوں ستوں ڈیندے
 شانی لہٹی سوائی کول کراچی گھن گیا۔ او کراچی وچ پورے چار سال ریا، چار سال باد جیرھے
 ویلے او کوڑی ہوت آیا تاں اوندے ہور تماشے ہن، پیساں دیاں گھتیاں، نوں نوں کھیسے،
 چمکرن والے کپڑے، عطر پھلیل، ڈنگی سیندھ، انا لے وچ بوٹ تے میاں تے اوندی ڈال

رزى مينگوں ہن تيسن ٹيڪاں دے برتھے دى ڈال نہ ہئی آندی، کراچى توں ول آکے او زردے تے پلا پھيندى ہئی، ذالیاں نال اژدو اليندى ہئی، فيشن کريندى ہئی، فيشنى سوٹ تے پیراں وچ لفٹی پيندى ہئی، کوئی اٹھنھى جتتى پيندى ہئی جو ميڈى سمجھ وچ نئیں آندی، اہوں جھکى تے پھچوں اچى جیکر ميڈى ڈال کوں کوئی ایہو جھنسى جتتى پوا ڈیوے ہاتاں اوندا گنا نکھتا ونجے ہا، پتہ نئیں، رزى کينئوں نردى ہئی، جیرھے ویلے او اے لفٹی پا کے نردى ہئی تاں اساڈے شاہردیاں ذالیاں نک تے انگلیاں رکھ کے اونکوں ڈیکھدیاں ہن اوہا چھوہر جیرھى سہر تے چھوسیاں دا چھپ چا کے گونے منھیاں کرڻ ويندى ہئی ہوندى ہئی اچ او کالا برقعہ کر کے لوکاں دے گھراں وچ ورت ورتارے کیتے پھردى ہئی، توبہ توبہ، ذالیاں کناں کوں ہتھلا کے آہیاں ہن، اتنى بے حیائى، کالا برقعہ! لينگوں کیا تھى گیا ہے، اساڈے شاہردیاں تريتال اوندى کنڈھ چچھوں آکيندیاں ہن۔

پورا مينہ، انھماں کوڑى ہوت وچ غرارا، انھماں شاہر دے لوکاں کوں چنگا تماشہ ڈکھایا۔ ہا، رزى اپنے پتر کوں بوتل نال کھير ڈيندى ہئی، لوک آہدے ہنس جو اے بوتل والا کھير مدھراژ ہوندے، سوراں دا کھير ہوندے، لوک اونکوں ہوں ہنکيندے رے جو اپنے ہال کوں مدھراژ کھير نہ ڈے۔ اے تاں ماشوم ہے نئیں بھجدا، توں تاں بھجدى ہیں، پراوں جوان دى ہجى کئیں دى گال نہ منى تے اونوں اپنے پتر کوں حرام کھير پليندى رہى، ياراں کوں يار نکر ويندے ہن، بينئوں شانى تے بينئوں اوندى ڈال۔ گوہ کوں ملي گوہ بينئوں او تے بينئوں او، لوکاں کوں چنگارج کے تماشہ ڈیکھاوڻ دے باد او واپس کراچى لگے گئے۔ شانى اتھماں ونج کے چھوٹا موٹا ہونل کھولا تے اچ تیں او ہونل پليندے، شروع شروع اچ ہونل چھوٹا جيا ہس پر ہن سڈے ہیں جو خرسياں والا ہونل گھن چھوڑس، وڈاکم تھيندس، آپ گدى تے بیٹھا ہوندا ہے تے کم کیتے نوکر پا کر رکھے ہونے ہنس۔

اچ جناب اے شانى شانى نئیں، شانى خان ہے، اوندے ہال پڑھ لکھ گئے ہن، اوندے ہالاں کوں تاں کوڑى ہوت دى ہوا وى نئیں لگى، لينئوں ٹھراں پھراں نال پھردے

ہن جینوں اوسراں دے ہال ہوون، جینوں چٹ دے ہال تاں اکا ہوون وی نہ، شانی تے
 اوندے ہال اچ کل زیادہ نہیں آندے، ہس کوئی پار چنچ سالوں باد منہ ڈیکھدے میں چا،
 انساں دا۔

لقان کول کوڑی ہوت آئے چھیں ست ڈینہہ تھی گئے ہن، دیگر دا ویلا ہا اوتے
 سرلو چکے اچ کھڑے سٹی بیٹھے ہن، لقان دیاں انگلیاں کول تسبیح دے پیلے پیلے منگیاں
 ملکہ پئے ہن، سرلو پرائیاں تھگدیاں نال رسی ویندا بیٹھا ہئی، سکول وچ لگیاں ٹالھیاں
 تے سرہماں تے چویاں دا پلکار ہئی، ماحول کول ساویاں دھاٹیاں دی خوشبو آندی ہئی ہئی۔

سرلو وڈی بے برکتی دا زمانہ ہے، اساڈے گھر وچ ترانے تھانیں آندیاں ہن،
 ہک تنخواہ میڈی تے ڈو تھانیں میڈے پتراں دیاں پر پوری نہیں پوندی۔ ڈو پتراں دی چنچ
 کرنی ہے پر ہوجھے وچ پیسے کوئی، میں 38 سال نوکری کیتی ہے پر بچت لگھ دی وی نہیں
 تھیدی، لہنوں لگھدے جینوں یکی زندگی اضتی غزربگتی ہووے۔

ہا ماشر صیب ٹھیک آکھی، کلو دا زمانہ ہے، سو کلو دی پوری پوا کے آوتاں ڈو
 ہتیاں باد ہرما تھی ویندی ہے، سو کلو دی تاں کوئی وقعت نہیں رہی۔۔۔ شموں ملکائی ہن
 ماں الیندی نہیں، چوری چوری لنگھی ویندیں، جینوں اساکوں سٹجان دی وی نہ ہووے۔

سرلو سکول دے لوڑھے دے نال لنگھدی ہوئی ہک ڈال کول آگھا، ایں ڈال
 سوئے کپڑے پاتے ہونے ہن تے اوندے منہ تے سوکھ تے دل دی خوشی سکدی ہئی
 ہئی۔ ایں ڈال دی عمریں زیادہ ہئی پر وت وی او سوہٹی تے جوان لگھدی ہئی ہئی، اوندے
 گل بھرے ہونے ہن تے سر وچ جھٹے وال گھٹ بانس، اوندے پیریں تلے والی بچتی ہئی
 ترمیت لوڑھے دے کول پیر ڈک گھدا۔

کیا لے؟ سرلو لالہ، ڈال ہنچھا۔

ہن پھدیں جو کیا لے؟

میڈا دھیان نہیں تھیا، کوئی دلیل نہیں وچ ویندی ہم۔

ہا، ہا، ہن تہڑا دھیان اسا ڈے پائے کیوں تھیسی؟ اساں گرب لوک میں، تیکوں
 کھتاں ڈسدے میں، خیر ہے تہڑے پتر دی چج دی روٹی نہ کھاسوں پے، پر آلتاں سی، خیر
 چھیری تاں کر۔

سر ابو لالہ توں روٹی تے مانگا میں؟ روٹی ہوں، روٹی توں کھاویں تے تہڑے
 کتے وی کھاویں شموں لوڑھے دے کنڈیاں نال کھڈن لگ پئی۔

شموں ملکائی تھیں تاں اسا کوں سڈا وی نیوی، کانڈھ وی نیوی ڈتی۔
 ہالے اساں کہیں کوں کانڈھ نہیں بھیجی، ہالے تاں پورے ڈاہ ڈینہ راہندن چج
 کول۔

کیوں کڈاں ہو سی چج؟
 لیں جن دی پاوی کول۔
 اے سرتے گنڈھڑی کزدی چئی ودی میں؟ پیسے چئی ودی میں؟
 اتنے ہوں پیسے کھتوں انین۔ میڈی نونہ دے کپرے ہن، شاباں دے گھر
 سیواوٹ نیندی چئی ہاں۔

اللہ بختا ور کرنیں
 اللہ توڑ دی مہربانی کرے۔
 چج دی روٹی کریو کہ پاوول؟
 پاوول کریوں، کھنے پاوول، ڈو پھنڈر سا مہمی کھڑی ہاں۔
 سا کوں پاوول کھویسیں کہ نا؟
 کھویساں، کھویساں، سر ابو لالہ میں تیکوں خود ہن سڈا ڈیندی چئی ہاں، متاں
 میڈے پتر کوں یاد نہ راہوے، روٹی دو آویں، نکاح تے درساں، کپریاں تے تیل دو آویں۔
 توں سڈ تے بھاویں نہ سڈ میں آساں، میں شرم نہ کریندا۔ لیں استاد کوں وی سڈا
 ڈے پا۔ اے مزمان ہے، خوش تھی ویسی۔

استاد وی آوے تے توں وی آویں۔
شموں ملکائی اسان دُھڈ مکھی پئے ہیں، ہوں سارے پاول کھاسوں۔ تیاری کر

رکھو

میں تیار ہاں، تیکوں پاول نہ کھویوں تاں کینکوں کھویوں۔
اور تیرت لگی گئی۔ لقان تے سرابو ولد اکپ گراپ وچ لگپ گئے، کھلے باد سرابو
ہک دم مھرکی بھری، گھوگی دے منہ وانگوں اوندا کھلا ہویا وات لینوں بند تھی گیا جینوں
اوندے منہ وچ سارے دُند ودا ہم آئے ہوں۔

ماسٹر صیب ایس تیرت کوں سچائی؟

میرھی تیرت کوں؟

ایہا تیرت جیرھی ہئیں اتھاں میڈے نال گالھیں کھڑی کریندی ہئی، اونکوں

سچائی؟

نہیں، میں نہیں سچائی۔

واہ ماسٹر صیب ایندا مطلب ہے توں شناخت دا ہوں کچا ہیں!

پچھو ایس جو تھی۔

لقان استاد توں وی کمال کریندیں، اے شمی ہئی۔

میرھی شمی؟

دھرو دی بھٹیچی، جیندی شے نال جنج تھی ہئی، شانی کراچی والے دی پنھیر۔

اچ شموں ملکائی بن گئی ہے، قسمت دیاں گالھیں ہن۔

اے شمی ہئی؟ لقان حریانی نال پچھاتے اوندیاں انگلیاں تسبیح دے منگیاں

نال کھینڈن بند کر دتا۔

ہا، ماسٹر صیب۔

نالے جیندی ودی ہئی، میں تاں سمجھا ہم کہ کڈو کٹی مر گئی ہو سی۔

نہ، نہ کتھاں ماشٹر صیب۔

ایندے پتر دی پنج ہے؟

نا۔

اتنا پتر ہے ایندا۔

یا۔ ہادی سالان دا ہے، ڈو دھیریاں وی ہنس، انھاں کول کڈاں دا ٹھکائے لا
چھوڑا ہس، اوندیاں دھیریاں پتر توں وڈیاں ہن، اے تاں تیکوں وی یاد ہوسی جو شمی دی پنج
شجے نال تمھئی ہئی، توں انھاں پُنیناں وچ اتھاں بانوں۔ ایں سکول وچ؟
ہا، میں اتھاں ہم، میکوں چنگا یاد ہے۔

صدر رحمت ہئی! سر ابو مونہہ وچ نسوار دی چونڈھی سئی تہیڈی چند دو خیر ہووے،
پنج تاں تمھئی گئی۔ شمی جوان ہئی، شجا پڈھرا ہئی، کتھاں اوندے نال غزارہ کر سگھدی ہئی،
شادی دے پوتھے پُنینہ اورات ویلے اپنے مسالے دے گھروں نس آئی، شجے کول جو پتہ لگا
اودستی اوندے پچھوں نکلا تے رستے لہوں نپ کے اونکوں ولدا اپنے گھر گھن آیا، شمی کول
اوں پار پُنیناں تھیں کوٹھے وچ بند رکھیا تے کوٹھے کول جنرا لا ڈتس تے چاہی لہٹی جیب وچ
رکھ چھوڑیس۔ وت ہک پُنینہ اوپائی بھرن گئی تاں گھڑیاں کول تلاتے چھوڑ کے مامے دے
گھر آ کے لگ گئی۔ دھرو دی حویلی وچ کندھ نال کریئے دیاں کوریاں لامب تڑا دیاں کھڑیاں
ہن، شمی انھاں کوریاں دے پچھوں لگ گئی۔ اوندے پچھوں اوندا پڈھرا مسالا تے اوندا
سکھ درازی پُندے سونے سنبھالی دھرو دے بوہے تے آ گئے، تہیڈے گھر اساڈی امانت
آئی ہے، شجا بولا۔

کیرھی امانت؟ دھرو پچھا۔

تہیڈے گھر شمی آئی ہے

شمی؟؟

ہا، شمی اساڈے گھروں نس آئی ہے۔

اتھاں تاں نی آئی۔

اتھاں آئی ہے، اوتیڈے گھر ہے۔

میں آہاں اتھاں نہیں آئی، میں کوئی اونکوں لکائی بیٹھا ہاں۔

ہا، توں اونکوں لکائی بیٹھا میں۔

میڈے گھر نہیں آئی، میڈے تاں فریشتیاں کوں وی پتہ کوئی جو شمی گھروں نسی

دی ہے۔

اساں تیڈے سامنے کوز مریندے پئے ہیں! اسا کوں گھر دی تلاشی ڈے۔

آؤ، تسا کوں شک ہے تاں بیشک اندر آ کے گھر دی تلاشی گھنوں، میڈا سارا گھر

ٹھاڈے سامنے پیا ہے۔

او گھر دے اندر گئے، کونھیاں تے حویلی دی تلاشی گھدی، ہیا تاں چھوڑ بھاٹیاں

دی تلاشی وی گھدی، خدا جو انھاں کوں اندھا کریندا ہئی، انھاں کڑیاں دے پچھوں جھاتی نہ

پاتی، شمی اتھاں ہلی دی کار ڈری بیٹھی ہئی، دھرو وی انھاں دے نال شمی کوں گولن لگا

کیا۔ اوساری رات شمی کوں شاہر دے آسوں پاسوں گولیندے رہیے۔ پر او نہ ملی، فجر ویلے

دھرو دی ڈال بھوں پاوٹ بھوں والے کوٹھے وچ گئی تاں شمی اتھاں بھوں دے آتے

پک ہئی ہئی۔ پہلے تاں او چھوہر کوں لہنوں ستا ڈیکھ کے ڈر گئی۔ پر حوصلہ کر کے اوں اونکوں

دھیان نال ڈٹھا تاں او شمی نکلی۔ اوں بچ کے اپنے مسالے کوں ڈسایا۔ دھرو دھر کدا آیا،

اوندی گت کول نہیں تے گھلیندا تھیندا اونکوں شجے دے گھر بچا کے آپے ننگ گھر دوول

آیا۔ وت تاں انہ نہ ڈکھاوے، شجے تے درازی وارے وارے چنگا شمی کوں خجا۔ اوندے

پکا لے سارا شاہر سندا ہئی۔ ہیو پتر تھ تھ کے اوندایا کہہ چھنبو چھنب کر ڈتا۔ شجے شمی کوں

بھوں آلے کوٹھے وچ ڈھک کے تاک دا جنڈرالا ڈتا۔ او ڈو ڈیساراں تیں بجھی تسی ڈکھی

نہی، جیرے ویلے دھرو کوں پتہ لگا جو اوندی بھٹی بجھی تسی ڈکھی ہئی ہے تاں آکھوس چنگا

ہے، ہوں چنگا ہے، انجھی چھوہر نال لنوں تھیونں پاہیدا ہے، ڈو ترانے ڈینہہ بجھی تسی رہی تاں عقل جھاتے آویس۔

شمی دی ما پٹے ڈوہاں بھراواں دیاں وڈیاں منتاں کیتیاں، انھاں دے پیراں تے پُنیاں سنیاں جو ونج کے شمی کول مھروا آوے، شودی مرویسی، ہسرویسی، پر مامیاں وچ کوئی وی اونکوں مھرواواں نہ گیا۔ پہلے ڈینہہ تاں شجا کوٹھے دے درتے میٹھارہسا، گھر دی کہیں تریمت کول اوندے نال نہ چھوڑوس، ڈو جھے ڈینہہ درازی پاہر کم کار دو تے شجا پیشیں دی نماز پڑھن مسیت دو گیا۔ تاں ایں وپالے اوندی ملویر، درازی دی کردی اونکوں تھولا نکر پائی ڈتا۔ ڈو جھے ڈینہہ شاہر دیاں کجھ بڈھریاں کھٹیاں تھیاں، او شجے دے گھر آیاں انھاں اوندے پیراں تے اپٹیاں کالیاں رتڑیاں پُنیاں سنیاں تے اوندی منت کیتونے جو چھوہر کول کڈھو پا، شودی مرویسی۔

وت ماشر صیب، کجھ مسینیاں باد شمول گھر کول گھر کر گئی۔ اللہ اونکوں ڈو دھیریاں تے حک پتر ڈتا۔ شجا چوڈاں پندراں سالان باد ویندارہیا، ایں شودی رنڈیا کتا۔ درازی، ایندا سکر ایندے نال اکی ہتھ نئی نیندا۔ شودی لو، وڈھ کر کے آپٹے ہالاں دا ڈڈھ بھریندی ہئی۔ درازی، شمول کول اوہا زمین ڈتی جیرھی کھماں کول پننیں ہئی۔ جھتاں ننس دا پائی موڑھی تے اپردا نہئی، اے زمین کوئی نلکے وٹوں کنال وی نہ گھنے ہا۔ وت توں خدا دے کم تاں ڈیکھ۔ پھر دی پھیر ایوں تھیا، شمول دی اول کیس نہ کم دی زمین تے نہر آگئی۔ شمول دی یکی زمین آباد تھی گئی۔ تے اچ شمول کول اللہ رنگ لئی۔ دنیا دی ہر نیامت خدا اول کول ڈتی ہے۔

ادھی پنٹھی تھیونں توں مالے کجھ ویلا رہندا ہئی۔ سرا بو گھر چاہ پکواون گیا ودا ہئی۔

اسمان تے جھرد ہئی، لقمان شملی سیدھی وچ لکا کمرے وچ ہالاں کول سبق پڑھیندا پیا ہئی۔ شمول ملکاٹی سکول توں ٹوٹا پے کھرد کے آپٹے ڈو ہترے کول ہکل ماری۔

اونے رمضا۔۔۔ اونے رمضا۔۔۔ تھولا پاہروں آویں، تیں نال ہک ضروری کم ہے، اونے رمضا، ڈورا تھی گیا میں

شموں دی الا ہالاں دی پُند دی وجہ کنوں کیں وی نہ سٹی اخیر او سکول دے
برانڈے وچ آ کے ہکلاں مارن لگ گئی "اونے رمضا، رمضا تیکوں آں۔۔۔۔۔ تھولا پاہروں
آوں!"

لقمان کہیں ہے کم نال پاہر نکھتا تاں شموں ملکاٹی کھڑی ہووے، او اوندہ سامنا نہیں
کر سگدا جینوں ہک سچا نندر کول اٹھا آدمی چلکدے سچھ دا سامنا نہیں کر سگدا۔ او پچھرو دا کمرے
وچ آوٹا پاہندا ہئی پر شموں ملکاٹی اونکوں ہکل ماری۔

"ماشر صیب تھولا میڈے ڈوہترے کوں تاں الا کریں"

"تیڈے ڈوہترے دا ناں کیہ ہے؟"

"رمضا"

اتنے وچ رمضاناں دی الا سٹ کے آپے پاہر نکل آیا۔

"وے کھلی ماکوں، الا کیوں نوں سڈا؟ میں ہکلاں مار مارناہ تھی گئی ہاں، آمیڈے
نال، گرہ مٹ ونچٹا ہے، تیں تے میں، جنج دے سڈے ڈیوٹیں ہن، تنکھے تھی۔۔۔۔۔ استاد
صیب میڈے ڈوہترے کوں قطرہ چھٹی تاں ڈے پا"

لقمان بت بن کے کھرا ہئی، اوندے سنگھ کول الا نہ ہئی نکلد اپیا۔

"اساں گرہ مٹ ونچٹا ہے، اٹھاں اساڈے سکے ہن۔ اٹھاں کوں جنج دی کا ندھ

ڈیوٹی ہے۔۔۔۔۔ ماشر صیب کتھاں پاہندیں خیر نال؟"

"دراہن لقمان دے وا توں نکھتا گیا۔"

"اے دراہن دا ہے، اینداناں لقمان ہے، اے پہلے وی ایں سکول وچ نوکری کر

پکا ہے، کوئی 36،37 سال پہلے سر ابو آگھا۔ اوہ پاہ جتی برانڈے وچ آیا۔ شموں ملکاٹی دے

منہ دارنگ وینج گیا۔"

"او جیرے سال اساں چوڈھویں لو کرن ونجوں تے ننانواں آوے۔ ننانویں آئی

رات اے میڈے کولہ لگا ہئی" سر ابو الیندار ہیا، شموں دے پیراں بیٹھ زمین لڑھدی ودی ہئی۔

کھٹاں قھنا ہوسی، لھان سکول دے کمرے وچ بھاء ہالی غلھے دے گل تے بیٹھا
ریڈو تے خبراں سندا پیا ہئی۔ چونک تے ڈھولاں تے تو تو شرناواں دا ڈبکار ہئی، ہک ڈو
ناہیاں دے گاؤں دی آلا وی آندی رہی تے وت ابرغنت مرہیاں تال ونئی تے جج
چڑھی دا ڈھول وھاوٹ لگ پئے۔ لھان قوے دی کالی دیگڑی بھاتے رکھ ڈتی۔ تھولی دیر باد
لوک ڈھولاں تے نچدے گاندے، چڑیاں وھیندے سکول نال لنگھے، ڈو ہٹیاں سہراں تے
گئیں دے سلنڈر پائے ہونے ہن جیرھے جو ہر پاسوں چٹا چاندک کریندے پئے ہن، توتیاں
تے ڈھولاں دی کڈکار وچ لھان دے ریڈو دیاں خبراں دی الا دیج گئی، جج والے لوک کھلے
کھن کیتے سکول دے نال والے کھلے ڈگرے وچ پڑی ہدھ کے نچدے رہ تے وت اگوں
تے لنگھ گئے، ہٹیاں دے ڈھول دے باد تریمتیں دا ڈھولا آیا، ڈومٹی وی جج چڑھی دا ڈھول
وگیندی ویندی ہئی۔ جج چڑھی دی تال دے نال نال ذالیں دیاں تاڑیاں، کھلن تے چیکاں
آندیاں پیاں ہن، کہیں ویلے کہیں ہال دا، روواٹ وی ڈھول دی آلا نال رل مل ویندا ہئی۔
کچھ تریمتیں تے چھوہریں دیاں سگیاں دیاں بوڈیاں تے پارہیاں جھم جھم کریندیاں پیاں ہن،
تریمتیں دے چھوٹے تے تیز قدماں دا کھسکار لہنویں آندی ہئی ہئی، جینویں ہرٹیاں دا ابر
شیراں دے ڈر کول نسا ویندا ہووے۔

لھان کاوا سرکٹ لگ گیا۔

ڈھول کڑی دے گھر چنچ گئے۔ مرہیاں جھم دی تال شروع کر ڈتی، چونک توں
لوکاں دے رازے تے گاؤناں دی آلا آندی ہئی ہئی، پارہیاں تریمتیں سکول دے نال
بھجھیاں لگھیاں، اے ذالیں چھوہریں رہ گیاں ہن تے ہن اوکڑی دے گھر دے پاسے زور
گھستی ویندیاں ہن۔

لھان دھول کولہ بھرے کمرے وچ ہکلا بھادے گل تے ہندو بھاری وانگوں بیٹھا
ہئی تے آپٹے پتراں دی جج دے خرچے دے بارے سچیندا پیا ہئی: ویسے دی روٹی کیتے

پھنڈر وڈے ہنترے ڈیون دا وودہ کیتا ہئی، ترانے گٹیاں کنگ دیاں بھرا ڈیون دا آگھا ہئی،
 میکیں سکھا گھیبو مسالے گھٹیں پوسن، نکلے سکے پھاروں دی کوئی یار دوست امداد کریسی پا،
 پس وڈا رولا گا ہلیاں داھے، گاٹے بن وٹن تاں پتراں آلے فرض کول سر مھٹ ویسی،
 روٹی ڈنہ دی کراں یا پھماں دی۔ ڈنہ دی روٹی دو لوک گھٹ آندن ہر کوئی کماں کاراں وچ
 رجھا ہویا ہوندے، نماشاں ویلے تاں ہر کوئی ویلھا ہوندے، رات دی روٹی تے خرچہ چونکھا
 آندے، رات دی روٹی وچ ہر کوئی آندے تے ڈنہ ڈنہ ہوندے تے رات رات ہوندی
 ہے، سو جھلے وچ کم تھی ونجے تاں ہوں چنگا ہوندے، رات ویلے کئی رولے تھی
 سکھن۔ بجلی وچ سکھی ہے، مینہ تھی ونجے تاں غر کا با بن ویندے، ویسے وچ روٹی ہووے
 یا پاؤل؟، پاؤلاں دا جنجال گھٹ ہوندے۔ روٹی دا جنجال چونکھا ہوندے۔ روٹی انجھ پکسی تے
 بھاہی انجھ، پر پاؤل بک بھاہ تے کھٹے پک ویندن، ڈو جھا پاؤل اضا لے نہیں تھیندے،
 بچے ہونے پاؤل وی آدمی زمان کول کھوا سکھے، پر بچا ہویا نکر تے بھاہی انھاں کول نہیں
 کھوا سکھا۔

رات دے کوئی سوانوں تھی گئے ہوسن، لقمان سمن کیتے جڑو دا بٹا ودا ہئی، بھا
 ہلدی ہئی ہئی، اوں کاوے دی دیگری تے پیالے کول ہک پاسے رکھا، سوڑ کول کھولس،
 بسترے کول اپنی چادری نال چھنڈ کس، تہی کول کھڑے دے پاوے وچ پھسائیس۔ او کندی
 ڈیون ہوے دے پاسے گیا ہئی جو ایں وچالے شموں ملکاٹی ہولے ہولے پوھا کھول کے اندر آ
 گئی، او اونکوں آپٹے کمرے وچ ڈیکھ کے ہک حریان رہ گیا، لقمان دا ساہ ڈر کول سک گیا۔
 اونکوں آپٹا وجود سوا دا بنزا ہویا لگھا اپیا ہئی، کھلے تہیں تاں او شموں ملکاٹی دے لسکے نور
 کھیاں تے نور جتی کول ڈیکھدارہ گیا، اوندی کھوپڑی وچ پیلے ٹنڈانے اڈدے پیے ہن، آخر
 ہاں نکرا کر کے شموں ملکاٹی توں پہنچا۔

شموں ملکاٹی خیر تاں ہے؟

ناخیر ہے، تیڈے کیتے بیج والے پاؤل گھن آئی ہاں۔

اوں لقمان کوں پھلاں آکی کندوری وچ ولٹی ہوئی چاولاں دی تھالی کڈھ کے ڈتی۔
توں چاول کھاوڻ نہ ہاویں آیا۔

”میں چاول نہ کھاندا ہوندا میکوں کھنگ لگی ہوئی ہے، چاولاں نال کھنگ ودھاڻ
کر ویندی ہے، بڈاں میں چاول کھاندا ہاں چا، اوہا رات میں اکھیاں وچ لنگھیندا ہاں۔ سینے
تے بوجھ تھی ویندم تے کھنگ کول وات نم بلدا۔“ لقمان جلتی جلتی چاولاں کوں اپنی پلیٹ
وچ سٹاتے تھالی وندا کے اوندے ہتھ وچ رکھ ڈتی جو او لگی ونجے۔ جیکر اونکوں کہیں میڈے
کمرے وچ ڈیکھ گھدا تاں کیا آکھسی، لوک کیا سوچیں، کہ چنی ڈاڑھی ہس تے اینجھے کم کریندے۔
”جیکر تیکوں چاول ن بھاندے تاں لہنوں لگا آویں ہا، میں پتر توں پچھدی رہی جو
سکول والا استاد چاول کھا گئے۔ لیکن اوں ڈسایا جو اوتاں آیا وی نہیں، ضد والی عادت لا توئی
تیں کول نہیں گئی۔ تیکوں سڈڻ میں خود سکول وچ آئی ہم۔“

شموں ملکائی اوندے کول تھالی گھن کے بھادے نال ماٹ تے ہسہ گئی، لقمان
کوں ڈر کول تھڑکئی چٹ ہی۔ چونک تے ڈھول وھدے کھڑے ہن، ہڈیاں دے ہانگرے
تے راڑے ہن، ڈومٹی ”ہیلو پکیاں نے“ گاندی تے تریمتیں کوں پوچھدی کھڑی
ہئی۔ شموں ملکائی ماٹ تے مزے نال ہتھ سکیندی بیٹھی ہئی، ڈر کول لقمان دا ہاں تلیاں دو
آندا پیا ہئی، پر شموں دے مومنہ کول کوئی ڈر بھئے نہیں ڈسدا پیا۔
”چاول کھانا۔“

”ہا، کھاساں چا، فھر ویلے پناہ نال کھاساں، ہن میں رہا ہویا ہاں۔“
”تھولے ہن کھا چا، ہے ہن فھرتیں پروتھے تھے ویسن، میں تیکوں تپا ڈیندی ہاں
، بھالہدی ہئی ہے۔“

”نہیں، نہ تپا۔“
”آہہ تاں، کھڑا کیوں میں؟ کھتائیں ونجھاں ہیوی؟“
”نہیں کھتائیں نہیں ونجھاں۔“

ذالیاں جئے کدی پڑھاون گئے ہونے ہن، میں گھر وچ ہکلی ہم، میں سوپا تیکوں
پاول ڈے آواں۔

شموں ملکاٹی دے مومنہ تے کوئی گھج کوئی، اوندارنگ وی انوں سونے وانگو پیل
ہی، لقمان اوندے مقابلے وچ زیادہ پڑھا لگھا پیا ہی، شموں شتیل دا کھلا جوڑا پاتا ہویا ہی،
اوندی شترن دے پانچے سوڑھے ہن، پانچیاں تے رتے پھنڈن لگے ہونے ہنس، چولے
دیاں پانہاں کھلیاں ہونیاں ہنس تے سر تے ساٹن دی نورں چنی کیتی ہوئی ہس، اوندیاں
انگلیاں تے شوخ رتی میندی لگی ہوئی ہی، ہتھتاں وچ سونے دے ڈو لنگرن تے پیراں وچ
پاندی دے تروڑے ہانس، او پھوٹی پھوہریں وانگوں تنکھا تنکھا الیندی ویندی ہی، اوندیاں
گالیں لقمان دی سمجھ وچ نن آندیاں پیاں، او سو پیندا کھرا ہی جو شموں کول کینوں اپنے کمرے
کول کڈھے، اونکوں شموں دی موجودگی اچ سوڑ تھیندی ہی ہی، شموں مشومیت نال ہتھتاں
کول بھاتے تپیندی، کمرے دیاں کالیاں کندھاں کول لیتوں ڈیکھن لگے ہی جینوں کندھاں
دی کالوں دے پھمھوں اوندی تصویر بیٹی ہی ہووے تے اوں تصویر کول گلیندی بیٹھی
ہوے۔

ہسے نا، بھاسیک تیکوں سی نہیں لگھا؟

پھمھیکر لقمان اوندے توں تھولا ہٹ کے ناٹ تے ہسے گیا، شموں جوان پھوہر آلی
تکاج نال لہٹی نورں چنی دی گنڈھ کھول کے چوری اوندے سامنے رکھ ڈتی۔

چوری کھاچے گھو دی ہے، گھبرو دے گھر دی ہے، میں بٹائی ہی لہٹی نومہ
کیتے، کھا ہوں مزے دی ہے، اوں ناز نال چوری دا ہک پھکا مارا۔ شموں وچ کنواریاں
پھورک آلا نخرہ مالے وی موجود ہی، اوندیاں اداواں ہن وی محبوبانہ ہن۔

کھا، مارے گیا، تھولی ٹھڈی تھی گئی ہے، سی ہوں ہے نا، تھولا تپا ڈیواں؟

نہیں، ٹھیک ہے، نہ تپا۔ لقمان چوری دا ہک نکا جیسا پھکا مارا، اونکوں لیتوں لگا
ہینوں ریت کھاندا دیشٹا ہووے، چوری دا گرانہ اوندے سنگھ توں نہیں لگھدا پیا۔

”مزے دی ہے؟“

”ہا مزے دی ہے“

”مٹھا گھٹ تاں نہیں؟“

”نہیں ٹھیک ہے۔“

”ہئی کھانا۔“

”بس، کھا چھوڑی ہم۔“

”کھتاں کھادی ہیوی، بکوتاں گھرانہ کیتی“

”ہئی نہ کھاندوت کھنگ آسی، گھیو چھو کا ہس۔“

سکول دا اوہو دھوئیں والا کمرہ ہئی، اوہا سیالے والی بھاہی، اوہو لقمان تے اوہا شمی ہئی، پر ہن ہک شے وچ مزہ نہیں رہا۔ نہ تاں پوری کول چھے گھیو داتے نہ شمی کولہ لونگاں دا مشک آندا ہئی، اوہک پے دے نیرے پیٹھے ہن پر شمی تے لقمان دے وچالے، اونڈیاں دھیاں تے پتر، شاگرداں دیاں تختیاں تے موٹیاں تے کالے سکے آگئے ہن، شموں دا سونے وانگوں مونہ لالین دے مچکے سوہلے وچ ہلدا پیا ہئی، اونڈیاں اکھیاں وچ اوہا شرارت لکدی ہئی، پر اے ساریاں شنیاں لقمان کیتے کوئی مانی نن رکھیندیاں، اونکوں آہٹی محبت دی کھائی آہٹی نہ ہئی لگدی، اونکوں لینوں لگدا پیا ہئی جینوں محبت کرن والا لقمان تے شمی کوئی پے لوک ہن، کنیں بے جہاں دی مخلوب ہن۔ انہاں دے نکھرٹن دے باد کرینیاں کتنے پھل پانے تے دھونے ہن چا، ہالیاں کتیاں پہلو تتی زمین تے کیر چکیاں ہن، ایس وچالے کتیاں اکاں دے ریشمی بیج، اندھاریاں نال اڈا گھن گیا ہن۔ زمانہ اگوں تے لنگھ گیا ہئی تے انھاں دے مئی دے بت دھوڑ وچ ہوں پچھوں رہ گئے ہن، لقمان کوں لینوں لگدا پیا ہئی جینوں موئی ہوئی شمی کوں کنیں قبر کول کڈھ کے اوندے سامے ہلا ڈتا ہووے۔

تکیاں تریمتیں کڑی پڑھاؤں گیاں ہن پا، میں گھر وچ ہکلی ہم، میں آکھے تیکوں
 اپنے پتر دی پنج دے پاؤل ڈے آواں۔ توں تاں نہیں آسگا۔۔۔ میں آگئی ہاں، تیں تاں
 کڈانہ ول میڈا مال وی نہ پایا۔۔۔ توں ہوں بے وفا نکلیں، تیں ولدا میکوں کڈاں وی یاد
 نہ کیتا، پر خدا گواہ ہے، توں ہر ویلے میڈے دل وچ وسدا ہاویں، میں ہر ویلے تیڈا انتظار
 کریدی رہی ہاں، لیکن تیں ول پھیرا وی نہ پاتا، توں تاں چٹاں ہاویں، آزاد ہاویں، میں
 تریمت ہم، مجبور ہم، میڈے اتے ہزاراں ڈکاں ٹھلاں ہن، میں تیڈو نم آسگدی، میں تیڈی
 درابن دارستہ نہ ہئی ڈٹھا لیکن تیں تاں کڑی دارستہ ڈٹھا ہئی، لقمان تیکوں کیا پتہ جو میں کتنے
 اوکھ ڈٹھن، میڈے اتے کتیاں مصیبتاں آئیں، پر میں وت وی تیکوں یاد رکھا، توں وت
 وی میڈے دل وچ وسدا ہیوں۔ ایں کیتے اچ وی میکولہ صبر نہ تھیا تے تیکوں ملن آگئی۔
 ڈوماں پنج چڑی دا ڈھول مارن شروع کر ڈتا تے ہال پٹانے چھوڑن لگ پئے۔

او پنج چڑی دا ڈھول، میڈی نونہ کول پڑھیندے پئے ہن، میں ویندی ہاں،
 میڈی نونہ آندی ہئی ہے، میڈی زندگی دی پہلی خوشی! او کھری تھی گئی۔

اے پنج چڑی دا ڈھول ہوں ظالم ہے، پتہ نہیں میرا یاں اے سر کتھوں کڈھی
 ہے، اے سر آدمی دیاں چیکاں کڈھ ڈیندی ہے۔ لہنوں لگدے بیٹوں کوئی ہاں تے
 ہمراں مریندا پیا ہووے!

اوندیاں کالیاں اکھیں وچ ہنوں شیشاں دے نکے نکے ٹوبیاں وانگوں چکن لگ
 پئے، ایں سر کول میکوں ڈر لگدے، لقمان میکوں ایں کول ہول آندے، میں تیزی پھیندی
 ہم جو ہک ڈینہہ میں وی کوٹھے دی چند وچ کڑی بن کے ٹٹھی ہوساں تے اساڈے ویرے
 وچ پنج چڑی دا ڈھول و جسی، پر میکوں تاں ظالماں بھید وانگوں نپ کے ترہا ڈتا ہئی، اوندے
 باد میں ہنوں دو ویندی ہم پر کڑی پڑھاؤں میں کڈانہ نم ویندی، ایں کیتے جو پنج چڑی دے
 ڈھول کول میکوں ہول آندا ہئی، اے ڈھول میکوں کھاندا ہئی۔۔۔ او آندے پئے ہن، ڈھول
 روانہ تھی گئے ہن، میڈی نونہ چرائی آندن! اوندیاں ہنواں نال سنیاں کالیاں اکھیاں خوشی

کول پکن لگ پیاں ، میڈی نونہ ڈیکھن آویں ، میڈی پہلی خوشی ہے ! ، شمول مٹی دے
بت دے سامے ہجارت وانگول کھڑی ہئی ، کردی پڑاھنی آندن ، میں ویندی ہاں ، میڈی
نونہ کول ڈیکھن آویں !

ہجارت دھواں دار مندر کول نکل گئی تے مٹی دا بت کھڑا رہ گیا۔